เชิ่งชั้น เชิ่งชาย

สังวาล

พระราชนิพนธ์ใน
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

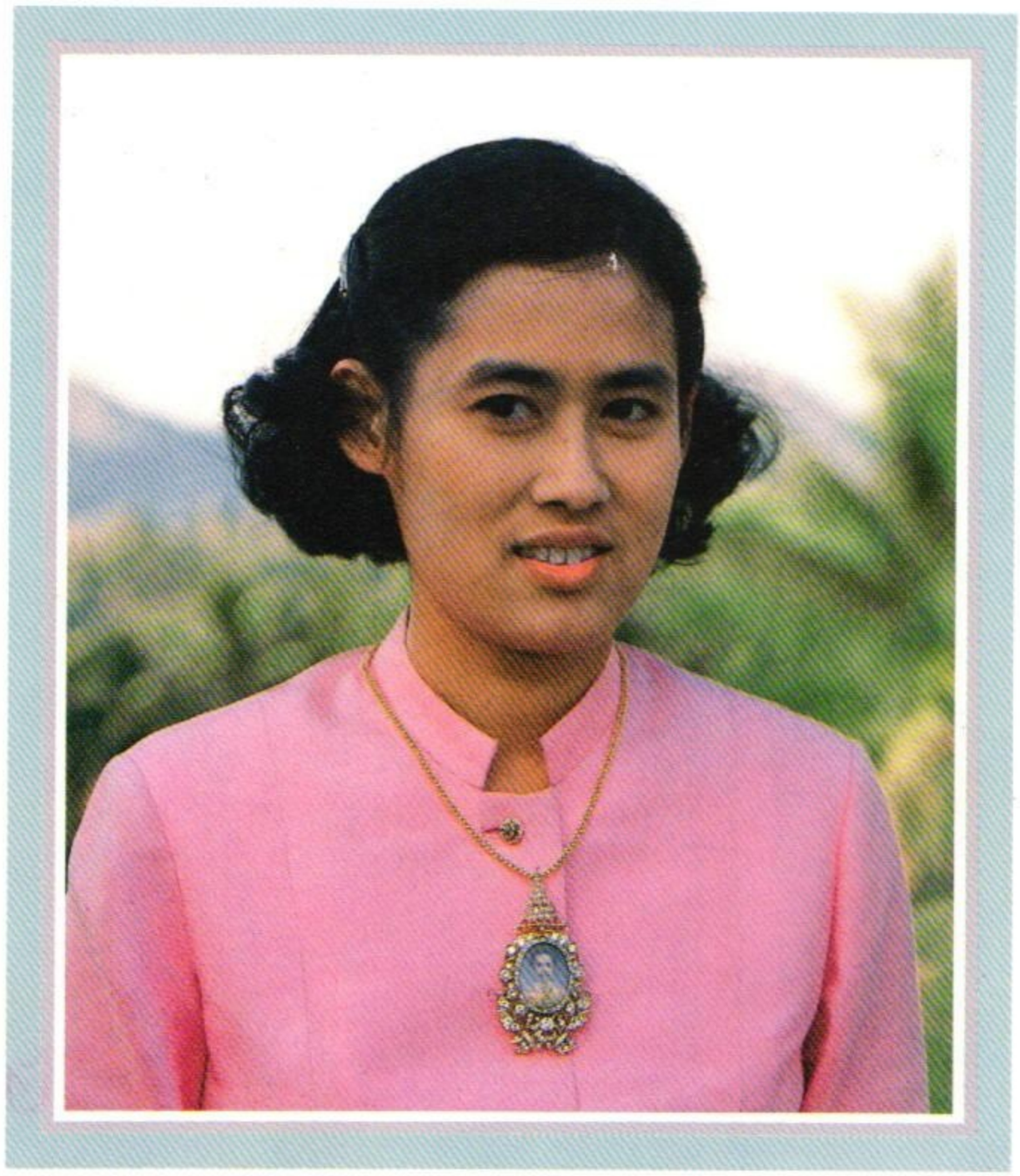

เบิ่งข่ทัน เบิ่งข่หมด

พระราชนิพนธ์

ใน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

1

2

เบิ่งบ่ทันเบิ่งบ่หมด

เดินทางข้ามโขงคราวนี้ จุดประสงค์หลักคือจะเพิ่มความรู้เรื่องประเทศเพื่อนบ้านให้มากขึ้นในหลาย ๆ ด้าน ข้าพเจ้าเรียนเรื่องศิลปวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาบ้าง พม่าก็เคยไปแล้ว อินโดนีเซีย มาเลเซีย ก็เคยแล้ว รู้สึกว่าเวลาไปที่ไหนจะเกิดความเข้าใจสถานที่นั้นดีกว่าสถานที่ที่ไม่เคยไป ดังนั้นการหาประสบการณ์เป็นสิ่งจำเป็น สมัยที่เรียนปริญญาตรีที่คณะอักษรศาสตร์ จุฬา ฯ กับตอนเรียนปริญญาโทที่มหาวิทยาลัยศิลปากร ข้าพเจ้าเลือกเรียนประวัติศาสตร์ศิลปะตะวันออกของท่านอาจารย์(ศาสตราจารย์หม่อมเจ้า สุภัทรดิศ ดิศกุล) ท่านก็สอนเรื่องเขมรเสียเป็นส่วนมาก ท่านสอนจนเราอยากจะเห็นของจริง ในเหตุการณ์ปัจจุบันข้าพเจ้าคิดว่าคงจะไปเขมรไม่ได้ ทั้ง ๆ บางคนเขาก็ไปกัน วันหนึ่งดูสารคดีท่องเที่ยวในทีวี เห็นเขาเอารถเข้าลาวไปทางจังหวัดอุบลราชธานีไปดูปราสาทวัดพู ที่ท่านอาจารย์ก็ดูเหมือนจะเคยรับสั่งถึง แถมยังมีแก่งหลี่ผีอันสวยงามด้วย ก็เลยตัดสินใจว่าไปลาวเสียก่อน อีกอย่างหนึ่งเรามักจะรู้สึกว่าเรารู้จักลาวดี เพราะคนไทยคนลาวมีอะไรคล้าย ๆ กันจนแยกไม่ออก หลายครั้งหลายหนที่ข้าพเจ้าเดินเลียบแม่น้ำโขง ไม่ว่าจะเป็นที่ใด ตั้งแต่จังหวัดเชียงรายถึงอุบล ก็จะนึกสงสัยอยู่เสมอว่าฝั่งโน้นเขาทำอะไรกันบ้างหนอ ในด้านศิลปะก็ไม่ค่อยจะเห็นตำราศิลปะลาว มีบ้างก็ไม่แพร่หลาย ถ้าเราไปจะได้ไปลองศึกษาถ่ายรูปมา แต่แรกชวนแต่อาจารย์สมิทธิ ศิริภัทร ไม่กล้ารบกวนท่านอาจารย์ แต่ท่านอยากเสด็จก็เลยยิ่งดี ยังมีพันเอกหญิงคุณนิออน สนิทวงศ์ ฯ อีกท่านที่เชิญไปช่วยศึกษา

ธรรมดาข้าพเจ้าไม่ชอบไปไหนคนแยะ ๆ เพราะจะลำบากเรื่องที่พัก และจะต้องห่วงกันอีนุงตุงนัง แต่คราวนี้ย่ามใจว่าลาวอยู่ใกล้ และไม่มีความรู้สึกว่าจะไปยาก ทางกองทัพอากาศก็จัดเครื่องบินให้ จึงคิดเอาป้า ๆ ไปเที่ยวส่วนพวกที่ช่วยงานกันเข้มแข็งเวลาอยู่เมืองไทย ตามธรรมดาเวลาจะไปต่างประเทศจะผลัดเวร คราวนี้ชวนไปพร้อมกันหลายคน อีกท่านที่อาสาไปช่วยคือ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล เคยเรียนหนังสือเมืองลาว ถือเป็นศิษย์เก่า

การจัดการอย่างไร จึงจะไปได้อย่างเรียบร้อย เป็นขั้นตอนที่ยืดยาว ถ้าจะกล่าวในที่นี้เกรงจะกินเนื้อที่ของหนังสือนี้มากเกินไป จะกล่าวเพียงสั้น ๆ ว่าข้าพเจ้ามีความสนใจที่จะไป ก็ปรึกษาเพื่อนฝูงที่เคยไปลาว ลองถามนายทหารผู้ใหญ่บางท่านที่เคยไปลาว ให้ช่วยหาข้อมูลให้ ทางการลาวทราบเรื่องจึงมีหนังสือเชิญมา ทางกระทรวงการต่างประเทศและสำนักราชเลขาธิการก็จัดให้ข้าพเจ้ามีหนังสือตอบรับคำเชิญ ต่อมารัฐบาลมีความเห็นว่าการเยือนครั้งนี้เป็นทางการกว่าทุกครั้ง ก็เอื้อเฟื้ออนุมัติให้ร้อยตรี ประพาส ลิมปะพันธ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศและคณะ (อธิบดีกรมสารนิเทศ คุณสมพงษ์ ฝ่ายจำปา และท่านทูตประจำกระทรวง คุณกอบศักดิ์ ชุติกุล) ไปด้วย โทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจก็มีไป 2 นาย ทางกองทัพบกก็มี พลเอก อรุณ ปริวัติธรรม พันเอก กัลยานุวัตร อยู่เย็น และคณะซึ่งไม่อยู่ในคณะทางการ เป็นอันว่าอุ่นหนาฝาคั่ง ปกติเวลามีคนแยะ ๆ มักจะมีเรื่องเป็นปัญหา ไม่พอใจอยู่บ้าง แต่ครั้งนี้นับว่ามหัศจรรย์ เพราะทุกคนมีส่วนช่วยให้ทุกอย่างเป็นไปด้วยดี ไม่มีอะไรที่เสียหายเลย ก็ต้องขอบคุณทุกคนด้วยความจริงใจ ณ ที่นี้

จะขอเล่าถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ เรียงลำดับดังนี้

สวนอ.

สารบัญ

วันพฤหัสบดีที่ 15 มีนาคม 2533 3

- เสด็จฯ โดยเครื่องบินพระที่นั่งออกจากท่าอากาศยานกองบัญชาการกองทัพอากาศดอนเมือง กรุงเทพมหานคร ไปยังท่าอากาศยานวัดไต นครเวียงจันทน์
- เสด็จฯ จากท่าอากาศยานวัดไต ไปยังบ้านพักรับรองแขกเมืองของรัฐบาล
- เสด็จฯ ทรงพบ ฯพณฯ พูมี วงวิจิด ผู้รักษาการประธานประเทศ ณ สำนักงานประธานประเทศ
- เสด็จฯ กลับบ้านพักรับรอง เพื่อเสวยพระกระยาหารกลางวันเป็นการส่วนพระองค์
- เสด็จฯ ทรงวางพวงมาลาที่อนุสาวรีย์พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช
- เสด็จฯ วัดพระธาตุหลวง
- เสด็จฯ วัดองตื้อ
- เสด็จฯ พิพิธภัณฑ์หอพระแก้ว
- เสด็จฯ วัดสีสะเกด
- เสด็จฯ ทรงเยี่ยมข้าราชการสถานเอกอัครราชทูตไทยในนครเวียงจันทน์
- เสวยพระกระยาหารค่ำ ซึ่ง ฯพณฯ พูมี วงวิจิด ผู้รักษาการประธานประเทศ จัดถวาย ณ สโมสรสภามนตรี
- เสด็จฯ ประทับแรม ณ บ้านพักรับรองแขกเมืองของรัฐบาล นครเวียงจันทน์

วันศุกร์ที่ 16 มีนาคม 2533 51

- เสด็จฯ โรงเรียนประถมศึกษานาไร่เดียว
- เสด็จฯ โรงเรียนอุดมเวียงจันทน์
- เสด็จฯ มหาวิทยาลัยสร้างครูดงโดก
- เสด็จฯ มหาวิทยาลัยสรรพวิชา 2 ธันวา

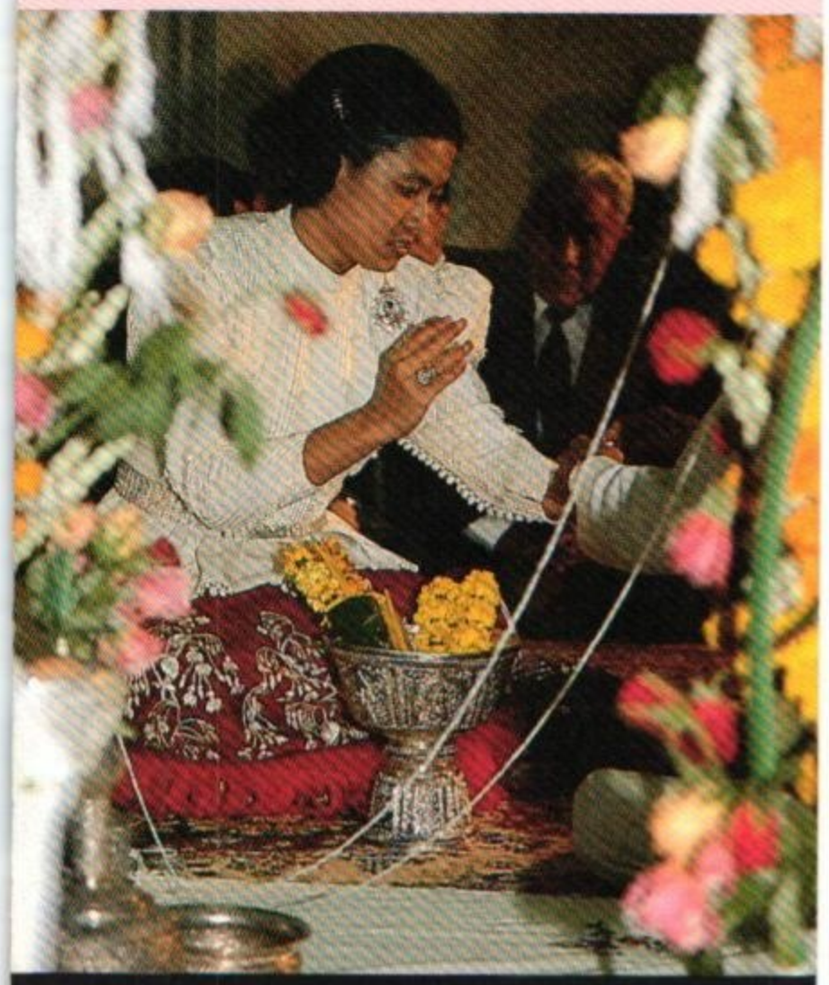

- เสวยพระกระยาหารกลางวัน ณ ห้องอาหารริมโขง
- เสด็จฯ โรงพยาบาลมโหสถ
- เสด็จฯ ทอดพระเนตรตลาดเช้า
- เสวยพระกระยาหารค่ำ ณ ที่ประทับ
- เสด็จฯ ทรงร่วมพิธีบายศรีสู่ขวัญ ซึ่งสมาคมมิตรภาพลาว – ไทย และชาวนครเวียงจันทน์จัดถวาย ณ สโมสรสภามนตรี จากนั้นเสด็จฯ ทอดพระเนตรการแสดง และทรงร่วมทรงดนตรีกับคณะศิลปินลาว

วันเสาร์ที่ 17 มีนาคม 2533 87

- เสด็จฯ โรงไฟฟ้าเขื่อนน้ำงึม
- เสวยพระกระยาหารกลางวัน ซึ่งผู้ว่าการการไฟฟ้าลาวจัดถวาย ณ บริเวณเขื่อนน้ำงึม
- เสด็จฯ โครงการเกษตรทุ่งราบท่างอน
- พระราชทานพระราชวโรกาสให้คนไทยเฝ้าฯ ณ บ้านพักรับรอง
- เสวยพระกระยาหารค่ำ ซึ่ง ฯพณฯ นิคม ตันเต็มทรัพย์ เอกอัครราชทูตไทย ประจำนครเวียงจันทน์ จัดถวาย ณ สถานเอกอัครราชทูต

วันอาทิตย์ที่ 18 มีนาคม 2533 107

- เสด็จฯ โดยเครื่องบินพระที่นั่งจากสนามบินวัดไต นครเวียง-จันทน์ไปยังสนามบินหลวงพระบาง
- เสด็จฯ โรงแรมหลวงพระบาง อันเป็นที่ประทับแรม ณ นครหลวงพระบาง
- เสวยพระกระยาหารกลางวันเป็นการส่วนพระองค์ ณ โรงแรมหลวงพระบาง

- เสด็จฯ ทอดพระเนตรวัดเชียงทอง และวัดแสนสุขาราม
- เสด็จฯ ทรงร่วมพิธีบายศรีสู่ขวัญ ซึ่งจัดถวาย ณ โรงแรมหลวงพระบาง
- เสวยพระกระยาหารค่ำ และทอดพระเนตรการแสดง ซึ่งนายวงเพ็ด ไซเกอยาจงตัว ประธานแขวงหลวงพระบางจัดถวาย ณ โรงแรมที่ประทับ

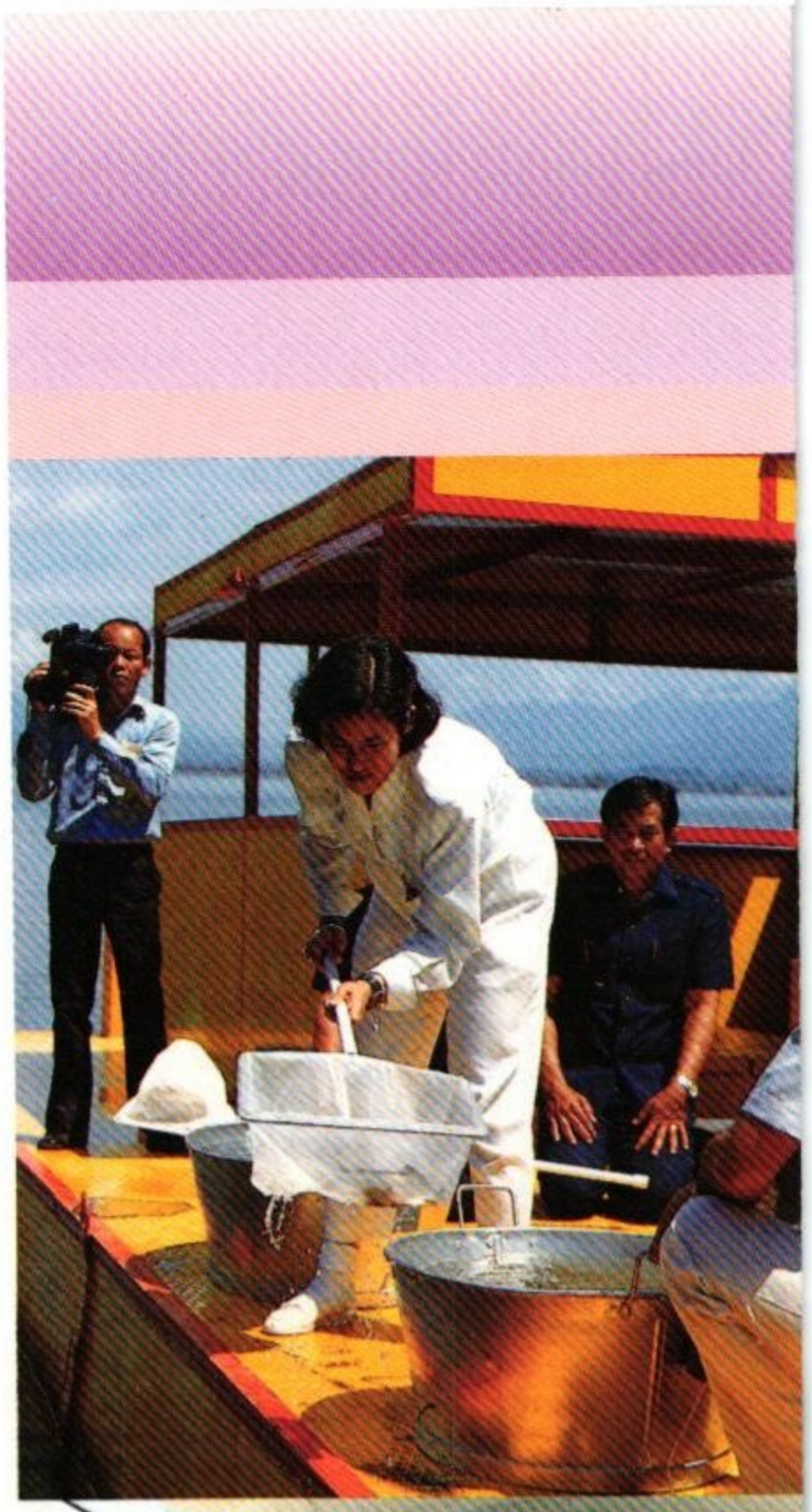

วันจันทร์ที่ 19 มีนาคม 2533 143

- เสด็จฯ ทอดพระเนตรตลาดเช้า
- เสด็จฯ พระธาตุพูสี
- เสด็จฯ ทอดพระเนตรการทำเครื่องเงินที่บ้านช่างเครื่องเงินชื่อทิดเพ็ง มะนีพอน
- เสด็จฯ พระราชวังหลวง และทรงวางพวงมาลาอนุสาวรีย์พระเจ้าสีสะหว่างวงพระราชทานรัฐธรรมนูญ
- เสวยพระกระยาหารกลางวันเป็นการส่วนพระองค์ ณ โรงแรมที่ประทับ
- เสด็จฯ ทอดพระเนตรวัดหนองสีคุนเมือง และวัดวิซุน
- เสวยพระกระยาหารค่ำ ณ โรงแรมที่ประทับ

วันอังคารที่ 20 มีนาคม 2533 175

- เสด็จฯ โดยเครื่องบินพระที่นั่งจากสนามบินหลวงพระบาง ไปยังสนามบินวัดไต นครเวียงจันทน์ เพื่อแวะเติมน้ำมัน และเสด็จฯ ต่อไปยังสนามบินปากเซ เพื่อประทับเฮลิคอปเตอร์ต่อไปยังวัดพู
- เสวยพระกระยาหารกลางวันที่วัดพู
- เสด็จฯ ทอดพระเนตรปราสาทวัดพู
- เสด็จฯ โดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งไปที่ดอนพะเพ็ง เพื่อทอดพระเนตรน้ำตกหลี่ผี

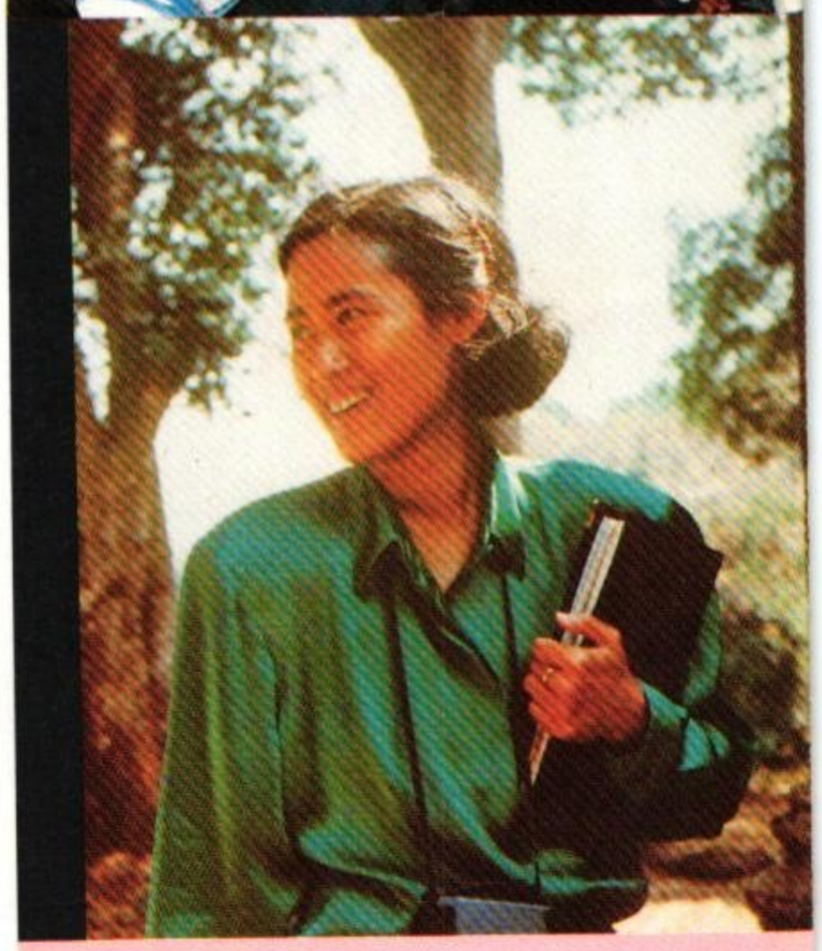

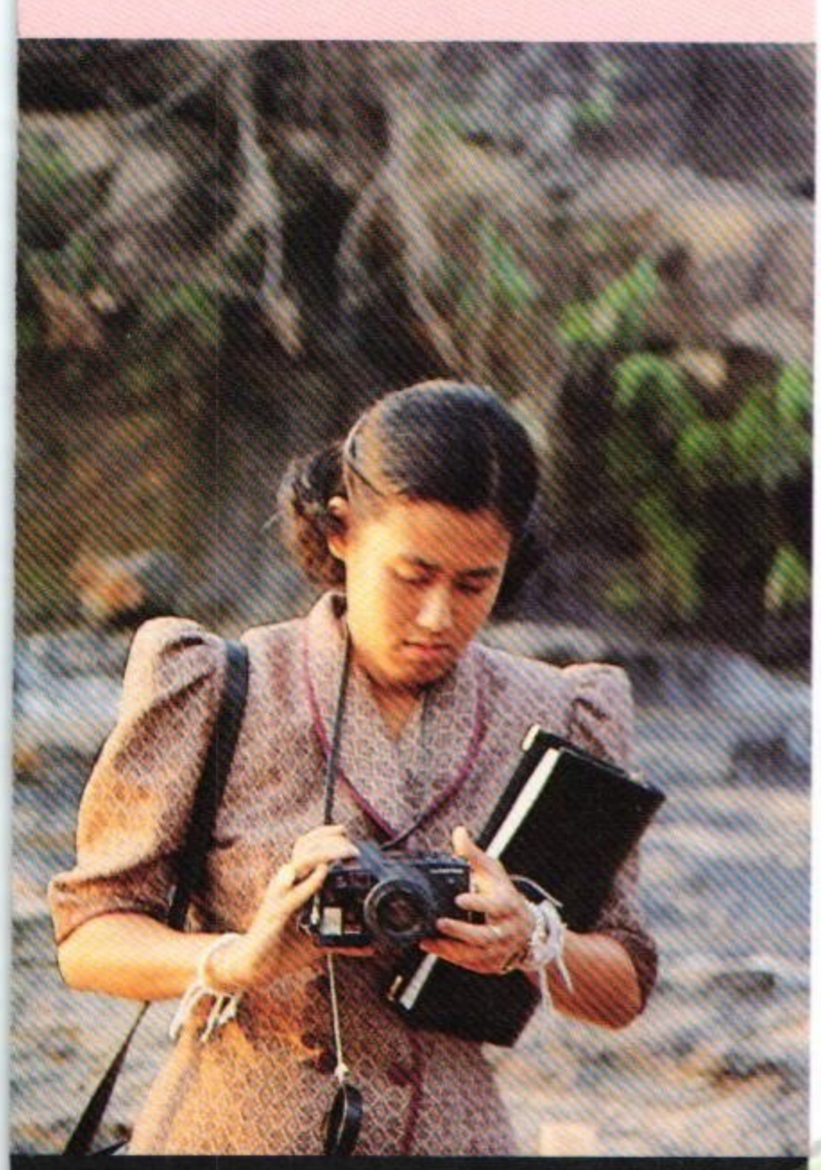

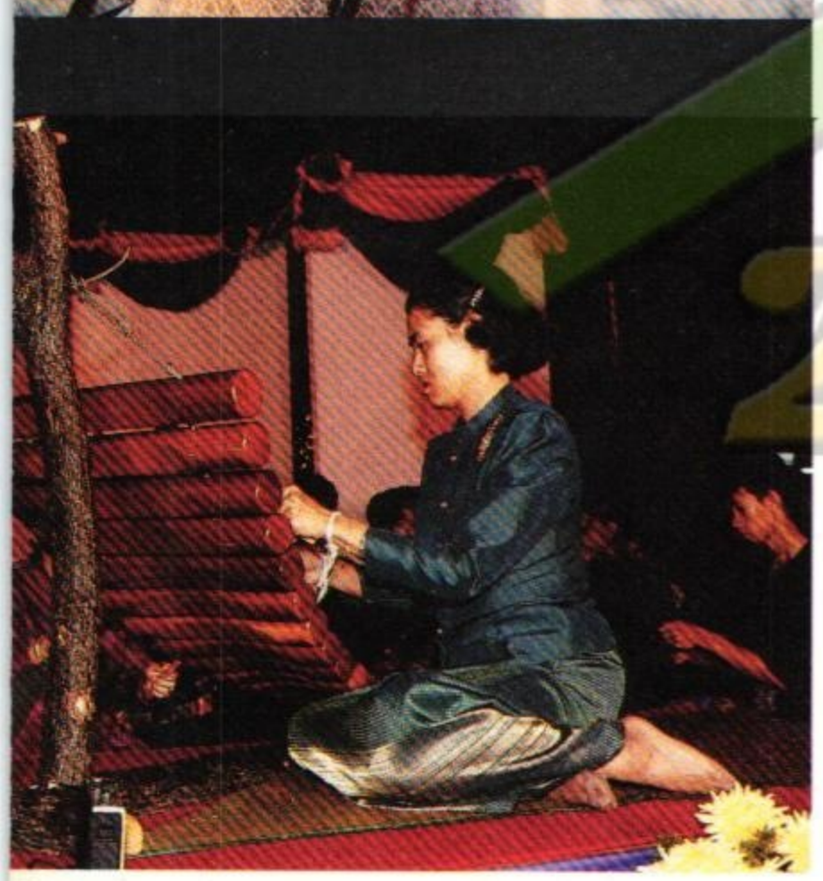

- เสด็จฯ โดยรถยนต์พระที่นั่งไปยังบ้านพักรับรองในบริเวณตาดเลาะ
- เสวยพระกระยาหารค่ำ ซึ่งนายคำผูย แก้วบัวละพา ประธานแขวงสาละวันจัดถวาย ณ บริเวณเขื่อนตาดเลาะ

วันพุธที่ 21 มีนาคม 2533 203

- เสด็จฯ ทอดพระเนตรการก่อสร้างโครงการไฟฟ้าพลังน้ำตาดเซ็ด
- เสด็จฯ ทรงเยี่ยมบริษัทก่อสร้างของไทยในบริเวณโครงการ
- เสด็จฯ โดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งไปยังสนามบินปากเซ เพื่อประทับเครื่องบินพระที่นั่งไปยังสนามบินสะหวันนะเขด
- เสด็จฯ วัดไชยะพูม
- เสด็จฯ พระธาตุอิงฮัง
- เสวยพระกระยาหารกลางวันซึ่งพันเอก บุนยัง วงพะจัน ประธานปกครองแขวงสะหวันนะเขดจัดถวาย ณ เรือนรับรองของแขวง
- เสด็จ ฯ โดยเครื่องบินพระที่นั่งไปยังสนามบินวัดไต นครเวียงจันทน์
- เสด็จฯ ทอดพระเนตรช้างเผือก ณ วังเยาวชน
- เสด็จฯ กลับที่ประทับ
- พระราชทานเลี้ยงพระกระยาหารค่ำแก่เจ้าหน้าที่ฝ่ายลาว ณ สถานเอกอัครราชทูตไทย นครเวียงจันทน์

วันพฤหัสบดีที่ 22 มีนาคม 2533 223

- เสด็จฯ โดยเครื่องบินพระที่นั่งจากสนามบินวัดไต นครเวียง-จันทน์ กลับกรุงเทพมหานคร

ภาคผนวก 229

เบิ่ๆบ่ทัน เบิ่ๆบ่ทมด

3

1. *ที่ท่าอากาศยานกองบัญชาการกองทัพอากาศดอนเมือง*

   At Bangkok International Airport.

2. *ดอนในแม่น้ำโขง*

   A sandbar in the Mekong River which is turning into an island.

พฤหัสบดีที่ 15 มีนาคม 2533

มื่อไปถึงท่าอากาศยานวัดไตที่เวียงจันทน์ ท่านทูตไทย คือ ท่านทูตนิคม ตันเต็มทรัพย์ ขึ้นมาต้อนรับบนเครื่องบินตามธรรมเนียม พร้อมกับอธิบดีกรมพิธีการทูตลาวชื่อท่านลี สุดทะวิไล

ที่สนามบินมีคนมารับมาก ฯพณฯ พูมี วงวิจิด รักษาการประธานประเทศ ฯพณฯ กุ สุวันนะเมที รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ฯพณฯ ทองลุน สีสุลิด รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ(เป็นลูกเขยท่านพูมี ท่านพูมีมอบให้ตามดูแลข้าพเจ้าในการเยือนครั้งนี้โดยตามไปตลอดทาง ปกติท่านจะดูแลการต่างประเทศด้านประเทศสังคมนิยม) ฯพณฯ คำพัน สิมมาลาวง เอกอัครราชทูตลาวประจำไทย (ได้ทราบว่าท่านจะเปลี่ยนหน้าที่มาเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการค้าในเร็ว ๆ นี้) นาง ดร. ดาวอน วงสัก รองประธานสหพันธ์แม่หญิงลาว (เป็นหมอ) ท่านสมจัน ทะวีคำ ห้องการ (ปลัด) สภารัฐมนตรี ท่านบุนเกิด สังสมสัก อธิบดีกรม 2 (กรมการเมือง กระทรวงการต่างประเทศ ได้ทราบว่าท่านบุนเกิดนี่จะมาเป็นทูตที่ไทยแทนท่านคำพัน) ท่านพันเอกสี อินทะวง หัวหน้ากรมพัวพันต่างประเทศ กระทรวง

3. *กองดุริยางค์ทหารลาวบรรเลงเพลงมหาชัยและเดินตรวจพล*

Playing of the Maha Chai Anthem by the Lao Army Band while reviewing the Honour Guard.

กลาโหม ท่านพันเอก บุนเพ็ง วงพะจัน ห้องการ (ปลัด) กระทรวงภายใน (กระทรวงมหาดไทย) ท่านลี สุดทะวิไล อธิบดีกรมพิธีการทูต ท่าน ดร. สีคำตาด มีคาไล อธิบดีกรมมหาวิทยาลัยและอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาและกีฬา นางดาลา กันละยา หัวหน้าบรรณาธิการวารสารวันนะสิน กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรม (เป็นผู้ที่ตามไปไหน ๆ ตลอด มีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและพิธีการเป็นอย่างดี) ท่านวิไนทอง สุพานุวง เลขานุการของท่านรักษาการประธานประเทศ(เป็นลูกประธานประเทศคือเจ้าสุพานุวง) ท่านบัวเงิน ชาพูวง หัวหน้าอำนวยการกองศิลปากร กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรม (เป็นนักร้องที่มีเสียงดีมาก) ทั้งหมดนี้เป็นคณะกรรมการต้อนรับที่ลาวนี้เรียกผู้ชายทุกคนว่าท่าน แต่ผู้หญิงไม่เป็นท่านเรียกนางหรือแม่หญิง ที่สนามบินกองดุริยางค์บรรเลงเพลงมหาชัย ผู้บังคับการกองเกียรติยศรายงานตัว และเชิญตรวจพล เยาวชนลาวให้ช่อดอกไม้ ฝ่ายลาวนอกจากที่กล่าวมาแล้ว ยังมีคณะรัฐมนตรีและผู้ใหญ่อีกหลายท่าน เจ้าหน้าที่และประชาชนลาว ฝ่ายไทยมีคณะสถานทูต คนไทยในลาว ผู้ว่าราชการจังหวัดหนองคายและคณะได้มารับด้วย ท่านพูมีพาขึ้นรถอธิบายเรื่องสถานที่ต่าง ๆ สองข้างทาง เช่น วัดวาอาราม ตึกที่ฝรั่งอยู่ ถังน้ำสมัยฝรั่งเศสยังอยู่ เดี๋ยวนี้ไม่ใช้แล้ว

4.–6. ฯพณฯ พูมี วงวิจิด รักษาการประธานประเทศลาวมาต้อนรับที่สนามบิน

Being welcomed at the Airport by His Excellency Mr. Phoumi Vongvichit, Acting President of the Lao People's Democratic Republic.

7. *คณะเยาวชนลาวมาต้อนรับและมอบช่อดอกไม้*

Being greeted by representatives of Lao Youth organisations with a bouquet.

6

7

8

9

ຊົນເຊີຍການສະເດັດມາຢັ້ມຢາມ ສ.ປ.ປ.ລາວ ຢ່າງເປັນທາງການຂອງ
ສົມເດັດພະເທບຣັດຕະນະຣາຊະສຸດາສະຫງຽນບໍ່ຣົມຣາຊະກຸມາຣີ ຢ່າງສຸດໃຈ !

8.-9. *เจ้าหน้าที่สถานทูต และคนไทยในลาว*

Officials of the Royal Thai Embassy and members of the Thai community in the Lao People's Democratic Republic.

10. *เดินทางจากสนามบินวัดไตไปบ้านพักรับรอง*

Enroute from the Airport to the Guest House.

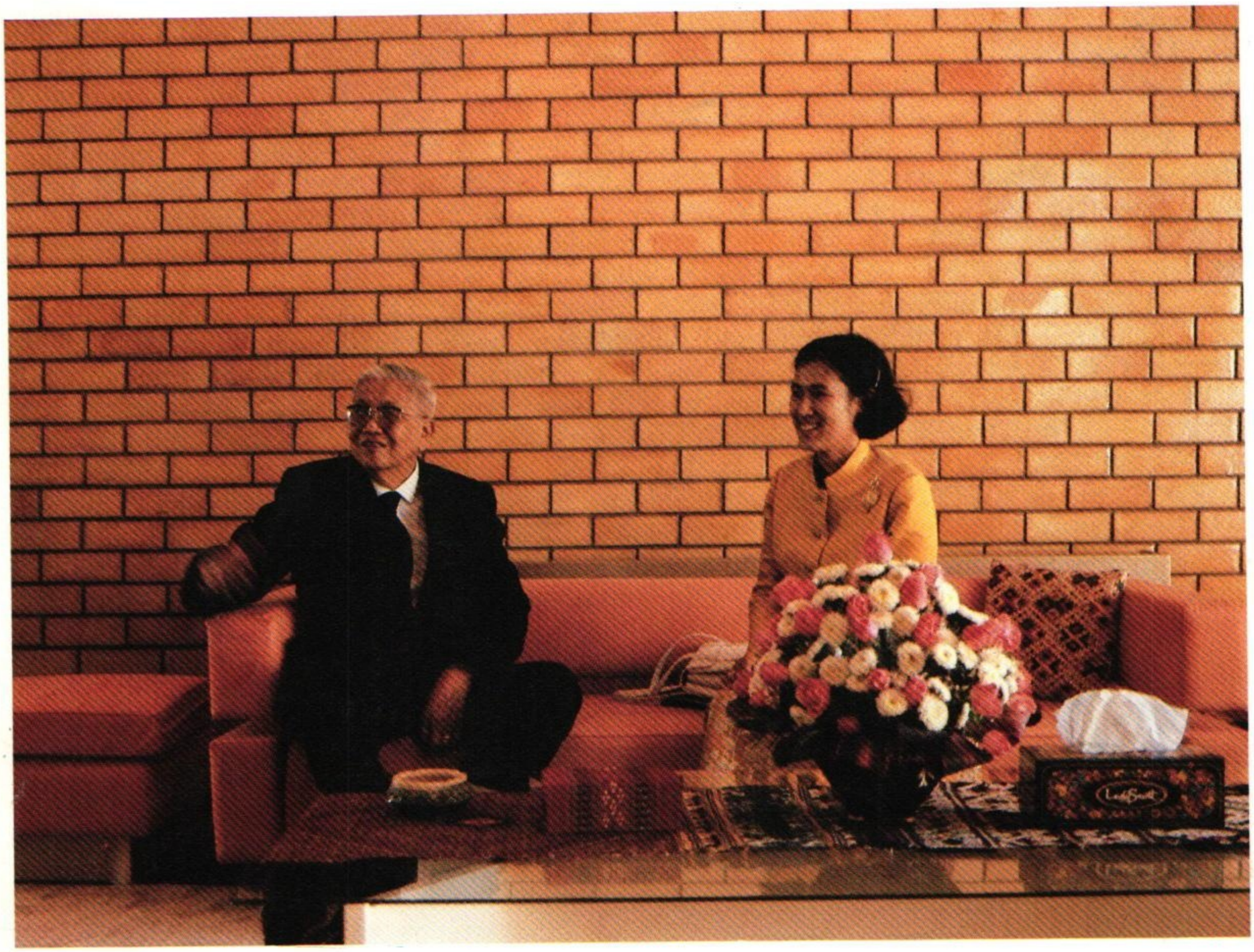

11

ถึงบ้านพัก ท่านพูมีและคณะคุยด้วยพักหนึ่งแล้วลากลับ เวลา 10.30 น. ข้าพเจ้าและคณะส่วนหนึ่งไปที่อนุสาวรีย์นักรบนิรนามเพื่อวางพวงมาลา (พวงมาลาทั้งหมดที่นำมาวางที่ลาวเป็นพวงมาลาดอกไม้ผ้า ข้าพเจ้าให้นำมาจากไทย) ตอนนี้ท่านทองลุนนั่งไปด้วย

วางพวงมาลาแล้วราว ๆ 11.00 น. ไปเยี่ยมท่านพูมีที่สำนักงานประธานประเทศ ท่านพูมีรอรับอยู่ที่ประตู นำเข้าในห้องแล้วบรรยายเรื่องประเทศลาว ข้าพเจ้าเอากระดาษขึ้นมาจด และทางสถานทูตเขาก็อัดเทปไว้แล้วถอดเทปมาให้ แต่ข้าพเจ้าจะไม่ลอกมาหมด ใช้วิธีย่อจับใจความก็แล้วกัน ถึงจะย่อก็คงยาวอยู่ดีเพราะข้าพเจ้าเป็นคนย่อความไม่เป็น และเป็นโรคเสียดายข้อมูล

ท่านกล่าวต้อนรับที่มาเยือนลาว อวยพรให้การเดินทางประสบความสำเร็จ ขออภัยล่วงหน้าถ้ามีอะไรบกพร่อง ขอให้บอกให้สอนด้วย ขอให้อยู่เมืองลาวเหมือน

11. ท่านพูมีมาส่งถึงที่พัก

His Excellency Mr. Phoumi Vongvichit provided escort to the Guest House.

12.–13. วางพวงมาลาที่อนุสาวรีย์นักรบนิรนาม

Laying a wreath at the Monument of the Unknown Revolutionary Soldier.

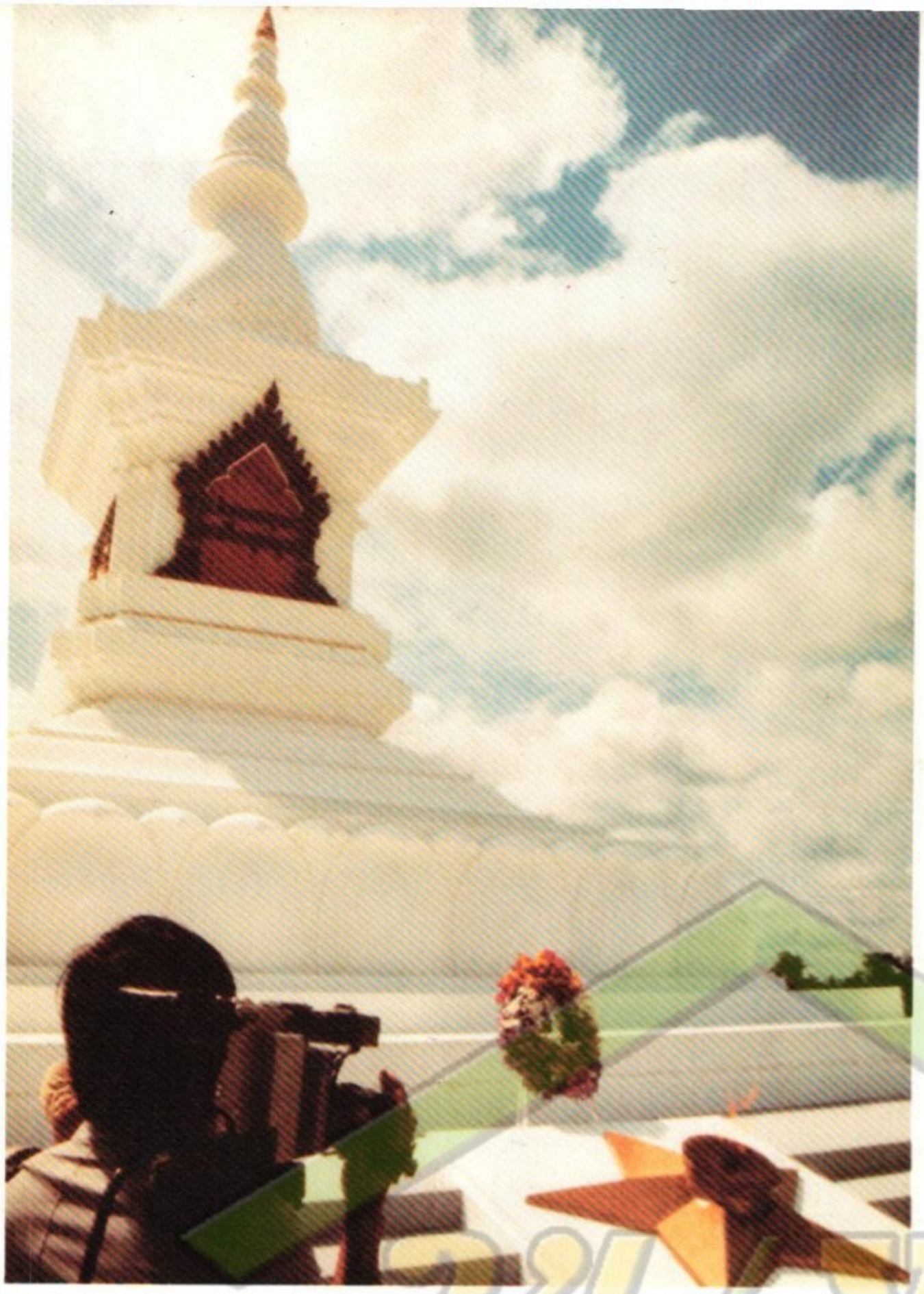

247VII

ห้ามจำหน่าย

อยู่เมืองไทย ลาวเป็นประเทศน้อย มีพลเมืองเพียงสี่ล้านห้าแสนคน ประชาชนทั้งประเทศใช้ภาษาลาวลุ่ม ทางการลาวได้แก้ไขการไม่รู้หนังสือสำเร็จใน ค.ศ.1983 แล้วก็เปลี่ยนเรื่องเป็นเรื่องการผลิตว่าสมัยที่ฝรั่งเศสปกครองอยู่ไม่เคยผลิตข้าวได้เกินกว่า 5 แสนตัน สมัยที่อเมริกาเข้ามาเป็นช่วงที่มีการรบ ยิ่งแย่ไปใหญ่ ขณะนี้พยายามส่งเสริมการชลประทาน ใส่ปุ๋ย จนในปี 1981 ผลิตได้ 1.1 ล้านตัน ปีที่แล้วยิ่งผลิตได้มากเก็บเกี่ยวได้ถึง 1.4 ล้านตัน ทั้งนี้ยังไม่นับข้าวโพด (สาลี) และมันต้น (มันสำปะหลัง) สมัยสงครามสัตว์เลี้ยงถูกทำลายไปมาก ต้องฟื้นฟูส่งเสริมให้ดีขึ้น มีควายอยู่ 2 ล้านตัว นอกนั้นมีวัว แพะ แกะ และสัตว์ปีก ท่านบอกว่าตอนที่ลาวเกิดภัยธรรมชาติก็ได้ไทยช่วย อันเป็นพระเดชพระคุณอย่างยิ่ง

ท่านพูมีเล่าภูมิศาสตร์ลาวว่า บริเวณที่คนลาวลุ่มอยู่เป็นเขตที่มีการคมนาคมถนนหนทางดี ส่วนเขตที่เป็นภูเขาเป็นเขตที่ไม่มีถนนหนทางที่ดี ฉะนั้นพวกนี้ต้องปลูกข้าวเอง พวกลาวดอยนี้ตัดไม้ทำการเกษตร ทรัพยากรธรรมชาติในลาวพอจะแบ่งได้เป็น

1. ป่าไม้ แต่ก่อนมีประมาณร้อยละ 70 และมีพืชมากกว่า 230 ชนิด พวกภูดอยตัดไม้ทำให้เหลือแค่ร้อยละ 50 ทางการจึงสั่งให้ยุติ จำกัดการตัดไม้ ส่งเสริมการปลูกไม้กลับคืน

2. แม่น้ำที่พอจะสร้างเขื่อนพลังไฟฟ้าได้ มี 20 กว่าแห่ง เช่นที่หลวงพระบาง เวียงจันทน์ เซเซด และเซละบำ (แถวปากเซ) ต้นทุนน้ำมีน้อย เพราะการตัดไม้ทำลายป่าทำให้น้ำแห้ง

16

14.–17. *เข้าเยี่ยมท่านพูมีเป็นทางการที่สำนักงานประธานประเทศ ฟังคำบรรยายถึงกิจการที่มีในประเทศ*

Paying a courtesy call at the President's Residence and being briefed about Lao affairs.

3. หน้าดินที่จะพอปลูกฝังเป็นนาได้ พืชก็มีอยู่หลาย ถ้าปลูกทั้งหมดอาจมีพอขายได้ เพราะลาวยังมีคนน้อย

4. ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์จากเหนือจดใต้ก็ยังมี การเลี้ยงสัตว์ตอนนี้ยังมีปัญหาอยู่ ท่านพูมีบอกว่าแต่ก่อนเคยขายไทยได้

5. แร่ธาตุมีเหล็ก ทองเหลือง (ไม่ทราบว่าหมายถึงแร่อะไร) ทองคำ ตะกั่ว ส่วนถ่านหินยังไม่ได้ขุดค้น บางแห่งก็ทำแบบประชาชนไปแล้ว (เข้าใจว่าหมายถึงการทำแบบชาวบ้าน ไม่ได้ใช้เทคโนโลยีสูง)

ภาระหน้าที่ของรัฐคือการสร้างถนนหนทาง ขยายการชลประทาน ส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ ขยายการศึกษาให้มีการประถมศึกษาให้ครบทุกหมู่บ้าน ทุกตาแสง (ตำบล) จะให้มีมัธยม (เท่ากับชั้นมัธยมต้นของไทย) ตามแขวง (จังหวัด) จะให้มีโรงเรียนชั้นอุดม (เท่ากับระดับมัธยมปลายของไทย) และโรงเรียนอาชีวะ ในเขตกำแพงพระนครเวียงจันทน์มีมหาวิทยาลัยสร้างครู มหาวิทยาลัยแพทย์ มหาวิทยาลัยที่สอนทางไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์ งานช่างต่าง ๆ สรุปแล้วภายในเวลา 14 ปีก็มีผลงานหลายอย่างที่ดี อีกหลายอย่างก็ยังบกพร่อง ฉะนั้นเวลาเยี่ยมชมเห็นอะไรไม่ดีบอกได้เลย

ลาวดีใจที่นายกรัฐมนตรีชาติชายมาเยี่ยมเยียน เพราะว่าจะช่วยเหลือลาวในสิ่งที่ลาวยังทำไม่ได้ เช่นจะมีการสร้างขัว (สะพาน) ข้ามแม่น้ำ ทำให้การพัวพันไทยลาวดีขึ้น

ในด้านการศาสนาก็มีความสัมพันธ์กันอย่างดี พระไทยก็มาที่ลาว พระลาวที่ไปเรียนที่ไทยก็มี ประชาชนก็ติดต่อกัน เช่นมีคนไทยมาทอดกฐินที่ลาวนี่

การที่ข้าพเจ้ามาที่ลาวได้ ท่านพูมีก็อวยพรให้มีกำลังที่เข้มแข็ง สุขภาพแข็งแรง อดทนต่อความยุ่งยากความลำบากได้ ถือว่าเป็นการดี จะได้เห็นด้วยตนเองว่าลาวมีสิ่งที่ดี สิ่งที่บกพร่องอย่างไร อยากให้ไปทุกแขวง แต่ในช่วงเดือนนี้ไปไม่ได้เสียแล้ว เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่ชาวภูดอยจุดไฟเผาป่าเพื่อทำไร่ แขวงหัวพัน เชียงขวาง

เป็นแขวงในเขตภูดอย คราวนี้ไปไม่ได้ คราวหน้าให้ไปจะได้ต้อนรับอีก ท่านพูมีบอกว่าบางที่ไปแล้วกลับไม่ได้ตามกำหนดเวลา ต้องตกค้างอยู่นาน ๆ เวลาหมอกลงจัด ๆ เครื่องบินหรือเฮลิคอปเตอร์ขึ้นไม่ได้ ข้าพเจ้าบอกว่าเรื่องแบบนี้ข้าพเจ้าคุ้นเคยเข้าใจดี ทางเหนือของไทยก็มีหมอกลง มีการจุดไฟเผาป่าเพื่อทำไร่ ประสบปัญหาในการเดินทางบ่อย ๆ

ถึงตรงนี้ข้าพเจ้ารู้สึกว่าท่านพูมีจบการบรรยายสรุปแล้ว โดยลงท้ายด้วยการกล่าวถึงสัมพันธภาพไทยลาวที่แน่นแฟ้นขึ้น ต่อจากนี้เป็นการพูดคุยธรรมดา

ท่านเล่าถึงสมัยรบกับฝรั่งเศสเคยเข้ามาอยู่เชียงแสนแถว ๆ พะเยาก็มีเรื่องเกี่ยวกับขุนเจืองเหมือนกับที่ลาวเล่าเรื่องนักโบราณคดีฝรั่งมาขุดค้นแถว ๆ ทุ่งไหหิน ท่านพอจะทราบเรื่องเพราะเป็นนายภาษา (ล่าม) พบหม้อไหใส่โครงกระดูก มีทั้งโครงกระดูกผู้ชายและผู้หญิง บางคนก็ว่าเป็นพวกลูกหลานขุนเจือง แต่ท่านว่าคงเป็นพวกข่า ขมุ หรือที่เรียกกันว่าพวกลาวเทิง พวกนี้ใช้ภาษาตระกูลมอญ เขมร พวกขมุเป็นพวกภูดอยอยู่เหนือเมืองคำม่วนขึ้นไป พวกม้งกับพวกขมุรวมกันประมาณ 1 ใน 3 ของพลเมืองลาว มีภาษาต่าง ๆ กัน ท่านอธิบายถึงตัวหนังสือที่คนเผ่าต่าง ๆ ใช้ว่าไม่เหมือนกัน มีพวกลื้อ พวกไทยดำ เปรียบเทียบอักษรไทยกับลาวว่าไทยเขียนหนังสือตัวตรง ๆ ส่วนลาวตัวมน ๆ ตอนที่ไปอยู่เมืองไทยเจ้าหน้าที่เขาให้เขียนชื่อ ท่านก็เขียนว่าพูมี เจ้าหน้าที่เขายังสอนให้ว่าควรใช้ตัว *"ภ"*

เรื่องวัดวาอารามท่านว่าที่เห็นเมืองเวียงจันทน์มีวัดมาก ที่หลวงพระบางยิ่งมีมากกว่า แต่ละคุ้มก็มีวัดหนึ่ง พระที่หลวงพระบางมีที่เรียนจากประเทศไทย

ตั้งแต่เมืองสาละวันไปจนติดดินแดนเวียดนามเป็นเขตสู้รบระหว่างลาวกับฝรั่งเศส ลาวกับอเมริกา วัดวาถูกทำลาย กำลังปฏิสังขรณ์ ทำได้เพียงบางแห่งเช่นที่วัดพู ที่ยังทำไม่ได้มากเพราะขณะนี้ต้องคำนึงถึงเรื่องการเลี้ยงปากเลี้ยงท้องก่อนอย่างอื่น

ควรไปดูที่หลี่ผีเพราะตรงนี้แม่น้ำโขงกว้างกว่าที่อื่น รัฐบาลกำลังซ่อมแซมสร้างทาง สำหรับด้านอุบลนั้นเข้าทางช่องเม็ก

ท่านมหากุ สุวันนะเมที รัฐมนตรียุติธรรม (ได้ทราบว่าเคยไปบวชอยู่ทางพระตะบอง) เล่าขึ้นมาว่าที่หลี่ผีมีปลาชนิดหนึ่งเรียกว่าปลาข่า เป็นปลาที่กำลังจะสูญพันธุ์ ตัวโตสิบยี่สิบกิโลกรัม ไม่ทำอันตรายคน เห็นคนก็มักว่ายน้ำเข้าหา

ฟังท่านพูดถึงปลา ข้าพเจ้าก็เลยพูดขึ้นมาบ้างถึงการที่จะทดลองเอาปลาบึกที่เพาะได้มาลองเลี้ยงที่อ่างน้ำงึม ท่านพูมีบอกว่าดีใจมาก เพราะขณะนี้มีแต่คนจับ

18.–19. *แลกเปลี่ยนของขวัญ*

Exchange of presents.

20.–21. *ก่อนจะกลับจากสำนักงานประธานประเทศ ถ่ายรูปหมู่*

A group photograph prior to taking leave of the President.

ไม่มีคนเลี้ยง แล้วชมว่าไทยมีความเจริญทางการเกษตรมาก โดยเฉพาะการปลูกหมากไม้ (ผลไม้) ดูได้ที่ตลาดเวียงจันทน์ มีแต่ผลไม้ที่มาจากไทย ทางลาวปลูกพอกินเท่านั้น ไม่ได้เป็นสินค้า หลังจากนั้นก็คุยไปอีกครู่ พอดีถึงเวลาใกล้เที่ยงข้าพเจ้าจึงเห็นควรจะลากลับ ท่านพูมีมอบของที่ระลึกให้ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าก็ได้มอบของให้ท่าน เป็นกระเป๋าหนังฝีมือทหารสมาชิกมูลนิธิสายใจไทย และหนังสือที่ข้าพเจ้าเขียนใหม่ 2 เล่มคือ เรื่องปริศนาดวงดาว และคืนฟ้าใส ท่านพูมีบอกว่าเล่มเก่า ๆ ได้อ่านไปหลายเล่มแล้ว เล่มที่ให้มานี้ยังไม่มี ก่อนกลับได้ถ่ายรูปที่บันไดสำนักงาน

กลับถึงบ้านพักข้าพเจ้าเรียกพวกพ้องมารับประทานอาหารกลางวัน อาหารเป็นแบบไทยหรือลาวก็เหมือน ๆ กัน ไม่ได้จดรายการอาหารไว้ แต่มีอยู่หลายสิ่ง เอาเท่าที่จำได้ก็แล้วกัน มีข้าวเหนียว ส้มตำ แจ่วบอง (เป็นอาหารที่มีชื่อมากของหลวงพระบาง คล้าย ๆ กับน้ำพริกเผา) แคบหมู แกงส้มผักติ้วใส่ปลายอนหน้าหนู

ได้ความว่าพอมาถึงพี่แป๊ดสมิทธิ ซึ่งไม่ต้องไปวางพวงมาลาและไม่ต้องไปพบประธานประเทศ ตรงไปวัดเลยทีเดียวเพื่อไปถ่ายสไลด์ หน้าที่อีกอย่างที่ถูกเกณฑ์ให้ทำคือการทำสำเนาจารึกต่าง ๆ ผู้ที่เกณฑ์คือพี่กรรณิการ์ อาจารย์ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะโบราณคดี ซึ่งเรียนมาทางจารึกโดยเฉพาะ (รุ่นเดียวกับข้าพเจ้า) พี่กรรณิการ์ได้เตรียมกระดาษและอุปกรณ์เครื่องใช้ที่จำเป็นมาให้พร้อม

รายการรอบบ่าย 13.30 น. ไปวัดพะทาดหลวง ข้าพเจ้าชักรู้สึกสับสนว่าควรจะเขียนอย่างไทยหรืออย่างลาวดี เพราะกำหนดการของฝ่ายไทยเขียนว่าพระธาตุหลวง

22

22. *รับประทานอาหารกลางวันที่บ้านพักเฉพาะหมู่คนไทย*

Luncheon at the Guest House with Thai compatriots.

23

23.–25. วางพวงมาลาที่อนุสาวรีย์พระเจ้าไชยะเสดถา หน้าพะทาดหลวง

Laying a wreath at the statue of King Chaiyajettha in front of the Phra Thatluang.

แต่ก็คิดว่าเป็นชื่อเฉพาะจึงน่าจะเขียนตามที่เจ้าของเขาเขียน นอกจากจะเผลอเขียนตามแบบที่เราเคยชินกันเป็นครั้งคราว

ก่อนที่จะเข้าพะทาดหลวง ข้าพเจ้าวางพวงมาลาที่อนุสาวรีย์พระเจ้าไชยะเสดถาทิลาด (ไชยเชษฐาธิราช) ผู้ที่สร้างพะทาดหลวงองค์นี้

ทางลาวได้จัดท่านบุนเฮง บัวสีแสงปะเสิด รองอธิบดีกรมโบราณคดีและพิพิธภัณฑ์ เป็นผู้อธิบาย

สำหรับเรื่องศิลปะลาวนั้น ก่อนจะเดินทางข้าพเจ้าได้รับหนังสือภาษาฝรั่งเศสมาเล่มหนึ่ง จากมาดมัวแซล จิโต (Giteau) ชื่อว่า L'ART DU LAOS ของ อองรี ปามองติเยร์ (Henri Parmentier) จิโตเอามาพิมพ์ใหม่ แต่แรกข้าพเจ้าดีใจมากรีบอ่าน แต่ปรากฏว่าอ่านไม่ค่อยจะเข้าใจ ท่านอาจารย์ทรงแนะนำว่าไปที่ไหนก็อ่านเรื่องของที่นั่น ปามองติเยร์เป็นสถาปนิก ฉะนั้นจึงเขียนหนักไปในด้านสถาปัตยกรรม ข้าพเจ้าคิดว่าข้าพเจ้าไม่มีความรู้ด้านนี้ คงจะต้องค่อย ๆ ศึกษา และทูลถามท่านอาจารย์

25

26

26. *ป้ายแจ้งเวลาที่เปิดพะทาดหลวงให้คนเข้าชม*

The Information Board concerning scheduled openings of the Phra Thatluang Museum.

ตามประวัติในแผ่นพับที่ลาวแจกอธิบายว่า พะทาดหลวงเป็นพระธาตุที่ใหญ่ที่สุดในลาว สูงถึง 45 เมตร มีพระธาตุน้อย แต่ละองค์แทนบารมี 30 (ทศบารมี และมี 3 ลำดับ คือ บารมี อุปบารมี และปรมัตถบารมี) ความเป็นมาแต่ครั้งโบราณ มีไว้ในหนังสือนิทานอุรังคธาตุกล่าวว่าแรกสร้างวัดมีเพียงเสาหินปักเป็นเครื่องหมายให้รู้ว่าพุทธศาสนาแพร่มาถึงแล้ว ต่อมามีผู้มาสร้างเป็นเจดีย์ธาตุครอบเสาหินไว้ ประมาณ ค.ศ. 1929 - 1930 นักวิชาการฝรั่งเศสได้ขุดพบศาสนสถานดั้งเดิมที่สันนิษฐานว่าคงสร้างขึ้นประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 6-8 สมัยเจนละและมีความสำคัญในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 เพราะได้ค้นพบโบราณวัตถุสมัยนี้หลายอย่าง

เมื่อพระเจ้าไชยะเสดถาทิลาดทรงสร้างนครเวียงจันทน์เป็นนครหลวง ชักชวนราษฎรก่อสร้างพระธาตุหลวงสวมพระธาตุน้อยในปี ค.ศ.1566 - ค.ศ.1900 ข้าหลวงใหญ่ฝรั่งเศสประจำลาวได้สร้างยอดหอคอยแบบฝรั่งขึ้นแทนยอดเก่า แต่ประชาชนลาวไม่พอใจเพราะไม่

ใช่ศิลปวัฒนธรรมของลาว ภายหลังสงครามปี ค.ศ.1928 เวียงจันทน์กลายเป็นเมืองร้าง พะทาดหลวงเสียหายทรุดโทรม ค.ศ.1930 มีการซ่อมแซมครั้งใหญ่ คนลาวจึงเสนอให้เปลี่ยนยอดให้เป็นแบบลาว แต่บานประตู ซุ้มประตู หอไหว้ และส่วนประกอบทางศิลปะต่าง ๆ ก็ไม่อาจทำได้ดีเท่าเก่าซึ่งผุพังไปหมดแล้ว

ทั้งหมดนี้ข้าพเจ้าย่อจากเอกสารลาว โดยใช้สำนวนไทย พอให้ท่านผู้อ่านได้นึกออกว่าพะทาดหลวงมีความเป็นมาอย่างไร กล่าวได้ว่าเป็นสถานที่รวมจิตใจคนลาวมาทุกยุคทุกสมัย ที่ห้องรับแขกของสำนักงานประธานประเทศก็มีภาพเขียนสีน้ำมันรูปพะทาดหลวง ข้าพเจ้าชอบดูรูปในแสตมป์ กลับไปเปิดดูแสตมป์ลาวที่ใครเขาให้มาตั้งแต่ข้าพเจ้ายังอายุไม่ถึงสิบขวบ ครั้งยังเป็นพระราชอาณาจักรลาว ก็มีภาพพะทาดหลวง แสตมป์ปัจจุบัน สมัยที่เป็นสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวนี้ก็ทำรูปพะทาดหลวงอีก อ้าว ! พูดเลยไปถึงเรื่องแสตมป์เสียแล้ว ถ้าอย่างไรข้าพเจ้าจะขอเล่าเรื่องแสตมป์ลาวภายหลัง ตอนนี้ขอคุยเรื่องพะทาดหลวงก่อน

เมื่อเข้าไปในบริเวณสนามหญ้าล้อมรอบด้วยระเบียง มีอุบาสกอุบาสิกาจำนวนมาก ใครก็ไม่ทราบประมาณว่า 200 คนเอาช่อดอกไม้มาให้บ้าง ส่วนมากเป็นพุ่มดอกดาวเรือง มีจำนวนมากจนท่านทองลุนบอกว่ารับแต่ช่อดอกไม้ก็แล้วกัน พุ่มให้เขาเอาไปวางบูชาพระธาตุ

27.–33. อุบาสกอุบาสิกาจำนวนมากคอยต้อนรับและมอบดอกไม้

A large number of the local community came to present flowers as a welcoming gesture at the Phra Thatluang.

28

29

30

31

32

33

เมื่อข้าพเจ้าจุดธูปเทียนบูชาพระธาตุแล้ว ท่านเจ้าอาวาสวัดพะทาดหลวง คือพระอาจารย์ทองคูณ พร้อมกับพระสงฆ์อื่น ๆ สวดให้พร ท่านพระอาจารย์ทองคูณเป็นประธานพุทธศาสนสัมพันธ์ลาว (พสล) ถือว่าเป็นใหญ่ที่สุดในบรรดาพระสงฆ์ในลาว ข้าพเจ้าได้ถวายตู้พระธรรมพร้อมสิ่งของ แต่ไม่ได้เรียนถามเกี่ยวกับทางพุทธศาสนา

34.–36. *จุดธูปเทียนบูชาพระธาตุ พระสงฆ์สวดมนต์ถวายของพระ*

Lighting candles and incense to pay homage to the relics of the Lord Buddha which are enshrined in the Phra Thatluang and presenting robes to the officiating congregation.

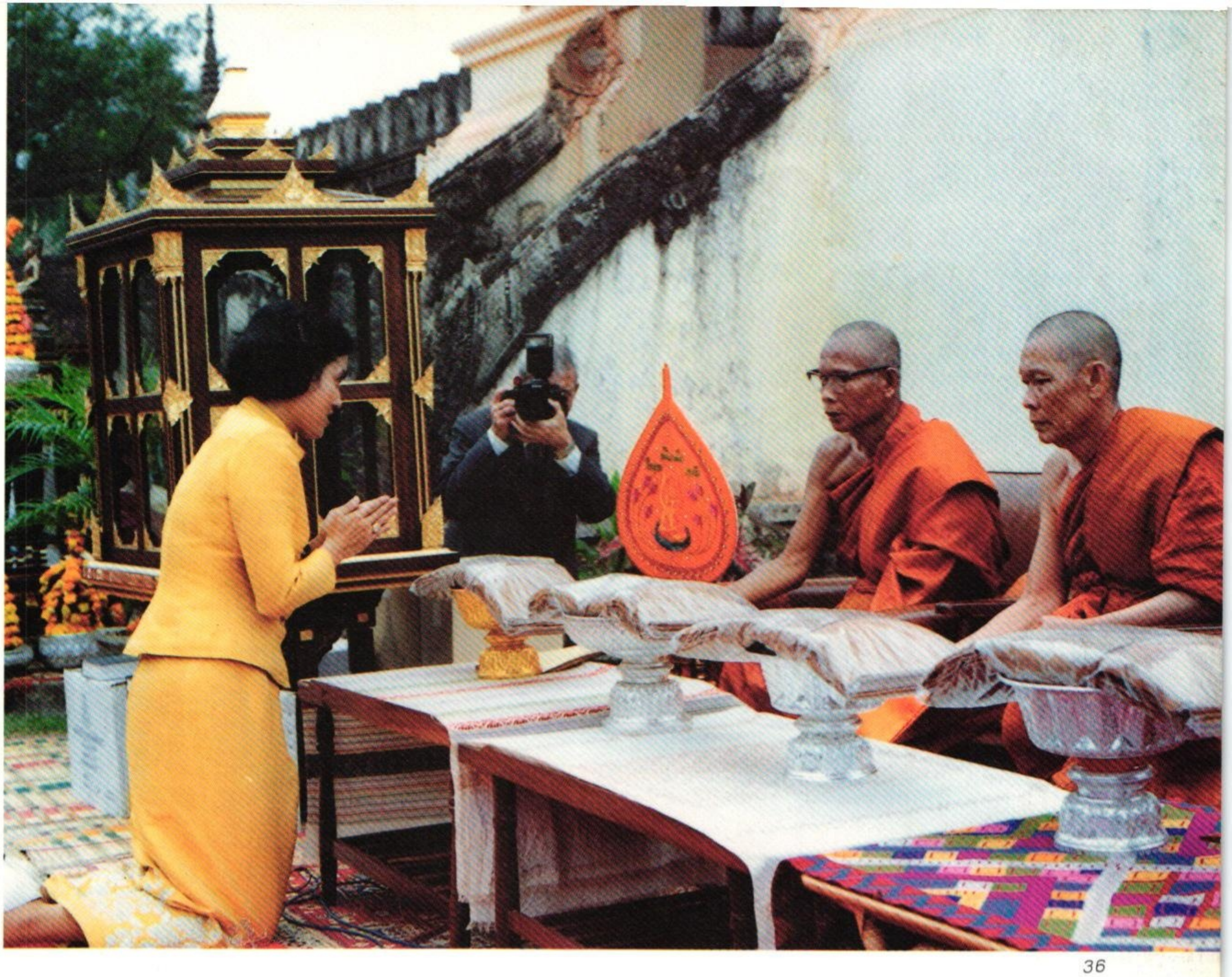

สักครู่ก็ขออนุญาตท่านขึ้นไปชมพระธาตุ ท่านบุนเฮงเล่าเรื่องการสร้างและบูรณะ เห็นพระธาตุน้อยที่ว่าแทนบารมี 30 ทัศ มีตัวอักษรเขียนกำกับไว้เช่นว่าเป็นทานบารมี ทานอุปบารมี และทานปรมัตถบารมี จากข้างบนองค์พระธาตุลงมา บริเวณระเบียงรอบพระธาตุเป็นที่เก็บศิลปโบราณวัตถุต่าง ๆ ที่มาจากที่อื่นก็มี เขาจะเก็บของจากวัดร้างที่อยู่ใกล้ ๆ เวียงจันทน์ มีศิลาจารึกหลายหลัก มีพระพุทธรูปสลักหินมาก เป็นฝีมือเขมรสมัยบายน บางอย่างมาจากเมืองซายฟอง

37. *ขึ้นไปชมพะทาดหลวง*

Sightseeing at Phra Thatluang.

38. *พระพุทธรูปศิลา*

Buddha images in stone .

165
153
38

สิ่งที่ข้าพเจ้าเห็นว่าน่าสนใจคือเสมาหินทวารวดี คล้ายกับที่เคยไปดูทางภาคอีสาน เช่น ที่ชัยภูมิ ที่สกลนคร ที่เมืองฟ้าแดดสงยาง เป็นต้น คงจะศึกษาในแง่การแพร่กระจายวัฒนธรรมได้

มีรูปสลักหินที่บางท่านกล่าวว่าเป็นรูปพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 แต่ข้าพเจ้าก็ไม่ทราบว่าใช่หรือเปล่า ดูก็เหมือนพระพุทธรูปธรรมดา

39.–40. *ที่ระเบียงเป็นที่เก็บโบราณวัตถุของวัดและบริเวณใกล้เคียง ท่านบุนเฮง รองอธิบดีกรมโบราณคดีและพิพิธภัณฑ์เป็นผู้อธิบาย*

The Galleries were the repository of artefacts belonging to the Temple and those discovered in the neighbouring area. Deputy Director General Boonheng of the Department of Antiquities and Museums gave explicit explanations.

41. *ภาพวาดพะทาดหลวง*

A painting of the Phra Thatluang.

42. *ประตูชัยของลาว*

The Lao Victory Gate .

43.–44. *ไปวัดองตื้อ มีเหล่าอุบาสกอุบาสิกาต้อนรับ*

Being welcomed by the Buddhist community of Vat Ongtu.

ออกจากวัดพะทาดหลวงเราเดินทางต่อไปยังวัดองตื้อ วัดนี้เป็นวัดเก่าแก่สร้างเมื่อคริสต์ศตวรรษที่ 16 ภายหลังที่พระเจ้าไชยะเสดถาทิลาดสร้างนครเวียงจันทน์เป็นนครหลวงเพียง 7 ปี มีประวัติความเป็นมาสำคัญคือเคยใช้เป็นที่ประกอบพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาของข้าราชการลาว

ภายในพระอุโบสถมีพระพุทธรูปเรียกว่าพระเจ้าองตื้อ สันนิษฐานว่าพระเจ้าไชยะเสดถาทิลาดสร้างพร้อมกับพระสุก พระใส และพระเสริม ใน ค.ศ.1566 (เชื่อกันว่าพระสุกยังจมอยู่ในแม่น้ำโขง พระใสอยู่วัดโพชัย หนองคาย พระเสริมอยู่วัดปทุมวนาราม กรุงเทพ ฯ) พระองตื้อนี้เขาว่ากันว่าหนักตื้อหนึ่งซึ่งข้าพเจ้าก็ไม่แน่ใจว่าหนักเท่าไร

43

44

45

46

ที่วัดองตื้อนี้ ก่อนจะสวดชยันโตเจ้าอาวาสอ่านสัมโมทนียกถาต้อนรับ กล่าวฝากความระลึกถึงพระไทย ข้าพเจ้าถวายของ ผ้าไตรจีวร ลาท่านออกมาเดินดูอะไร ๆ ข้างนอก ท่านบุนเฮงเล่าว่าในวัดมีโรงเรียนสอนบาลี วัดนี้ได้บูรณะสองครั้งใน ค.ศ. 1911 และ 1927 ที่ตั้งของวัดนี้เคยเป็นศาสนสถานขอมมาก่อน มีบริเวณกว้างขวาง รวมเอาวัดเก่าไว้สามวัด คือ วัดอินแปง วัดมีไชยาราม และวัดหายโศก แต่ก่อนนี้เรียกชื่อวัดว่าวัดไชยะพูม ต่อมาจึงเรียกวัดองตื้อตามนามพระประธาน

ที่ข้าพเจ้าสังเกตว่าบนหลังคามีเครื่องไม้ คนลาวเรียกว่าหางช่อฟ้า รูปร่างคล้าย ๆ สัตตภัณฑ์ หรือราวเทียนที่ใช้ทางภาคเหนือ ซึ่งกล่าวว่าเป็นรูปจำลองของเขาพระสุเมรุ ไม่ทราบว่าลาวถือคติเช่นนี้หรือไม่อย่างไร ไม่มีเวลาไต่ถาม สืบสวน

47

48

45. *ในพระอุโบสถ มีพระพุทธรูป เรียกว่าพระเจ้าองค์ตื้อ คณะสงฆ์คอยต้อนรับ*

In the Convocation Hall, where the main Buddha image is named Phra Chao Ongtu, a chapter of monks recited blessings.

46.-47. *เดินดูรอบ ๆ บริเวณวัด*

Exploring the grounds of Vat Ongtu.

48. *บนหลังคามีเครื่องไม้ คล้าย ๆ กับสัตตภัณฑ์หรือราวเทียนที่ใช้ในภาคเหนือ*

In the middle of the roof is a roof ornament similar to what is used as candelabrum in the northern part of Thailand.

49

50

49. *ไปพิพิธภัณฑ์หอพระแก้ว*

The Ho Phrakio Museum.

50. *ของในพิพิธภัณฑ์ เช่น ราวเทียนจำลอง จากวัดสีสะเกด*

Candelabrums in the museum are reproductions of those in Vat Sisaket.

51. *เที่ยวชมศิลปวัตถุในพิพิธภัณฑ์*

Admiring the exhibits in the museum.

จากวัดองตื้อไปพิพิธภัณฑ์หอพระแก้ว ภายนอกหอพระแก้วเป็นสนามหญ้า มีต้นไม้ดูร่มรื่นสวยงาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้นจำปา ต้นไม้ที่ลาวถือว่าเป็นไม้ประจำชาติ จำปาของลาวไม่ใช่จำปาที่คู่กับจำปีอย่างไทยแต่เป็นต้นลั่นทม มีหลายสีทั้งสีขาวออกเหลืองและสีชมพูออกแดง

หอพระแก้วสร้างขึ้นในสมัยพระเจ้าไซยะเสดถาทิลาด ประมาณปี ค.ศ.1551 ถึง 1595 เมื่อย้ายเมืองหลวงจากหลวงพระบางมาสู่เวียงจันทน์ เคยเป็นที่ประดิษฐานพระแก้วมรกต เมื่อตอนที่บูรณะใหม่ประมาณ ค.ศ.1937 ได้สร้างพระพุทธรูปสำริดองค์ใหญ่ ปัจจุบันใช้เป็นที่เก็บรวบรวมพระพุทธรูป และโบราณศิลปวัตถุต่าง ๆ ทำทะเบียนเพื่อศึกษาวิจัยต่อไป

เมื่อบูชาพระแล้วอาจารย์บุนเฮงพาชมของต่าง ๆ ที่เก็บไว้ ส่วนมากจะเป็นของที่พบในบริเวณเวียงจันทน์และเมืองใกล้เคียง เช่นพระพุทธรูปสำริดปางลีลา สร้างประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 18 เลียนแบบสกุลช่างวัดมะโน หลวงพระบาง (คริสต์ศตวรรษที่ 15) ราวเทียน (สัตตภัณฑ์) จำลองจากราวเทียนที่วัดสีสะเกด เพื่อนำไปแสดงที่ฝรั่งเศส ราวเทียนที่วัดสีสะเกดก็ยังอยู่ แต่ตั้งไว้ไกลเข้าไปดูใกล้ ๆ ไม่ได้ ราวเทียนจำลองนี้สังเกตเห็นว่าด้านหลังเป็นรูปพระอินทร์ทรงช้างเอราวัณ พระนาคปรกศิลปะแบบวัดเชียงขวาง ปัจจุบันพระหายไปเหลือแต่นาคศิลปะขอมจากบ้านซายฟอง (ทรายฟอง?) เป็นเมืองโบราณสมัยขอม อยู่ประมาณ 15 กิโลเมตรทางใต้ของ

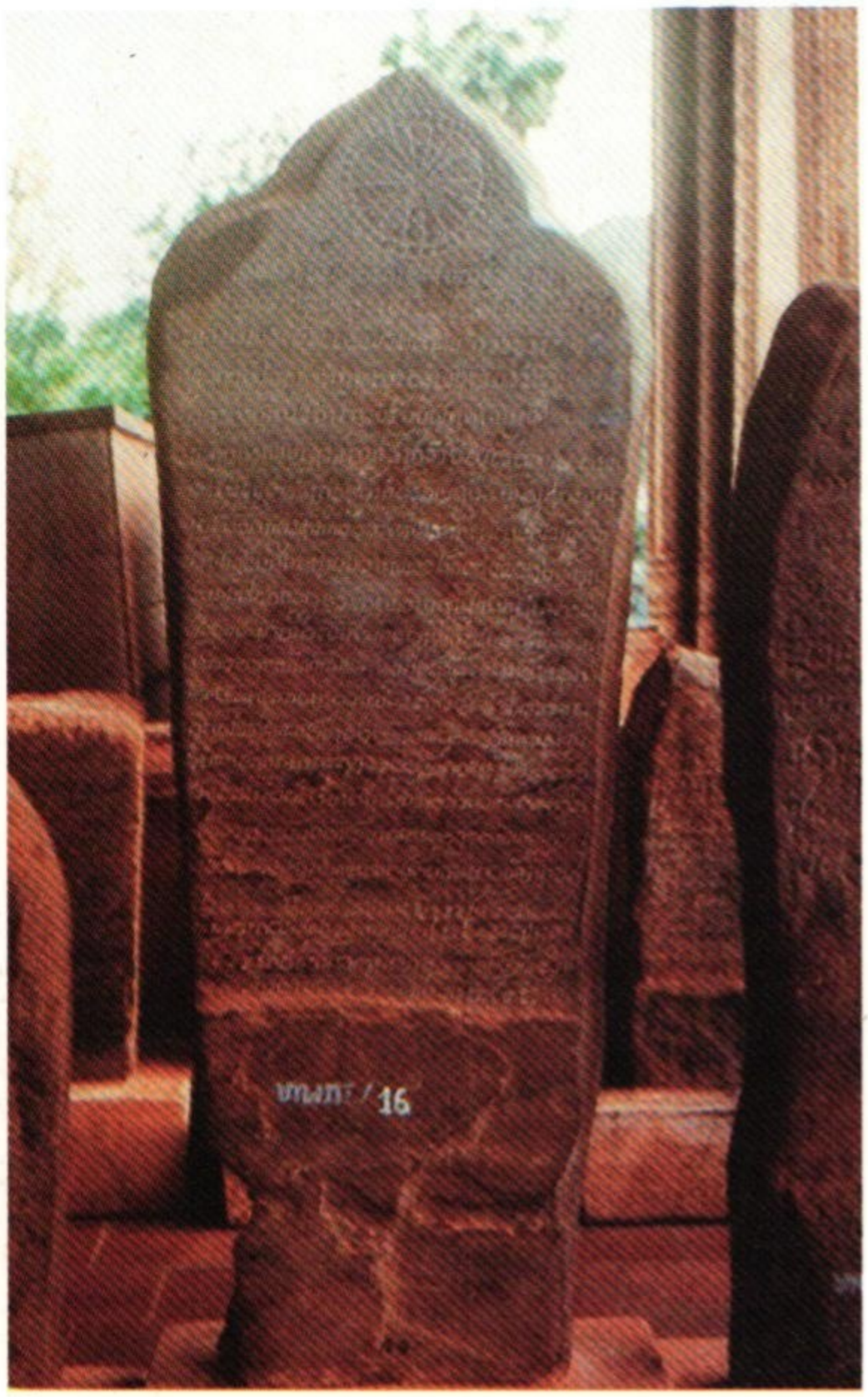

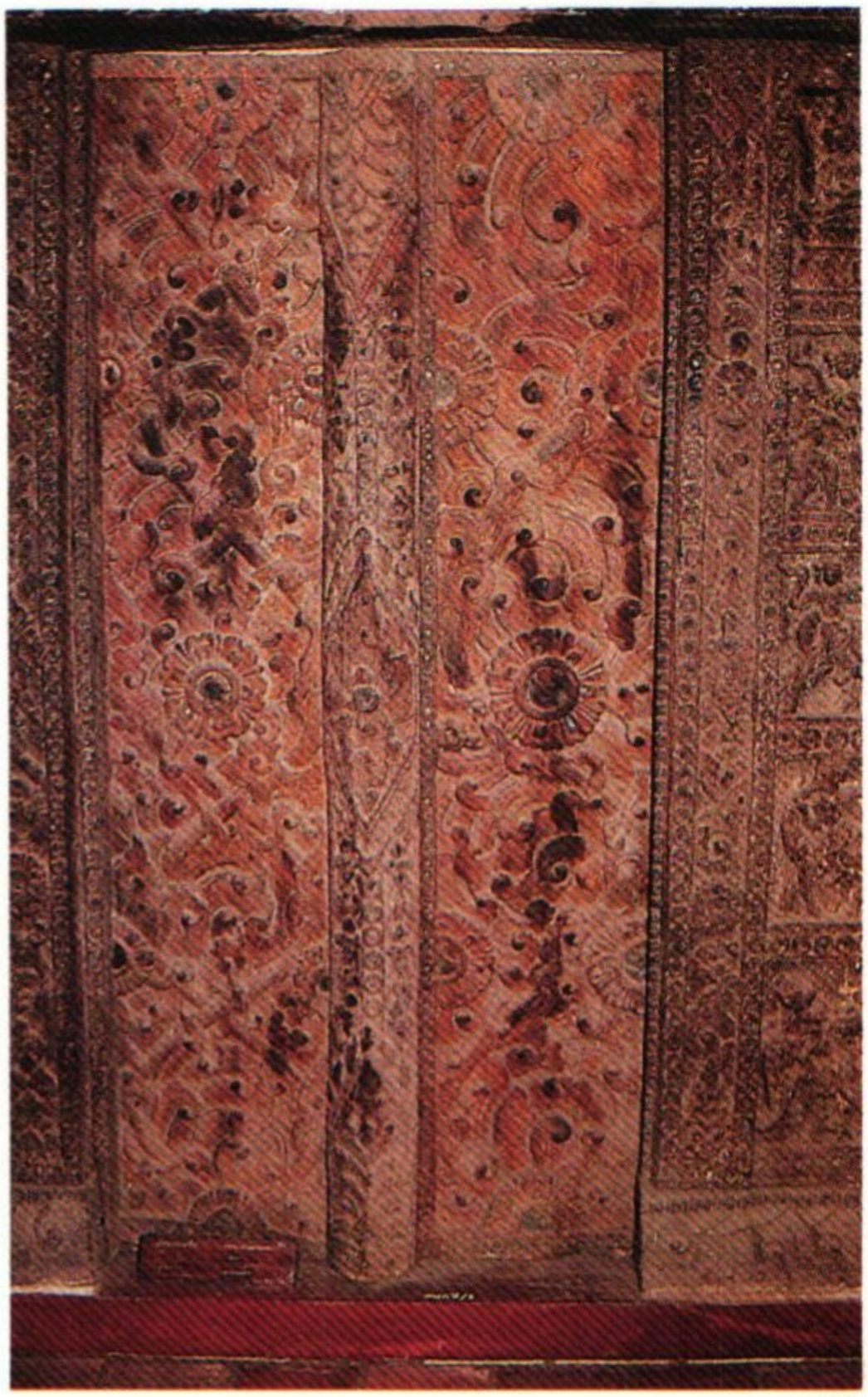

52

53

52. *มีศิลาจารึกเป็นจำนวนมาก*

A great many stone inscriptions can be found in the museum.

53. *บานประตูที่เขาอธิบายว่ามาจากพระธาตุอิงฮัง*

A door and portal said to have come from the Phra That Inghang.

54. *บริเวณระเบียง*

Along the verandah of the Ho Phrakio Musuem.

เวียงจันทน์ ที่สำคัญที่สุดเห็นจะได้แก่ศิลาจารึกภาษาสันสกฤต เกี่ยวกับการสร้างอโรคยาศาลหรือโรงพยาบาล สมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 (ค.ศ. 1181–1219) การสร้างโรงพยาบาลนี้มีอยู่หลายแห่ง ในเขตที่มีศิลปะขอมสมัยบายน นอกจากจารึกแล้วมีพระพุทธรูปอีกจำนวนหนึ่งที่เวียงจันทน์ก็มีศิลปะขอมสมัยเดียวกันนี้ บานประตูพระธาตุอิงฮัง (ตอนไปพระธาตุอิงฮังที่สะหวันนะเขดก็เห็นมีประตูครบ เลยไม่ทราบว่าบานไหนเป็นของดั้งเดิม ถามก็ไม่ได้ความ) รูปนางอัปสรจากวัดยอดแก้ว คริสต์–ศตวรรษที่ 18 มีเครื่องถ้วยลาว พบเตาอยู่ไม่ไกลจากบ้านที่เราพักกัน จารึกจากเจดีย์ศรีสองรักอยู่ที่นี่เอง ท่านอาจารย์รับสั่งว่า อาจารย์ ดร. ประเสริฐ ณ นคร บอกไว้ว่าที่อยู่ที่เจดีย์ศรีสองรัก จังหวัดเลยขณะนี้เป็นของทำใหม่ ของเดิมอยู่ที่ลาว จารึกนี้ด้านหนึ่งเป็นภาษาเขมรแบบไทยเขียน หรือเขมรปนไทย อีกด้านหนึ่งเป็นตัวธรรม

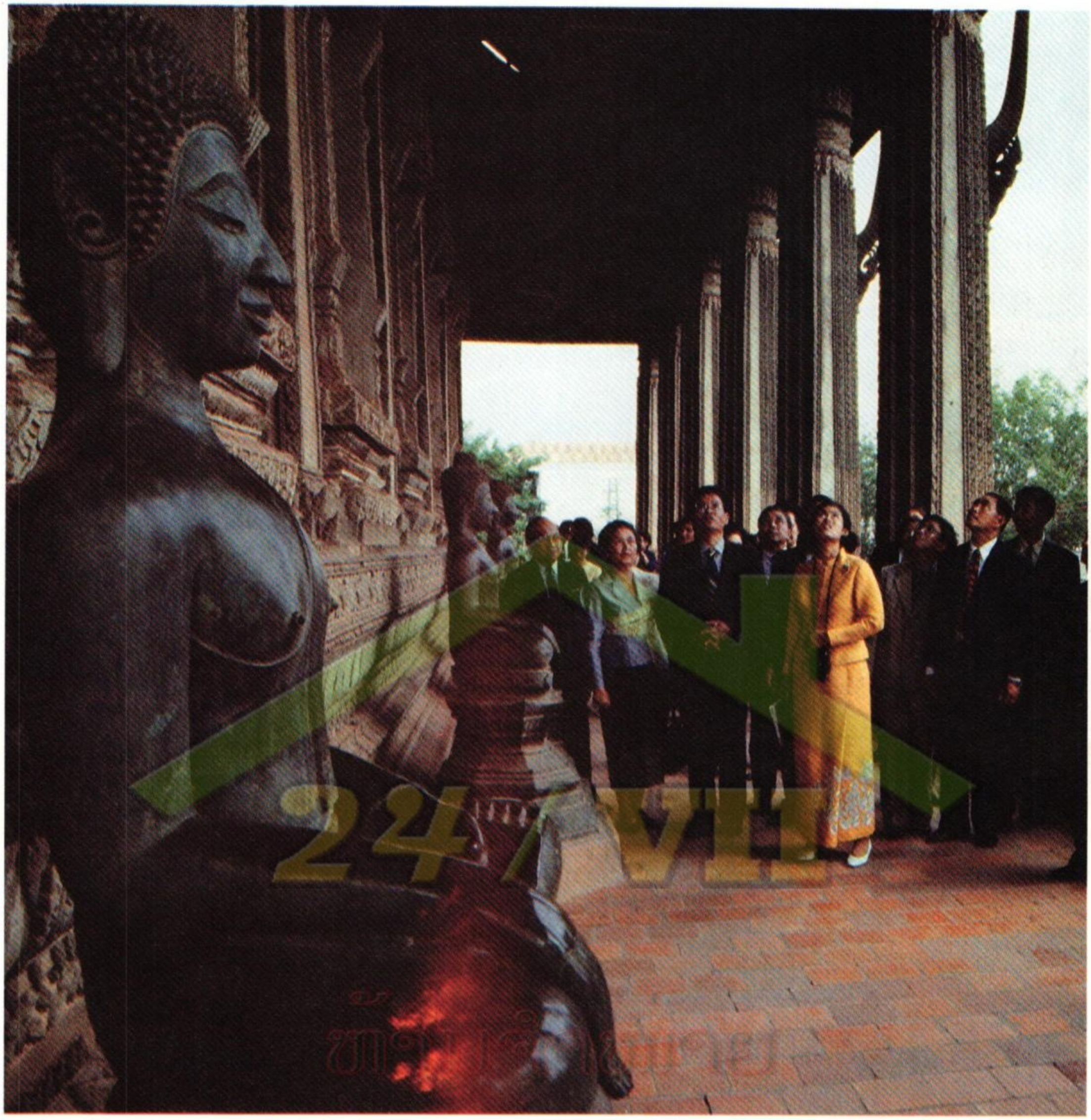

ภาษาลาว เขาว่าส่งมาลาวใน ค.ศ. 1954 อยู่ในสภาพชำรุดมาก

ตรงระเบียงเป็นที่เก็บพระพุทธรูปสำริดซึ่งเก็บมาจากวัดร้างต่าง ๆ มีอายุอยู่ระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 17 และ 18 มีขนาดค่อนข้างใหญ่ ฝีมือดี บางองค์มีจารึกบอกศักราช ทำให้สามารถเทียบอายุได้ บริเวณบ้านท่าลาด เมืองแก้วอุดม แขวงเมืองเวียงจันทน์ เขาว่าอยู่ใกล้ ๆ เขื่อนน้ำงึม ตอนทำเขื่อนน้ำงึมก็มีการสำรวจและพบโบราณวัตถุหลายอย่าง เช่นพระพุทธรูปศิลา ท่านอาจารย์ว่า พระองค์นี้ขมวดเม็ดพระศกแปลก ดูเหมือนเลข 1 ไทย เป็นลักษณะพระห้ามญาติ แต่พระหัตถ์หายไปแล้ว มีรัตนตรัยมหายานขุดพบที่วัดโพนพะเนา ใกล้ ๆ กับวัดพะทาดหลวง พระองค์นี้ถือเป็นพระพุทธรูปเก่าที่สุดในประเทศลาว

บานประตูบานเก่าของหอพระแก้วมีอยู่บานเดียว ลายเทพพนม ทำด้วยไม้ประดู่ ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 18

55

55. *พระพุทธรูปศิลาซึ่งพบในบริเวณที่สร้างเขื่อนน้ำงึม*

Buddha images in stone which were discovered around the construction site of the Nam Ngum Hydro - Electric Dam.

56. *ถ่ายกับไหหินที่ขนมาจากทุ่งไหหิน มาไว้ที่สนามหญ้าหน้าหอพระแก้ว*

Photographed with stone jars which were brought down from the Plain of Jars.

56

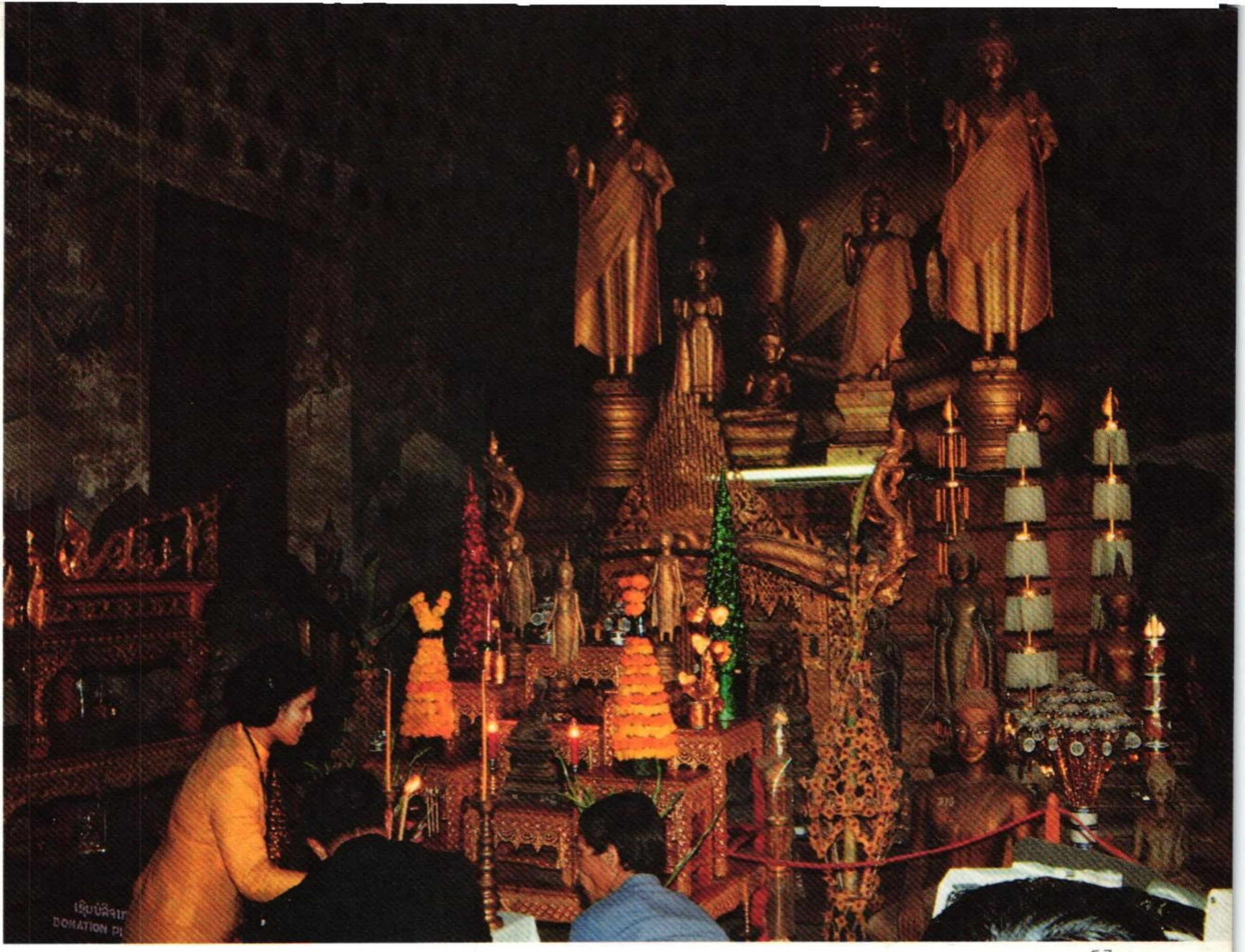

57

มีศิลาจารึกอยู่แยะมาก พี่แป็ดร้องว่าถ้าอาจารย์กรรณิการ์จะเอาสำเนาเห็นจะต้องให้มาทำเองเสียแล้ว จารึกทุกหลักทำทะเบียนเรียบร้อยแล้ว และมีรอยหมึกแสดงว่าทำสำเนาแล้ว

ที่สนามหญ้ามีไหหินอยู่ใบหนึ่งยกเอามาจากทุ่งไหหิน

จากพิพิธภัณฑ์หอพระแก้ว เราเดินไปวัดสีสะเกดอยู่ใกล้ ๆ กัน วัดนี้สร้างสมัยเจ้าอนุครองราชย์ เมื่อ ค.ศ.1818 ตามจารึกว่าชื่อวัดสตสหัสสาราม (ลาวเขียนสะตะสะหัสสารามแปลว่าวัดแสน แต่ไม่มีใครเรียก) เป็นวัดเดียวที่ไม่ถูกเผาในช่วงสงคราม และถึงแม้จะถือว่าเป็นวัดหลวง แต่ก็มีพระสงฆ์และชาวบ้านคอยดูแลมาตลอด ไม่ได้เป็นแต่วัดในวังอย่างหอพระแก้ว วัดสีสะเกดนี้เป็นวัดใหญ่มีบริเวณกว้างขวาง เป็นที่เก็บศิลปะหลายอย่างที่สำคัญที่ได้เห็นได้แก่พระประธานปางมารวิชัย สร้างตั้งแต่สมัยเจ้าอนุ ราวเทียนทำด้วยไม้ สร้างในราวพุทธศตวรรษที่ 19 ที่เห็นอันจำลองอยู่ในหอพระแก้ว ภาพฝาผนังเป็นเรื่องทางพุทธศาสนา และตำนานพื้นเมือง เรื่องพระยาโบกขรพรรษ (ลาวเขียนว่าพะยาโบกขะละพัด) มีรูปคนใส่หมวกแบบยุโรป เจ้าหน้าที่จากยูเนสโกเคยมาดูแล้ว ด้านบนผนังเหนือช่องหน้าต่างทำเป็นซุ้มเล็ก ๆ มีพระพุทธรูปเป็นพระพุทธรูปเงิน 276 องค์ เดี๋ยวนี้หายไปเสียมากแล้ว

57. วัดสีสะเกด
Vat Sisaket .

58

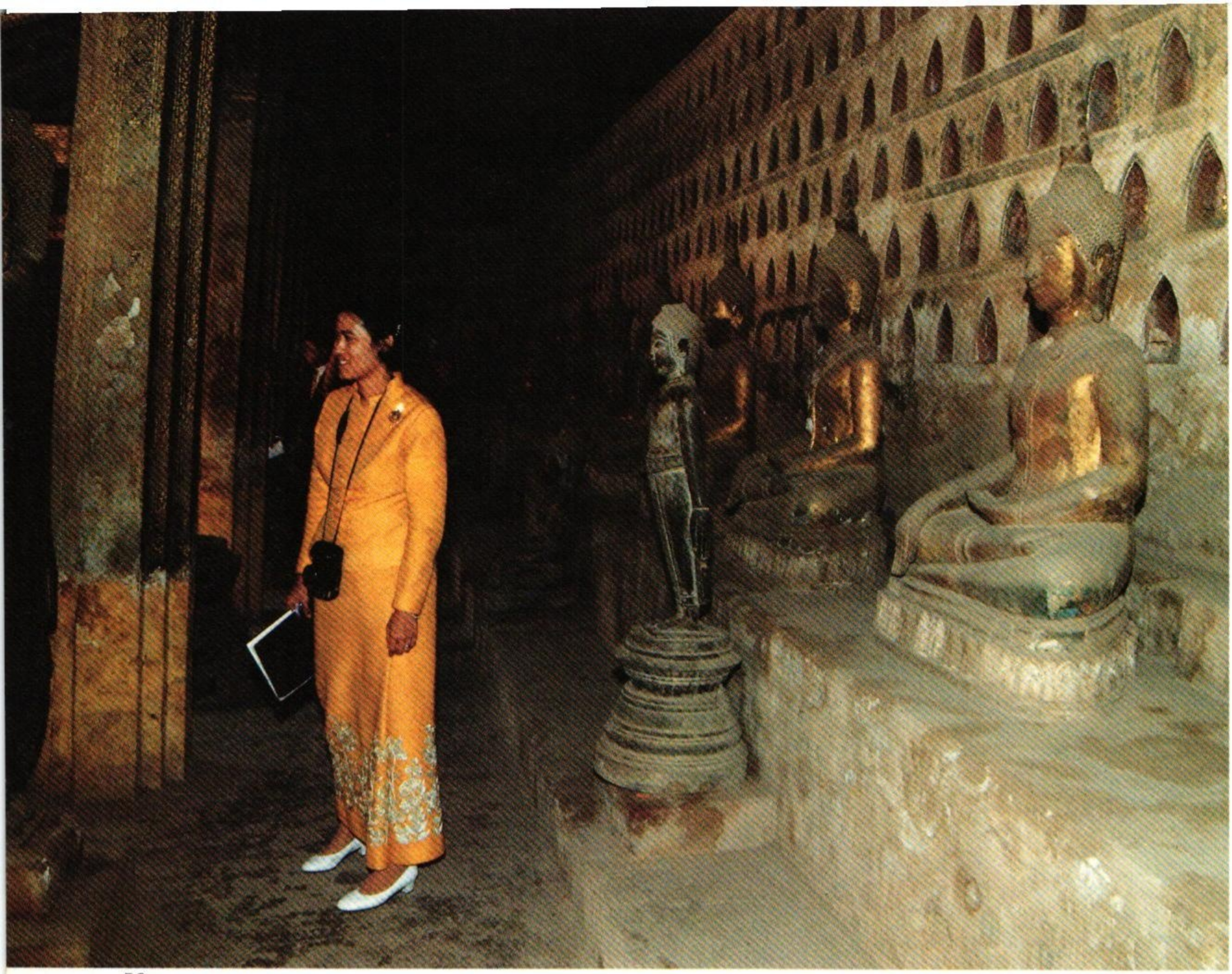

59

ข้างนอกมีพระพุทธรูปน้อย จัดเรียงไว้ตามช่องที่ฝาผนังระเบียงคด มีจำนวน 6,840 องค์ พระพุทธรูปปูน 120 องค์อยู่ตามระเบียงคดทั้งสี่ด้าน ส่วนพระพุทธรูปสำริดองค์ย่อม ๆ เขาว่ามาจากวัดต่าง ๆ หลายแห่ง ยังมีพระพุทธรูปสำริดขนาดเล็กอีกเป็นจำนวนนับไม่ถ้วน วางซ้อน ๆ กันไว้เต็มไปหมด เขาบอกว่ากลัวจะหาย เก็บมาทำทะเบียนเอาไว้ก่อน ขั้นต่อไปจึงจะแยกสมัย ค้นคว้าศึกษา ที่ระเบียงยังมีของอีกอย่างหนึ่งคือราง สำหรับสรงน้ำพระ

อาคารที่น่าสนใจยังมีหอไตรที่สร้างในบริเวณวัด และกุฏิพระที่เป็นเรือนไม้อย่างโบราณ

เมื่อพูดถึงการบูรณปฏิสังขรณ์ ทั้งส่วนที่เป็นอาคาร และที่เป็นภาพจิตรกรรม ท่านบุนเฮงอธิบายว่าทางลาวยังไม่มีความรู้ดีนัก เพราะเพิ่งจะเริ่มงาน แต่แรกก็คิดเหมือนกันว่าจะตั้งแผนบูรณะ ยังติดขัดอยู่ที่ยังไม่มีการวิจัย

58.–60. *กรมโบราณคดีของลาวได้นำพระพุทธรูปจำนวนมากมารวบรวมเอาไว้ที่วัดสีสะเกดเพื่อทำทะเบียนและศึกษาค้นคว้าภายหลัง*

The Lao Department of Antiquities and Museums has collected Buddha images from various areas of the country to be stored at Vat Sisaket for registration purposes and for future examination and research.

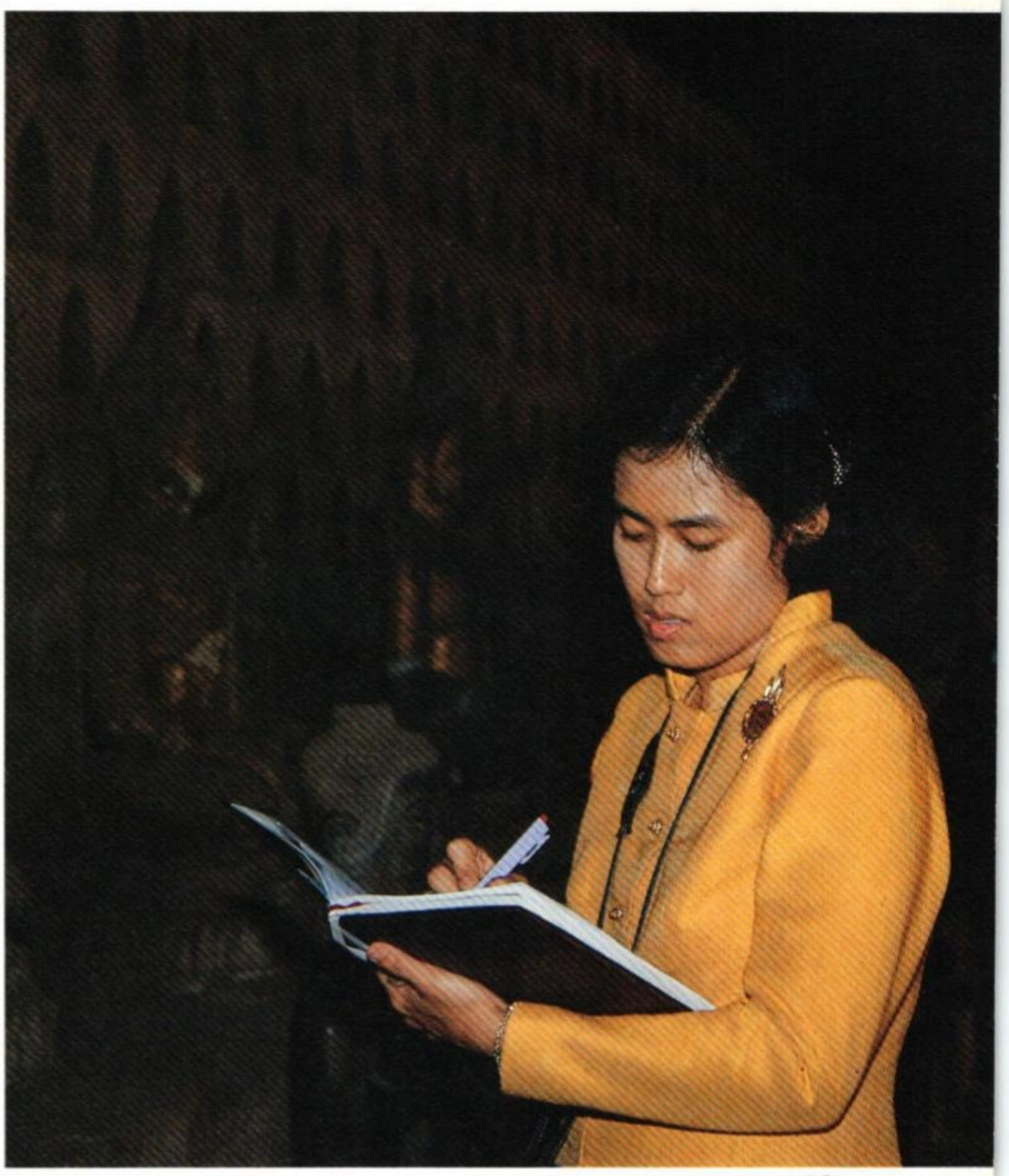

60

61

ศึกษา การบูรณะไปโดยยังไม่ได้วิจัยเสียก่อนอาจจะซ่อมไปผิดรูปแบบ จะทำให้ของเสียได้ ตอนนี้เขาพยายามปรึกษาผู้รู้เช่นทางยูเนสโกก็มาดูให้ความคิดเห็นบ้าง

ข้าพเจ้าดูหมดแค่นี้ แต่วางแผนกันว่าพรุ่งนี้เช้าตอนที่ข้าพเจ้าไปดูงานโรงเรียน ท่านอาจารย์กับพี่แป๊ดจะไปวัดเพื่อถ่ายรูปและทำสำเนาจารึกต่อ ขออนุญาตฝ่ายลาวเขาก็ยินดี

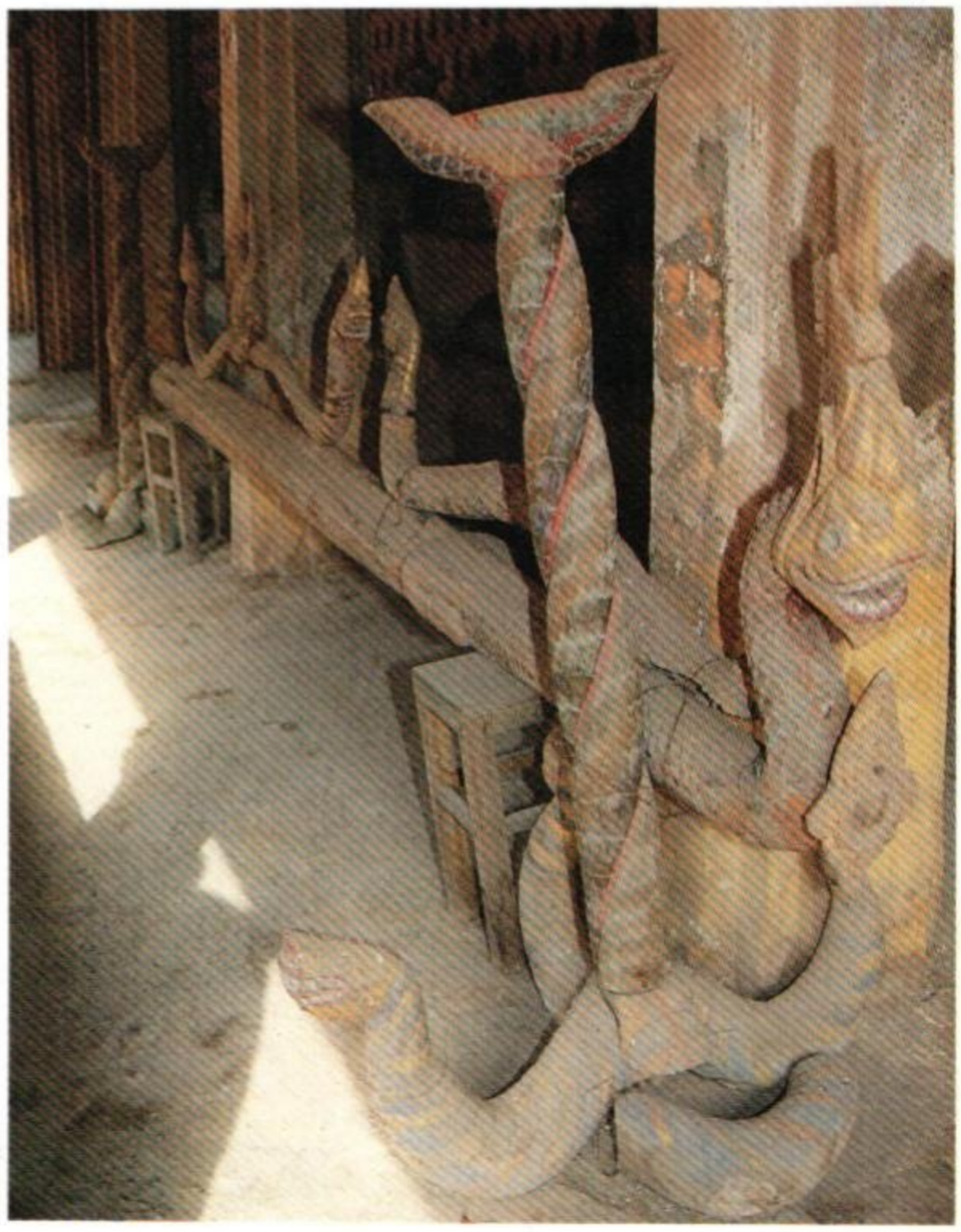

61. *รางน้ำสำหรับสรงน้ำพระ*

An elaborately carved and hollowed-out implement used for channeling water onto Buddha images or revered monks.

62

62. *ถ่ายที่ระเบียงบ้านพัก*

On the verandah of the Guest House.

63. *สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงเวียงจันทน์*

Photographed at the Royal Thai Embassy in Vientiane.

63

64. *ไปที่สโมสรสภามนตรี*

At the Club of the Minister's Council with His Excellency Mr. Phoumi Vongvichit, Acting President of the Lao People's Democratic Republic.

เวลาประมาณ 18.20 น. ออกจากที่พักไปสถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงเวียงจันทน์ มีท่านทูตและภริยา พร้อมทั้งข้าราชการสถานทูตคอยรับ ท่านทูตบรรยายสรุปเกี่ยวกับลาว รวมทั้งเล่าประสบการณ์ในการไปตรวจพื้นที่เพื่อเตรียมการก่อนที่ข้าพเจ้าจะมา

เวลาประมาณทุ่มหนึ่งออกจากสถานทูตไปยังสโมสรสภามนตรี กม. 6 ถนนโพนเคง เพื่อร่วมงานเลี้ยงอาหารค่ำอย่างเป็นทางการซึ่งท่านพูมี วงวิจิด ผู้รักษาการประธานประเทศจัดต้อนรับข้าพเจ้า ท่านพูมี ท่านพูน ท่านมหากุ และคนอื่น ๆ คอยรับ พาไปนั่งในห้องรับแขก ภริยาท่านพูมีก็มาด้วย (โดยทั่วไปข้าพเจ้าสังเกตว่าลาวไม่ค่อยจะเอาคู่สมรสออกงาน ทั้งผู้หญิงและผู้ชาย จะมาตามหน้าที่ของตน) สำหรับท่านผู้นี้ข้าพเจ้าเรียก (ลับหลัง) ว่าคุณยายคำสุก ท่าทางเป็นคนแก่ใจดี ช่างโอภาปราศรัย คอยไต่ถามสารทุกข์สุกดิบว่ามาเมืองลาวนี้อาหารการกินเป็นอย่างไร

65

เมื่อเขาจัดอาหารพร้อมก็เข้าห้องอาหาร ดนตรีที่เขาเรียกว่าดนตรีพื้นเมืองก็ทำเพลงพญาเดิน นับว่าแปลกกว่าเมืองไทย วงดนตรีประกอบด้วยระนาด ทุ้ม ซอด้วง (ดูเหมือนว่าลาวจะเรียกซออี้) ซออู้ ขิม ขลุ่ย มีแคนด้วย จะเรียกว่าเป็นวงเครื่องสายผสมแคนก็ได้ เล่นเพลงต่างๆ ที่ข้าพเจ้ารู้จักเป็นส่วนมาก

เมื่อเข้านั่งโต๊ะอาหารก่อนลงมือรับประทาน ท่านพูมีลุกขึ้นกล่าวสุนทรพจน์ และข้าพเจ้ากล่าวตอบ เป็นอันเสร็จพิธี ไม่ต้องเป็นห่วงอีก ข้าพเจ้าจะไม่กล่าวในตอนนี้ว่าสุนทรพจน์มีว่าอย่างไร เพราะจะนำลงพิมพ์เป็นภาคผนวก

เริ่มรับประทานอาหาร คุณยายคำสุกเริ่มสอนการอ่านภาษาลาว โดยอ่านจากเมนูอาหาร อาหารมาจากโรงแรมล้านช้าง อร่อยดี ข้าพเจ้าว่าแจ่วบองคราวนี้อร่อยกว่าเมื่อกลางวันคือไม่หวานเกินไป คุณยายคำสุกอธิบายการทำแจ่วแบบนี้ ฟังดูก็เหมือนการทำน้ำพริกเผาของเรา

ธรรมดา ๆ นี้แหละ พอท่านพูมีคุยเพลินไม่รับประทาน สักทีคุณยายคำสุกก็คอยเตือนให้รับประทานเสียที นอกจากแจ่วบองยังมีอาหารอีกหลายอย่าง มีลาบไก่งวง ห่อหมก ภาษาลาวเรียกว่าปลาพอก ข้าวหลามทั้งข้าวเหนียวดำและข้าวเหนียวขาว ไก่ย่าง ส้มตำ สลัด อาหารฝรั่งมีขาหมูป่ารมควัน กินอาหารลาวแล้วจึงกินอาหารฝรั่ง

65. *ท่านพูมีกล่าวสุนทรพจน์*

His Excellency Mr. Phoumi Vongvichit making a speech at the welcoming banquet.

66. *ดื่มอวยพร*

The Toast.

67

67. *ข้าพเจ้ากล่าวตอบ*

The return Address.

ท่านพูมีเล่าถึงสมัยก่อนที่เคยเป็นนายภาษา (ล่าม) เป็นนักจดหมายเหตุ เรียนเรื่องการเก็บเอกสาร เคยเป็นเจ้าหน้าที่อุตุนิยม ดูท้องฟ้าว่ามีเมฆประมาณกี่ส่วน เป็นเมฆชนิดใด เครื่องมือสมัยนั้นก็ไม่ดีต้องอาศัยความชำนาญดูแล้วก็ตีสายบอกทางเวียงจันทน์ ตอนที่มาเมืองไทยอยู่เชียงแสนก็ทำไร่ยาสูบ เข้ากรุงเทพอยู่กับเจ้าเพชรราช ตอนเจ้ามหาชีวิตเสด็จเยือนไทยท่านพูมีก็มาด้วยในฐานะที่ร่วมรัฐบาลผสม ท่านว่าคนไทยคนลาวพูดกันบ่ต้องใช้นายภาษา ยิ่งคนไทยชายแดนยิ่งพูดเหมือนกัน คนหนองคายพูดเหมือนกับคนเวียงจันทน์ คนนครพนมมุกดาหารเหมือนกับคนสะหวันนะเขด คนอุบลพูดอย่างคนจัมปาศักดิ์

68. อาจารย์สมิทธิร้องเพลงกับวงดนตรีลาว มีท่านสีชนะ นายกสมาคมมิตรภาพลาว-ไทยนั่งฟัง

Acharn Smitthi accompanying the Lao orchestra with President Sichana of the Lao - Thai Friendship Association providing moral support.

ก่อนที่จะเลิกงานท่านสีชนะ นายกสมาคมมิตรภาพลาว-ไทย เป็นคนที่สนใจเพลงไทยมาก มาบอกว่าคนที่ตามเสด็จมาในขบวนเขาร้องเพลงได้ ขออนุญาตให้เขาออกมาร้อง ข้าพเจ้าว่าเขาร้องไม่เป็นหรอกเพลงแบบนี้ เป็นแต่เพลงไทยสากลกับเพลงลูกทุ่ง ข้าพเจ้าไปนึกถึงอารยา เอื้อง (ฐาปนา) และทิพย์วรรณ ซึ่งร้องเพลงได้เก่ง ร้องได้ทนขนาดแผ่นเสียงลองเพลย์สามแผ่น แต่จริง ๆ แล้วท่านสีชนะหมายความถึงอาจารย์สมิทธิ ซึ่งออกมาร้องเพลงเขมรไทรโยค มีท่านสีชนะนั่งข้าง ๆ ทำหน้าซาบซึ้ง

ประมาณสามทุ่มครึ่งกลับที่พัก

69.–70. *เดินเล่นหน้าบ้านในตอนเช้า*

An early morning walk on the grounds of the Guest House.

ศุกร์ที่ 16 มีนาคม 2533

ช้าขึ้นเปิดวิทยุจะฟังสถานีลาวว่าเขาออกข่าวอย่างไรก็ไม่เจอคลื่น ฟังได้ชัดแต่ข่าวหกโมงเช้าของคุณปรีชา ทรัพย์โสภา อาหารเช้ามีขนมปังฝรั่งเศสไส้หมูยอ

คุยกับท่านอาจารย์ ท่านเล่าว่าไปขอถังน้ำพลาสติกลาวบอกว่าจะเอาครุน้ำใช่ไหม ได้ศัพท์อีกคำ

08.30น.ไปโรงเรียนประถมศึกษานาไร่เดียว ท่านทองลุนบอกว่าลูกชายสองคนก็อยู่โรงเรียนนี้ ข้าพเจ้าถามว่าโรงเรียนนี้ใหญ่ที่สุดหรือ ท่านทองลุนบอกว่าไม่ใช่อย่างนั้น แต่มีครูดี เขาดูแลเด็กดีมาก ตามข้อมูลที่ได้จากกระทรวงการต่างประเทศโรงเรียนนี้อยู่ที่บ้านสีสะหวาด ตาแสงสีสะหวาด เมืองจันทะบุรี สร้างมาตั้งแต่ ค.ศ.1953

ในเนื้อที่ 350,536 ตารางเมตร ประกอบด้วยอาคารตึกสองชั้น มี 14 ห้องเรียน และอาคารไม้ชั้นเดียวมี 3 ห้องเรียน มีครู 26 คน มีนางจันทะพอน พมมะวงไช เป็นครูใหญ่ ปัจจุบันครูไม่พอได้นิมนต์พระจากวัดสีสะหวาดและวัดเชียงยืนรวม 4 รูปมาช่วยสอน มีนักเรียน 1,347 คน เรียนภาคเช้า 07.20-11.45 น. ภาคบ่าย 12.15-16.30 น. รับนักเรียนตั้งแต่อายุ 6-15 ปี เรียนตั้งแต่ชั้นประถมปีที่ 1 ถึงชั้นประถมปีที่ 5 วิชาที่สอนในโรงเรียนมี คณิตศาสตร์ เรียงความ เขียนลาว ไวยากรณ์ลาว วาดเขียน คัดลายมือคุณสมบัติ (สอนให้นักเรียนมีกิริยามารยาทงาม ทั้งในการพูดจาและต้อนรับแขก ฉะนั้นจะเห็นว่านักเรียนที่นี่จะได้รับคัดเลือกให้ช่วยรับแขกบ้านแขกเมืองอยู่เสมอ) หัตถกรรม กีฬา ชั้นประถมปีที่ 4 จะเพิ่มวิชาวิทยาศาสตร์ ประถมปีที่ 5 เพิ่มวิชาภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ ปีการศึกษานี้มีการเพิ่มวิชาภาษาฝรั่งเศสในหลักสูตรประถมศึกษาทุกแห่งในเมืองจันทะบุรี เป็นการทดลองให้เด็กนักเรียนคุ้นเคยกับการสอนภาษาต่างประเทศ วิชานาฏศิลป์ไม่ได้อยู่ในหลักสูตร แต่จะคัดเลือกนักเรียนที่มีพรสวรรค์มาฝึกหัด โรงเรียนนี้และโรงเรียนประถมอื่น ๆ จะมีองค์การจัดตั้งอีกหลายองค์การ

องค์การจัดตั้งกำมะบาน (กรรมกร)
องค์การจัดตั้งแม่หญิง (สตรี)
องค์การจัดตั้งชาวหนุ่ม (บุรุษ)
องค์การจัดตั้งเยาวชน
องค์การจัดตั้งอนุชน

แต่ละองค์การจะคัดเลือกสมาชิกที่มีคุณสมบัติควรอยู่ในตำแหน่งต่าง ๆ ดูแลกิจการในโรงเรียน เป็นตัวแทนร่วมกิจกรรมภายนอกโรงเรียน

เมื่อข้าพเจ้าไปถึงคณะกรรมการโรงเรียน ครูใหญ่และนักเรียนต้อนรับ เข้าไปดูในห้องเรียน นักเรียนทุกคนแต่งเครื่องแบบเยาวชน คือใส่เสื้อขาว ผ้านุ่ง (ไม่เป็นกระโปรง) สีน้ำเงินคาดเข็มขัดเงิน มีผ้าผูกคอแดงแสดงว่า

72

73

71. *โรงเรียนประถมศึกษานาไร่เดียว เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ มีนักเรียนพันกว่าคน*

The Nahaidieo Primary School has an enrolment of over 1,000 students.

72. *นักเรียนซึ่งเป็นสมาชิกองค์การอนุชนด้วย*

The students are also members of a youth organisation.

73. *ป้ายสอน ก ไก่ ข ไข่ ของลาว*

A chart for teaching the Lao alphabet.

74

74. *ลงนามในสมุดเยี่ยม*
Signing the Guest Book.

เป็นเยาวชน ผูกคอสีฟ้าเป็นอนุชน คือเด็กเล็ก ดูการแต่งตัวของคนเมืองลาวนี้ไม่เห็นใครนุ่งกระโปรงเลย นุ่งแต่ผ้าถุง แม้แต่เครื่องแบบก็เป็นผ้าถุง จะให้ใส่แบบนี้บ้างเห็นจะไม่ไหว ลาวเขานุ่งผ้าสั้น ๆ มันก็ไม่เกะกะ จะนุ่งแบบไทยก็ต้องยาวเกือบถึงตาตุ่ม เห็นจะสะดุดหกล้มเป็นแน่

เข้าไปดูในห้องก็มีนักเรียนมาก เขาว่ามีปัญหาห้องเรียนไม่พอ นักเรียนชั้นหนึ่ง ๆ ก็มีจำนวน 40-50 คน นักเรียนไม่ได้รับประทานอาหารที่โรงเรียน ถึงเวลาอาหารก็กลับบ้าน ถามถึงห้องสมุดเขาบอกว่าเป็นห้องสมุดเคลื่อนที่ ก่อนจะกลับข้าพเจ้ามอบอุปกรณ์การสอนต่าง ๆ เช่น สื่อการสอนที่วิทยาลัยครูพระนครคิดขึ้น มีคู่มือการผลิตสื่อการสอน เครื่องกีฬา เป็นต้น

จากโรงเรียนนาไร่เดียวซึ่งเป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษา เราก็กระโดดข้ามขั้นคือไม่ได้ไปดูโรงเรียนมัธยมศึกษา ข้ามไปดูโรงเรียนระดับมัธยมปลาย ชื่อโรงเรียนอุดมเวียงจันทน์

โรงเรียนนี้เริ่มก่อตั้งมาตั้งแต่ ค.ศ.1958 นับเป็นโรงเรียนเก่า (ดร.สุเมธก็เป็นนักเรียนเก่าของโรงเรียนนี้) ตั้งอยู่ที่บ้านสีสะหวาดเช่นเดียวกันกับโรงเรียนประถมนาไร่เดียว เป็นอาคาร 2 ชั้นและชั้นเดียว สร้างเชื่อมต่อกัน รวมทั้งหมด 56 ห้อง

ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง ค.ศ.1975 หลักสูตรการสอนของทุกวิชาเป็นภาษาฝรั่งเศสแต่มีนักเรียนไม่มากนัก เมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้วจึงเปลี่ยนเป็นสอนด้วยภาษาลาว

ปัจจุบันมีคณะอาจารย์และเจ้าหน้าที่บริหารรวม 205 คน เป็นอาจารย์วิชาสามัญ 158 คน อาจารย์สอนวิชาชีพ 22 คน และเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหาร 25 คน ผู้อำนวยการโรงเรียนคือ อาจารย์โพไซ วงสีพา

นักเรียนทั้งหมดมี 2,333 คน จำนวนนักเรียนได้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ คาดว่าปี ค.ศ. 2000 จะต้องสามารถรับนักเรียนได้ 5,000-7,000 คน นักเรียนจะเรียนเต็มวัน วันจันทร์ถึงวันศุกร์ เวลา 08.00-12.00 น. และ 14.00-17.00 น. ตลอดเวลาเรียนทั้งปีนักเรียนจะหยุดเรียนได้ไม่เกิน 30 วัน มิฉะนั้นจะไม่มีสิทธิ์เข้าสอบ และถ้ามาเข้าเรียนไม่ทันเวลาก็ไม่ได้รับอนุญาตให้เข้าห้อง เพราะถือว่าเป็นการรบกวนสมาธิของผู้ที่กำลังเรียน ต้องไปอ่านหนังสือในห้องสมุด

มีชั้นเรียน 3 ระดับคือ อุดม 1-3 มีนักเรียนชั้นละ 17-20 ห้อง นักเรียนห้องละประมาณ 35-47 คน

หลักสูตรการศึกษามี 11 วิชา คือ คณิตศาสตร์ ฟิสิกส์ เคมี ชีวศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ การเมือง วรรณคดี กีฬา ภาษาต่างประเทศ และวิชาชีพ

75

76

75. *โรงเรียนอุดมเวียงจันทน์ เป็นโรงเรียนในระดับมัธยมตอนปลาย*

The Udom Vientiane School is a high school.

76. *ดูการสอนคณิตศาสตร์*

Observing the teaching of mathematics.

วิชาประวัติศาสตร์ชั้นอุดม 1 และ 2 เรียนประวัติศาสตร์โลก ชั้นอุดม 3 เรียนประวัติศาสตร์ลาว

วิชาการเมืองนักเรียนทุกชั้นเรียนแนวทางมาร์กซ์เลนิน และปรัชญาทางสังคมศาสตร์

ภาษาต่างประเทศมี 3 ภาษา คือ อังกฤษ ฝรั่งเศส และรัสเซีย นักเรียนจะเลือกเรียนภาษาใดภาษาหนึ่งเท่านั้น ปัจจุบันโรงเรียนมีผู้เชี่ยวชาญประจำคืออาจารย์ภาษาฝรั่งเศสและอังกฤษอย่างละ 2 คน ซึ่งไม่ได้สอนนักเรียนโดยตรง แต่จะแนะนำการสอนให้อาจารย์ชาวลาว ส่วนผู้เชี่ยวชาญรัสเซียจะสอนนักเรียนโดยตรง

วิชาชีพแบ่งออกเป็น 7 สาขา คือ กลจักร ไฟฟ้า ช่างไม้ เย็บปักถักร้อย (เฉพาะนักเรียนหญิง) กสิกรรม เชื่อมโลหะ ตัดเสื้อ การสอนวิชาชีพมีจุดประสงค์ให้นักเรียนสามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตัวได้เมื่อจบการศึกษาแล้ว

ผู้อำนวยการโรงเรียนได้รับแต่งตั้งให้คุมการดำเนินงานของฝ่ายบริหาร ฝ่ายคุ้มครองระเบียบของโรงเรียน ฝ่ายเศรษฐกิจและการค้า ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายห้องสมุดและข้อมูล ฝ่ายทดลอง ฝ่ายรับผิดชอบชั้นอุดม 1-3 ฝ่ายรับผิดชอบกิจกรรมนอกหลักสูตร ฝ่ายกีฬาและศิลปวรรณคดี และฝ่ายรับผิดชอบการจัดตั้งองค์การ จัดตั้งมหาชน ฝ่ายนี้นับว่าพิเศษเพราะเป็นหน่วยย่อยขององค์การจัดตั้งมหาชนศูนย์กลางพรรค องค์การจัดตั้งมี 3 องค์การได้แก่

องค์การจัดตั้งกำมะบานสมาชิก คืออาจารย์ และเจ้าหน้าที่บริหารโรงเรียน

องค์การจัดตั้งชาวหนุ่ม

องค์การจัดตั้งแม่หญิง

สององค์การหลังสมาชิกคือนักเรียนที่ได้รับเลือก

ทั้งครูและนักเรียนมีโอกาสได้รับคัดเลือกไปเรียนต่างประเทศ ในสองสามปีนี้อาจารย์ของโรงเรียนได้รับทุน

ดูห้องสมุดที่ใช้ร่วมกันทั้งครูและนักเรียน มีหนังสือหลายภาษา หนังสือตำราเป็นภาษารัสเซีย สำหรับภาษาไทยนั้นเห็นเป็นหนังสือทางศาสนาเก่า ๆ เป็นส่วนใหญ่ ไม่มีข้อมูลปัจจุบันเกี่ยวกับประเทศไทย ผู้อำนวยการบอกว่านักเรียนอ่านภาษาไทยได้ หนังสือต่าง ๆ ทางเทคนิคถึงเป็นภาษาไทยก็ใช้เป็นประโยชน์ในการค้นคว้าอ้างอิงได้

ไปศึกษาที่ฝรั่งเศสและรัสเซีย เพื่อไปเรียนการสอนภาษา นักเรียนเมื่อเรียนจบแล้วจะได้รับคัดเลือกให้ไปศึกษาต่อต่างประเทศ นักเรียนโรงเรียนอุดมเวียงจันทน์นี้จะได้รับคัดเลือกมากกว่านักเรียนโรงเรียนอื่น ประเทศที่ไปศึกษาต่อส่วนใหญ่จะเป็นประเทศในยุโรปตะวันออกได้แก่ โซเวียต เยอรมันตะวันออก เชโกสโลวะเกีย ฮังการี บุลกาเรีย นอกจากนั้นมีญี่ปุ่น นักเรียนที่ได้รับทุนนอกจากจะเรียนดีแล้ว มักจะเป็นผู้ที่เป็นสมาชิกองค์การจัดตั้ง

เมื่อข้าพเจ้าไปถึงมี ท่าน ดร. สีคำดาด (กรมอาชีวะ) ท่านโพไซ ผู้อำนวยการโรงเรียน พร้อมกับคณะกรรมการโรงเรียนคอยรับ ได้ไปดูการสอนคณิตศาสตร์ การสอนภาษาต่างประเทศ เขาเขียนแผนสรุปชั่วโมงการสอนเอาไว้ดี โรงเรียนมีครูสอนฝรั่งเศส 4 คน สอนรัสเซีย 6 คน ภาษาอังกฤษมี 3 คน ขณะที่เราไปดูกำลังสอนภาษาฝรั่งเศส (ลาวเรียกว่าภาษาฝรั่ง) ชั้นอุดมปีที่ 3 ใช้หนังสือ LA FRANCE EN DIRECT

77. *ดูการสอนภาษาฝรั่งเศส*

Observing the teaching of French.

78. *ห้องสมุด*

The library.

79. *เข้าไปในห้องประชุมของโรงเรียนเพื่อมอบของขวัญ*

Gifts were presented in the school auditorium.

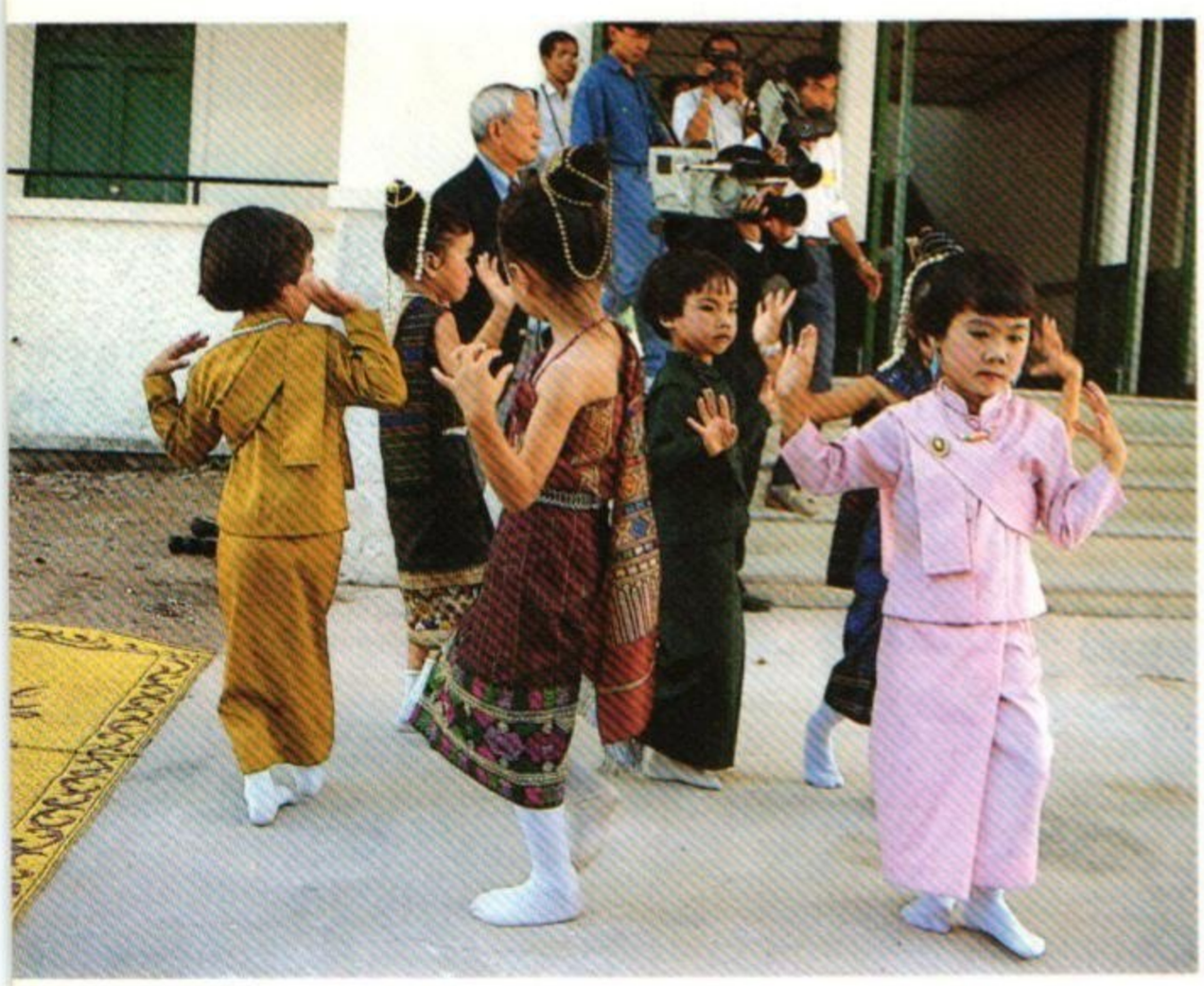

80

80. *ไปที่มหาวิทยาลัยสร้างครูดงโดก เมื่อไปถึงนักเรียนสาธิต ซึ่งส่วนใหญ่เป็นลูกของอาจารย์ฟ้อนต้อนรับ*

The demonstration school students at the Dong Doke Teacher's College dance, most of them were the children of the staff teachers.

ไปที่ห้องประชุมเพื่อมอบของขวัญเป็นอุปกรณ์การสอน เครื่องกีฬา ตำราวิทยาศาสตร์และวิชาเกษตร เป็นต้น กล่าวโดยสรุปแล้วโรงเรียนนี้น่าจะเป็นโรงเรียนระดับอุดมที่ดีที่สุดของประเทศ รัฐบาลสนับสนุนทุกอย่าง ตลอดเวลาสามปีที่ผ่านมามีการสอบแข่งขันทั่วประเทศ นักเรียนของโรงเรียนได้ที่หนึ่งตลอด ทางโรงเรียนกล่าวว่าโรงเรียนได้แยกตัวออกจากกระทรวงศึกษามาขึ้นกับแผนกศึกษาของกำแพงพระนครเวียงจันทน์ได้สองปีแล้ว ประชาชนสนใจส่งบุตรหลานมาเรียนมากขึ้น

เมื่อมอบของแล้วเราก็อำลาคณะอาจารย์โรงเรียนอุดมเวียงจันทน์เพื่อเดินทางต่อไปยังมหาวิทยาลัยสร้างครูดงโดก

ที่มหาวิทยาลัยสร้างครูดงโดกนอกจากดร.สีคำตาดคณาจารย์มหาวิทยาลัยสร้างครูแล้ว ผู้คอยต้อนรับยังมีนางบุนเพ็ง รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาอีกด้วย

ก่อนที่จะเข้าดูกิจการ มีการแสดงการฟ้อนต้อนรับของนักเรียนอนุบาลที่เป็นนักเรียนสาธิตของมหาวิทยาลัยสร้างครู เป็นพวกลูกอาจารย์

81

มหาวิทยาลัยสร้างครูตั้งอยู่ที่หลักกิโลเมตรที่ 6 ถนนสายเวียงจันทน์-เขื่อนน้ำงึม มีเนื้อที่ประมาณ 8,000 เฮกตาร์ มีห้องเรียนประมาณ 60 ห้อง ห้องทดลองทางวิทยาศาสตร์ 6 ห้อง ห้อง SOUND LAB 3 ห้อง ห้องคอมพิวเตอร์ 3 ห้อง และหอพักนักศึกษา 29 หลัง รับนักศึกษาได้ประมาณ 1,300 คน ในบริเวณเดียวกันนี้มีโรงเรียนเตรียมนักศึกษาไปเรียนต่อต่างประเทศเฉพาะรัสเซีย และโรงเรียนสร้างครูอนุบาลตั้งอยู่ด้วย

มหาวิทยาลัยสร้างครูเกิดจากการรวมสถาบันการศึกษาวิชาชีพครู 2 แห่งเข้าด้วยกันเมื่อ พ.ศ. 2520 คือ โรงเรียนสร้างครูชั้นสูงเวียงจันทน์ ซึ่งก่อตั้งเมื่อ พ.ศ.2515 และโรงเรียนสร้างครูเวียงไช แขวงหัวพัน ซึ่งก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2518 (โรงเรียนนี้ท่านทองลุนเคยเรียน) อยู่ในสังกัดกระทรวงศึกษาและกีฬา

ในปีการศึกษา 2532 มีจำนวนนักศึกษา 2,474 คน จบการศึกษาประมาณ 500 คน มีอาจารย์ประมาณ 200 คนส่วนใหญ่จบปริญญาตรี ที่จบปริญญาโทและเอกมีอยู่บ้าง นอกจากจบจากประเทศสังคมนิยมแล้ว ยังมีบางส่วนที่จบจากฝรั่งเศส แคนาดา อินเดีย และไทย

การบริหารของมหาวิทยาลัยมีฝ่ายต่าง ๆ คือ

คณะอำนวยการมหาวิทยาลัย

ห้องการมหาวิทยาลัย

ห้องการบริหาร

ห้องการเงิน

ห้องการวิชาเฉพาะ

อาจารย์และผู้แทนนักศึกษาจะเลือกตั้งคณะผู้บริหารมีวาระบริหารงาน 5 ปี แต่ทุกสองปีครึ่งจะมีการหยั่งเสียงว่ายังเป็นที่ไว้วางใจหรือไม่

81. เข้าชมกิจการของมหาวิทยาลัยสร้างครู ซึ่งต่อไปเขาจะพัฒนาให้เป็นมหาวิทยาลัยขนาดใหญ่ที่มีหลักสูตรหลายสาขา กว้างขวางกว่าขณะนี้

Observing the Dong Doke Teacher's College which is being upgraded to University status with varied curricula.

ด้านวิชาการขึ้นกับห้องการวิชา แยกเป็นวิชาเอกดังนี้

1. วิชาคณิตศาสตร์และฟิสิกส์
2. วิชาชีววิทยาและเคมี
3. วิชาวรรณคดีและภาษาศาสตร์
4. วิชาภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์
5. วิชาภาษาอังกฤษและเยอรมัน
6. วิชาภาษารัสเซีย
7. วิชาภาษาฝรั่งเศสและสเปน
8. วิชาจิตวิทยา
9. วิชามาร์กซ์เลนิน

นักศึกษาที่จะมาเรียนได้จะต้องจบชั้นอุดม หรือการศึกษาครูชั้นกลาง ผ่านการคัดเลือกจากกรรมการคัดเลือกนักศึกษาและพนักงานเพื่อเรียนต่อในและนอกประเทศ (มหาวิทยาลัยกำลังมีแผนว่าจะเปิดสอบคัดเลือกนักศึกษาเอง) มหาวิทยาลัยเปิดสอนในระดับปริญญาตรี 4 ปี เฉพาะวิชาชีพครู นักศึกษาจะต้องมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 จึงจะมีสิทธิ์เข้าสอบ แต่ละวิชามีคะแนนเต็ม 10 ต้องได้ไม่น้อยกว่า 5 จึงจะผ่าน ถ้าสอบตกจะให้สอบแก้ตัว แต่ถ้ายังไม่ผ่านอีกก็ต้องซ้ำชั้น มหาวิทยาลัยอนุญาตให้เรียนทั้งหมด 5 ปี นักศึกษาปีสุดท้ายจะต้องออกฝึกสอนเป็นเวลา 8 สัปดาห์ สถานที่ฝึกสอนเป็นโรงเรียนในแขวงเวียงจันทน์ที่ได้ตกลงกันไว้ ต้องเป็นโรงเรียนที่มีการคมนาคมสะดวก เพื่อให้คณาจารย์ของมหาวิทยาลัยสามารถไปติดตามผลหรือนิเทศการสอนได้ เมื่อเรียนจบเป็นครูแล้วจะออกไปเป็นครูในท้องถิ่นของตน นักศึกษาทุกคนได้รับการอุดหนุนจากรัฐบาลให้มาเรียนครู แต่ก็มีบางคนที่ไม่อยากเป็นครู ทางมหาวิทยาลัยกำลังวางระเบียบในเรื่องนี้ให้ชัดเจน

นอกจากการศึกษาในระดับปริญญาตรีแล้ว ยังมีหลักสูตรการอบรมภาษาลาวแก่นักศึกษาต่างประเทศ เป็นหลักสูตร 2 ปี เคยมีนักศึกษาจากเวียดนาม กัมพูชา รัสเซีย เยอรมันตะวันออก จีน เกาหลีเหนือ และมองโกเลีย แต่ขณะนี้มีแต่นักศึกษาจากเวียดนามและกัมพูชาเท่านั้น

83

มหาวิทยาลัยมีการร่วมมือทางด้านวิชาการกับสถาบันการศึกษาด้านวิชาชีพครูในกลุ่มประเทศสังคมนิยม ในด้านการส่งอาจารย์ไปฝึกอบรม มีโซเวียต เยอรมัน และเวียดนาม ทั้งยังได้รับทุนจากยูเนสโก โครงการภาษาต่างประเทศจาก UNDP ได้ความช่วยเหลือจากรัฐบาลญี่ปุ่นทำ SOUND LAB

ในด้านการเมือง นักศึกษาอยู่ใต้องค์การจัดตั้ง 3 องค์การดังที่กล่าวมาแล้วเมื่อกล่าวถึงโรงเรียนอุดมเวียงจันทน์ นักศึกษามีสิทธิ์ที่จะเสนอความคิดปรับปรุงสภาพของตนได้ เช่นเสนอให้บรรจุในที่ที่ตนพอใจ รัฐจัดสวัสดิการให้ นอกจากไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียนแล้วยังได้เบี้ยเลี้ยง ที่พัก อาหาร

ข้าพเจ้าได้ไปดูห้องปฏิบัติการทางภาษา นักศึกษากำลังเรียนภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษาต่างประเทศที่นักเรียนสนใจเรียนมากที่สุด อาจารย์ที่กำลังสอนจบจากวิทยาลัยครูมหาสารคาม ต้องมีช่างอีกคนคอยช่วยอาจารย์เปิดปิดและปรับเครื่อง อาจารย์ในแผนกภาษาอังกฤษมีทั้งหมด 16 คน กำลังไปเรียนต่อที่ออสเตรเลีย 4 คน

พวกที่เรียนภาษารัสเซียมีทุนให้นักเรียนไปเรียนที่ประเทศรัสเซีย

ดูการสอนภาษาฝรั่งเศส แผนกนี้มีครู 23 คน

82. *ห้องปฏิบัติการทางภาษา ขณะนี้นักเรียนสนใจเรียนวิชาภาษาอังกฤษมากที่สุด*

A language laboratory where English is the most popular subject.

83. *การสอนภาษาฝรั่งเศส*

A French language class.

งานของมหาวิทยาลัยนี้ต่อไปคงจะหนักมาก การจะขยายมหาวิทยาลัยให้เป็นมหาวิทยาลัยเต็มรูปนั้นเขาบอกว่าจะต้องเตรียมการในด้านบุคลากร ร่างหลักสูตร และก่อสร้างอาคารสถานที่ เขียนเป็นแผนระยะละ 5 ปี ข้าพเจ้าอวยพรให้เขาฟันฝ่าอุปสรรคประสบความสำเร็จในการสร้างครูที่จะไปสร้างสรรค์ชาติต่อไป

ออกจากมหาวิทยาลัยสร้างครูเดินทางต่อไปมหาวิทยาลัยสรรพวิชา รถแล่นผ่านวิทยาลัยสรรพวิชาด้วย

ท่านทองลุนอธิบายว่าขณะนี้ลาวกำลังเริ่มแนวทางใหม่ในการพัฒนาประเทศ ที่เป็นมาแต่ก่อนนับว่าผิดพลาด คือรัฐผูกขาด แต่ในขณะนี้จะปล่อยให้เอกชนทำบ้าง แต่เดิมมีการควบคุมราคาข้าว ผลปรากฏว่าชาวนาไม่ผลิต ต้องปล่อยไปตามราคาตลาด รัฐจะช่วยเหลือในด้านชลประทาน นับว่าลาวโชคดีอยู่แล้วที่ไม่เคยมีภัยธรรมชาติรุนแรง มีแต่ความแห้งแล้งเพียงอย่างเดียว ในด้านอุตสาหกรรมจะต้องเริ่มด้วยสิ่งเล็ก ๆ ที่ประชาชนจะทำได้เสียก่อน หางานให้คนทำกันทั่ว ๆ ไป เน้นงานที่ทำด้วยมือ เครื่องจักรกลเล็ก ๆ แล้วจึงค่อย ๆ ขยายขึ้น ที่แล้วมาก็มีงานอุตสาหกรรมใหญ่ที่โซเวียตช่วยสร้างก็ดำเนินการไปไม่ได้ดี

ไปถึงมหาวิทยาลัยสรรพวิชา 2 ธันวา มหาวิทยาลัยนี้มีประวัติว่าแต่เดิมคือโรงเรียนฟ้างุ้ม ตั้งอยู่ที่บ้านนาคน้อย ตำบลวัดนาค เมืองสีสัตะนาค กำแพงพระนครเวียงจันทน์ มหาวิทยาลัยนี้เริ่มทำการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2528 โดยขึ้นกับกรมอาชีวะ กระทรวงศึกษาและกีฬา มีพื้นที่ประมาณ 30 ไร่ ประกอบด้วยอาคารเรียน 2 หลัง ตึกอำนวยการ 1 หลัง อาคารห้องทดลองและปฏิบัติการ 3 หลัง อาคารที่พักอาจารย์ 1 หลัง

มหาวิทยาลัยนี้รับนักเรียนที่จบจากชั้นอุดมทั่วประเทศ โดยจะคัดนักเรียนที่เรียนเป็นอันดับรองจากพวกที่ได้ทุนเรียนต่างประเทศ เมื่อได้จำนวนนักเรียนตามเกณฑ์ก็จะนำมาสอบ นักเรียนที่สอบผ่านก็จะเข้าเรียนชั้นปีที่ 1 ส่วนพวกที่สอบไม่ผ่านจะต้องเรียนชั้นเตรียมอีกปีหนึ่งจึงจะผ่านไปเรียนปีที่ 1 ได้ หลักสูตรของทางมหาวิทยาลัยนี้กำหนดไว้ 5 ปี ในช่วงปีสุดท้ายจะมีการเขียนวิทยานิพนธ์ ก่อนสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรปัจจุบันเปิดสอน 3 สาขาได้แก่ สาขาวิชาก่อสร้าง สาขา

84. *ดูการสอนคอมพิวเตอร์ที่มหาวิทยาลัยสรรพวิชา มหาวิทยาลัยสรรพวิชาเปิดสอน 3 สาขา คือ ก่อสร้าง ไฟฟ้า และเครื่องกล กำลังพัฒนาโดยเขียนโครงการ ร่วมมือกับต่างประเทศ*

Observing a computer class at the Polytechnic University which offers courses in the fields of construction, electrical engineering and mechanical engineering.

วิชาไฟฟ้า สาขาวิชาเครื่องกล นักเรียนที่เรียนในชั้นเตรียมมีสิทธิ์สอบแก้ตัวได้ครั้งหนึ่ง พวกที่เรียนปีที่ 1 มีสิทธิ์สอบแก้ตัว 2 ครั้ง เมื่อเรียนจบจะส่งนักเรียนกลับแขวงของตน นอกจากศูนย์กลางพรรคจะขอตัวบุคคลใดบุคคลหนึ่งเพื่อให้ทำงานที่ส่วนกลางก็จะแจ้งไปที่แขวงนั้น นักศึกษาที่จะจบรุ่นแรกมี 21 คน

ปัจจุบันมีนักเรียนทั้งหมด 507 คน เป็นหญิง 84 คน แบ่งชั้นเป็น

ชั้นเตรียม	มี	100 คน
ชั้น 1	มี	104 คน
ชั้น 2	มี	97 คน
ชั้น 3	มี	56 คน
ชั้น 4	มี	70 คน
ชั้น 5	มี	59 คน

มีอาจารย์จำนวน 80 คน มีการจัดการบริหาร คือ มีหน่วยต่าง ๆ ขึ้นตรงกับผู้อำนวยการมหาวิทยาลัยคือ

สภาที่ปรึกษามหาวิทยาลัย
สภาที่ปรึกษาวิทยาศาสตร์
แผนกก่อสร้าง แผนกไฟฟ้า และแผนกเครื่องกล
กองเลขานุการ

มีองค์การจัดตั้งสามองค์การเหมือนมหาวิทยาลัยสร้างครู

ในช่วงแรกมหาวิทยาลัยได้รับการช่วยเหลือทางด้านวิทยาการและผู้ชำนาญการจากสหภาพโซเวียต เยอรมันตะวันออกและเวียดนาม ต่อมาสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมีนโยบายเปิดกว้างในทุก ๆ ด้าน ทางมหาวิทยาลัยจึงมีแนวโน้มในการรับวิทยาการและผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศ เช่น ญี่ปุ่น ออสเตรเลียและไทยเป็นต้น และจะกู้ยืมเงินจากธนาคารโลกจำนวน 3 ล้าน 5 แสนเหรียญสหรัฐ เพื่อนำมาใช้ปรับปรุงมหาวิทยาลัยในด้านต่าง ๆ ภายในระยะเวลา 6 ปี โดยเริ่มตั้งแต่ปี 2533-2538 โครงการประกอบด้วย

การก่อสร้างอาคารเรียนและหอพักนักเรียน
ซื้อเครื่องทดลองต่าง ๆ
จ้างผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศ
ส่งอาจารย์และนักศึกษาไปเรียนต่อต่างประเทศ

เมื่อ ฯพณฯ ไกสอน พมวิหาร นายกรัฐมนตรีเดินทางไปเยือนประเทศฝรั่งเศสในเดือนพฤศจิกายน 2532 ทางมหาวิทยาลัยแจ้งว่าได้รับการช่วยเหลือจากฝรั่งเศสเป็นเงินจำนวน 4 ล้านเหรียญสหรัฐ ซึ่งจะนำไปใช้ในการเปิดแผนกวิชาเศรษฐศาสตร์ในมหาวิทยาลัยต่อไป

ได้เข้าดูการสอนแต่ละแผนก วิชาคอมพิวเตอร์นั้นเป็นวิชาพื้นฐานที่ทุกแผนกต้องเรียน เพิ่งได้รับเครื่องพีซีจากเงินช่วยเหลือของ ยูเอ็นดีพี ยูเนสโกเป็นผู้จัด อาจารย์เป็นคนลาว ได้รับการอบรมเพิ่มเติมที่ เอไอที และที่วิศวกรรมคอมพิวเตอร์จุฬาฯ

85

86

85. *ดูเครื่องมือต่าง ๆ ที่ได้รับจากการพัฒนาแผนกเครื่องกล*

Inspecting engineering equipment acquired as part of the first phase of upgrading the level of instruction.

86. *พบกับผู้เชี่ยวชาญโซเวียตมาช่วยพัฒนาแผนกเครื่องกล*

Meeting with a Soviet adviser in the field of mechanical engineering.

ได้พบคนจากประเทศสวิตเซอร์แลนด์ที่มาเตรียมโครงการช่วยเหลือ มหาวิทยาลัยได้เชิญผู้เชี่ยวชาญต่างประเทศมาทำงานร่วมกับฝ่ายโรงเรียนในการเขียนโครงการพัฒนา โครงการที่เพิ่งผ่านไปที่ ยูเอ็นดีพี และยูเนสโกช่วยด้านเครื่องมือและด้านพัฒนาบุคลากร (1984–1989) ส่วนโครงการระยะที่สองที่เป็นโครงการใหญ่ ได้รับความช่วยเหลือจากธนาคารโลกและรัฐบาลสวิตเซอร์แลนด์ (1990 – 1995) ได้พบกับผู้เชี่ยวชาญโซเวียตที่มาช่วยแผนกเครื่องกล

จากมหาวิทยาลัยกลับบ้านพัก แล้วจึงไปต่อที่ห้องอาหารริมโขง อาหารอร่อย มีซุปใส สลัดไส้กรอก เนื้อฟานทำเป็นอาหารฝรั่ง ปลาสะงั่วหรืออีกชื่อว่าปลาดั้งแดงเป็นปลาในแม่น้ำโขง ไอศกรีมจุดไฟ ระหว่างรับประทานอาหารมีดนตรีเพลงลูกทุ่งและเพลงไทยสากล นักร้องลาวร้องเพลงท่าฉลอมได้เพราะมาก ท่านทองลุนขอเพลงสองฝั่งโขง เป็นเพลงเก่ากล่าวถึงความสัมพันธ์ลาวไทยอย่าง

87

88

89

87. *ชั้นเรียนวิชาวิศวพลังน้ำ*

A classroom in Hydro-power engineering.

88. *ห้องอาหารริมโขง*

A restaurant on the banks of the Mekong River.

89. *ริมแม่โขง (ฝั่งลาว)*

On the Lao side of the Mekong River .

90. *ช่วงบ่ายเยี่ยมโรงพยาบาลมโหสถ แผนกเด็ก*

Visiting the Children's Ward of the Mahosot Hospital.

ซาบซึ้ง เพลงนี้ข้าพเจ้าร้องเป็นตั้งแต่ยังเด็ก ๆ พันเอกสำเริง ไชยยงค์ ซึ่งสอนพลศึกษาเป็นคนสอนให้ร้อง ร้านอาหารมีชื่อห้องต่าง ๆ เพราะดี เท่าที่จำได้มีห้องตะวันลับฟ้า ระเบียงข้างนอกภาษาฝรั่งเขียนว่า Blue Sky Terrace ภาษาลาวว่าซานนภาสีคราม ห้อง Friendship เรียกว่าสิริรวมมิตร

ช่วงบ่ายไปโรงพยาบาลมโหสถ โรงพยาบาลเก่าแก่ที่สุดของลาว มิชชันนารีฝรั่งเศสสร้างในสมัยสงครามอินโดจีน สหรัฐได้สร้างอาคารเพิ่ม ปัจจุบันโรงพยาบาลมีแพทย์ประมาณ 100 คน เป็นโรงพยาบาลขนาด 450 เตียง ในช่วงปี 2532 มีคนไข้ใช้เตียงประมาณร้อยละ 90 คนไข้นอก 135,000 คน และคนไข้ใน19,000 คน

มีฝ่าย (Department) ต่าง ๆ คือ

1. ฝ่ายศัลยกรรม มีศัลยแพทย์ 10 คน ห้องผ่าตัด 2 ห้อง ห้องละ 1 เตียง รับผิดชอบการผ่าตัดทุก

ประเภท คือ กระดูก อวัยวะภายใน (กระเพาะ ลำไส้ ตับ ปอด ถุงน้ำดี และไต) สำหรับด้านศัลยกรรมสมอง หัวใจ เส้นเลือด ลิ้นหัวใจ ทำไม่ได้เพราะไม่มีแพทย์ลาวที่เรียนมาทางด้านนี้

เมื่อผ่าตัดแล้วจะให้พักฟื้นสองสามวัน พอรับประทานอาหารได้ก็ให้ออกจากโรงพยาบาล กรณีผ่าตัดส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องอุบัติเหตุจราจร

2. ฝ่ายอายุรกรรม มีแพทย์ประจำ 40 คน รับผิดชอบโรคทุกชนิด

3. ฝ่ายสูตินรีเวช มีแพทย์ประจำ 8 คนมีหน้าที่ทำคลอด และรักษาโรคเฉพาะสตรี

4. ฝ่ายแม่และเด็ก มีแพทย์ประจำ 3 คน รับเฉพาะคนไข้นอก ตรวจตั้งแต่ตรวจครรภ์จนใกล้คลอด

5. ฝ่ายกุมารเวช รักษาโรคเด็กตั้งแต่คลอด เช่น การรักษาโรคไข้เลือดออก การฉีดวัคซีนป้องกันโรคต่าง ๆ ไม่มีแพทย์ผ่าตัดเด็ก ต้องส่งฝ่ายศัลยกรรม

แผนก (Services) มี 5 แผนก

1. แผนกวัณโรค มีแพทย์ 6 คนเป็นผู้เชี่ยวชาญ 2 คน รักษาวัณโรคทุกชนิด

2. แผนกโสต ศอ นาสิก มีแพทย์ 4 คนเป็นผู้เชี่ยวชาญ 2 คน

3. แผนกตา มีแพทย์ 4 คนเป็นผู้เชี่ยวชาญคนเดียว

4. แผนกฟัน มีแพทย์ 3 คน

5. แผนกโรคจิตและตรวจรักษาระบบประสาท มีแพทย์ 2 คน มีผู้เชี่ยวชาญจบจากฮังการีเพียงคนเดียว เมื่อปีที่แล้วมีคนไข้มารับการตรวจรักษาโรคจิตและประสาทประมาณ 2,000 คน โรงพยาบาลรับคนไข้โรคจิตไว้แค่สองสามคน ส่วนใหญ่จะเกิดจากความกระทบกระเทือนในครอบครัว ทางคุณหมอคาดว่าเมื่อมีปัญหาเศรษฐกิจเกิดขึ้นจากการปรับปรุงนโยบายเศรษฐกิจลาว จะมีผู้ป่วยมากขึ้น

91

แผนกยาพื้นเมืองและการรักษาโดยวิธีฝังเข็ม มีแพทย์จบจากจีนรักษาโรคปวดกล้ามเนื้อและอัมพาต

ลาวไม่มีโครงการปลูกสมุนไพรที่ใช้ทางการแพทย์ แต่จะใช้วิธีรับซื้อจากแขวงต่าง ๆ รอบ ๆ กำแพงพระ-นครเวียงจันทน์ ขณะนี้ลาวตั้งสถาบันขนาดเล็กชื่อสถาบันค้นคว้ายาพื้นเมือง ทดลองปลูกสมุนไพรเพื่อการค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ ส่วนสมุนไพรที่ซื้อจากประชาชน ทางสถาบันจะนำไปผลิตเป็นยาเม็ดสำเร็จรูป เน้นการป้องกันโรคเช่น มาลาเรีย ไข้หวัด โรคปอด โรคทางเดินอาหาร

92

แผนกห้องทดลอง (Laboratoire) รับผิดชอบการฉายเอกซเรย์ และตรวจรายละเอียดเทคนิค

เมื่อข้าพเจ้าไปถึง มีศาสตราจารย์ ดร. วันนะเลด รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข คณะแพทย์ พยาบาล นักเรียนพยาบาล และชาวบ้านแถวนั้นต้อนรับ เมื่อก่อนที่ข้าพเจ้าจะเดินทางมาเยือนลาว ได้สำรวจดูว่าจะสนับสนุนกิจการของทางโรงพยาบาลได้โดยวิธีใด ทาง

91. *แม่ของเด็กจะช่วยดูแลพยาบาลลูกของตนที่ป่วย*

Mothers are permitted to look after their children in the ward.

92. *ห้องปิ่นปัวมรสุมหมายถึงห้องไอซียู*

The Intensive Care Unit.

93

โรงพยาบาลได้เสนอความต้องการเครื่องมือแพทย์ในแผนกกุมารเวช เขาให้เข้าเยี่ยมแผนกนี้ เด็กที่ป่วยส่วนมากเป็นโรคระบบหายใจ เลือดจาง และขณะนี้หัดกำลังระบาด อีกอย่างหนึ่งที่เป็นปัญหาคืออัตราการตายของเด็กแรกเกิดค่อนข้างสูง ส่วนหนึ่งเนื่องจากเป็นบาดทะยัก พยาบาลดูแลเด็กมีไม่พอ ต้องอาศัยแม่ของเด็กเป็นผู้ดูแล ซึ่งก็มีข้อดีคือจะเป็นการให้ความรู้ในเรื่องการอนามัยทั่วไปแก่ประชาชนด้วย

คนไข้ทั่ว ๆ ไปเป็นมาลาเรียขึ้นสมองกันมาก และอีกโรคคือมีเลือดออกในกระเพาะ

ได้ดูห้องไอซียูซึ่งภาษาลาวเรียกว่าห้องปิ่นปัวมรสุม (ฟังดูก็ได้ความชัดเจนดี เพราะผู้ที่ป่วยหนักนั้นเปรียบเสมือนการผ่านมรสุม ถ้าผ่านได้ก็รอด) เครื่องมือยังขาดแคลนอยู่มาก โรงพยาบาลต้องรับคนไข้จากโรงพยาบาลต่างจังหวัดด้วย การลำเลียงคนป่วยก็ลำบากมาก หลายครั้งต้องเอาคนไข้ขึ้นเครื่องบิน

ก่อนจะกลับได้มอบเครื่องมือการแพทย์แก่โรงพยาบาลมโหสถ และโรงพยาบาลกำแพงพระนครเวียงจันทน์ ซึ่งเป็นโรงพยาบาลสังกัดกำแพงพระนคร กำลังปรับปรุงใหม่

93. *ได้มอบอุปกรณ์การแพทย์*
Donating medical equipment.

จากโรงพยาบาลก็แวะไปตลาดเช้า ชื่อว่าตลาดเช้า แต่ขายทั้งวัน มีของเครื่องใช้ต่าง ๆ ขายมากมาย เท่าที่เห็นเป็นของมาจากเมืองไทยทั้งนั้น ตลาดค่อนข้างจะคับแคบ เขากำลังสร้างตลาดใหม่

กลับบ้านพักรับประทานอาหาร จริง ๆ ไม่ค่อยจะหิวเพราะมีของว่าง แต่มีอาหารก็รับประทานไปเรื่อย มีหลายอย่างแต่ข้าพเจ้ารับประทานแต่ไข่เจียวใส่ไข่มดและแกงหน่อไม้

94.-96. *ไปตลาดเช้า ซึ่งขายตอนบ่ายด้วย*

Visiting a "Morning" market which is open the entire day.

95

96

97

97.-99. พิธีบายศรีสู่ขวัญ หมอพรจะเป็นผู้ทำพิธี

Moh Porn officiating at the traditional Bai Sri Ceremony.

เวลาประมาณ 19.10 น. ไปสโมสรสภามนตรี วันนี้เป็นวันพิธีบายศรีสู่ขวัญ ซึ่งสมาคมมิตรภาพลาว – ไทย และชาวนครเวียงจันทน์เป็นผู้จัด ข้าพเจ้าไปนั่งอยู่หน้าบายศรีสามต้น เป็นบายศรีที่ไม่ได้ใช้ใบตอง ใช้ดอกไม้ส่วนมากเป็นดอกดาวเรืองปักใส่พานเงินซึ่งซ้อนเป็นชั้น ๆ มีขนมต่าง ๆ เช่นข้าวพอง มีกระติบเงินใส่ข้าวเหนียว เชี่ยนหมากเงิน มีวงดนตรีลาวเดิมบรรเลงประกอบพิธี หมอพร (หมอขวัญ) กล่าวต้อนรับแสดงความยินดีที่ข้าพเจ้ามาเยี่ยมยาม แล้วเริ่มพิธีด้วยการตั้งนโม สวดมนต์บทมหาการุณิโกและชยันโต แล้วจึงขับบททำขวัญเป็นภาษาลาว ระหว่างนั้นข้าพเจ้าพนมมือถือสายสิญจน์เอาไว้ เมื่อเสร็จแล้วหมอพรมาผูกมือ ต่อด้วยท่านพูมี คุณยาย คำสุกและคนสำคัญอื่น ๆ ในรัฐบาล ระหว่างที่ผูกข้อมือข้าพเจ้าต้องยกมือข้างที่ไม่ได้ผูกไว้ระดับแก้มเป็นประเพณี คนอื่นที่ยังไม่ได้ผูกจะแตะตัวผู้ที่กำลังผูกให้เป็นแถวยาว ถือว่าได้ร่วมผูกด้วย ผู้ที่ผูกมือให้ล้วนให้ศีลให้พรหลาย

100

100.–101. *เมื่อเสร็จพิธีเจ้าภาพทั้งหลายจะมาผูกข้อมือให้*

Tying of the consecrated threads.

101

102

ประการ ให้แข็งแรง ไม่เจ็บไม่ไข้ ให้มั่งมี ว่าเป็นบทคล้องจอง นอกจากข้าพเจ้าแล้ว เขาผูกมือให้ทุกคนในขบวนด้วย

เมื่อเสร็จพิธีบายศรีแล้วไปนั่งรอการจัดแสดงที่ห้องรับรอง คุยกันถึงเรื่องพิธีเรียกขวัญที่มีเหมือนกัน ท่านพูมีปรารภว่าถึงแม้เราจะนับถือศาสนาพุทธแล้วก็ยังมีคนถือและเชื่อเรื่องเรียกขวัญ เข้าทรง ดูหมอดู ซึ่งไม่ได้เป็นเรื่องพุทธศาสนาเลย แม้แต่เรื่องของศาสนาคริสต์เราก็ไปรับเช่นการหยุดงานวันอาทิตย์ ซึ่งถือว่าพระเจ้าหยุดการสร้างโลกเราก็หยุดตาม

102. สาวลาวกำลังผูกข้อมือให้อาจารย์นิออน

Lao ladies tying consecrated threads on Acharn Neon's wrist.

103

104

เมื่อการแสดงพร้อมก็เข้าในห้อง มีวงดนตรีระนาดประสมเครื่องสากลบรรเลง การแสดงมีลำดับดังนี้

1. ฟ้อนอวยพร มีคำอวยพรอยู่ในสูจิบัตร ข้าพเจ้าขอแปลเป็นภาษาไทยดังนี้

พวกข้าพเจ้าเหล่าศิลปินลาวขอถวายพระพรชัยอันประเสริฐแด่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในโอกาสที่เสด็จเยี่ยมยามสันถวไมตรีสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (ดินแดนดอกจำปา) ครั้งนี้จึ่งทรงพระเกษมสำราญ และได้รับโชคใหญ่ใจงามทุกประการเทอญ

เขาฟ้อนได้สวยงาม ตอนท้ายมีการโปรยดอกไม้ด้วย

(หมู่นักฟ้อนหญิงจากคณะศิลปากรศูนย์กลางนำแสดง)

2. มาลาวัน นักร้องเดี่ยวหญิงที่หนุ่มน้อย (แปลว่าอายุน้อย) และมีชื่อเสียงของลาวเสนอ 2 เพลง

เพลงที่ 1 สองฝั่งของ

เพลงที่ 2 กลางพนา

103. ชมการแสดง
The Audience.

104. ฟ้อนอวยพร
The Welcoming Dance.

3. ฟ้อนเผ่าม้ง ม่วนซื่นปางบุญซึ่งเป็นลีลาท่าฟ้อนและดนตรีของเผ่าม้ง นำมาประยุกต์ (เขาทำได้น่าสนใจดี ประดิษฐ์ท่าเลียนแบบพวกม้ง เป่าแคนกับเล่นลูกช่วงประดิษฐ์เพลงขึ้นมาใหม่)

4. การแสดงกายกรรม (ลาวเรียกกายยะสิน) นักแสดงจากคณะกองกายยะสินศูนย์กลาง (สูนกาง) ข้าพเจ้าเห็นชุดนี้ยังบอกว่าน่าจะส่งไปแข่งเล่นยิมนาสติก ตัวอ่อนมากเหมือนไม่มีกระดูก ท่านพูมีว่าแต่ก่อนเคยส่งไปเรียนที่โซเวียต แต่เดี๋ยวนี้ฝึกหัดกันเอง

5. เสบแคนวงเพลงเสียงแคนลาว โดยครูอาจารย์และนักเรียนโรงเรียนศิลปดนตรีแห่งชาติ

6. ฟ้อนเป่าบั้ง บทฟ้อนสะท้อนให้เห็นความม่วนซื่นเบิกบานของหนุ่มสาวเผ่าลาวเทิง ภายหลังได้ผลในฤดูการเก็บเกี่ยว บทฟ้อนเป็นลีลาของเผ่าลาวเทิง อยู่ทางภาคใต้ของลาว คณะศิลปากรศูนย์กลางนำมาประดิษฐ์ใหม่ (ท่านพูมีว่าเป็นเผ่าลาเวน อยู่แถว ๆ อัตตะปือ ข้าพเจ้าดูว่าคล้ายพวกญวน)

หยุดพัก 10 นาที

105

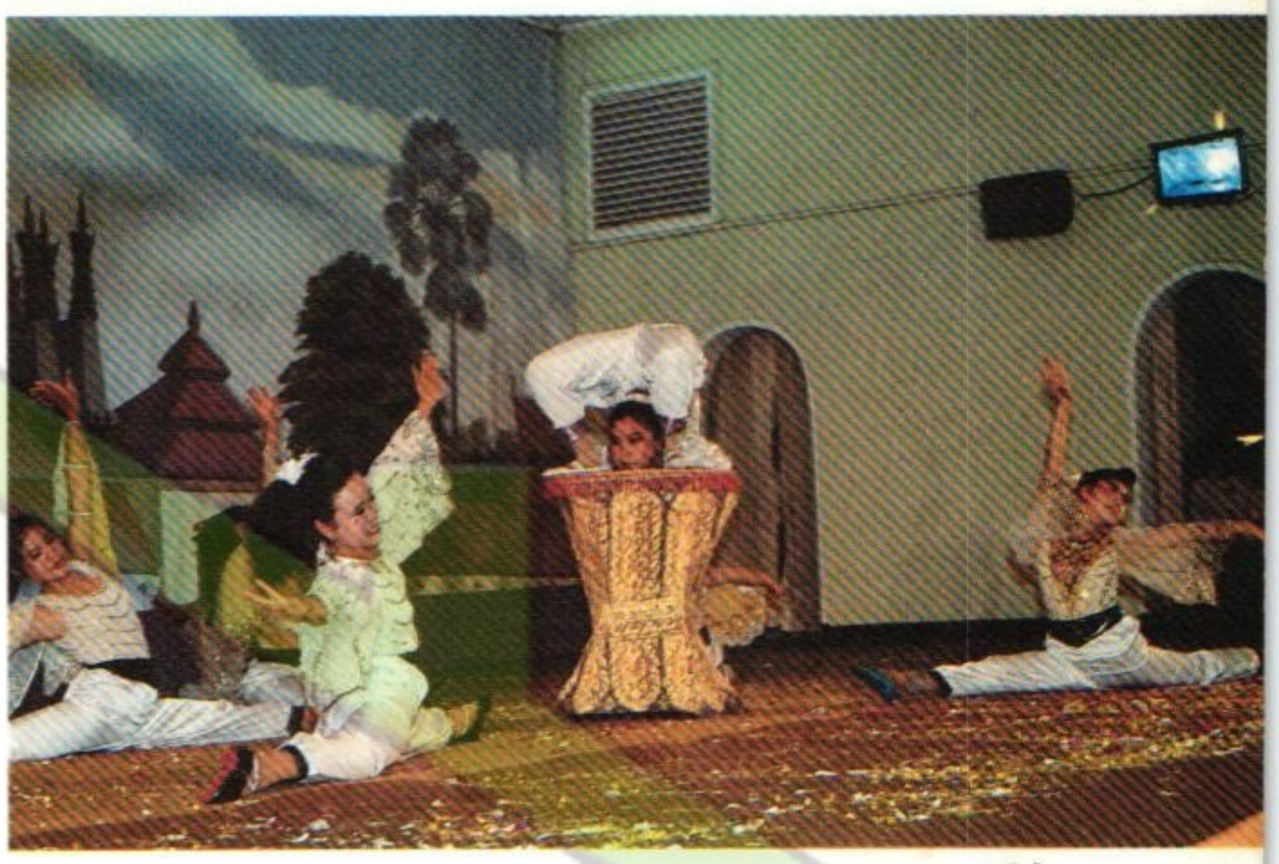

106

107

108

105. ฟ้อนเผ่าม้ง

The Hmong Dance.

106. การแสดงกายกรรม

A Gymnastics performance.

107. เพลงแคน

A Khaen performance.

108. ระบำลาวเทิง

A Lao Terng Dance.

24/ ข้ามจำ

110

111

7. รายการนี้คือดนตรีพื้นเมืองลาว เพลงลาวดวงเดือน ข้าพเจ้าสีซอด้วงร่วมกับวงดนตรีลาวเดิมด้วย

8. เป็นการแสดงของท่านบัวเงิน ชาพูวง ซึ่งเป็นนักแต่งเพลง นักร้องที่มีชื่อเสียงของลาว เขาเคยได้รับรางวัลต่าง ๆ จากรัฐบาล และการประกวดเพลงระดับสากลหลายครั้ง แล้วเขาเชิญข้าพเจ้าด้วย ข้าพเจ้าจึงเรียกพรรคพวกมาร้องด้วย ได้ร้องเพลงเย็นสบายชาวนา และ เพลงสายใจลาวไทย ซึ่งข้าพเจ้าได้พิมพ์เนื้อเพลงแจกให้ซ้อมร้องล่วงหน้าแล้ว เสียอยู่ที่ท่านบัวเงินร้องเสียงสูงพวกเราเลยขึ้นเสียงไปไม่ค่อยถึง มีคนเล่าว่าท่านบัวเงินนี้ไปเรียนมาจากโซเวียตที่สถาบันไชคอฟสกี้

พอข้าพเจ้าร้องจบเพลงลงจากเวที ท่านพูมีก็เอากระเช้าดอกไม้มาให้

ท่านบัวเงินร้องต่อเป็นเพลงพระราชนิพนธ์ แสงเดือน

109. *เล่นดนตรีร่วมกับวงดนตรีลาวเดิม*

Performing with the Lao Derm Orchestra.

110. *พาคณะร้องเพลงร่วมกับท่านบัวเงิน นักร้องมีชื่อของลาว*

Vocalising with members of the Royal Entourage and a popular Lao singer.

111. *ไทยร้องเพลงลาว*

The Thai singing a Lao song.

112

113

9. ฟ้อนเผ่าอีก้อ เผ่าอีก้อเป็นเผ่าหนึ่งที่อาศัยอยู่ภาคเหนือของลาว เผ่าดังกล่าวมีความดุ (ภาษาลาวแปลว่าขยัน) หมั่นขยันเพียรและมูนเชื้อท่งศิลปวัฒนธรรม (ฟ้อนหลังเก็บเกี่ยวข้าวโพด)

10. หมอลำพูเวียง ถวายเสียงขับลำท้องถิ่นภาคกลางของลาวในลำ (เพลง) คอนสะหวันและลำตั่งหวาย

11. ร้องเดี่ยวหญิงเสียงโซปราโน โดยวิไลวัน บุนนะผน

เพลงที่ 1 ดวงจำปา (นอกจากดอกจำปาเป็นดอกไม้ประจำชาติแล้ว ข้าพเจ้ายังรู้สึกว่าเพลงนี้ก็เป็นเพลงประจำชาติเช่นกัน เล่นกันทุกแห่งทั้งวงสากลและพื้นเมือง)

เพลงที่สองนี้ก็เป็นเพลงที่มาจากเทปที่สมาคมดนตรีจัดทำให้ข้าพเจ้าเช่นกัน ข้าพเจ้าตั้งชื่อเพลงว่าแลจันทร์ ไม่ทราบทำไมลาวเปลี่ยนชื่อเป็น แลแสง (รู้สึกว่านักร้องลาวทุกคนเขาร้องเพลงอย่างสากล เสียงออกมาลึกจริง ๆ ไม่ได้ยินใครร้องเพลงแบบเพลงไทย)

112. ฟ้อนเผ่าอีก้อ

An Akha Dance.

113. หมอลำ

Moh Lam.

114. ร้องเพลงดวงจำปา

The Duang Champa Song.

115

115. *ฟ้อนมิตรภาพลาวไทย*

The Lao - Thai Friendship Dance.

116–117. *นักร้องและนักดนตรีมาส่ง ท่านพูมีขวนกลับ*

Taking leave of the performers at the conclusion of the function.

12. สุดท้ายเป็นบทฟ้อนมิตรภาพลาวไทย เป็นบทฟ้อนสะท้อนให้เห็นความผูกพันของสองชาติพี่น้องลาวไทย ซึ่งมีมาแต่โบราณกาล ความรักและความหวังในสันติภาพมิตรภาพ ยามใดก็ยืนยงอยู่ในดวงใจของประชาชนสองชาติลาวไทยอยู่ชั่วกาลนาน ฉากนี้เป็นการรำคล้ายรำกลองยาวกับเซิ้ง

เมื่อเสร็จแล้วนักดนตรีลงมาจากเวทีเพื่อส่งข้าพเจ้ากลับที่พัก ท่านพูมีขวนข้าพเจ้ากลับ ให้ท่านทองลุนไปส่งงานนี้สนุกดีจริง ๆ ทุกคนเพลิดเพลินไม่ทันได้เบื่อ

เสาร์ที่ 17 มีนาคม 2533

ช้านี้รับประทานเฝอลาว เฝอก็คือก๋วยเตี๋ยวลูกชิ้นเป็นก๋วยเตี๋ยวน้ำใส่ลูกชิ้นเนื้อ ใส่เนื้อ มะเขือเทศ หอมหัวใหญ่ เครื่องเคียงมีผักกาดหอม ถั่วงอก มะนาว ใบสะระแหน่ ใบโหระพา ผักชีฝรั่ง น้ำพริกคล้าย ๆ กับน้ำจิ้มเนื้อสะเต๊ะ พริกป่น สรุปว่าคล้าย ๆ กับก๋วยเตี๋ยวบกที่เรากินแต่ก็ไม่เหมือนกันทีเดียว ดื่มกาแฟเขาช่องของลาว

อ่านหนังสือพิมพ์ลาว หนังสือพิมพ์จะราคาเท่าไรก็ไม่ได้ถาม เขาไม่ได้เขียนเอาไว้ด้วย ทางสถานทูตซื้อมาให้ 2 ฉบับ ข้าพเจ้าก็ไม่ทราบอีกว่าลาวมีหนังสือพิมพ์รายวันกี่ฉบับ ที่ซื้อมาชื่อเวียงจันใหม่ ออกมาเป็นปีที่ 14 อีกเล่มชื่อประชาชนออกมาเป็นปีที่ 40 ทั้งสองเล่มมี 4 หน้า

08.30 น. ออกรถไปน้ำงึม ท่านทองลุนนั่งรถอีกคันหนึ่ง แต่มีวิทยุสื่อสารติดต่อกันได้ ข้าพเจ้านั่งชมวิวสองข้างทาง ในเมืองสังเกตเห็นเด็กหนุ่มเด็กสาวแต่งเครื่องแบบดูแลความสงบเรียบร้อย ถามคนขับรถว่าเป็นพวกอะไร เขาบอกว่าเป็นพวกสมาชิกองค์การจัดตั้งที่รับสมาชิกอายุ 18 ปีขึ้นไป ทำอาชีพอะไรก็ได้ แต่มาทำกิจกรรมร่วมกัน นอกเมืองออกไปเป็นเจ้าหน้าที่นอกเครื่องแบบรายทางไปตลอด

รถแล่นผ่านที่ทำการหนังสือพิมพ์เวียงจัน บริษัทก่อสร้าง โรงงานอะไรไม่ทราบ ข้าพเจ้าอ่านภาษาลาวเร็ว ๆ ไม่ได้ เลยออกไปเป็นโรงเลื่อย มีขอนไม้โต ๆ กองอยู่ บริเวณที่นาส่วนใหญ่ไม่มีอะไร เพราะตอนนี้เป็นช่วงฤดูแล้ง มีอยู่เป็นบางที่ที่เริ่มตกกล้า ถนนแล่นไปตามสายไฟแรงสูง (หรือควรจะพูดว่าสายไฟแรงสูงเดินสายไปตามถนน) มีรถสวนมาบ้างส่วนใหญ่เป็นรถปิ๊กอัพมีรถอีแต๋นอยู่คันหนึ่ง ตำรวจรถนำให้หยุดเขาก็เชื่อฟังกันดี

ข้างทางมีผลไม้ขาย มีกล้วย มะละกอ เห็นมีโรงเรียนประถมอยู่มากพอใช้ รู้สึกว่าทางค่อย ๆ สูงขึ้น มีโรงสูบน้ำพลังไฟฟ้า สะพานข้ามห้วย ทุกสะพานมีราวสะพานเป็นเหล็ก เหมือนสะพานชั่วคราว

ท่านทองลุนวิทยุมาเช็คว่าสบายดีไหม ถนนกระเทือนไหม ข้าพเจ้าว่าไม่กระเทือนเลย คนขับรถเขาขับเก่ง หลบบริเวณที่เป็นหลุมได้ดี ท่านทองลุนว่าคันของท่านกระเทือนพอดู ตามหมู่บ้านมีครุน้ำสำหรับคนเดินทาง ตามบ้านหลายบ้านมีกี่ทอผ้า เห็นมีคนกำลังทออยู่ด้วย จริงเท็จอย่างไรไม่ทราบ แต่มีคนเล่าว่าชาวบ้านเหล่านี้ย้ายมาจากบริเวณที่มีการทอผ้า ต่อจากนั้นเป็นปั๊มน้ำมันท่าลาดบลิกาน

ข้ามแม่น้ำงึมเลี้ยวซ้ายเข้าพักที่เรือนรับรองของการไฟฟ้า ระหว่างรอดูของขวัญที่ใส่ตู้กระจกไว้ มีของเขมร เวียดนาม โซเวียต และอะไรอีกไม่ทราบ

รถแล่นผ่านที่ทำการหนังสือพิมพ์เวียงจัน บริษัทก่อสร้าง โรงงานอะไรไม่ทราบ ข้าพเจ้าอ่านภาษาลาวเร็ว ๆ ไม่ได้ เลยออกไปเป็นโรงเลื่อย มีขอนไม้โต ๆ กองอยู่ บริเวณที่นาส่วนใหญ่ไม่มีอะไร เพราะตอนนี้เป็นช่วงฤดูแล้ง มีอยู่เป็นบางที่ที่เริ่มตกกล้า ถนนแล่นไปตามสายไฟแรงสูง (หรือควรจะพูดว่าสายไฟแรงสูงเดินสาย

118

พักผ่อนกันครู่หนึ่งแล้วเข้าไปบริเวณโรงไฟฟ้า มีประธานการปกครองแขวง ผู้ว่าการการไฟฟ้าแห่งชาติลาว (ชื่อที่ถูกต้องคือบริษัทรัฐวิสาหกิจไฟฟ้าลาว ขึ้นกับกระทรวงอุตสาหกรรม) ผู้อำนวยการเขื่อนน้ำงึม พนักงานเขื่อนคอยรับ

ถ้าจะให้เล่ารายละเอียดจากที่ฟังคำบรรยายทั้งหมดก็ไม่แน่ใจว่าจะเล่าได้ดี จึงขอถือโอกาสเก็บความจากเอกสารที่เขาแจก

แม่น้ำงึมเป็นแม่น้ำใหญ่สายหนึ่งของลาว มีเขื่อนสามารถผลิตกระแสไฟฟ้าได้ถึง 1.6 ล้านกิโลวัตต์ โดยมีสถานที่ที่พอจะสร้างโรงไฟฟ้าได้หลายแห่ง โครงการน้ำงึม 1 ผลิตไฟฟ้าได้ 150,000 กิโลวัตต์ โครงการนี้ได้พัฒนาเป็นขั้นตอนคือ ขั้นแรกเริ่ม ค.ศ.1971 สร้างเขื่อนหินทิ้ง โรงไฟฟ้า มีหน่วยผลิตกระแสไฟฟ้า 2 หน่วย และมีที่สำหรับสร้างเพิ่มอีก 3 หลัง จะปล่อยกระแสไฟฟ้าตามสายไฟ 115 กิโลวัตต์ จากน้ำงึมไปสถานีย่อยที่เวียงจันทน์ ต่อกับระบบไฟของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตที่หนองคาย

งานช่วงที่ 2 เริ่มใน ค.ศ.1973 ติดตั้งเครื่องกำเนิดไฟฟ้าอีก 2 เครื่อง มีกำลังเครื่องละ 40,000 กิโลวัตต์ เพิ่มกำลังไฟฟ้าเป็น 110,000 กิโลวัตต์ สร้างประตูน้ำล้น ท่อส่งน้ำ และระบบกังหัน ขยายโรงจักรเดิม ติดตั้งเครื่องจักรผลิตไฟฟ้า 2 หน่วย สร้างสายแรงสูง 115 กิโลวัตต์ จากโรงจักร ผ่านเวียงจันทน์ที่ท่านาแล้งไปเข้าระบบการไฟฟ้าฝ่ายผลิตที่อุดร

118. ผู้ว่าการการไฟฟ้าลาวบรรยายสรุปเรื่องกิจการการไฟฟ้าของลาว

The Governor of the Lao Electricity Company giving a briefing.

คณะกรรมการพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขงและธนาคารพัฒนาเอเชียช่วยสนับสนุนโครงการที่ทำไปแล้ว ร่วมกับประเทศต่าง ๆ อีกหลายประเทศ

โครงการระยะที่ 3 ในการที่จะใช้พลังน้ำและอุปกรณ์ที่ได้ติดตั้ง ใน ค.ศ.1980 รัฐบาลลาวได้มอบให้บริษัทวิศวกรที่ปรึกษาชื่อบริษัทมอเตอร์โคลัมบัสทำการศึกษาละเอียด ได้เสนอแนะให้ติดตั้งเครื่องกำเนิดไฟฟ้าหน่วยที่ 5 เพิ่มกำลังอีก 40,000 กิโลวัตต์ โครงการสำเร็จเรียบร้อยใน ค.ศ.1984

ไฟฟ้าที่ผลิตได้ขณะนี้ใช้ในลาวเพียงร้อยละ 20 ที่เหลือจำหน่ายให้ไทย ที่ใช้ในลาวนั้นนอกจากจะจ่ายกระแสไฟฟ้าไปใช้ในครัวเรือน ซึ่งทางโครงการจะเดินสายไฟไปให้ทั่วถึงยิ่งขึ้นแล้ว ยังใช้กระแสไฟในการสูบน้ำชลประทานและจะพยายามพัฒนาอุตสาหกรรมด้วย (ในเอกสารที่แจกมามีข้อมูลเทคนิค ซึ่งจะนำไปไว้เป็นภาคผนวก)

ผู้ว่าการการไฟฟ้าลาวพาเข้าไปในห้องบังคับไฟ และได้บรรยายให้พวกเราฟังเพิ่มเติมถึงโครงการอื่น ๆ ที่ลาวกำลังดำเนินการหรือมีดำริไว้ เช่นเขื่อนเซเซดทางภาคใต้ (แขวงสาละวัน) เมื่อทำเสร็จแล้วจะเชื่อมกับเขื่อนสิรินธรที่อุบล ลาวใช้ไฟฟ้าน้อย มีการสูบน้ำด้วยกระแสไฟฟ้าอยู่ 4-5 แห่ง ไฟฟ้าที่ใช้ก็มีไฟฟ้าจากน้ำมันดีเซลเดินเครื่องจักรอยู่บ้าง การผลิตกระแสไฟฟ้าในปีที่แล้วทำไม่ได้ดีเท่าที่ควรเพราะแห้งแล้งมีปริมาณน้ำน้อย

119. เครื่องกำเนิดไฟฟ้า
Hydro-generators.

120

เดินดูเครื่องกำเนิดไฟฟ้าซึ่งเป็นของบริษัทฮิตาชิ และบริษัท AEG ของเยอรมัน และออกไปข้างนอกดูเขื่อน เขาว่าในอ่างนี้มีปลามาก มีปลาชะโด ตะพาบน้ำ สำหรับทางน้ำล้นนั้นสร้างมา 5 ปีแล้วยังไม่มีน้ำจะล้น เคยเจอปลาหนังตัวโตหนัก 40 กิโลกรัมติดอยู่ สำหรับไม้ที่จมน้ำอยู่ในอ่างก็ยังดีไม่เน่าเสีย ลาวให้สัมปทานแก่บริษัทไทยให้มาตัดไม้เหล่านี้ ซึ่งเป็นไม้เนื้อแข็งเช่น ไม้ดู่ (ประดู่) ไม้บาก (กระบาก) ไม้ยาง ไม้ซี ถามเขาว่าชื่องึม แปลว่าอะไร มีคนบอกว่าแปลว่านางเงือก

120.–122. ออกไปดูเขื่อน

Observing the Nam Ngum Dam.

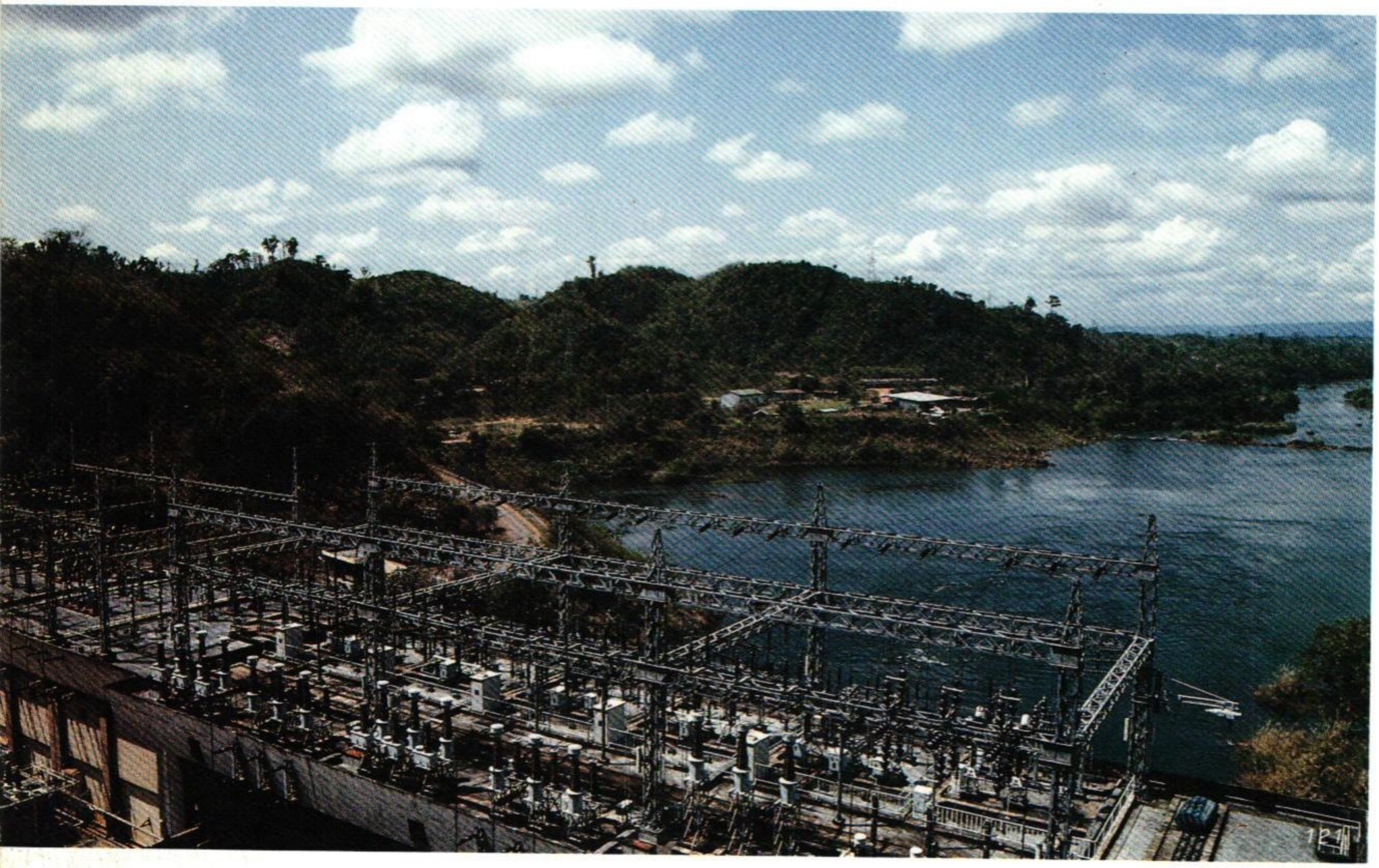

121

122

123

124

123.-126. *ทิวทัศน์เขื่อน*

The Dam and reservoir from various angles.

125

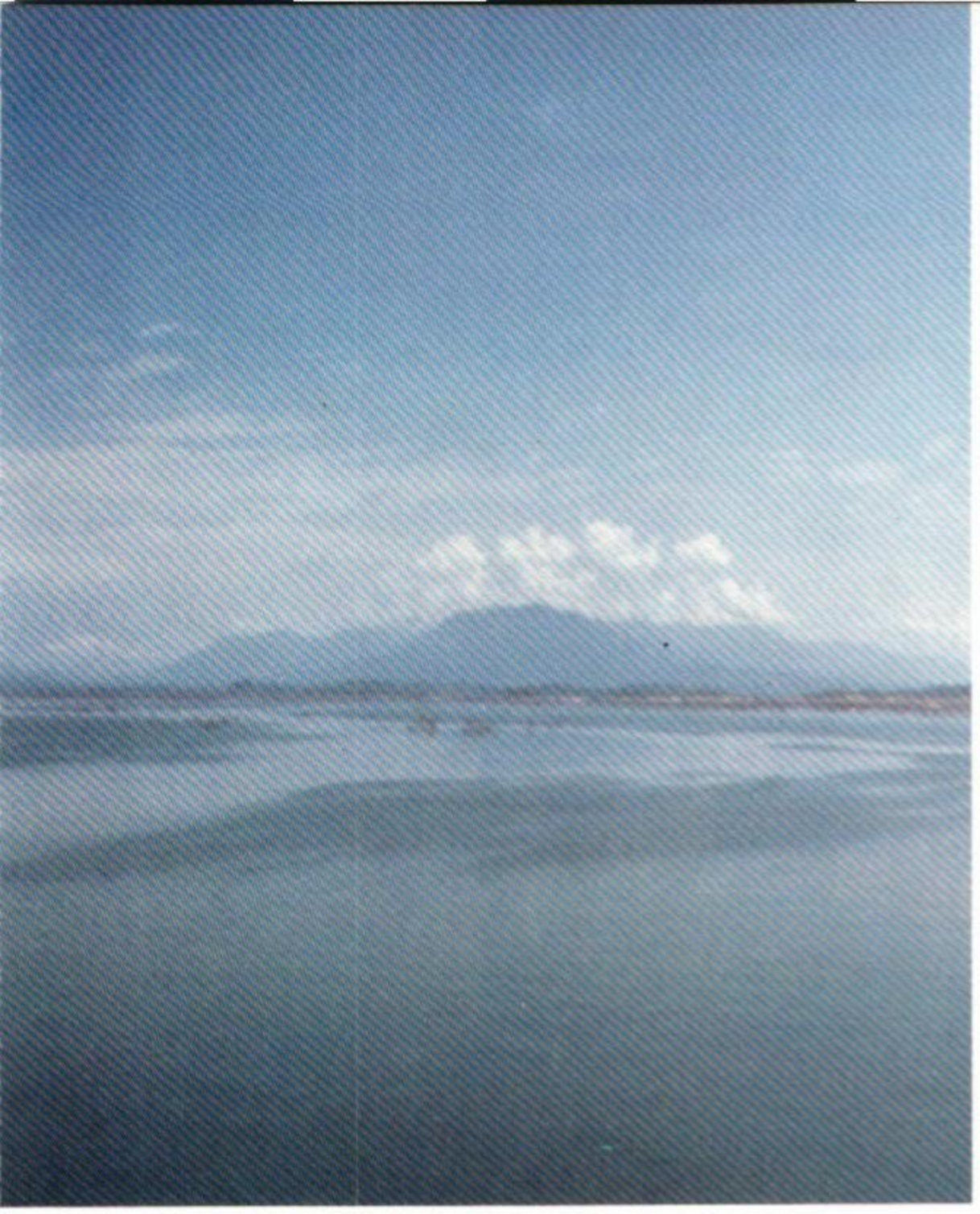

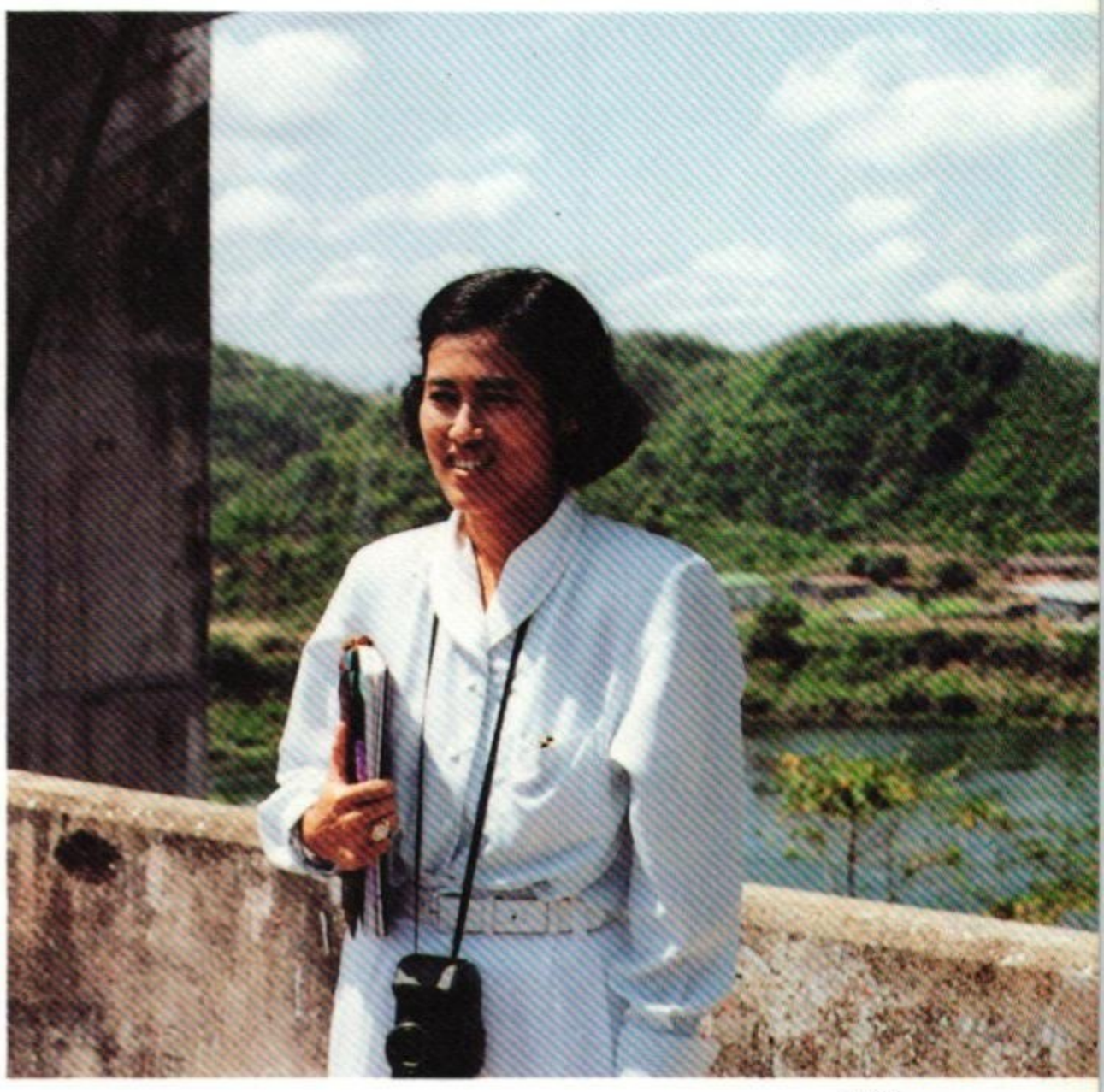

126

127. ทางน้ำล้น

The spillway.

127

128

129

130

128.–130. ปล่อยปลาบึก (นำมาจากไทย) 99 ตัว

Releasing of 99 "Pla Buek" or Mekong Giant Catfish brought over from Thailand.

131

จากนั้นไปที่ท่าน้ำที่ทำเตรียมไว้ ปล่อยปลาบึก 99 ตัว ปลาบึกนี้กรมประมงเป็นผู้จัดมา โดยมีผู้อำนวยการกองประมงน้ำจืดเป็นผู้ควบคุมมา เขาเล่าว่าปลานี้เอามาพักอยู่หนองคาย ก่อนมาลาวนี้ได้ซ้อมการขนย้ายจากขอนแก่นสำเร็จโดยไม่ต้องวางยาสลบ ปลาก็โตพอสมควรแล้ว อายุประมาณปีหนึ่ง ผู้อำนวยการอวดว่าที่ปล่อยที่เขื่อนรัชประภานั้น 4 ปี มีน้ำหนักถึง 55 กิโลกรัม ลาวรับปากว่าจะดูแลให้อย่างดี โดยยังไม่อนุญาตให้ใครจับ ข้าพเจ้าปล่อยถังหนึ่ง ที่เหลือขอให้รัฐมนตรีทั้งไทยลาว และผู้ใหญ่อื่น ๆ ช่วยกันปล่อย

131. อ่างเก็บน้ำซึ่งมีปลาอยู่หลายชนิด และมีไม้เนื้อแข็งมีค่าจมอยู่ ลาวให้สัมปทานบริษัทไทยให้ตัดไม้ใต้น้ำเหล่านี้ การตัดต้องใช้เลื่อยพิเศษ

The reservoir is stocked with varied species of fish and has a vast amount of submerged timber which companies from Thailand have a concession to recover by using submersible sawing equipment.

132. *การไฟฟ้าเป็นเจ้าภาพเลี้ยงอาหารกลางวัน*

The Lao Electricity Company hosted a Luncheon.

ถึงเวลารับประทานอาหารกลางวันได้คุยกัน รองประธานแขวงเล่าว่าบริเวณนี้เดิมก็เป็นเขตกำแพงพระนครเวียงจันทน์ ใน ค.ศ.1982 จึงเปลี่ยนมาขึ้นกับแขวงเวียงจันทน์ แต่ก่อนท่านหูมพอนเคยเป็นผู้อำนวยการเขื่อนน้ำงึมมา 13 ปี เพิ่งย้ายไปเป็นผู้ว่าการ ผู้ว่าการคนก่อนไปเป็นรัฐมนตรี (รัฐมนตรีช่วยว่าการอุตสาหกรรม) ท่านหูมพอนได้ทุนโคลัมโบไปเรียนวิศวกรรมที่ประเทศแคนาดาจริง ๆ แล้วเป็นคนหลวงพระบาง แต่มาเรียนและทำงานอยู่ทางเวียงจันทน์นานแล้ว เนื่องจากสมัยก่อนหลวงพระบางไม่มีโรงเรียนระดับอุดม ตอนนี้ท่านวัดทะนามาอยู่ที่น้ำงึมแทน ท่านวัดทะนาจบมาจากโซเวียต

ในเรื่องของการไฟฟ้า ไทยกับลาวติดต่อตกลงประชุมร่วมกันตลอดมา ตอนสร้างต้องย้ายคน 2 ตาแสง แต่ก็จัดสรรที่ดินที่ดีให้เรียบร้อย คนทำงานที่นี่ก็มีสวัสดิการดี มีโรงเรียนตั้งแต่อนุบาลจนถึงชั้นอุดม มีโรงพยาบาล

134

อาหารกลางวันมีหลายอย่างแต่ข้าพเจ้ารับประทานปลาเป็นส่วนใหญ่ เป็นปลาจากอ่างนี้เอง เช่นปลานกเขา ปลาตะเพียน แกงปลาหนัง และมีส้มตำด้วย เขาเล่าว่าอ่างนี้เคยจับปลาคูนได้หนัก 110 กิโลกรัม นอกจากปลาแล้วตามเกาะยังมีสัตว์ป่าเช่น ลิง ชะนี ช้าง และเสือ

รับประทานแล้วมีเวลาพักผ่อนครู่หนึ่ง ช่วงบ่ายเดินทางต่อไปตามเส้นทางบ้านเก็น ซึ่งเป็นเส้นทางใหม่ยังสร้างไม่เสร็จ ถนนสายนี้สวยงามมากเลียบขึ้นภูเขาผ่านป่าละเมาะ สวนกล้วย ที่นาที่ไถและตกกล้าแล้ว ผ่านวัด ศาลาประชาคม โรงพยาบาล บ้านเรือนราษฎร แถวนี้มักจะมีเสาวางหม้อน้ำ มีกระบวยตักน้ำไว้ด้วย บางเรือนมีเครื่องสีข้าวขนาดเล็ก กระต่ายขูดมะพร้าว กี่ทอผ้าอยู่ใต้ถุน ชาวบ้านนุ่งผ้าพื้นเมือง แต่ก็มีคนนุ่งโสร่งดอก ๆ กันแยะแล้ว

เมื่อไปถึงริมน้ำงึมไม่มีสะพานข้าม ต้องเอารถลงแพขนานยนต์ซึ่งมีอยู่ลำเดียว ต้องใช้เวลารอกันนานหน่อย

133. *อาหารที่เลี้ยงมีหลายอย่าง ที่อร่อยเป็นพิเศษเห็นจะเป็นปลาชนิดต่าง ๆ จากอ่างเก็บน้ำ*

Among the variety of dishes which were presented, the most delicious were the different types of fish dishes prepared with fish that were caught in the reservoir.

134. *ลงแพขนานยนต์ข้ามน้ำงึม*

Crossing the Nam Ngum River on a Ferry.

135.–136. *รออยู่ในรถขณะที่แพแล่นข้ามน้ำ*

In the car while being ferried across the Nam Ngum River.

135

136

137

138

ข้าพเจ้าจึงลงจากรถไปเดินเล่น มีคนวิ่งเข้ามาหา บอกว่าเป็นคนไทยเคยอยู่แถวสวนลุมพินีแม่พามาอยู่เวียงจันทน์ตั้งแต่อายุ 13 ปี ตอนนี้แม่ก็ตายไปแล้ว ตนได้แต่งงานกับคนจีนมีลูก 13 คน แต่ขณะนี้เหลืออยู่ 9 คน ชื่อเดิมว่าสดศรี พอมาอยู่ลาวเปลี่ยนเป็นคำสี หรือที่คนเขาเรียกกันว่าป้าสี บ่นอยากไปเยี่ยมเมืองไทยแต่ไม่มีเงิน ข้าพเจ้าจึงช่วยปัจจัยไปบ้าง

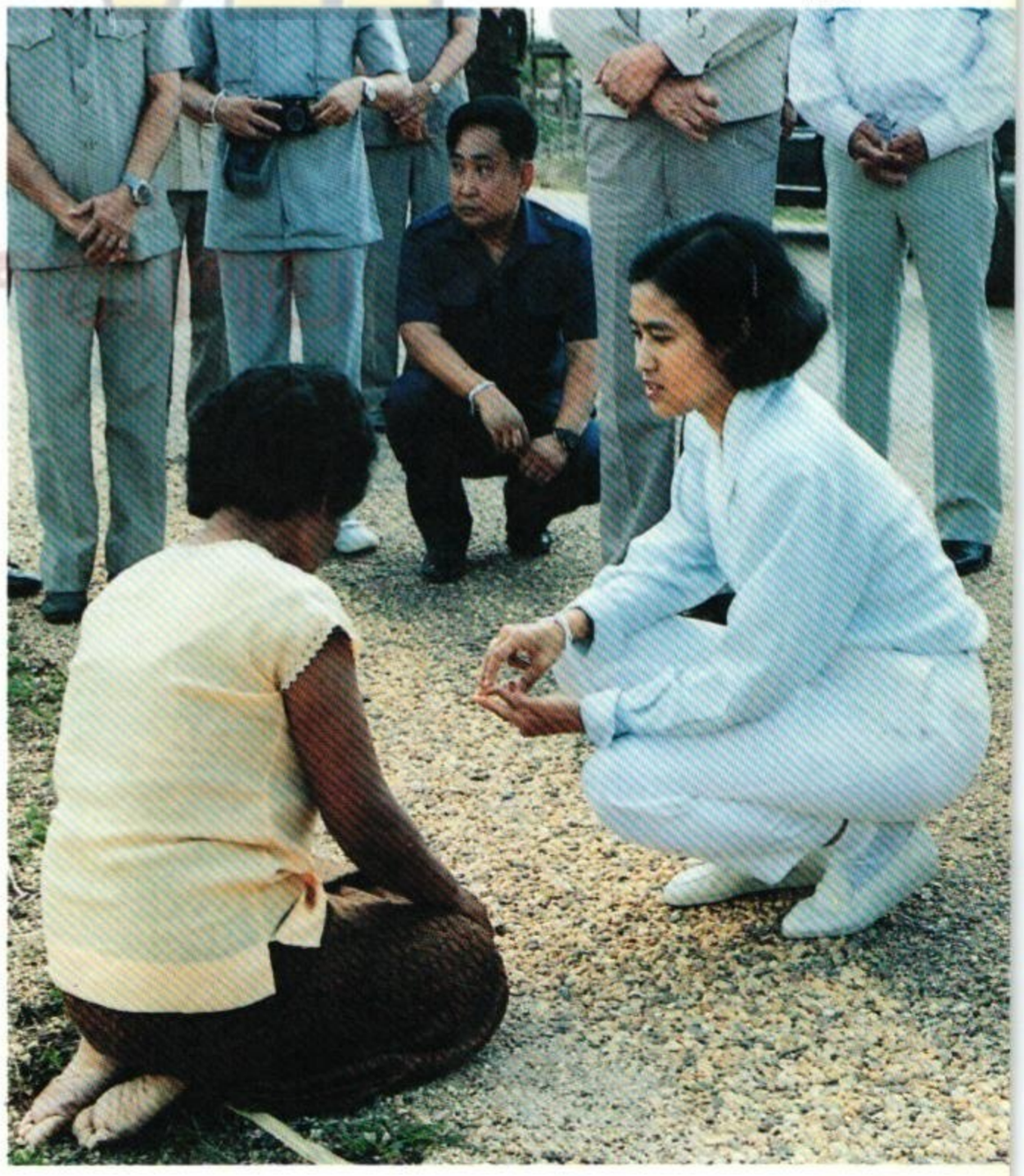

137. *เมื่อข้ามน้ำไปแล้ว ต้องรอให้รถคันอื่นข้ามน้ำมาให้ครบก่อนจึงจะเดินทางต่อ*

Waiting for the convoy of cars to leave the ferry before proceeding onwards.

138. *คนไทยที่มาอยู่ลาว*

A Thai residing in the Lao People's Democratic Republic.

139. *ความสัมพันธ์ไทยลาว*

Lao and Thai.

140.–141. *ถึงโครงการเกษตรทุ่งราบท่าง่อน พลเอก สีสะหวาดเป็นผู้ดูแลโครงการในฐานะประธานกรรมการปกครองกำแพงพระนครเวียงจันทน์*

The Thangone Plains Cultivation Project is under the responsibilty of General Sisavat Keobounphan, Chief of Staff of the Lao People's Forces, in his capacity as Chairman of the Vientiane Prefecture Administrative Committee.

ที่โครงการเกษตรทุ่งราบท่าง่อนมีพลเอก สีสะหวาด แก้วบุนพัน คอยรับอยู่ในฐานะประธานกรรมการปกครองกำแพงพระนครเวียงจันทน์ โครงการนี้อยู่ในความดูแลของกำแพงพระนครเวียงจันทน์ มีเนื้อที่ประมาณ 800 เฮกตาร์ อยู่ห่างเวียงจันทน์ไปทางทิศเหนือประมาณ 25 กิโลเมตร ปี ค.ศ.1971–1974 ได้รับความช่วยเหลือจากเอดีบี (ธนาคารพัฒนาเอเชีย) ทางการเงิน และรัฐบาลญี่ปุ่นช่วยเหลือทางด้านวิชาการ ได้ส่งผู้เชี่ยวชาญและอาสาสมัคร (Japan Oversea Cooperation Volunteers) มาช่วยจนถึงปี ค.ศ.1977 ได้เริ่มจัดแปลงทดลองขนาด 100 เฮกตาร์ ฝึกหัดคนลาวให้พัฒนาพื้นที่เพาะปลูก ตั้งแต่ ปี ค.ศ.1974 ก็มิได้มีการปรับปรุงระบบชลประทานอีกเลย จนระบบเดิมพังทลายใช้ไม่ได้ ทำให้เหลือเนื้อที่เพาะปลูกเพียง 300 เฮกตาร์ในฤดูฝน รัฐบาลจึงเห็นควรฟื้นฟูเพื่อให้เป็นประโยชน์และเป็นตัวอย่างแก่โครงการอื่น ๆ สืบต่อไป

ดังนั้นในเดือนเมษายน ค.ศ.1986 รัฐบาลลาวจึงขอความช่วยเหลือแบบให้เปล่าจากรัฐบาลญี่ปุ่นในการฟื้นฟูระบบชลประทานและพื้นที่เพาะปลูกท่าง่อน รวมทั้งการพัฒนาโครงสร้างเศรษฐกิจพื้นฐานในเขตพื้นที่ 6 หมู่บ้าน ญี่ปุ่นส่งนักสำรวจจากไจก้ามาสำรวจทำการศึกษา (Basic design study) กำหนดโครงการดังนี้

1. เป็นโครงการทดลองตัวอย่างการพัฒนาชลประทาน และการระบายน้ำสมัยใหม่

2. เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนลาว โดยปรับปรุงระบบสหกรณ์การผลิตข้าว และการสร้างโรงสียุ้งฉาง การปรับปรุงถนน และระบบน้ำใช้

3. เพื่อพัฒนาบุคลากรในการทำนุบำรุงระบบชลประทาน

142

142. *นาในโครงการได้รับน้ำจากโครงการน้ำงึม*

The paddies are irrigated with water from the Nam Ngum Dam.

โครงการสิ้นสุดลงเมื่อเดือนมีนาคม 1989 ประกอบด้วย

1. การฟื้นฟูการชลประทานท่างอน โดยการติดตั้งสถานีสูบน้ำ ขุดบ่อพักน้ำ (regulating pond) คลองชลประทาน และคลองระบายน้ำ ความยาวประมาณ 10 กิโลเมตร ติดตั้งสถานีสูบน้ำทิ้ง สร้างเขื่อนหนองสามคา จัดหาอุปกรณ์การเกษตร

2. การพัฒนาชนบทในเขตและบริเวณรอบ ๆ ท่างอน โดยสร้างถนนเข้าสู่พื้นที่เพาะปลูกมีความยาว 20.6 กิโลเมตร สร้างโรงสีขนาด 750 กิโลกรัมต่อชั่วโมง และยุ้งฉางขนาด 850 ตารางเมตรในพื้นที่ 3 หมู่บ้าน จัดระบบการส่งน้ำพร้อมเครื่องสูบน้ำและบ่อบาดาล 6 แห่ง

ปัจจุบันนี้ใช้เนื้อที่เพาะปลูก 628 เฮกตาร์ และอีกประมาณ 200 เฮกตาร์ใช้เป็นบ่อพักน้ำและบ่อเลี้ยงปลา

ทางลาวได้รับผลประโยชน์จากโครงการคือการเพิ่มปริมาณผลผลิตข้าว และเพิ่มรายได้แก่ชาวนา พัฒนา

143

การขนส่งในเขตชนบท พัฒนาระบบการสีข้าวและควบคุมคุณภาพข้าวเพื่อให้มีอาหารเพียงพอแก่ความต้องการ พัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมในชนบท ส่งเสริมระบบสหกรณ์การเกษตร พัฒนาสังคม

ท่านสีสะหวาดได้นำให้ข้าพเจ้าชมเครื่องสูบน้ำ เนื่องจากมีเวลาน้อยจึงไปนั่งพักรับประทานผลไม้ และได้เล่ารายละเอียดเพิ่มเติมว่าในโครงการนี้ได้เลือกชนิดพันธุ์พืชด้วย เลือกข้าวพันธุ์ต้นเตี้ยจากศูนย์พันธุ์ข้าวของลาว เลือกมา 9 ชนิด เหมาะสมอยู่สองสามชนิด อ้อย แตงญี่ปุ่น ถั่วเหลืองพันธุ์ สจ.5 ได้จากฝั่งไทย ฝ้ายหน้าแล้ง และหม่อน ส่วนไม้ผลได้ทดลองปลูกส้ม ปลาที่เลี้ยงมีปลานิล ปลาไน ปลาปากของอินเดีย ปลาคาร์พ ปลาเฉาฮื้อ ปัจจุบันมีสมาชิก 1,485 ครอบครัว ผลิตได้ร้อยละ 70 ของเป้าหมาย สมาชิกต้องเสียค่าไฟเอง

143. พลเอกสีสะหวาดอธิบายถึงโครงการ

General Sisavat Keobounphan giving a briefing.

144. *คนไทยในลาวมาเยี่ยม*

Thai people residing in the Lao People's Democratic Republic came to pay a visit.

145. *ตอนค่ำสถานเอกอัครราชทูตเลี้ยงอาหารได้เชิญเอกอัครราชทูตจีนประจำกรุงเวียงจันทน์และภรรยามาด้วย ภรรยาทูตจีนเคยเป็นครูสอนภาษาจีนให้ข้าพเจ้า (ครูจี้หนานเชิง)*

At the request of Her Royal Highness, the Ambassador of the Chinese People's Republic and Madame were guests at a Dinner Party hosted by the Royal Thai Embassy, as Madame Ji Nansheng was a former tutor of the Chinese language to Her Royal Highness.

146. *คุณดาราให้หนังสือวันนะสิน เป็นวารสารเผยแพร่วรรณกรรมลาว*

Being presented with Lao Literaure by Mrs. Dala Kanlagna, Editor of Vannasin Newspaper.

ขากลับรู้สึกว่าเร็ว ตอนเย็นมีคนไทยที่มาอยู่ หรือมาทำธุรกิจที่ลาวมาพบ ตอนกลางคืนไปรับประทานเลี้ยงที่สถานทูต งานนี้มีแต่คนไทยเป็นส่วนมาก ฝ่ายลาวมีแต่เอื้อยดาราและท่านสีชนะ ได้เชิญท่านทูตจีนและภรรยามาด้วย ภรรยาท่านทูตเคยสอนภาษาจีนให้ข้าพเจ้ามาหลายปีแล้ว เป็นคนที่สนับสนุนให้ข้าพเจ้าเขียนภาพประกอบบทกวี ต่อมาท่านทูตย้ายไปเซเนกัล ไม่ได้คิดว่าจะได้พบกันอีก เพิ่งทราบว่ามาประจำอยู่ลาว ได้พบกันก็ดีใจมาก ไม่ทราบจะมีโอกาสพบกันอีกหรือไม่

เอื้อยดาราให้หนังสือวันนะสิน บอกว่าพยายามเผยแพร่วรรณกรรมลาวตั้งแต่เรื่องสมัยโบราณจนเรื่องสมัยใหม่ เรื่องแปลก็มีสำหรับคนในวงการศึกษา รวมทั้งนักศึกษาลาวที่ไปศึกษาต่างประเทศ

กลับมาเก็บของไปหลวงพระบาง เอาไปแต่ส่วนน้อย ทิ้งไว้เป็นส่วนใหญ่

145

146

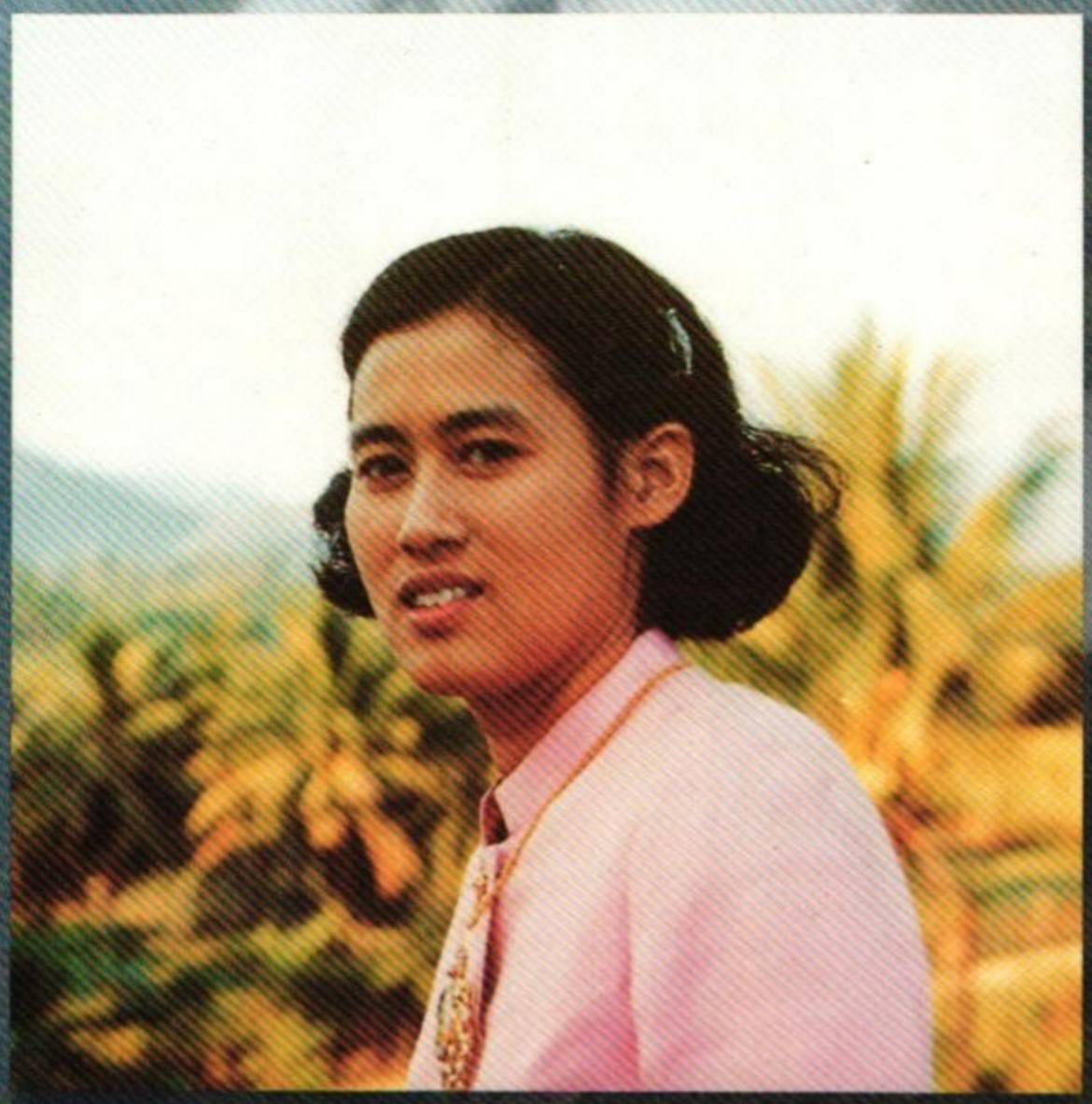

อาทิตย์ที่ 18 มีนาคม 2533

วันนี้พอจะรับข่าวภาษาลาวได้ ถึงแม้จะได้เวลาออกเดินทางตามหมายแล้วแต่ก็ยังไปไม่ได้ เพราะข่าวอากาศทางหลวงพระบางแจ้งมาว่ายังมีเมฆมาก ถ้าสายแล้วยังไปไม่ได้ท่านทูตนิคมว่าจะพาไปเที่ยววัดแถว ๆ เวียงจันทน์นี้ โปรแกรมการเดินทางเขาปล่อยว่างไว้ตลอดเช้า เพราะไม่มีใครแน่ใจในสภาพอากาศเดือนนี้ จนสายฝ่ายลาวบอกว่าถ้าเป็นเครื่องบินธรรมดาก็ไปได้แล้ว แต่นี่เป็นขบวนพิเศษจึงขอให้อดใจรอสักประเดี๋ยว

เกือบสิบโมงจึงเดินทางไปสนามบิน มีเครื่องบิน 2 ลำ ลำที่ข้าพเจ้านั่งเป็นเครื่อง YAK 40 นั่งสบายมาก ในเครื่องบินข้าพเจ้าควักเอาเนื้อเพลงสองฝั่งโขงมาร้อง ท่านบุนเกิดมาร้องด้วยอย่างสนใจ ท่านบุนเกิดเป็นคนชอบร้องเพลงมาก ได้ความว่าเวลานั่งรถไปคันเดียวกันกับพวกคณะของข้าพเจ้าที่มีรสนิยมเดียวกัน เช่น พี่แป็ด ซึ่งมีชื่อว่าร้องเพลงได้เหมือนแผ่นเสียงลองเพลย์ 3 แผ่นเปิดติดต่อกัน เอื้อง (ฐาปนา) แผนกการเงินซึ่งท่านบุนเกิดชอบมาก ทิพย์ (ท่านบุนเกิดเรียกว่าพุ่มพวง เพราะร้องเพลงลูกทุ่งเก่ง) ก็ร้องเพลงไปตลอดทาง

147. *เดินทางไปหลวงพระบาง ในเครื่องบินร้องเพลงลาว*

Singing Lao songs enroute to Luang Prabang.

148. *เข้าใกล้หลวงพระบางมองเห็นบริเวณที่แม่น้ำคานกับแม่น้ำโขงบรรจบกัน ท่านบุนเกิดเล่าตำนานรัก*

When the Khane River could be seen flowing into the Mekong River near Luang Prabang, Director General Bounkeut Sangsomsak of the Political Affairs Division, Lao Ministry of Foreign Affairs, related the local practice of swearing eternal love.

148

149

ชมวิวนอกหน้าต่างเครื่องบินกันดีกว่า ถึงแม้ว่าเครื่องบินจะบินสูงและมีเมฆบังไม่ให้เห็นพื้นดิน ก็มีบางเวลาที่เมฆแหวกช่องให้เห็นได้ เมื่อไปถึงบริเวณที่เขาบอกว่าเป็นต้นแม่น้ำงึม เห็นมีดอนเยอะแยะ เป็นที่สวยงามมาก สมควรจัดทัวร์ แต่ไม่ทราบว่าองค์การท่องเที่ยวแห่งประเทศลาวจะเห็นด้วยหรือไม่ แม่น้ำคดเคี้ยวเปลี่ยนเส้นทางไปมา ทิ้งร่องรอยให้เห็นเป็นชั้น ๆ มองเห็นถนนไปเชียงขวางและถนนไปหลวงพระบาง ถนนพวกนี้ตัดขึ้นไปบนยอดเขามีมาตั้งแต่สมัยฝรั่งเศส ไม่เห็นมีรถแล่นอยู่ นึกอีกทีเราอยู่สูงถ้าจะชมวิวก็ต้องชมแบบพระอมรสิงห์ในเรื่องกนกนครตอนหงส์พาบิน ว่า

พระทอดทัศนาผาพฤกษ์ ล้วนพิลึกแลหลากจากหล้า
โขดเขาเขียวชะอุ่มชุ่มตา ลานหญ้าแลงามยามเย็น
เห็นช้างอย่างหมูดูต้อย หมูน้อยดูไกลไปเห็น
เหล่านกผกปีกหลีกเร้น ผินเผ่นผันออกนอกทาง

149. *ทิวทัศน์สนามบิน*
Bird's-eye view of the Airport.

150. *ชมทิวทัศน์ที่สวยงามจากเครื่องบิน*
Scenic views from the Royal Flight.

150

ภูเขาที่เราเห็นก็สูงยอดแหลม มีอยู่ยอดหนึ่งสูงทะลุเมฆ ปกคลุมด้วยป่าทึบ มีบางส่วนที่มีรอยถางทำไร่ มีส่วนที่เป็นหุบเขาชันลึกมีแม่น้ำสายโตกัดเซาะ

พอเข้าไปใกล้หลวงพระบางก็เห็นบริเวณที่แม่น้ำคานกับแม่น้ำโขงมาบรรจบกัน ท่านบุนเกิดเล่าตำนาน (ซึ่งไม่ทราบว่าแต่งเอาเองหรือไม่) ว่าเวลาหนุ่มสาวรักกัน อยากแต่งงานกันก็ต้องมาสาบานกันที่แม่น้ำในสถานที่นี้ เพราะถือว่าเป็นที่ที่น้ำบริสุทธิ์ แต่ถ้าไม่สมความปรารถนาก็มักมากระโดดน้ำตาย ใคร ๆ หันไปมองท่านทูตคำพัน ท่านเป็นคนเชียงขวางแต่ได้ภรรยาเป็นคนหลวงพระบาง ถามท่านว่าได้มาสาบานตรงนี้หรือเปล่า ท่านทูตว่าไม่ได้สาบานและไม่เคยได้ยินเรื่องนี้เลย ที่นาที่หลวงพระบางนี้ตัดตามภูมิประเทศที่สูง ๆ ต่ำ ๆ อย่างบริเวณภาคเหนือของไทย

ประธานแขวงหลวงพระบางชื่อท่านวงเพ็ดไซเกอยาจงตัว เป็นคนเชื้อชาติม้งจากเชียงขวาง (มาได้

151

151. *ที่หลวงพระบาง มีลักษณะเป็นนาขั้นบันได*
Terraced paddies of Luang Prabang.

153

152. *ที่สนามบินหลวงพระบาง ประธานแขวงมาต้อนรับ*

Being welcomed at the Airport by Mr. Vongphetch Saikeryajongtua ,Chairman of the Luang Prabang Administrative Committee.

ภรรยาเป็นคนหลวงพระบาง) กรรมการแขวง และอีกหลาย ๆ ท่านต้อนรับอยู่ที่สนามบิน จากสนามบินไปถึงที่พักที่โรงแรมพูว่าว มีนักเรียน ครู พนักงานรัฐ ประชาชนเรียงรายต้อนรับ ท่านวงเพ็ดอธิบายเรื่องต่าง ๆ สิ่งที่เห็นสองข้างทางเช่นพูสี พระธาตุหมากโม(วัดวิซุน) โรงเรียน (เดี๋ยวนี้มีโรงเรียนมัธยม 6 โรง อุดม 2 โรง) โรงพยาบาล (ดูเก่ามาก) สภาแขวง เรือนเจ้าสุวันนะพูมา ปัจจุบันใช้เป็นเรือนรับรอง

เมื่อไปถึงโรงแรมท่านวงเพ็ดอธิบายเกี่ยวกับเมืองหลวงพระบางว่ามีทั้งลาวลุ่ม ลาวเทิง และลาวสูง มีเนื้อที่ทำไร่ถึงห้าหมื่นกว่าเฮกตาร์ แต่มีที่ทำนาเพียงแปดพันกว่าเฮกตาร์เท่านั้น มีปัญหาเรื่องการทำลายป่าไม้ ทางการก็พยายามจำกัดการถางป่า การทำไร่มี พริก งา ถั่วเหลือง ถั่วดิน ราคาข้าวสูงกว่าในเวียงจันทน์ ด้านการศึกษาก็พยายามให้รู้หนังสือกันทั้งแขวง จะต้องแก้ไขด้านสาธารณสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกภูดอย ในหลวงพระบางนี้มีวัดและพระสงฆ์มาก พระสงฆ์มีภารกิจ คือ

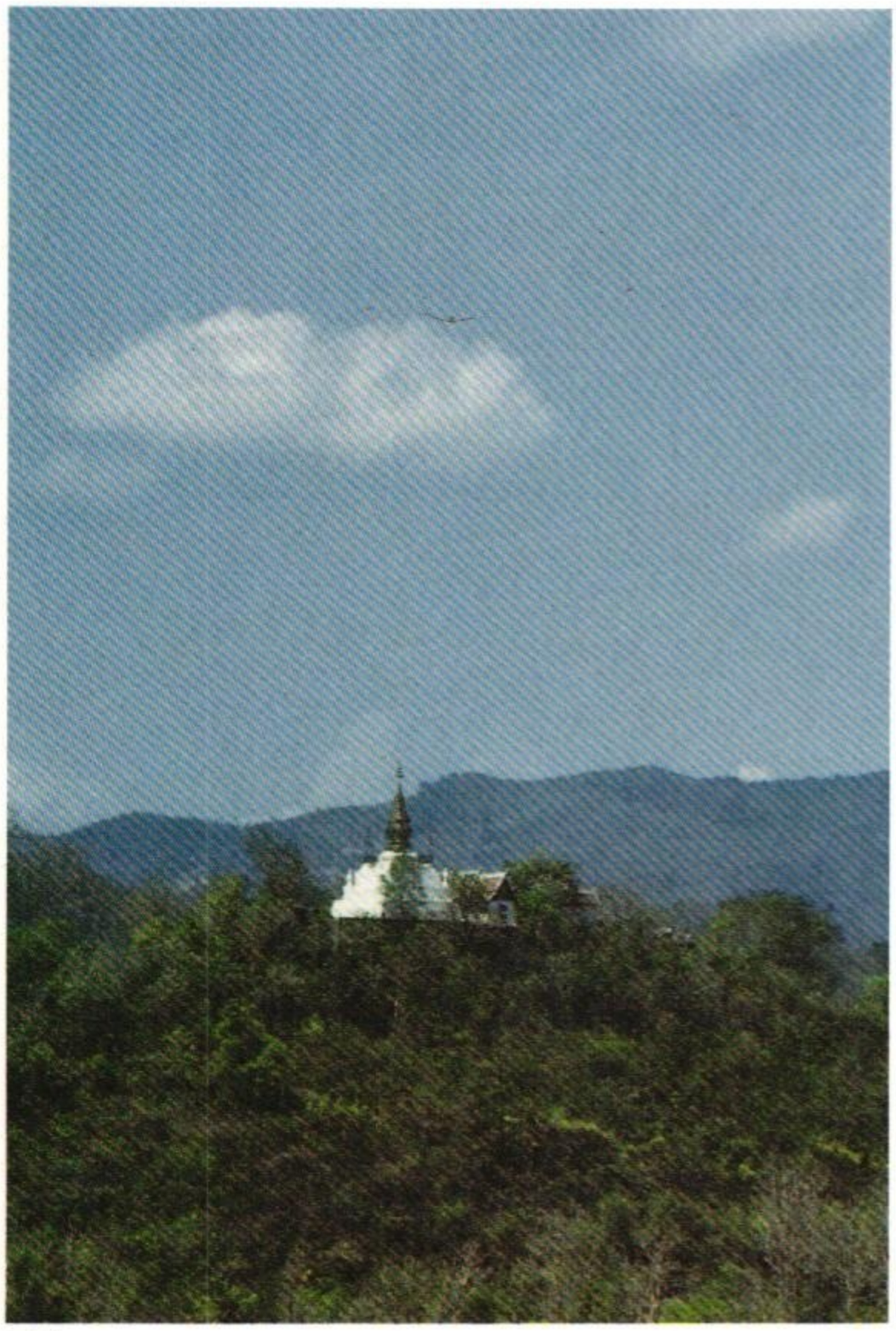

154

155

153. *ครู นักเรียน พนักงานรัฐ ประชาชน เรียงราย 2 ฟากถนน*

The route of the motorcade was lined by teachers, students, provincial officials and the general public.

154. *พูสี*

Phousy.

1. ดูแลทางด้านวัฒนธรรมให้คงอยู่
2. สอนหนังสือ
3. สอนการรักษาอนามัย
4. สอนชาวบ้านให้รู้จักปลูกหมากไม้
5. เทศน์สั่งสอนญาติโยมให้รู้จักการแผ่เมตตา

ให้ทำตามนโบายของรัฐ และคำสอนของพระพุทธเจ้า

สรุปแล้วคือการสร้างเศรษฐกิจ รักษาวัฒนธรรม และรักษาความสงบ

เมื่อท่านบรรยายสรุปแล้วก็ลาไป ข้าพเจ้าขึ้นไปที่ห้องพักมีที่อย่างสบาย ตั้งพระพุทธรูปที่โต๊ะหมู่บูชาไว้ด้วย มีธูปสำหรับบูชาพระ ข้าพเจ้าอ่านดูที่ซองเขียนข้อความว่า "ทูบพิเสด กิ่นหอม ชอบไช้ (โรงงานทูบลาว)" นอกจากนั้นยังมีคำขวัญว่า "ความวุดทิจำเลินของบ้านเมือง ขึ้นยู่กับกานร่ำเรียน ค้นคว้า แล้วเฮ็ด" ตกลงข้าพเจ้าได้ปรัชญาการศึกษาจากซองธูปว่า ถ้าเราอยากให้บ้านเมืองเจริญ การเรียนเป็นเรื่องสำคัญ ไม่ใช่ว่าเรียนเฉย ๆ จบแล้วแล้วกัน แต่ต้องค้นคว้าเพิ่มเติมให้แตกฉาน เสร็จแล้วต้องนำมาปฏิบัติด้วยจึงจะได้ประโยชน์แท้จริง ถ้าคิดย้อนการกระทำลงไปโดยไม่เรียน ไม่ค้นคว้าก็ไม่ได้ ต้องมีครบทุกอย่าง

เดินออกไปที่ระเบียงมองไปเห็นพูสี วังเก่าของเจ้าเพชรราช โรงแรมมีสระว่ายน้ำด้วย (ลาวเรียกสระว่ายน้ำว่าสระลอยน้ำ)

155. *โรงแรม*

The hotel.

ตอนกลางวันรับประทานข้าวกับท่านรัฐมนตรีประพาส ท่านรัฐมนตรีทองลุน ท่านทูตนิคม ท่านทูตคำพัน และท่านอาจารย์ ท่านทูตคำพันอธิบายว่าที่หลวงพระบางมีของดีอยู่หลายอย่างเช่นเหล้ากกดำ ทำจากข้าวเหนียวดำ แต่ก่อน (ตอนที่เจ้าหน้าที่มาตรวจพื้นที่) ราคา 300 กีบ ตอนขบวนจริงมาราคาขึ้นเป็น 800 กีบแล้ว แต่ก็ช่างเถอะ มีคนเขาบอกว่ารสชาติเหมือนเหล้าฝรั่งชนิดหนึ่งไม่มีผิด เขาบอกชื่อแต่ข้าพเจ้าจำไม่ได้เอง เหล้าฝรั่งที่ว่ายังแพงกว่ากกดำ (ข้าวก่ำ) ที่โก่งราคาแล้ว ฉะนั้นเขาจะขายเท่าไรก็ให้เขาไปเถอะ ข้าพเจ้าว่าอร่อยดี ต้องใส่น้ำแข็งและฝานมะนาวลอยไปชิ้นหนึ่ง ของดีอย่างที่สองคือกล้วยไข่ (ไม่เห็นจะมีเลย) อย่างที่สามคือข้าวหลาม (ก็ไม่ได้กิน) อย่างที่สี่สลัดน้ำหรือผักน้ำ เป็นพืชน้ำที่ชอบอยู่ในน้ำเย็น ๆ ภายหลังจึงทราบว่าเป็นผักที่ฝรั่งเรียกว่า Water crest อย่างที่ห้าแจ่วบอง ของหลวงพระบางต้องใส่หนังควาย อย่างที่หกไค่แผ่น เป็นสาหร่ายจากแม่น้ำโขงทำเป็นแผ่น ข้าพเจ้าได้ข้อมูลเกี่ยวกับไค่แผ่นนี้มาจากหนังสือของอาจารย์ชาญวิทย์ คุณกัลยานุวัตรไปซื้อไค่แผ่นมาให้ ของดีอีกอย่างของหลวงพระบางที่ท่านคำพันพูดถึงคือการตีเครื่องเงิน ต้องสรุปเรื่องอาหารก่อน ที่อร่อยที่สุดคือตะไคร้ไส้หมู

ระหว่างรับประทานอาหารพูดกันถึงกฎหมายเมืองลาวว่ากำลังร่างใหม่ จะประกาศใช้ได้ปีนี้หรือปีหน้า ทั้งกฎหมายรัฐธรรมนูญ ประมวลกฎหมายแพ่ง ประมวลกฎหมายอาญา (ประกาศไปแล้ว) ที่เขาเน้นกันมากได้แก่กฎหมายส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุน

156. ท่านวงเพ็ด (ประธานแขวง) อธิบายเกี่ยวกับแขวงหลวงพระบาง

Governor Vongphetch Saikeryajongtua gave a commentary on the people and various facts concerning Luang Prabang.

157. *ท่าน้ำหน้าวัดเชียงทอง*

At the pier of Vat Xieng Thong.

158. *มะนีวัน นักข่าวสาวชาวหลวงพระบาง เล่าตำนานพื้นเมือง*

Ms. Maneewan, a news broadcaster, giving an explanation of local traditions.

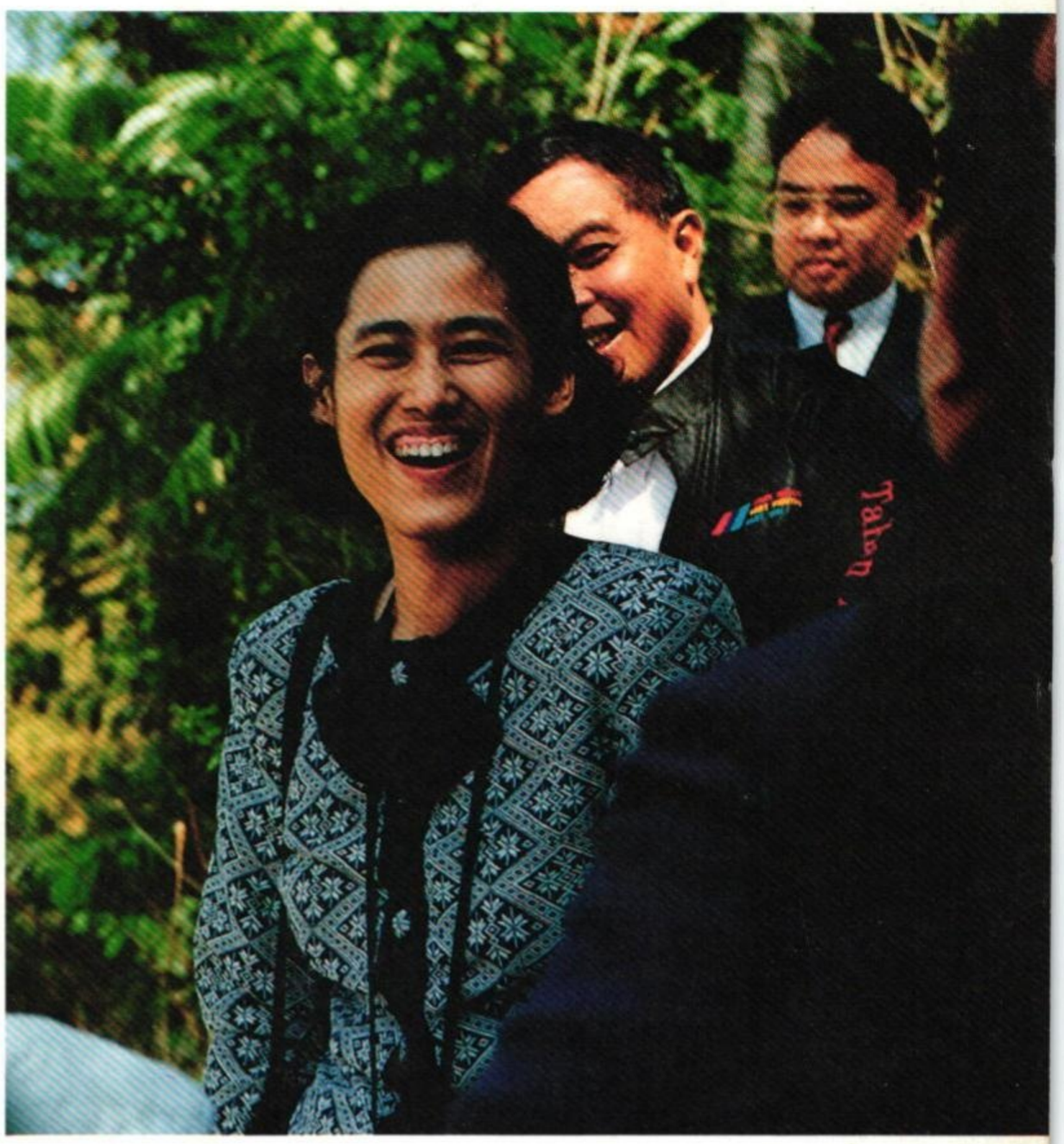

157

158

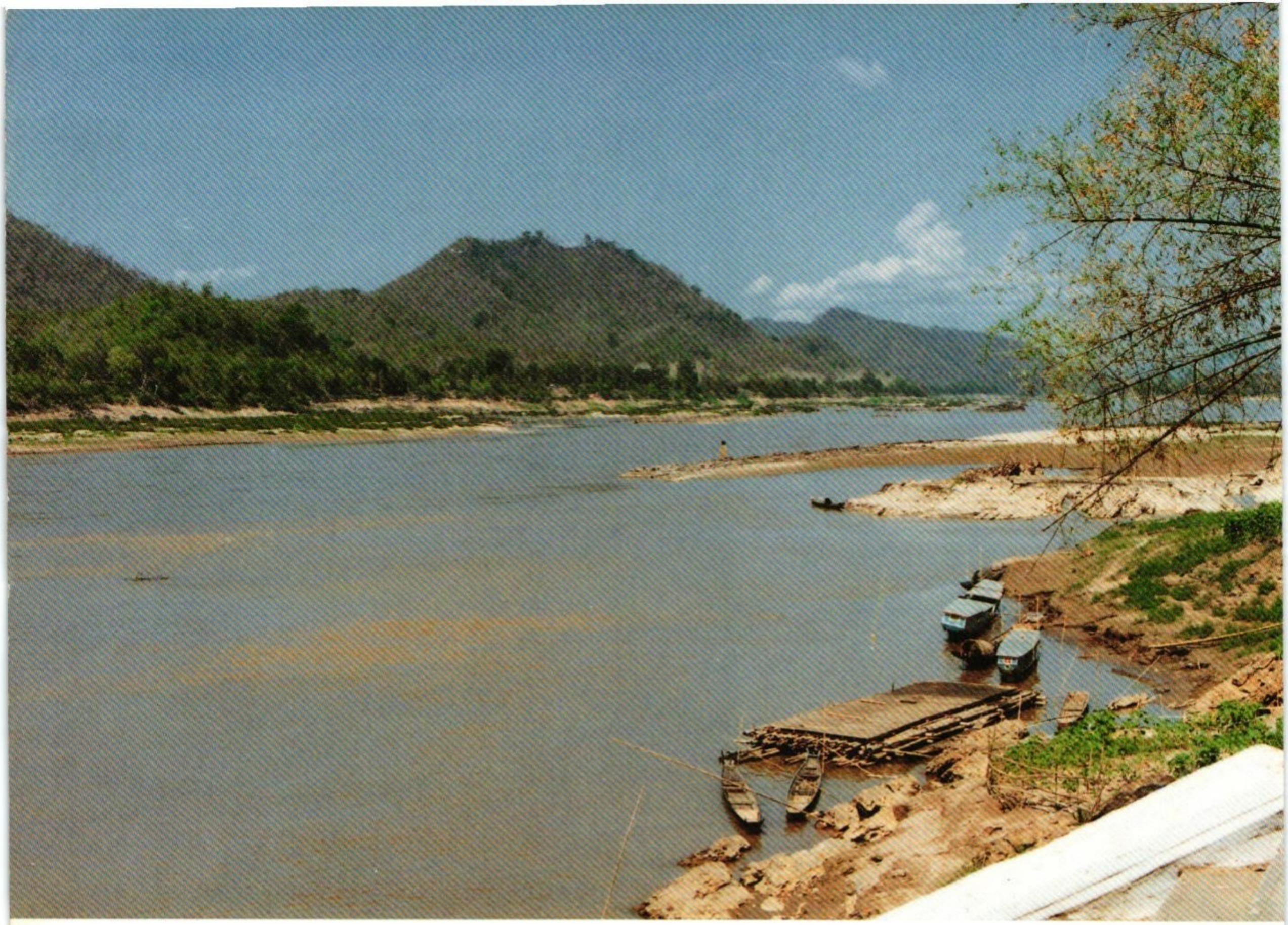

159

เวลาบ่ายสองโมงท่านวงเพ็ดมารับไปดูวัดต่าง ๆ รถผ่านอะไรท่านก็บรรยาย มีแผนกการเงินของแขวง สนามกีฬา วัดธาตุ ปกครองแขวง ไปรษณีย์ วัดชัยชนะ พระราชวัง เรือนภาษีฝรั่งเศสเก่า

วัดแรกที่ไปคือวัดเชียงทอง เมื่อไปถึงยังไม่ขึ้นไปที่วัด ไปที่ท่าน้ำก่อน บริเวณท่าน้ำนี้เราจะเห็นแม่น้ำคานบรรจบกับแม่น้ำโขง อีกฟากแม่น้ำมีภูท้าว ภูนาง ข้าพเจ้าอยากรู้เรื่องก็ต้องหาอาสาสมัครเล่าตำนาน มะนีวัน นักข่าวสาวโฆษกวิทยุหลวงพระบางจึงเข้ามาเล่าเรื่องที่เหมือน ๆ กับเรื่องนางสิบสองหรือพระรถเมรีของเรานั่นเอง แต่ท้าวรถเสนของเขาเรียกว่าท้าวพุทธเสน เรื่องราวของวัดเชียงทองที่ได้ทราบมาคือเป็นวัดที่สร้างขึ้นระหว่างปี ค.ศ.1559-1560 คือก่อนเวลาที่พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช (ขอสะกดเป็นแบบไทยดีกว่า) ย้ายนครหลวงจากหลวงพระบางลงมาสร้างเมืองเวียงจันทน์

วัดนี้ตั้งอยู่ริมแม่น้ำโขง ไกลจากปากน้ำคานมาทางใต้ประมาณ 300 เมตร เป็นวัดที่ได้รับพระราชูปถัมภ์จากพระเจ้าสีสะหว่างวงและพระเจ้าสะหว่างวัดทะนาเป็นพิเศษ

159. *ภูเขาที่มีตำนานพื้นเมืองเรื่องท้าวพุทธเสน*

The mountain which is connected with the legend of Thao Phoutasene.

160. *ท่านวงเพ็ดเล่าเรื่องหลวงพระบาง*

Being briefed on Luang Prabang legends by Chairman Vongphetch Saikeryajongtua.

161. *วัดเชียงทอง*

Vat Xieng Thong.

วัดเชียงทองได้รับการบูรณะซ่อมแซม เมื่อปี ค.ศ. 1928 ได้ติดกระจก (กระจกนำมาจากเมืองไทย) แต่เขาตัดเป็นชิ้นค่อนข้างใหญ่ ทำเป็นรูปภาพเล่าเรื่องนิทานพื้นบ้าน เช่น เรื่องกวางกับเต่าเป็นสหายกัน เมื่อแสงแดดส่องมองดูสวยงามมาก หลังคาพระอุโบสถทำเป็นสัตตภัณฑ์ ที่ผนังโบสถ์ด้านนอกมีหัวช้างเป็นปูนปั้นติดกระจกโผล่ออกมา

เมื่อข้าพเจ้าเข้าไปในวัดก็มีอุบาสกอุบาสิกาคอยต้อนรับอยู่ พระสงฆ์ที่มารับนอกจากพระในวัดแล้วยังมีเจ้าคณะแขวงซึ่งอยู่วัดแสนสุขาราม เจ้าคณะเมือง เจ้าคณะตาแสงซึ่งเป็นเจ้าอาวาสวัดนี้ ข้าพเจ้าถวายของที่เตรียมมา พระสงฆ์สวดชยันโตและยถาสัพพี เมื่อเสร็จพิธีการ

162. โรงราชรถ

The Royal Chariot Hall.

163. ข้างพระอุโบสถมีลายลงรักปิดทอง รูปช้างปิดกระจก

The outer walls of the Convocation Hall are of gilded lacquer design while the elephant heads are decorated with mirror - mosaic.

164. เมื่อเข้าไปที่พระอุโบสถ อุบาสกอุบาสิกาทั้งหลายต้อนรับ

Being welcomed by the local community upon entering the Convocation Hall.

163

164

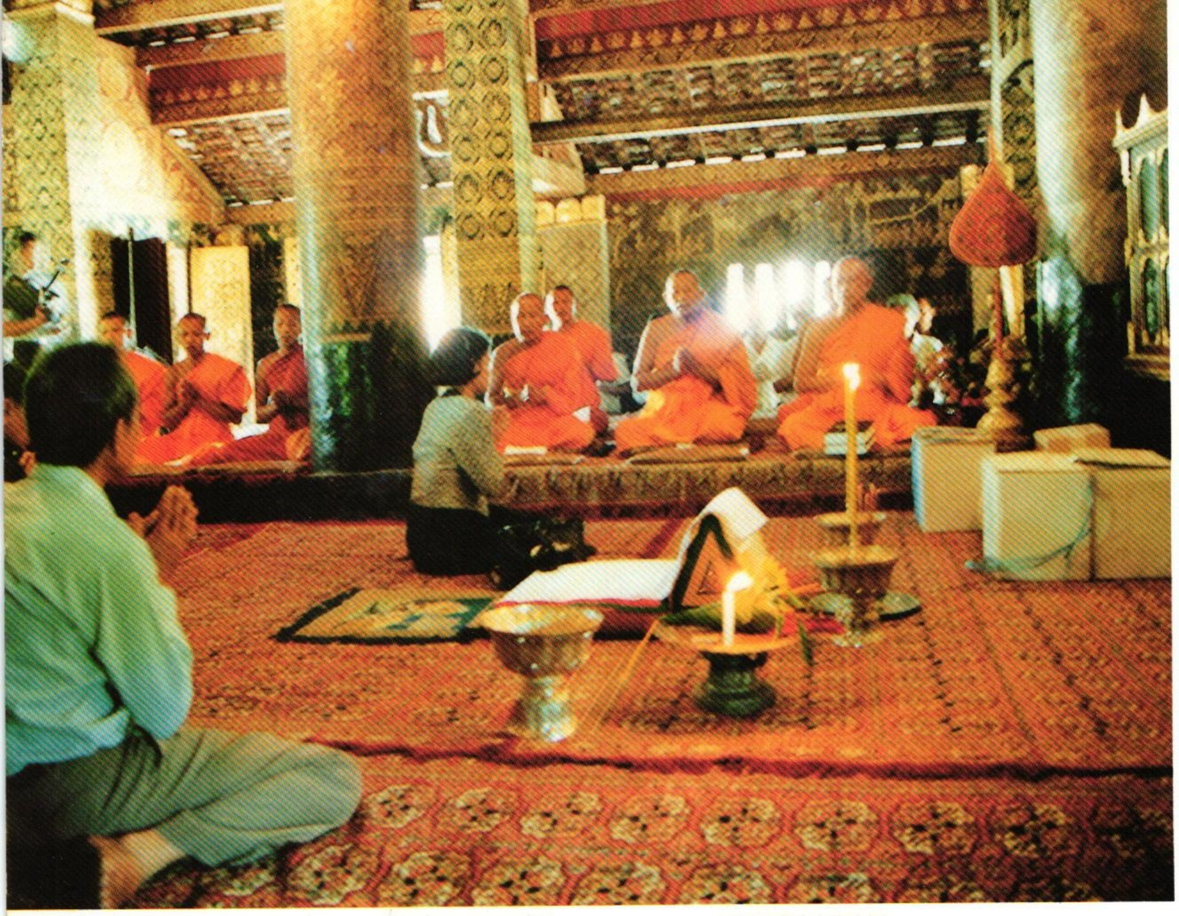

165

แล้วข้าพเจ้าขอดูภายในวัด มีพระประธานปางมารวิชัย ธรรมาสน์ ที่สรงน้ำพระ พระบางจำลอง ชุกชีซึ่งประดับด้วยรูปสัตว์หิมพานต์นั้นเจ้าหน้าที่ผู้อธิบายบอกว่าเป็นศิลปะ

เขียงทางสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 19 ภาพฝาผนังเขียน

ลายรดน้ำมีทั้งพื้นสีดำและสีแดง เป็นเรื่องนิทานพื้นบ้านทศชาติ ไตรภูมิ ออกไปข้างนอกอีกครั้ง ได้ดูหอพระมีพระห้ามญาติศิลปะสุโขทัย พระนอนอายุ 400 ปี พระองค์นี้ฝรั่งเศสเคยเอาไป แต่เจ้าสุวันนะพูมาขอคืน เป็นศิลปะตระกูลช่างหลวงพระบาง

165. คณะสงฆ์ของหลวงพระบาง มีเจ้าคณะแขวงเป็นประธานสวดชยันโต

The Ranking Monk of the Province of Luang Prabang led a chapter of Luang Prabang monks in chanting blessings.

VII

167

166.–167. *ลายรดน้ำเป็นภาพนิทานพื้นบ้าน เป็นศิลปะเชียงขวาง*

The gilded lacquer decorations which depict the folklore of the region are of the Xieng Kwang school.

168. *พระห้ามญาติ*

A Buddha image in the calming of the seas attitude.

169. *พระนอนองค์เล็ก เป็นของเก่า*

An antique Buddha image in the reclining attitude.

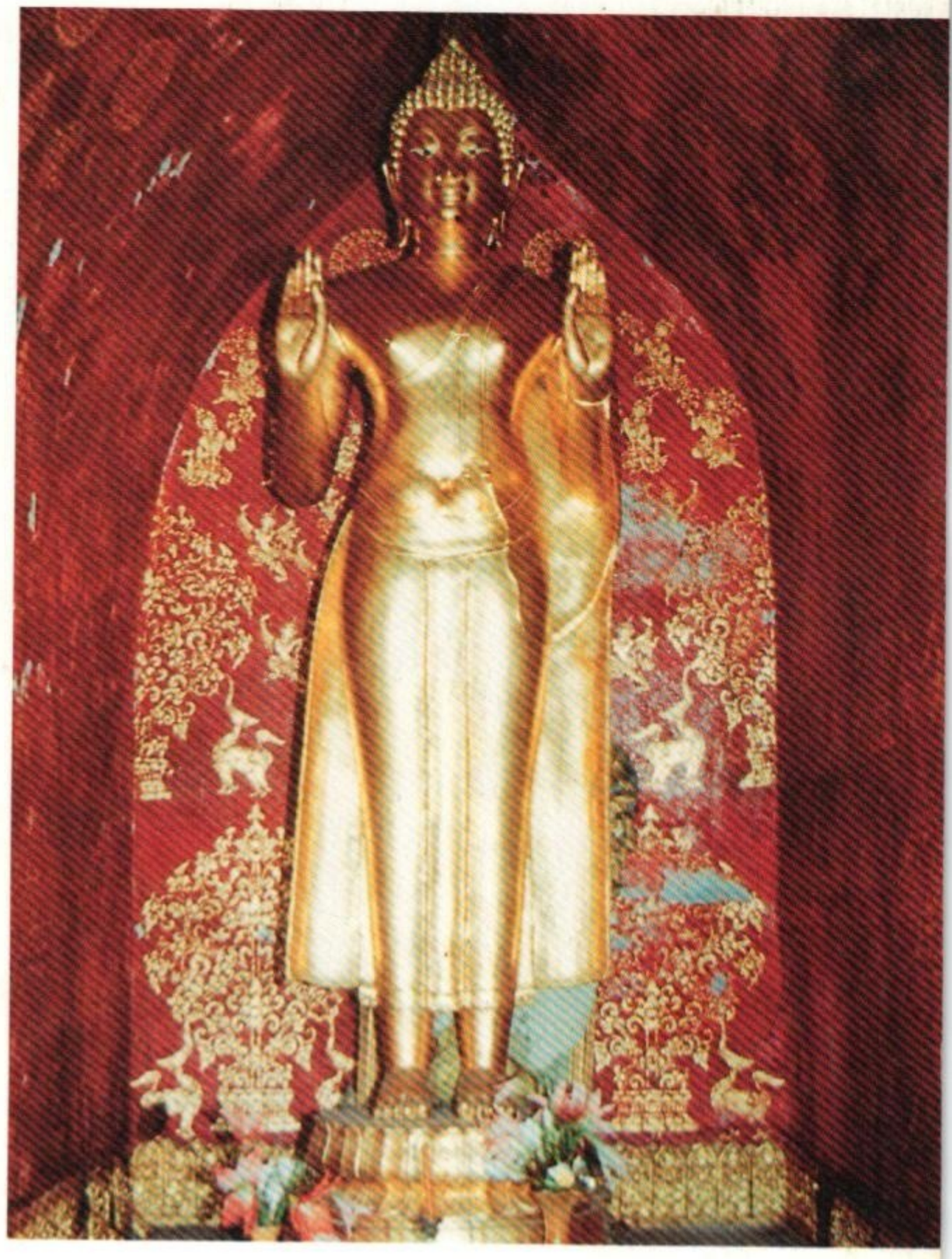

168

169

170
171

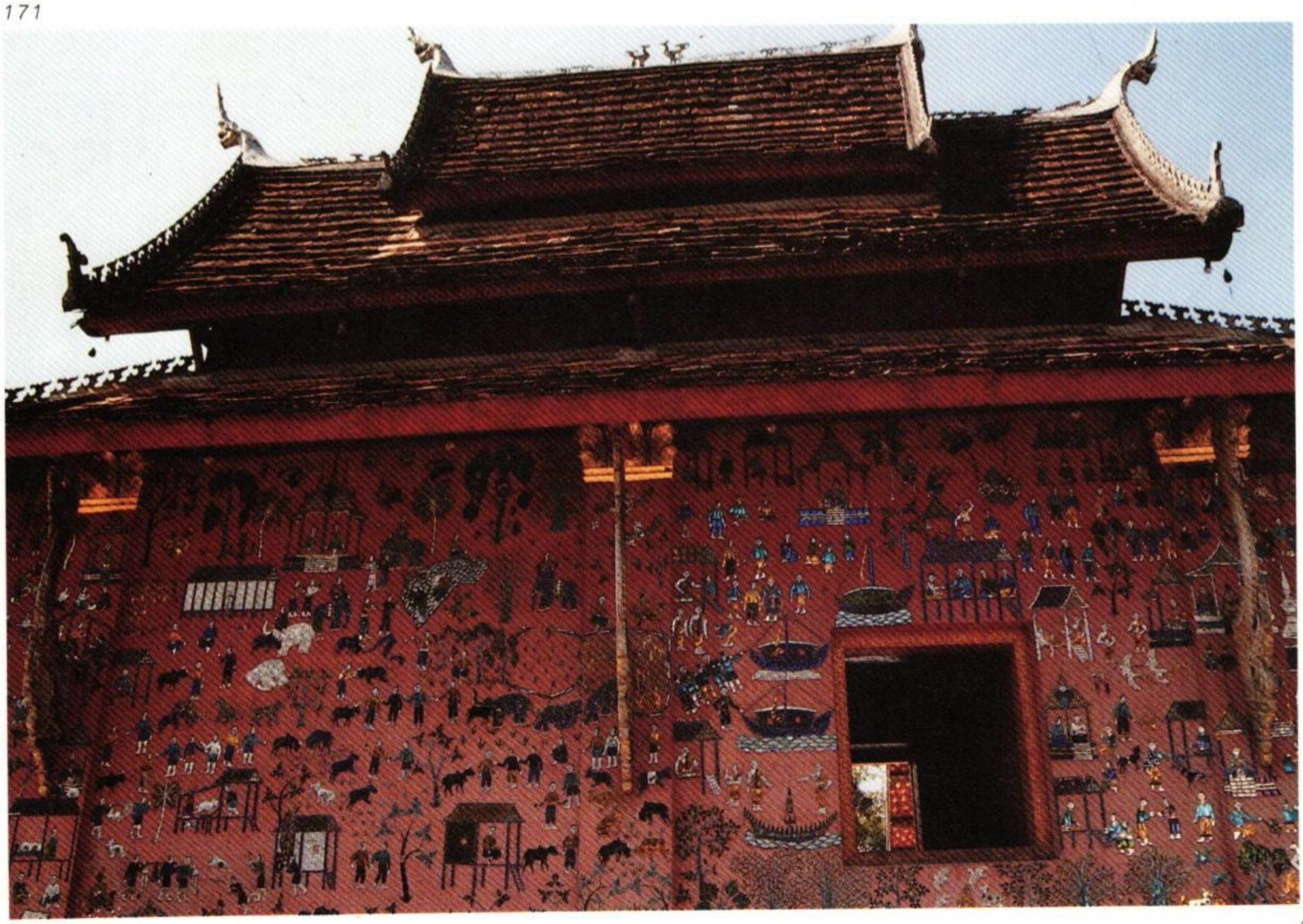

172

170. *ดูภายนอก ตามผนังใช้กระจกตัดเป็นรูปต่างๆ ประดับ*

The walls of the Ho Phra which is a repository for Buddha images are adorned with mirror-mosaic decorations.

171.–172. *กระจกที่ประดับเป็นลวดลายต่าง ๆ นี้ เป็นประกายสวยงามมากเมื่อต้องแสงอาทิตย์*

The glittering mirror-mosaics sparkle brilliantly when touched by the rays of the sun.

173. *ข้างนอก*

Outside the Ho Phra.

174. *หน้าโรงราชรถ*

In front of the Royal Chariot Hall.

163

164

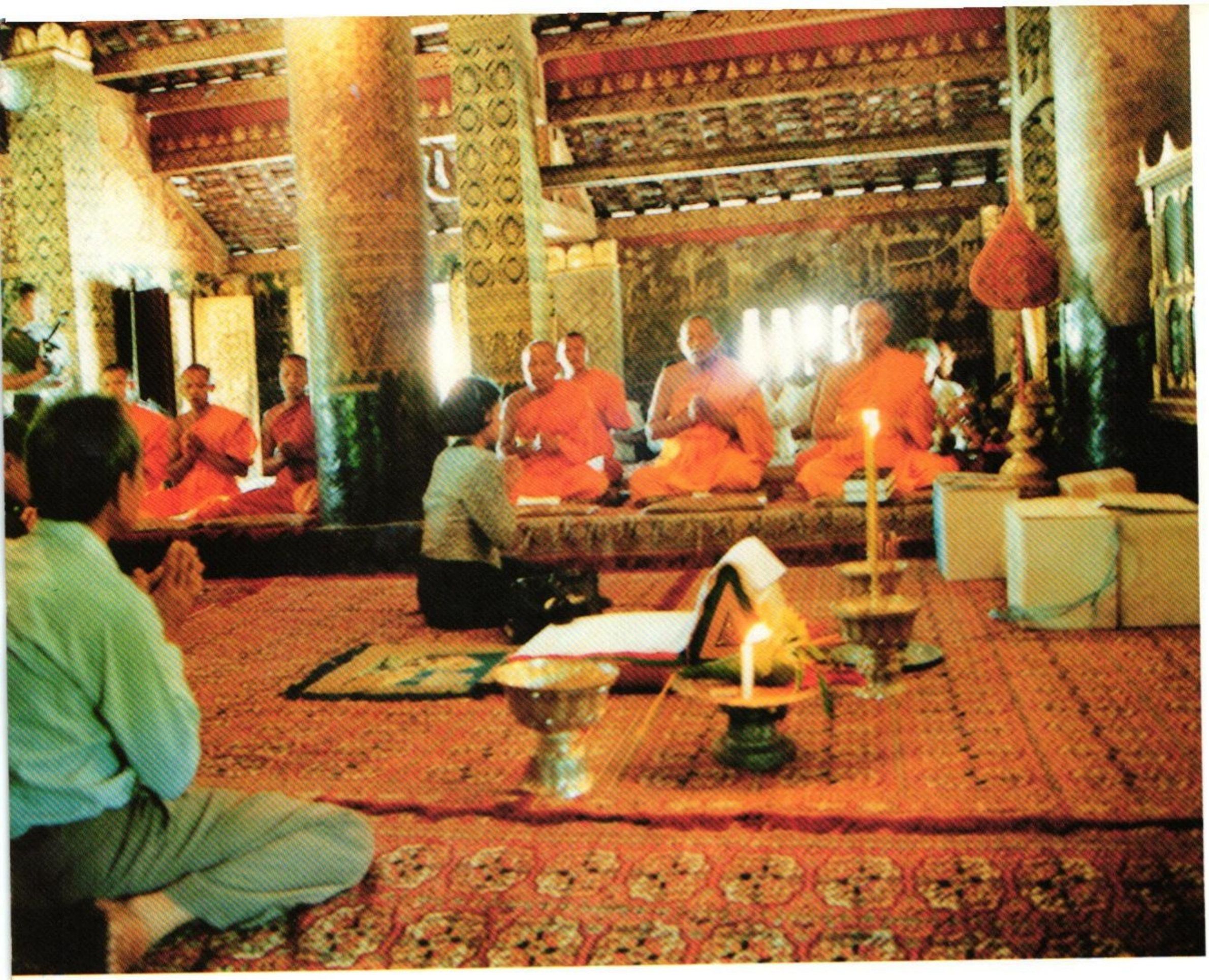

แล้วข้าพเจ้าขอดูภายในวัด มีพระประธานปางมารวิชัย ธรรมาสน์ ที่สรงน้ำพระ พระบางจำลอง ชุกชีซึ่งประดับด้วยรูปสัตว์หิมพานต์นั้นเจ้าหน้าที่ผู้อธิบายบอกว่าเป็นศิลปะเชียงขวางสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 19 ภาพฝาผนังเขียนลายรดน้ำมีทั้งพื้นสีดำและสีแดง เป็นเรื่องนิทานพื้นบ้านทศชาติ ไตรภูมิ ออกไปข้างนอกอีกครั้ง ได้ดูหอพระมีพระห้ามญาติศิลปะสุโขทัย พระนอนอายุ 400 ปี พระองค์นี้ฝรั่งเศสเคยเอาไป แต่เจ้าสุวันนะพูมาขอคืน เป็นศิลปะตระกูลช่างหลวงพระบาง

165. *คณะสงฆ์ของหลวงพระบาง มีเจ้าคณะแขวงเป็นประธานสวดชยันโต*

The Ranking Monk of the Province of Luang Prabang led a chapter of Luang Prabang monks in chanting blessings.

166.–167. ลายรดน้ำเป็นภาพนิทานพื้นบ้าน เป็นศิลปะเชียงขวาง

The gilded lacquer decorations which depict the folklore of the region are of the Xieng Kwang school.

168. พระห้ามญาติ

A Buddha image in the calming of the seas attitude.

169. พระนอนองค์เล็ก เป็นของเก่า

An antique Buddha image in the reclining attitude.

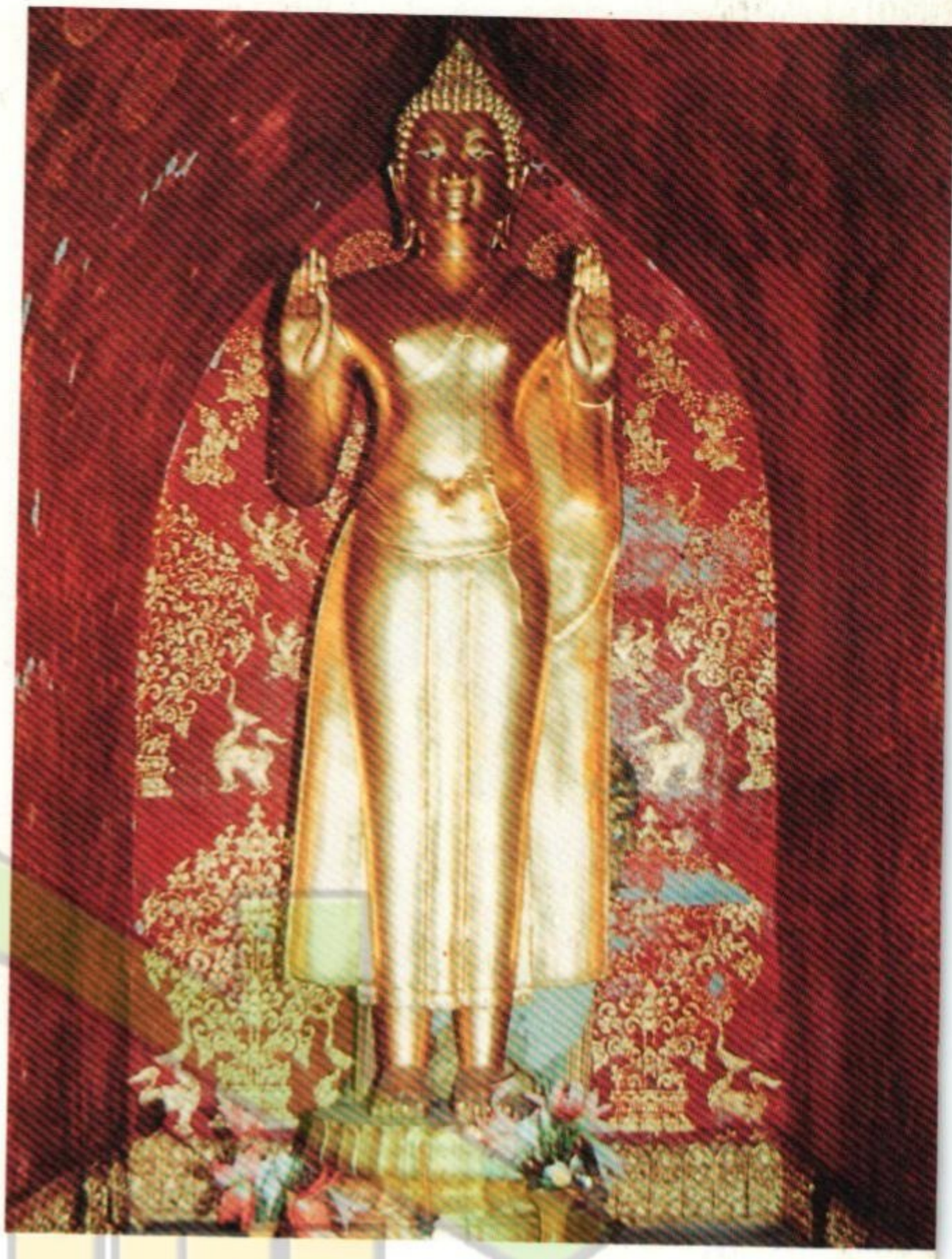

168

169

170
171

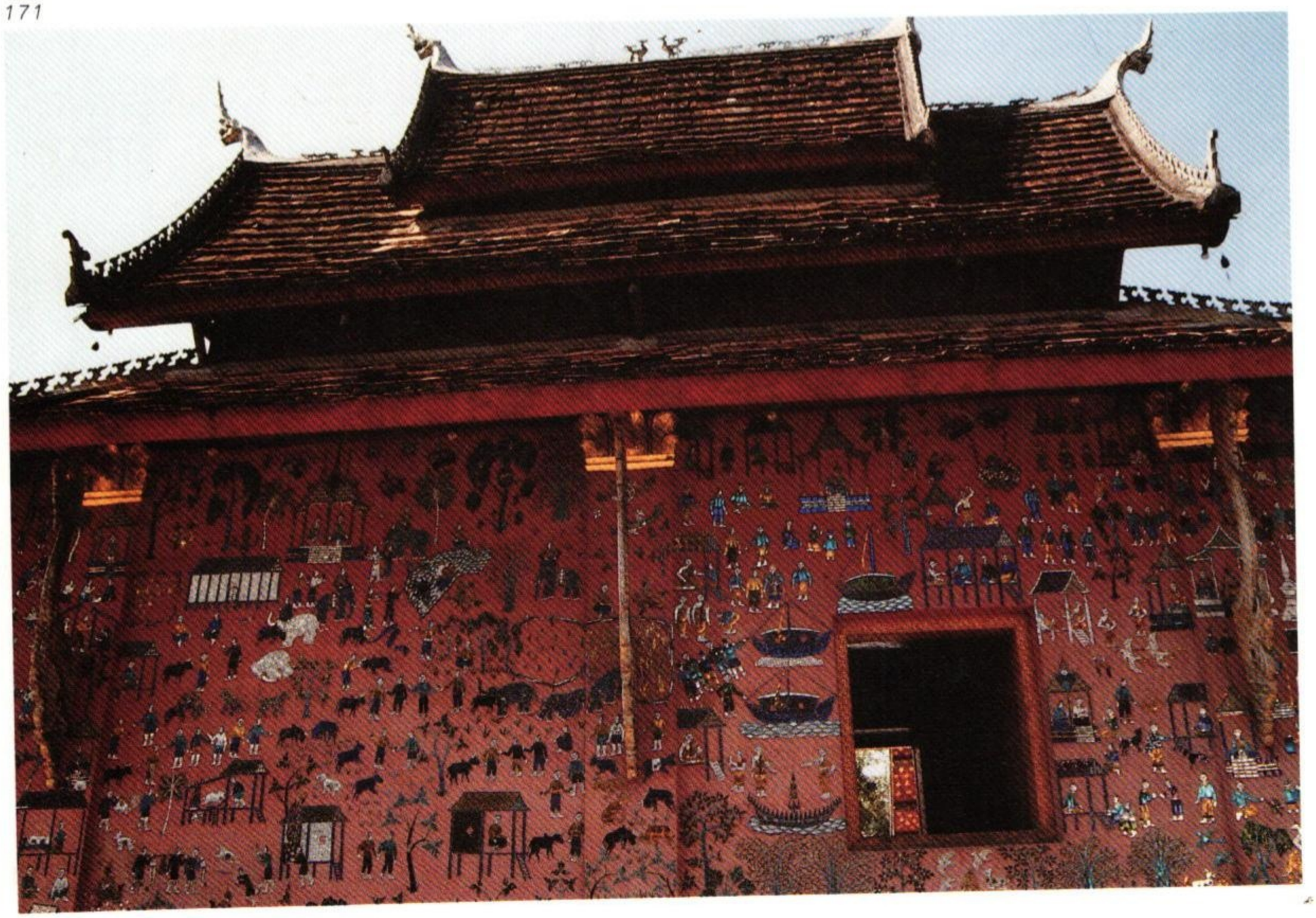

172

170. *ดูภายนอก ตามผนังใช้กระจกตัดเป็นรูปต่างๆ ประดับ*

The walls of the Ho Phra which is a repository for Buddha images are adorned with mirror-mosaic decorations.

171.–172. *กระจกที่ประดับเป็นลวดลายต่าง ๆ นี้ เป็นประกายสวยงามมากเมื่อต้องแสงอาทิตย์*

The glittering mirror-mosaics sparkle brilliantly when touched by the rays of the sun.

173. *ข้างนอก*

Outside the Ho Phra.

174. *หน้าโรงราชรถ*

In front of the Royal Chariot Hall.

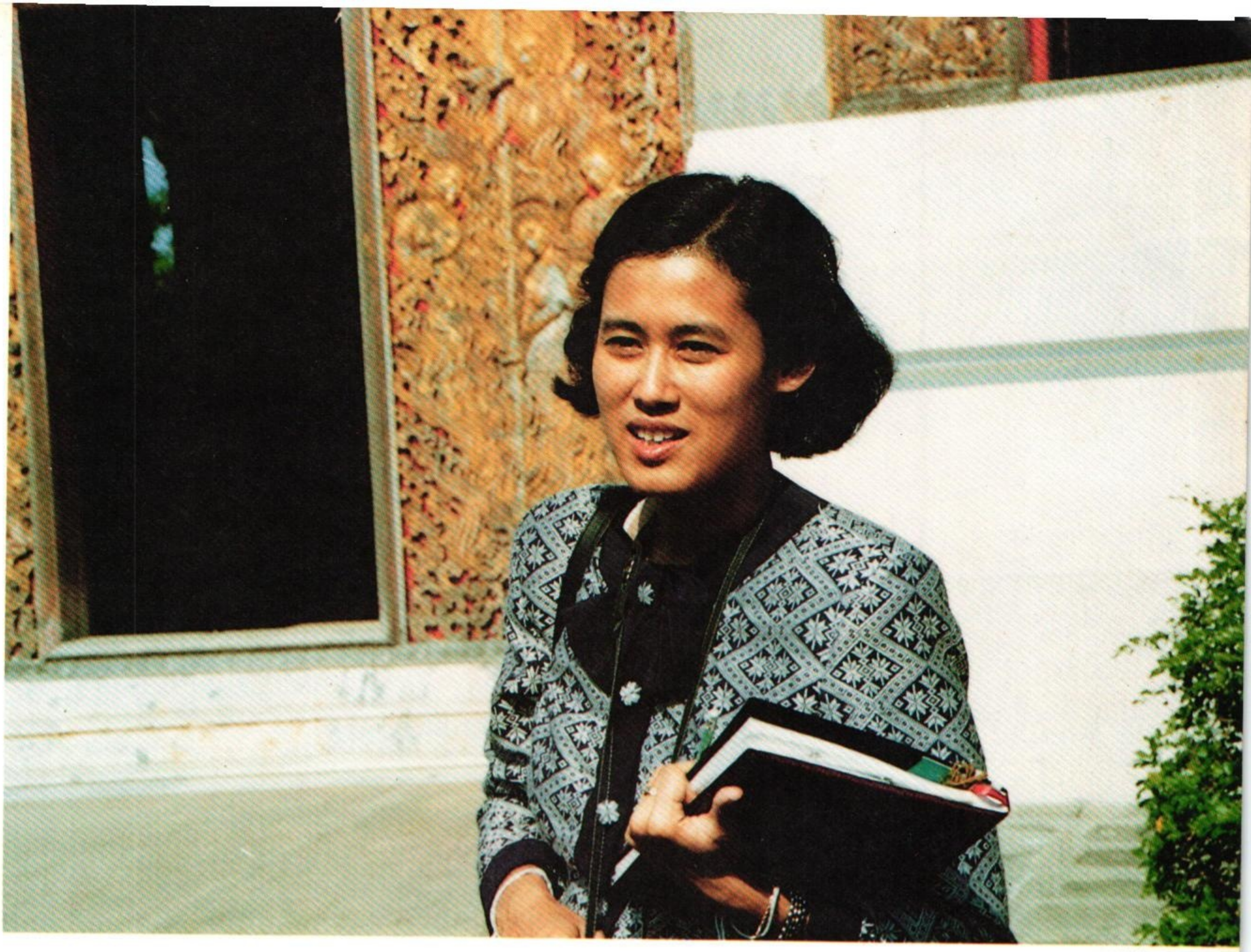

ไปดูโรงราชรถซึ่งเป็นที่เก็บราชรถที่ใช้ในพิธีพระ-บรมศพพระเจ้าสีสะหว่างวงตั้งแต่ ค.ศ. 1962 เขาทำโรงราชรถไว้อย่างสวยงาม เป็นไม้แกะสลักภาพเรื่องรามเกียรติ์หลายตอน ได้แก่ตอนพระรามอภิเษกนางสีดา หลังจากเสร็จศึกลงกา ตอนนกสัมพาที ทศกัณฐ์ล้มสดายุสู้กับทศกัณฐ์ ฉากรบ ลุยไฟ ข้าพเจ้าวาดแปลนไว้ว่าภาพอะไรอยู่ที่ไหน แต่กลับมาดูอีกทีปรากฏว่าวาดหายไปช่องหนึ่ง นับว่าผิดพลาดไป ข้าพเจ้าสงสัยว่าประตูทางเข้าเล็กรถจะเข้าไปได้อย่างไร ก็ได้ทราบว่าปิดประตูภายหลัง สร้างด้วยไม้ประดู่ สลักลวดลายเป็นเรื่อง เขาไม่ได้บอกว่าเป็นเรื่องอะไร ข้าพเจ้าคิดเองว่าเป็นเรื่องหนุมานจองถนน บนราชรถมีพระโกศ 3 องค์ ข้าพเจ้าสงสัยว่าทำไมต้องมีถึงสาม เขาบอกว่าจะได้สมดุลสวยงาม ตกลงเลยยังไม่ทราบความหมาย นายช่างที่สร้างราชรถขณะนี้ยังมีชีวิตอยู่ ชื่อลุงเพี้ยตัน อายุ 84 ปี ยังมีบทบาทสำคัญในวงการช่างหลวงพระบางถึงขนาดนับเป็นสกุลช่างของท่านโดยเฉพาะ แบบนี้อยู่เมืองไทยจะต้องได้เป็น

175. ท่านอาจารย์อธิบายภาพรามเกียรติ์ที่โรงราชรถ

His Serene Highness Prince Subhadradis Diskul (Than Acharn) giving an explanation concerning the Ramakian epic carved panels.

176

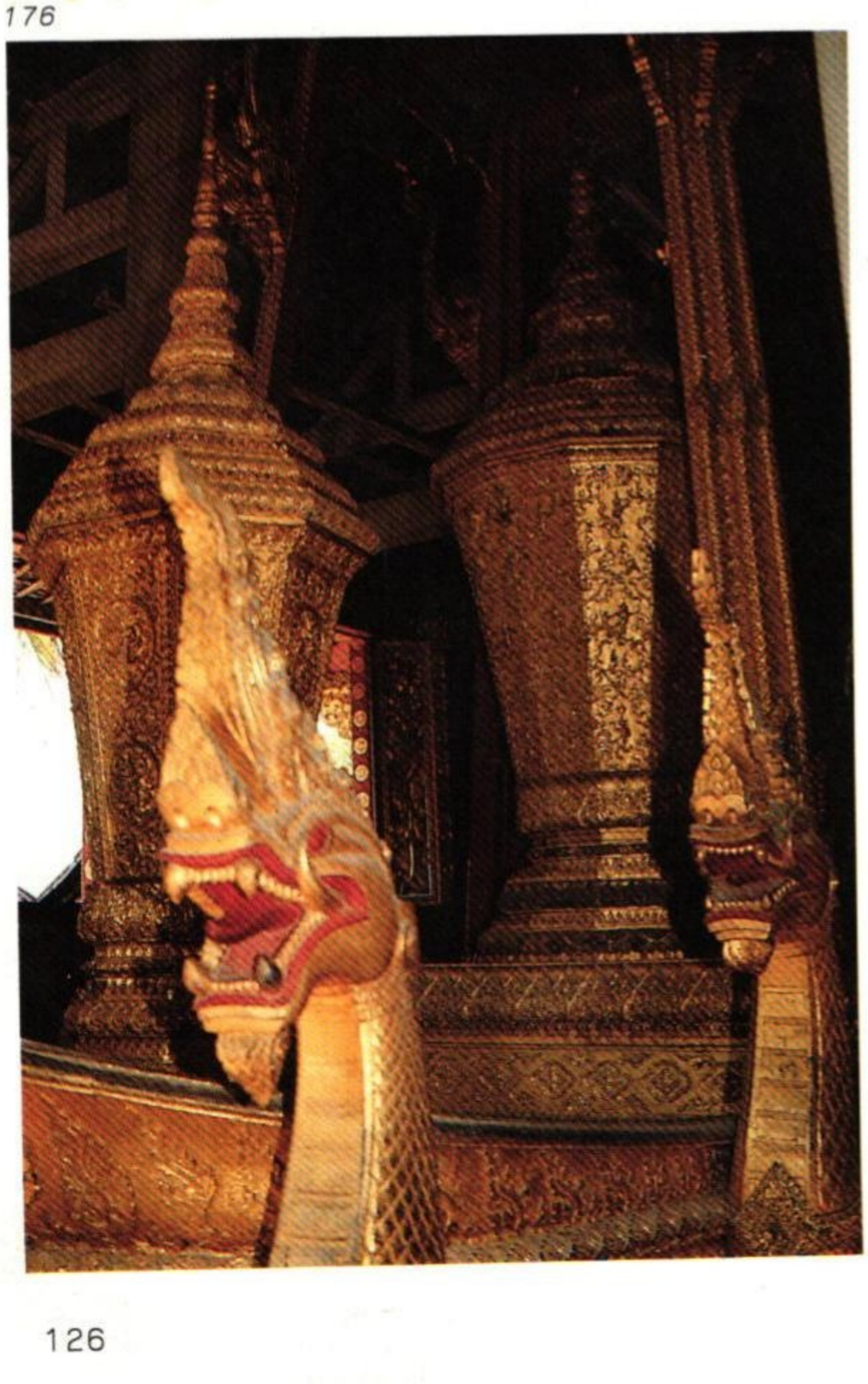

177

176. *ภาพรามเกียรติ์*

The carved panels depicting the Ramakian epic.

177. *พระโกศที่ลาวเคยใช้ในงานถวายพระเพลิง วางบนราชรถ*

Golden Funerary Urns for Royal Cremations are placed on the Royal Chariots.

178. *ในโรงราชรถ*

Inside the Royal Chariot Hall.

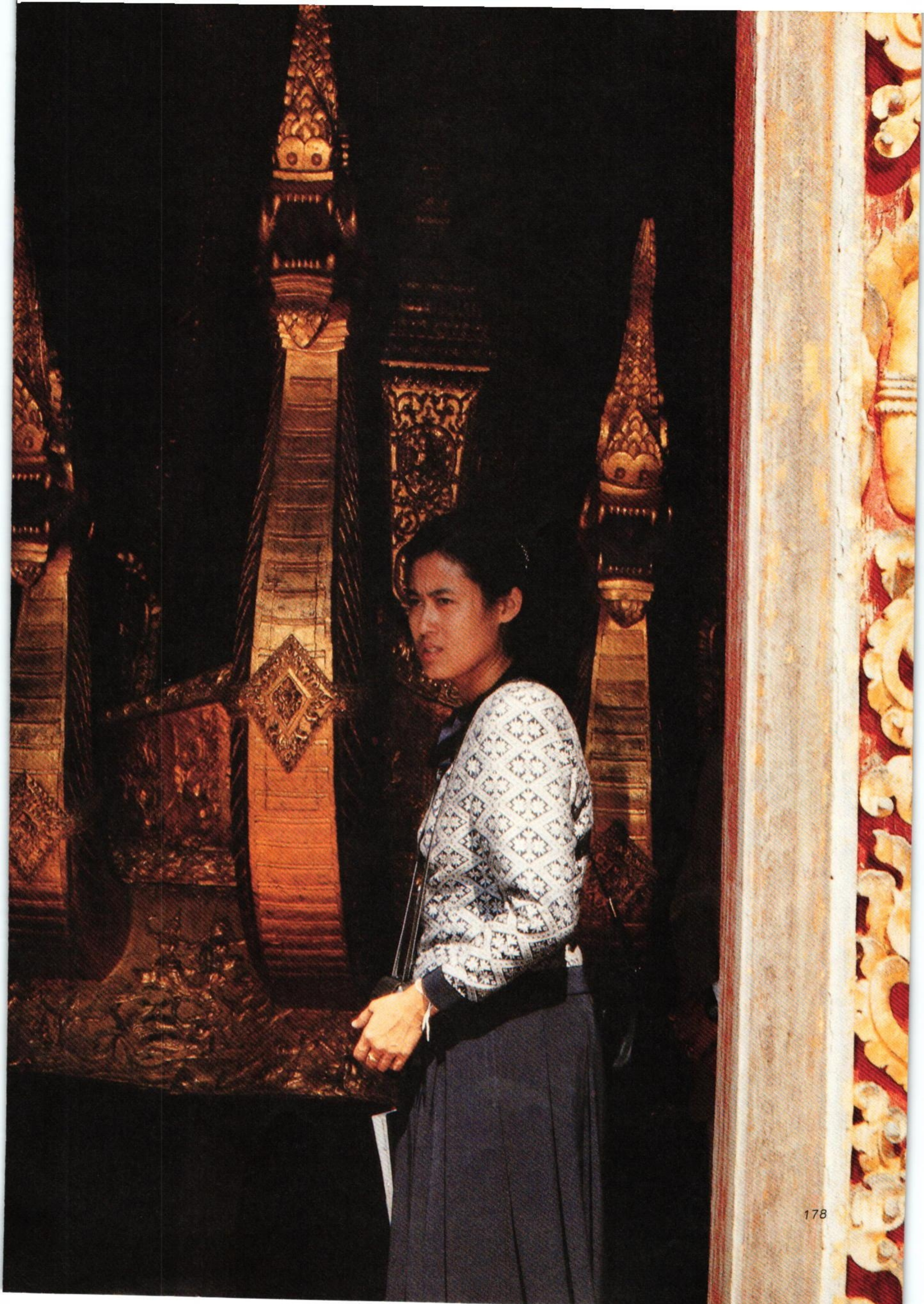

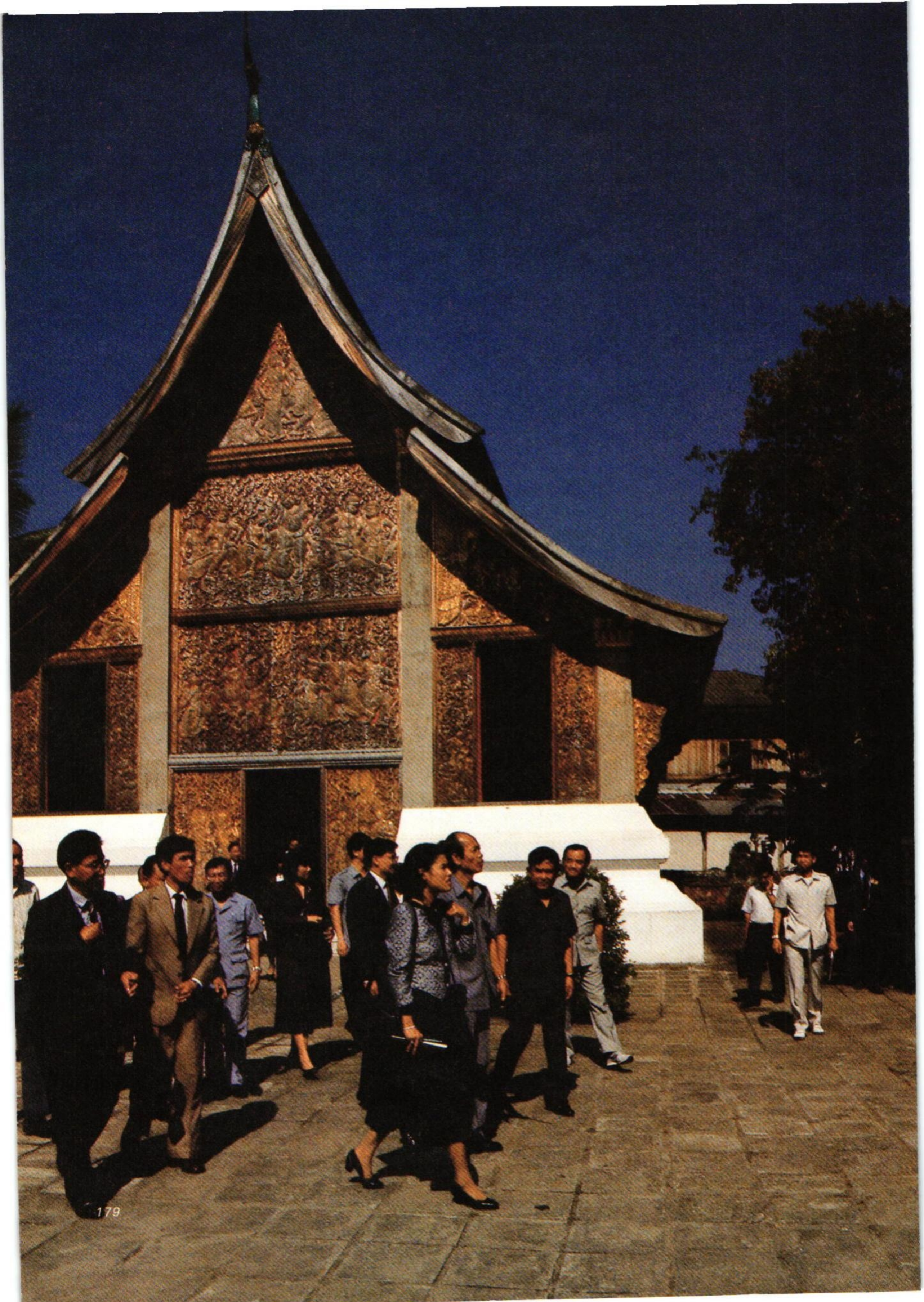

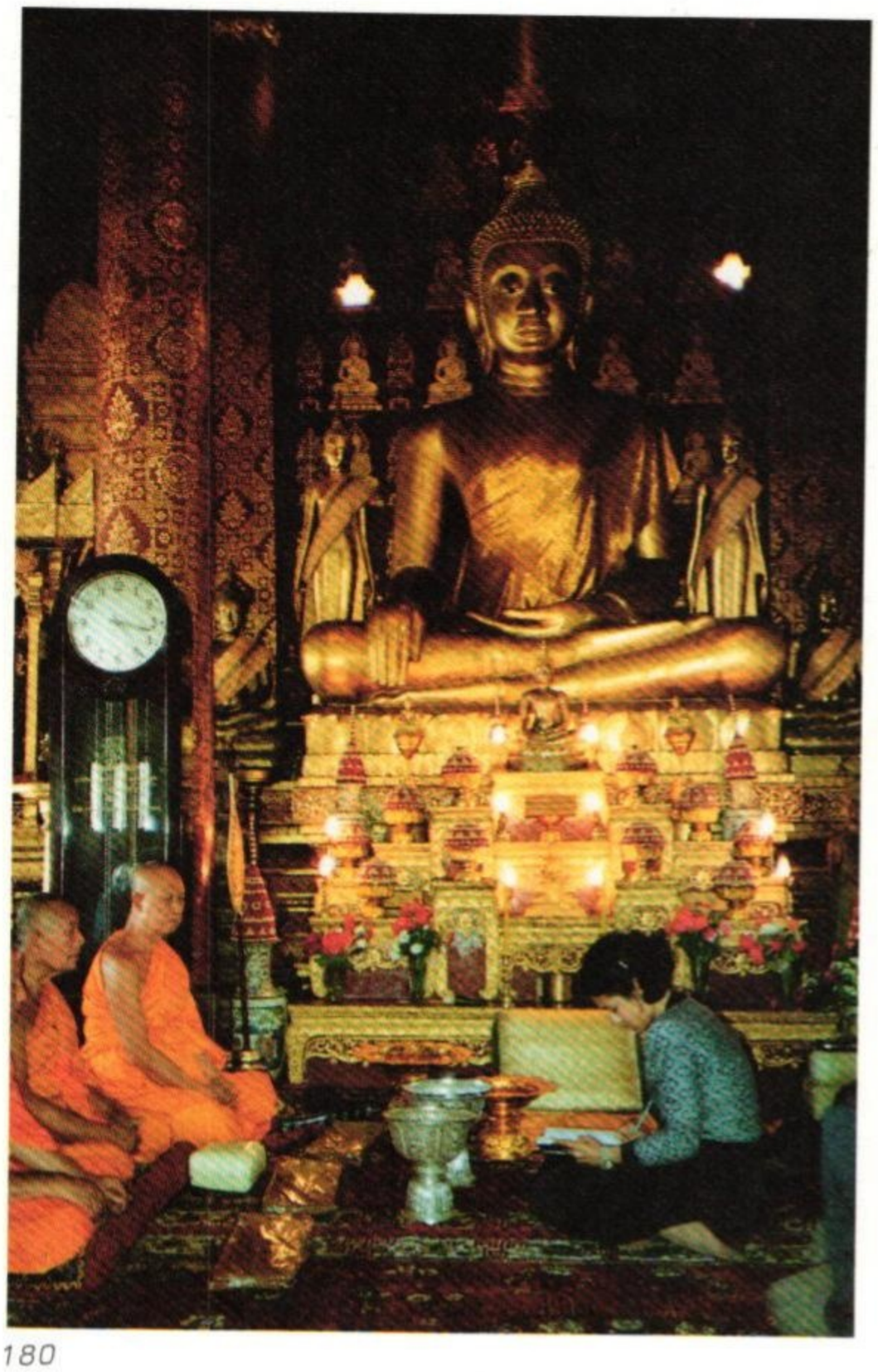

180

180. *สนทนากับพระสงฆ์วัดแสนสุขาราม*

Conversing with the Abbot of Vat Saen-soukharam.

ต่อจากวัดเชียงทองเราไปวัดแสนสุขาราม เขาเอารถมาจอดรับแต่ข้าพเจ้าขอเดินไป เพราะที่เมืองนี้น่าเดิน ถ้าไม่ต้องเร่งร้อนจนเกินไป เดินผ่านวัดคีรี มีคนบอกว่าเจ้าอาวาสที่เพิ่งมรณภาพเรียนจบประติมากรรมจากกรุงเทพ ผ่านวัดสีบุญเรือง ได้รู้ศัพท์อีกคำหนึ่งว่าส่วนของสถาปัตยกรรมที่เราเรียกว่าคันทวยนั้น ภาษาลาวเรียกว่าแขนนาง ผ่านวัดสิริมงคลไชยารามอีกวัดจึงถึงวัดแสนสุขาราม ซึ่งเป็นวัดของเจ้าคณะแขวง

ประวัติที่ได้ทราบมามีว่าวัดแสนนี้สร้างขึ้นในปี ค.ศ. 1718 สมัยการปกครองของเจ้ากรุงกุสราช ภายหลังที่นครหลวงพระบางได้แตกแยกออกจากนครเวียงจันทน์เป็นอาณาจักรหนึ่งต่างหากได้ 11 ปีเท่านั้น เป็นการสร้างแทนวัดเก่าสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 15 ได้มีการซ่อมแซมใหญ่ 2 ครั้ง เมื่อปี ค.ศ.1932 และ 1956 เป็นศิลปะตระกูลช่างหลวงพระบาง ท่านเจ้าคณะรู้สึกภูมิใจโบสถ์หลังนี้เป็นที่สุด เพราะเท่ากับเป็นของทำใหม่ที่ท่านคิดขึ้น ภาพที่เขียนฝาผนังเขียนลายรดน้ำ ทำให้ดูกลมกลืนเข้ากับของโบราณ เป็นรูปพระเจดีย์และพระธาตุในลาวและทั่วโลกที่ท่านเจ้าคณะเคยไป ข้าพเจ้าก็พยายามวาดผังเอาไว้ หลังพระประธานเป็นภาพพระพุทธเจ้า 28 พระองค์ มีภาพพระธาตุหมากโม วัดวิชุน พระธาตุหริภุญชัย ลำพูน เจดีย์ปรินิพพานที่เมืองกุสินารา พระธาตุอิงฮัง สะหวันนะเขด ด้านขวามือพระประธานมีพระปฐมเจดีย์ นครปฐม พระมหาธาตุหลวงพระบาง พระธาตุหลวง หลวงพระบาง ด้านขวามือพระประธานเป็นพระเจดีย์ชะเวดากอง ย่างกุ้ง ศิลปินแห่งชาติ ส่วนคนออกแบบชื่อลุงมะนีวง หรือเจ้ามะนีวง

บริเวณวัดมีต้นโศกต้นใหญ่ ลาวเรียกว่าต้นเข็ม มีต้นหมากตูม มีหอกลองสร้างใหม่เมื่อคราวบูรณะ มีบัวบรรจุกระดูกคนตาย ประตูวัดทำแบบที่บ้านเราเรียกประตูโขง (เขาก็เรียกเหมือนกัน) บริเวณลานวัดตอนวันสงกรานต์จะมีการฟ้อนปู่เยอย่าเยอตามตำนานโบราณที่เป็นประเพณีสืบทอดมา

วัดเชียงทองนี้ท่านอาจารย์ชมมากว่าบูรณะได้สวยงามและเก็บรักษาดี หนังสือของปามองติเยร์ไม่ได้ชมเลย บอกแต่ว่าพังทรุดโทรม ไม่มีหลังคา

179. *หน้าโรงราชรถ*

In front of the Royal Chariot Hall.

181

182

181. *หัวโขนอยู่ในโรงเรือแข่ง*

Masked-Dance masks in the boat shed.

182. *มีเรือของวัด 2 ลำ แข่งทีไรชนะเสมอ*

The two boats belonging to the Temple have always won boat racing competitions.

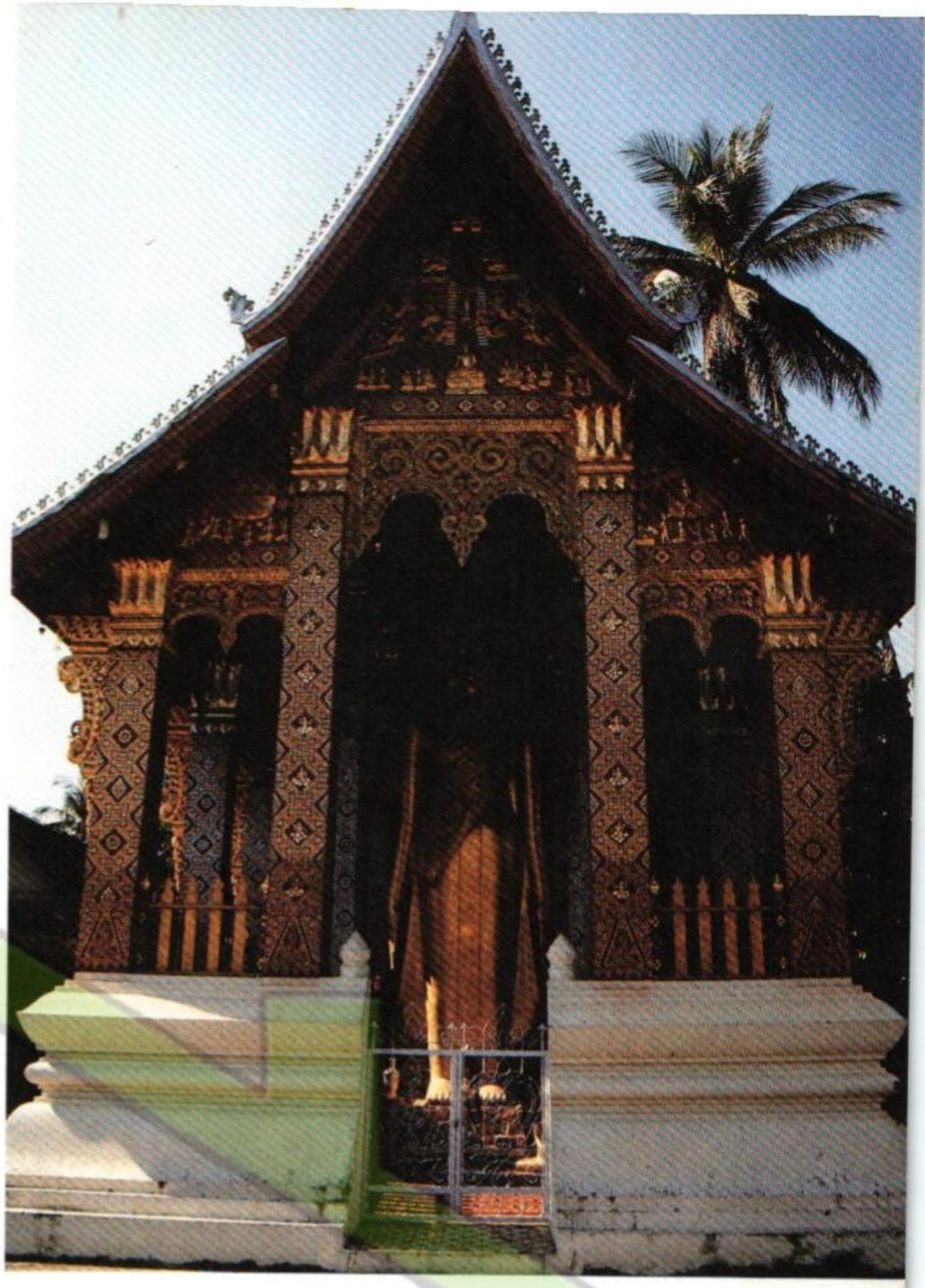

183

พระเจดีย์พุทธคยา พระธาตุหลวงเมืองเวียงจันทน์ ด้านหน้าพระประธานมีรูปอัปสรเขมร บนคอสองมีภาพพระธาตุสีโคตตะบูน ท่าแขก (ตรงกันข้ามกับนครพนม) พระธาตุเกดแก้วจุลามะนีของวัดนี้ พระธาตุจอมสีสุวรรณมาลีเจดีย์ ลังกา ท่านอธิบดีสมพงษ์บอกว่าตอนบูรณะวัดนี้ท่านเป็นทูตอยู่ ได้ช่วยซื้อทองคำเปลวจากเสาชิงช้า โต๊ะหมู่วัดนี้เป็นของทำใหม่ แต่ดูลักษณะเหมือนโต๊ะหมู่วัดหลวงของไทย มีพระไตรปิฎกฉบับตัวธรรมวางไว้บนพาน ท่านเจ้าคณะหรือท่านเจ้าอาวาสวัดนี้รู้สึกจะเป็นนักปราชญ์ทางหนังสือท่านหนึ่ง ท่านให้หนังสือเวสสันดรที่ท่านเขียน และเทปเทศน์ และฝากหนังสือถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวด้วย

ออกมานอกโบสถ์มีโรงเรือแข่ง เรือของวัดมี 2 ลำ แข่งทีไรมักจะชนะอยู่ในอันดับดี ๆ อยู่เสมอ ชื่อเรือแสน 1 และแสน 2 การแข่งเรือเป็นงานใหญ่ที่จัดขึ้นในการทำบุญเดือนดับเดือน 9 (แรม 15 ค่ำ) จะแข่งเรือกันในแม่น้ำคานเพราะน้ำสูง ภูมิประเทศเหมาะสม มองจากฝั่งเห็นชัดทั้งสองฝั่ง

มีพระพุทธรูปยืนสูง 18 ศอก แบบพระอัฏฐารสวัดมหาธาตุ สุโขทัย เจ้าอาวาสได้บูรณะใหม่ มีพระสถูปเก่าอายุ 250 ปี

ข้อสังเกตอีกอย่างคือวัดที่นี่มีชื่อติดทั้งภาษาลาวและภาษาฝรั่ง

183. *พระพุทธรูปยืนสูง 18 ศอก*

A standing Buddha image of 9 metres height.

184

185

184. *บายศรีสู่ขวัญที่หลวงพระบาง พานบายศรีที่หลวงพระบางไม่เหมือนที่เวียงจันทน์*

The Bai Sri of Luang Prabang is different from that of Vientiane.

กลับไปพักผ่อนที่ที่พัก เปลี่ยนเสื้อเป็นชุดไทย เวลา 17.00 น.มีพิธีบายศรี มีดนตรีลาวเดิมบรรเลง แต่ที่นี่ไม่มีแคนผสม บายศรีที่นี่มีพุ่มเดียว ใช้พานเงินเหมือนกับที่เวียงจันทน์แต่ลักษณะการจัดต่างกัน หมอพรที่ทำพิธีว่าเป็นคำลาวเลย ไม่ได้สวดภาษาบาลีนำก่อน ข้าพเจ้าก็ไม่ต้องถือสายสิญจน์ เมื่อหมอพรมาผูกมือแล้วประธานแขวงผูก ตามด้วยเจ้านายผู้อาวุโสของหลวงพระบาง มีเจ้าหญิงมะนีไลย พระชายาองค์มกุฎราชกุมารคือเจ้าชายสะหว่างวง เจ้าหญิงเคยเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตอนที่พ่อของท่านเป็นทูตที่กรุงเทพฯ นานมาแล้ว ตอนนั้นข้าพเจ้ายังไม่เกิด แต่ตอนที่มกุฎราชกุมารเสด็จมาท่านไม่ได้มาด้วย เพราะยังไม่ได้แต่งงาน นอกจากนั้นมีแม่ของเจ้าหญิงมะนีไลย และน้องสาวเจ้าสุพานุวง เป็นต้น

ระหว่างพิธีดนตรีทำเพลงไปเรื่อย ๆ มีเพลงสีนวลเพลงลาวดวงเดือน เมื่อผูกมือกันเสร็จแล้ว ท่านเจ้าแขวงให้ของที่ระลึกข้าพเจ้าเป็นอันจบพิธี กลับห้องพัก เขาเตรียมของว่างไว้ให้อีก เลี้ยงดูปูเสื่อดีมาก ของว่างมี

186

185. *หมอพรผูกข้อมือ*

Moh Porn tying consecrated thread.

186.–187. *พักผ่อนในสวน*

Relaxing in the garden.

ข้าวปุ้น (ขนมจีนใส่ข้าวโพด) มะขามหวานกวน สับปะรดกวน กระเพาะปลา ส้มตำ ไค่แผ่นซึ่งข้าพเจ้าชอบมาก

เวลา 19.00 น. มีการเลี้ยงอาหารค่ำ ท่านประธานแขวงกล่าวสุนทรพจน์เล่าประวัติเมืองหลวงพระบาง ข้าพเจ้ากล่าวตอบ (ดูภาคผนวก) อาหารมีหลายอย่าง ได้แก่ ผักน้ำ (Water crest) ยำ อร่อยมากจริง ๆ ข้าพเจ้ารับประทานเสียมากมาย ออหลาม คล้าย ๆ แกงโฮะแต่จืด ๆ ไข่หุ้มด้วยหมู ไก่ต้ม ไค่แผ่น ท่านวงเพ็ดให้อรรถาธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับไค่แผ่นว่าบางบ่อน (ที่) ก็แซบ บางบ่อนก็บ่แซบ มีทั้งในแม่น้ำโขงและแม่น้ำคาน คนที่จะเก็บไค่แผ่นมาได้ก็คงจะต้องรู้จักสถานที่ เมื่อได้มาแล้วก็ต้องเอามาล้างให้สะอาด แผ่ในตะแกรงซึ่งปูด้วยใบจากใส่ขิง ข่า กระเทียม เกลือ โรยงา แล้วตากให้แห้ง เมื่อจะรับประทานก็ต้องตัดเป็นชิ้น ๆ ทอดในน้ำมันร้อน ๆ ไฟอ่อน ๆ วิธีการทอดก็ต้องทอดเร็ว ๆ ชนิดที่จุ่มลงไปก็เอาขึ้นเลย

187

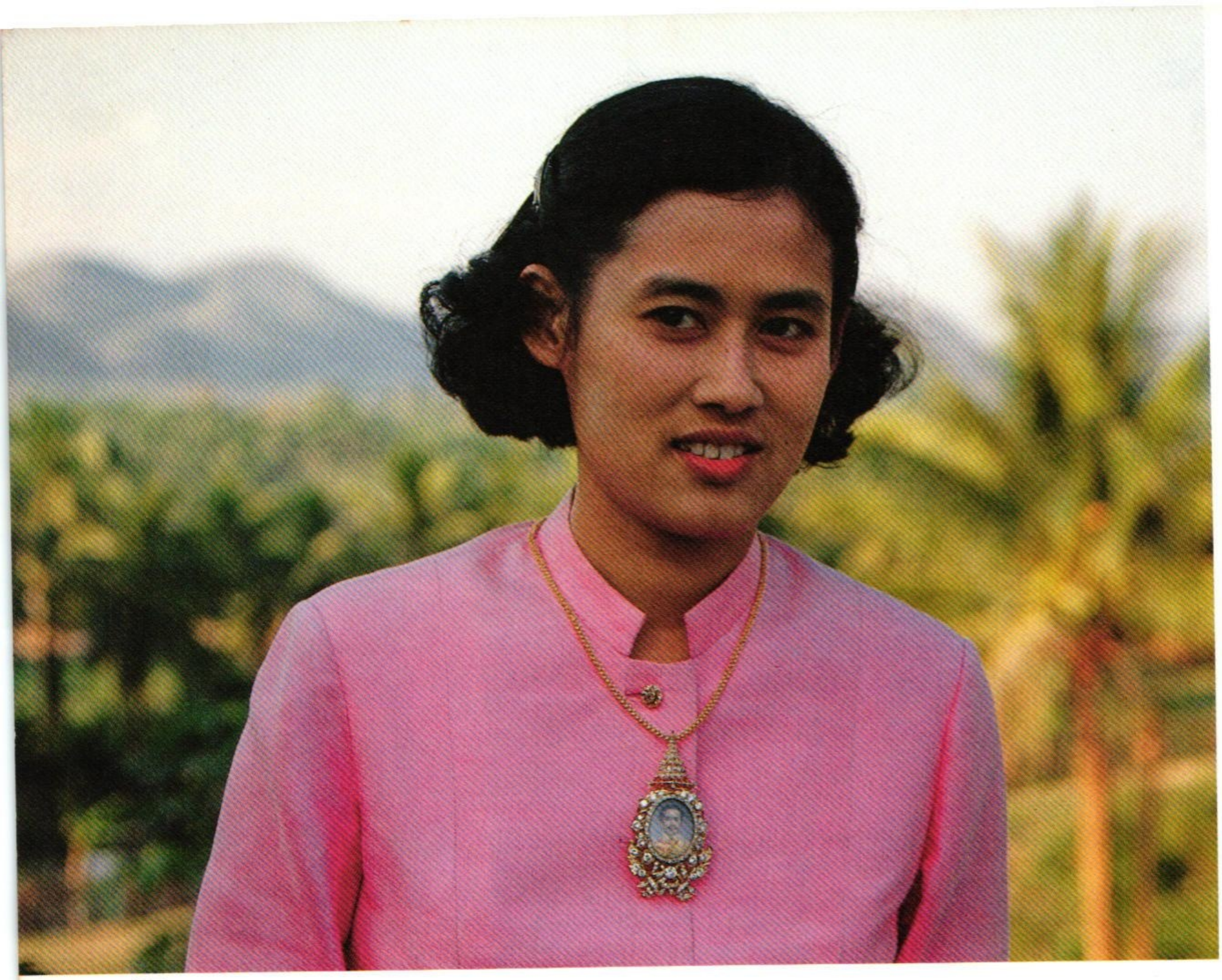

188

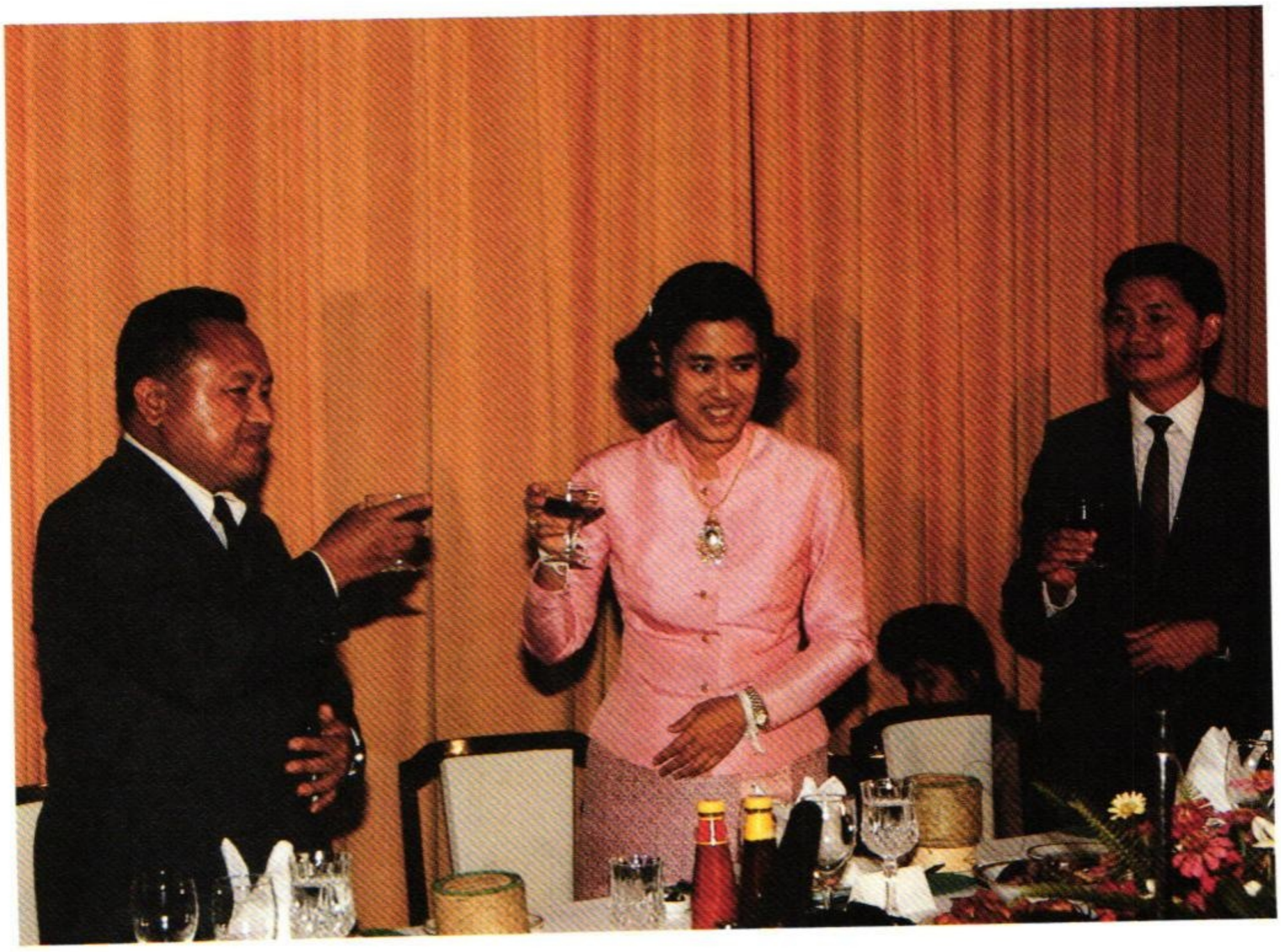

189

เหล้ากกดำนั้นเวลาทำใส่กล้วยด้วย กินแล้วทำให้สุขภาพดี

ของหวานมีสังขยามะพร้าวกะทิ มะพร้าวเมืองหลวงพระบางเขาก็ว่ามีชื่อเสียงมาก

ก่อนมาเป็นเจ้าแขวงท่านวงเพ็ดเคยเป็นครู วันนี้ข้าพเจ้าจึงได้เรียนวิชาภูมิศาสตร์เมืองหลวงพระบางบ้างเล็กน้อยว่า ตามลำแม่น้ำโขงสามารถเดินเรือไปได้จนถึงเมืองจีน แม่น้ำคานเดินเรือไปได้ไม่ไกลเพราะมีแก่งสูงชัน แต่มีประโยชน์ในการทำไฟฟ้าพลังน้ำ แม่น้ำอูไหลมาจากแขวงพงสาลี มีแม่น้ำเซาะอีกสายหนึ่งใช้เดินทางไปเวียดนามได้ แต่จะต้องเดินเรือ 2 มื้อ (เท่ากับ 1 วัน) และเดินเท้าต่ออีก 1 มื้อ

ต่อจากนั้นท่านเล่าเรื่องการแข่งเรือที่แม่น้ำคานว่าเป็นงานใหญ่มาก มีคนมาดูจากแขวงใกล้เคียงทุก ๆ แขวง

188. *ดื่มอวยพร*

The Toast.

189. *กล่าวตอบในงานเลี้ยง*

The Reply at the Dinner Party.

190

190. *นั่งคุยกันข้างบ่อน้ำ*
Conversing around the pool.

191. *ฟ้อนดวงจำปา*
The Duang Champa Dance.

เมื่อรับประทานของหวานเสร็จแล้วออกไปนั่งดื่มกาแฟข้างนอก ข้าง ๆ สระว่ายน้ำ ท่านวงเพ็ดเล่าเรื่องพระต่อว่าพระวัดแสนท่านเก่งมากในการอบรมสั่งสอนประชาชน พระท่านสอนว่าเศรษฐีคือเศรษฐกิจ ข้าพเจ้าชักงง ไม่ทราบว่ามันแปลว่าอะไร ท่านวงเพ็ดจึงขยายความว่าถ้าอยากจะรวยเป็นเศรษฐี จะมาทำตัวเป็นคนขี้คร้านไม่ได้ ต้องเป็นคนที่ผลิตอะไร ๆ คือต้องดำเนินการทางเศรษฐกิจ พระท่านช่วยสอนญาติโยมไม่ให้ตัดไม้ทำลายป่าจะทำให้น้ำแห้ง เดี๋ยวนี้หลวงพระบางมีหมู่บ้านม้งตัวอย่างที่ใคร ๆ มาดูงานกันแยะ ม้งหมู่บ้านนี้ทำมาหากินโดยไม่ต้องถางป่าเพิ่มเติม อยู่กับที่ไม่ย้าย ปลูกถั่วเหลืองขายเวียดนาม และปลูกส้มด้วย ท่านวงเพ็ดบอกว่าแต่ก่อนท่านไม่เคยรู้เรื่องศาสนาเลย พอมาเป็นประธานแขวงก็ต้องเข้าวัดบ่อย เลื่อมใสท่านเจ้าอาวาสวัดแสน มีศรัทธาบริจาคเงินบูรณะพระ 18 ศอกด้วย

ข้างในเมื่อเขาเตรียมที่สำหรับการแสดงเสร็จแล้วก็เชิญให้เราเข้าไปนั่งดู การแสดงลำดับแรกเป็นการฟ้อน

ดวงจำปา มีเพลงดวงจำปาเล่นด้วยเครื่องดนตรีลาววงเดิม ที่เล่นตอนงานบายศรี ต่อด้วยเพลงสำเนียงลาวอีกสองเพลง จำไม่ได้แล้วว่าเป็นเพลงอะไร

ลำดับที่ 2 ฟ้อนแพน เล่นสั้น ๆ ไม่ออกซุ้ม

ลำดับที่ 3 เป็นการขับทุ้มหลวงพระบาง สามซ่าง เป็นเพลงพื้นเมืองร้องโต้ตอบกันระหว่างหญิงชาย ทำนองช้า ๆ ตอนต้น คล้าย ๆ กับเกริ่น แล้วจึงเร่งจังหวะเร็ว เป็นเพลงจำพวกเพลงเรือ เพลงฉ่อย หรือลำตัด ไม่ได้ถามว่าที่ร้องวันนี้ร้องสดหรือแต่งมาก่อน มีดนตรีรับด้วย รายการนี้เพราะมาก ข้าพเจ้าทูลท่านอาจารย์ว่าต้องให้พี่แป๊ดเรียนไว้ด้วย เพราะถ้าจะมีการบรรยายทางวิชาการเป็นหมู่ ท่านอาจารย์แบ่งงานให้มาเรียบร้อยแล้วว่าให้ข้าพเจ้าพูดเรื่องทั่ว ๆ ไป ท่านอาจารย์เองจะพูดเรื่องศิลปะโบราณคดี ส่วนพี่แป๊ดถ้าพูดโบราณคดีอีกก็ซ้ำกับท่าน ฉะนั้นให้ร้องเพลงไปอย่างเดียว

192. การแสดงทุ้มหลวงพระบาง
The Thoom Luang Prabang Singing.

193

194

ลำดับที่ 4 เป็นฟ้อนนางแก้ว ซึ่งเป็นการฟ้อนของหลวงพระบาง ตามประวัติว่าเจ้าฟ้างุ้มไปได้นางมาจากกัมพูชา รำใส่ชฎาเป็นนางในราชสำนัก ดูแล้วรู้สึกว่าเหมือนรำเพลงช้าเพลงเร็วของเรา เพลงก็คล้ายกับช้าสร้อยสน

เสร็จการแสดงเป็นทางการแต่เพียงแค่นี้ ท่านทองลุนออกมาประกาศว่าได้รับมอบหมายจากท่านบุนเกิดอย่างกะทันหัน (อธิบดีมอบหมายรัฐมนตรี!) ให้เป็นพิธีกรเชื่อมสัมพันธ์ม่วนซื่น ก็คิดว่าลาวกับไทยได้แข่งกันมาหลายอย่างแล้ว มาแข่งร้องเพลงกันอีกอย่างหนึ่งดีกว่า ขอเชิญกระทรวงการต่างประเทศไทย เชิญท่านรัฐมนตรีและคณะออกมาร้องเพลง ท่านรัฐมนตรีของเราก็แน่เหมือนกัน ออกมาทันที แต่แรกท่านทำท่าเหมือนกับจะร้องเดี่ยว สักประเดี๋ยวท่านก็เรียกคณะออกมา มีท่านทูตนิคม ท่านอธิบดีสมพงษ์ และท่านทูตกอบศักดิ์ ร้องเพลงลุ่มเจ้าพระยา เนื่องจากเป็นรายการสดจริง ๆ จึงมีการประสานงากันบ้างเล็กน้อยแต่ก็น่าประทับใจ ต่อไปเป็นรายการของกระทรวงการต่างประเทศลาว เรียกกันออกมากองโต มีท่านสีพันเป็นต้นเสียง ร้องขับทุ้มอย่างเชี่ยวชาญ แต่เมื่อสังเกตดี ๆ แล้วก็ควรจะให้กระทรวงต่างประเทศไทยชนะเพราะทีมเวอร์คดีกว่า ของลาวท่านสีพันร้องเป็นส่วนใหญ่

193. *มีการแข่งขันร้องเพลงระหว่างทีมกระทรวงการต่างประเทศไทยและลาว ทีมไทยเริ่มก่อนด้วยเพลงลุ่มเจ้าพระยา*

A singing contest between Thai and Lao officials of their respective Ministry of Foreign Affairs started with the Thai team singing "Lum Chao Phraya".

194. *ทีมกระทรวงการต่างประเทศลาวออกมาขับทุ้มหลวงพระบาง ผลการแข่งขันกรรมการลาวตัดสินให้เสมอ*

The Lao team countered with a Thoom Luang Prabang performance but the judges declared a tie-win.

196

195.–196. รำวงสามัคคี

A Friendship Ramwong.

197.–198. ขับร้องเพลงหมู่

A joint song-fest.

จากนั้นมีรำวงสลับกับการร้องเพลง เมื่อแรกที่ข้าพเจ้าจะแต่งเรื่องนี้ได้วางพลอตเรื่องไว้ว่าจะให้เป็นนวนิยายหน่อย ๆ โดยจะให้ท่านอาจารย์เป็นพระเอกและอาจารย์นิออนเป็นนางเอก ถึงตรงนี้ก็ควรจะให้พระเอกและนางเอกรำวงกัน แต่ปรากฏว่าเมื่อทูลให้พระเอกไปขอนางเอกรำวงก็ทรงยอมโดยดี แต่นางเอกไม่ยอมท่าเดียว ตกลงจนแล้วจนรอดจบเรื่องนี้นางเอกและพระเอกก็ไม่ได้รำวงกัน ป้าไล ป้าจันก็ไม่ยอมรำวงอ้างว่าเจ็บหัวเข่า ข้าพเจ้ารำบ้างร้องบ้าง เลยร้องเพลงรำวงสาละวันมีเตี้ยลงลุกขึ้น เมื่อเสร็จงานแล้วเอื้อยดารามาบอกว่าเวลาลาวเล่นกันเขาต้องมีสาละวันขาเดียว ท่านคำพันบอกว่าต้องมีสาละวันแขนเดียวด้วย ข้าพเจ้าว่าดีแล้วจะจำไว้

ก่อนปิดงานเราร้องเพลงสองฝั่งโขง และสายใจลาวไทย งานเลิกตอนสี่ทุ่มเศษ ๆ ได้ความว่าท่านบุนเกิดกับพวกไม่เลิก เล่นต่อจนดึก งานนี้จริง ๆ แล้วข้าพเจ้าทราบมาก่อนเพราะอารยามาบอกว่าพวกท่านบุนเกิดมาปรึกษาว่าจะจัดดีไหม ข้าพเจ้าว่าเอาด้วย สนุกดี เขาจึงกล้าจัด

197

198

จันทร์ที่ 19 มีนาคม 2533

วันนี้มีหมอกมากตอนเช้า ขนาดมาอยู่ที่หลวงพระบางแล้ววิทยุยังรับข่าวหกโมงเช้าได้ อาหารเช้ามีไข่ดาวกับหมูยอ ขนมปังฝรั่งเศส ประมาณ 08.00 น. ท่านวงเพ็ดมารับไปดูตลาดเช้า สิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ เท่าที่เห็นเป็นของจากเมืองไทยทั้งนั้น ซึ่งส่งมาจากเวียงจันทน์อีกต่อ มีคนบอกว่ามีของจากเวียดนามบ้างแต่ไม่เห็น มีคนให้ดอกไม้และของกินต่าง ๆ หลายอย่าง บอกว่าเป็นของที่ระลึกที่ได้มาเยี่ยมยามเมืองหลวงพระบางที่เวียงจันทน์ไปตลาดตอนบ่ายไม่เห็นของกินเลย ที่นี่ยังเช้าอยู่จึงมีของกินมากเช่นผักน้ำ งบน้ำอ้อยแบบบ้านเรา

199. *หลวงพระบางยามเช้า เห็นได้ว่ามีต้นมะพร้าวแยะ*

Dawn in Luang Prabang with abundant stands of coconut trees.

ถามวิธีการทำก็เหมือนที่ข้าพเจ้าเคยเห็น คือใช้ควายเทียมเครื่องหีบน้ำอ้อยออกมา หยอดใส่พิมพ์ไม้ไผ่ ใส่ถั่วดินมะพร้าว ของในตลาดที่แปลกอีกอย่างคือเครือสะค้าน เป็นเถาไม้อย่างหนึ่งสำหรับใส่ออหลาม แจ่วบองยี่ห้อบัวคำ ส้มไข่ปลา ผักสด ขนมนานาชนิด หมูหัน กับข้าวสำเร็จรูป ไก่ป่า กระรอกย่าง ไค่แผ่น (ได้เห็นตั้งแต่ตอนยังไม่เป็นแผ่น)

200. ตลาดเช้า (ตอนเช้าจริง ๆ อากาศเย็น)

A cool-weather early morning shopping expedition at the market.

201. ชาวตลาดให้ผักเป็นของขวัญ

Being presented with vegetables.

202. คุยกับแม่ค้าเรื่องการทำงบน้ำอ้อย

Conversing with a vendor making hardened circular cane sugar.

203. *ถ่ายรูปไค่แผ่น*

Freshwater-weed.

204. *มีของรับประทานหลายอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผักต่าง ๆ มีไค่แผ่นที่ยังไม่ได้ทำเป็นแผ่น*

"Kai" (Freshwater-weed) in its natural state could be seen along with many varieties of produce.

205. *พูสี*

Phousy.

203

204

จากตลาดไปที่พูสีหรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าพระธาตุจอมพูสี พระธาตุนี้สร้างขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1804 ในสมัยการปกครองของเจ้าอนุรุทธ กษัตริย์อาณาจักรล้านช้าง หลวงพระบาง เป็นพระธาตุมีขนาดกว้างด้านละ 10.55 เมตร สูง 21 เมตร ซ่อมแซมเมื่อ ค.ศ.1914 องค์พระธาตุฉาบด้วยแผ่นทองเหลืองบาง ๆ และทองคำ ประชาชนทั้งหลายเรียกว่าพระธาตุหลักเมือง

พูสีเป็นภูเขากลางเมืองหลวงพระบาง สูงประมาณ 150 เมตร มีบันไดขึ้น 328 ขั้น ทำด้วยดินเผาและหินปูน สร้างเมื่อ ค.ศ.1936-1937

ที่เรียกว่าพูสีเพราะมีฤษีสองพี่น้องมาอยู่ที่นี่ และนัดกันจะสร้างเมือง บริเวณใกล้เคียงนี้มีปูชนียสถานสำคัญหลายแห่ง เช่น วัดพระธาตุจอมพูสี วัดถ้ำพูสี รอยพระพุทธบาท วัดป่าแก วัดป่าฮวก วัดป่าฝาง วัดป่าแมว วัดทางเมี่ยง เป็นต้น แต่ปัจจุบันนี้ร้างไปเกือบหมดแล้ว ที่ยังเหลือให้เราชมก็คือพระธาตุจอมพูสี วัดถ้ำพูสี รอยพระพุทธบาท วัดสีพระพุทธบาท วัดป่าแก และรูปวาดฝาผนังวัดป่ารวกเท่านั้น

ประเพณีสำคัญของชาวหลวงพระบางที่เกี่ยวกับพูสีคือการตีกลองที่พูสี กลองนี้เป็นเครื่องบอกเวลาในสมัยโบราณ ตีบอกเวลาทุกชั่วโมงหรือทุก 3 ชั่วโมง เป็นการเตือนเจ้านาย พระสงฆ์ และประชาชนให้รู้เวลาตลอดระยะเวลา 8 กะ หรือตลอด 24 ชั่วโมง เพื่อปฏิบัติภารกิจที่เกี่ยวกับตนเอง

พระธาตุจอมพูสีมีความสำคัญมากจนกล่าวกันว่าใครไปเยือนหลวงพระบาง ถ้ามิได้ขึ้นพูสีก็เหมือนกับยังไม่ได้เห็นนครหลวงพระบางอย่างแท้จริง

นี่เป็นข้อมูลที่ได้รับก่อนไป คราวนี้จะเล่าถึงการขึ้นพูสีจริง ๆ

206

207

208

เชิงพูมีจารึกเรื่องที่องค์มกุฎราชกุมารสะหว่างวัดทะนา (คือพระเจ้าสะหว่างวัดทะนา กษัตริย์ลาวองค์สุดท้าย) เสด็จมาตอนสร้างบันไดเสร็จ ให้ศักราชไว้ว่าเป็นปีเมิงเป้า (ใช้ระบบการบอกปีเหมือนทางล้านนา)

จากนั้นเป็นช่วงเวลาของการออกกำลังกายจะกี่ขั้นก็ไม่ทราบ ข้าพเจ้าเอาแต่เดินไม่ได้นับ เล่นเอาเหงื่อแตกเหมือนกัน เมื่อไปถึงที่พักแห่งแรกก็ทำเป็นชมทิวทัศน์พักเหนื่อยสักหน่อย ดูต้นโพธิ์ที่เป็นของขวัญจากรัฐบาลอินเดียตั้งแต่ พ.ศ. 2500 คือตอนงานฉลอง 25 พุทธศตวรรษ

207. *เดินออกกำลังกายขึ้นพูสี*

Exercising muscles while climbing up Phousy.

208. *หยุดพักที่โคนต้นโพธิ์ ซึ่งเป็นของขวัญจากรัฐบาลอินเดียเมื่อคราวฉลอง 25 พุทธศตวรรษ*

Resting at the base of the Bo Tree that was a present from the Government of India to celebrate the 25th Century of the Buddhist Era.

206. *อ่านป้ายบอกประวัติพูสี*

Reading the plaque explaining the legend of Phousy.

209

209. *เดินต่อ*

More climbing.

ดูต้นโพธิ์เสร็จก็เดินต่อขึ้นไปจนถึงยอด มีเจ้าหน้าที่โรงแรมล้านช้าง (ซึ่งมาจากเวียงจันทน์ ตามบริการทุกที่) มาบริการน้ำดื่มและผ้าเย็น

เมื่อหายเหนื่อยกันแล้วเจ้าหน้าที่ผู้อธิบายเล่าว่าที่นี่มีนิทานเกี่ยวกับปู่เยอย่าเยอ เรื่องมีอยู่ว่าในสมัยก่อนคนกับผีอยู่ปะปนกัน มีเขตแดน 2 เขต คือ เขตบก และเขตน้ำ เขตบกมีสิงคะโล (สิงโต) มีอิทธิพล เขตน้ำมีช้างคล้าย ๆ กับหมู (ตรงนี้พิกล ไม่ทราบว่าข้าพเจ้าจะฟังผิดหรือไม่ จริง ๆ แล้วช้างกับหมูก็ปน ๆ กันอยู่ปีนักษัตรที่เราว่าปีกุนหมูนั้น บางวัฒนธรรมเขาว่าปีช้าง) ร้ายกาจที่สุด กินคน ร้อนถึงพระอินทร์ต้องส่งคนมาปราบ คนนั้นเป็นฤษีชื่อเรียกกันว่าปู่เฒ่าเจ้าหลวง อยู่บริเวณพูซวง แต่มีข้อแม้อยู่ว่าถ้าปราบสัตว์ได้ คนปราบก็ต้องตายเหมือนกัน

210. *ถึงข้างบนพูสี*

Reaching the top of Phousy.

211. *เจ้าหน้าที่โรงแรมล้านช้างมาบริการถึงบนยอดพูสี*

Employees of the Lane Xang Hotel offering wet cloths and water.

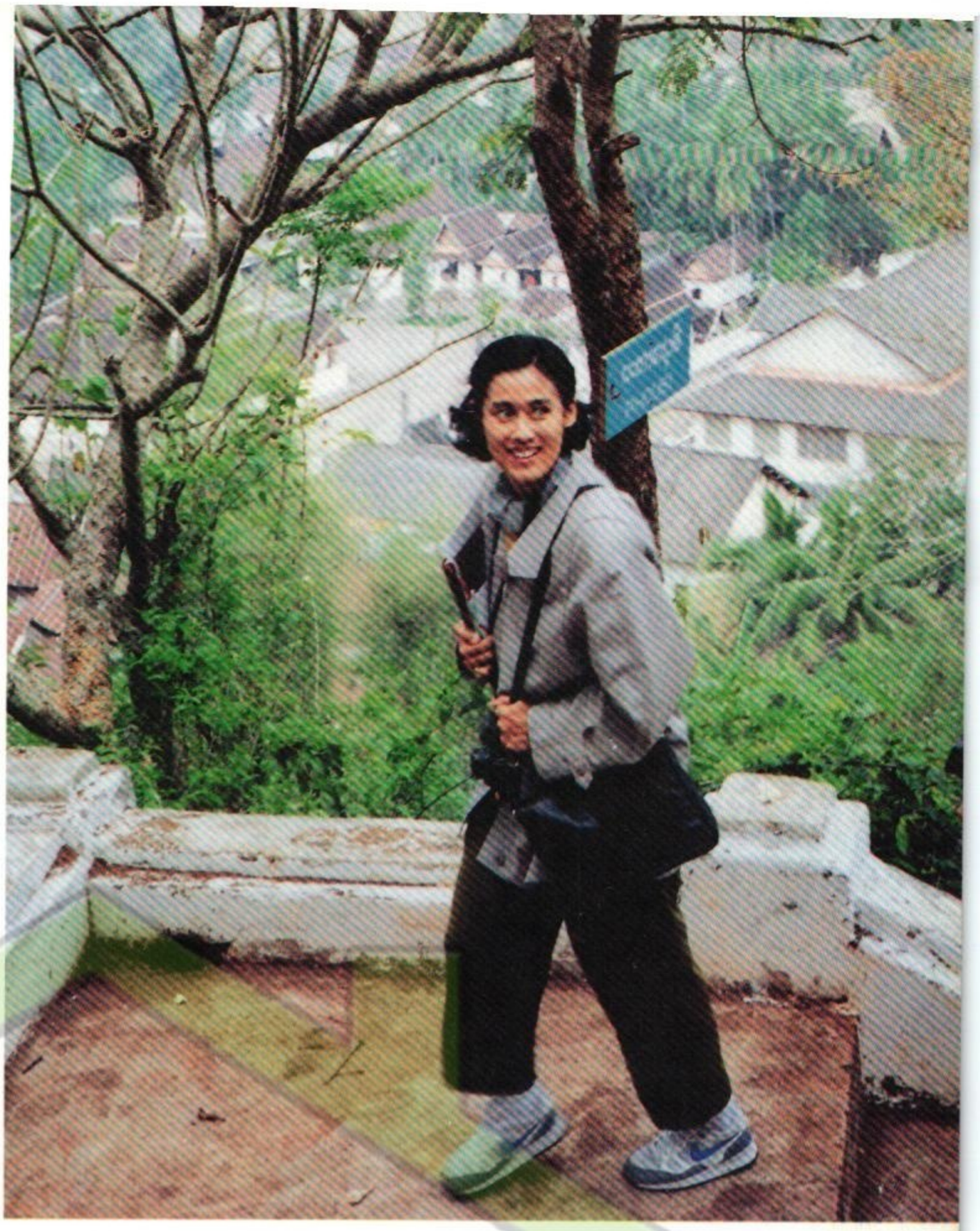

210

211

212. *ฟังนิทานเกี่ยวกับปู่เยอย่าเยอ*
Listening to local folklore.

213. *ถ่ายภาพอะไรก็ไม่ทราบ*
Taking a photograph of ???

แต่ก่อนจะตายได้อธิษฐานว่าขอให้ประชาชนคิดฮอดคิดถึง จึงได้เกิดเป็นปู่เยอย่าเยอ ที่วัดเชียงทองเป็นที่เหมาะสำหรับการทำพิธี มีต้นกกทองขนาด 117 คนโอบ และเป็นที่ตั้งเมืองเชียงทอง ยังมีเมืองเชียงดงอยู่แถวสบดงอยู่บนพูสีจะเห็นบริเวณเหล่านี้ทั้งหมด ข้าพเจ้าเลยวาดภาพตามที่เขาเล่า

เมื่อวาดภาพเสร็จแล้วก็เดินไปดูหอกลอง แต่หอกลองอยู่ริมหน้าผาข้าพเจ้าเลยไม่กล้าเดินเข้าไปใกล้ ได้แต่มองดูวิวเห็นโดยรอบรวมทั้งที่สบคาน ดอนทราย ซึ่งเป็นที่แห่ปู่เยอย่าเยอ จึงวาดรูปไว้อีกรูป

213

215

214

214. *ทิวทัศน์แม่น้ำคาน มีสะพานข้าม*

A view of the Khane River with a bridge in the distance.

215.-216. *ทิวทัศน์โดยรอบมองจากพูสี ได้วาดภาพเอาไว้ด้วย*

The view from Phousy which was recorded both in film and by a sketch.

216

217. *ยอดพูสี*

The pinnacle of Phousy.

218. *ขาลง*

The descending trip.

219. *ช่างเครื่องเงินที่บ้านของทิดเพ็ง มะนีพอน ซึ่งเคยเป็นช่างเงินหลวง*

The silversmiths at Thid Peng Maneeporn's house used to craft for the Royal Household.

220. *ขั้นตอนในการทำเครื่องเงินก็เหมือนของไทย*

The process of making Lao silver is similar to that of the Thai.

ขาลงเดินผ่านวัดป่าฮวก (อยู่ซ้ายมือ) จริง ๆ แล้ว ทางลงจากพูสีนี้อยู่ติดทางเข้าวังหลวง แต่เราจะไปบ้านช่างเงินกันก่อน เมืองหลวงพระบางนี้เขามีช่างหลายอย่าง คือช่างเงิน ช่างทอง ช่างฟ้อนรำ ช่างขนม (น่าสนใจ)

ไปบ้านช่างเครื่องเงินชื่อทิดเพ็ง มะนีพอน เป็นตระกูลช่างเงินเก่า ทิดเพ็งเองทำเครื่องเงินมา 40 ปีแล้ว สมัยที่ยังมีเจ้ามหาชีวิตก็ได้ทำของที่ใช้ในวัง ของเขามีตราช้างเป็นเครื่องหมายการค้า การทำเครื่องเงินก็ใช้วิธีการเหมือนบ้านเรา มีขั้นตอนการขึ้นรูป แกะสลักลวดลาย ขณะที่ไปดูกำลังทำขัน ฝักดาบ และด้ามดาบสั้น

กลับที่พัก ผ่านโรงเรียนสร้างแพทย์ชั้นต้น

218

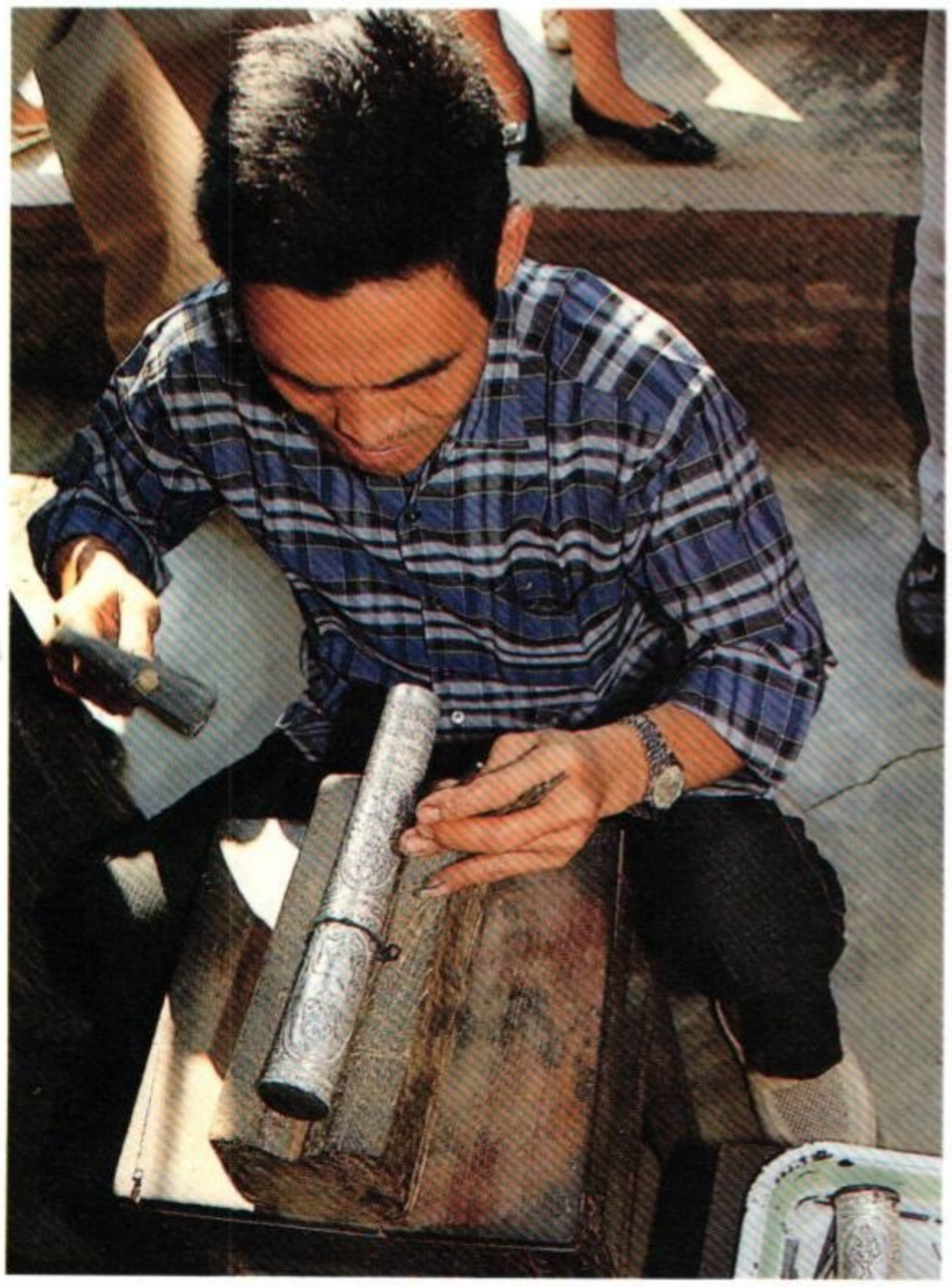

219

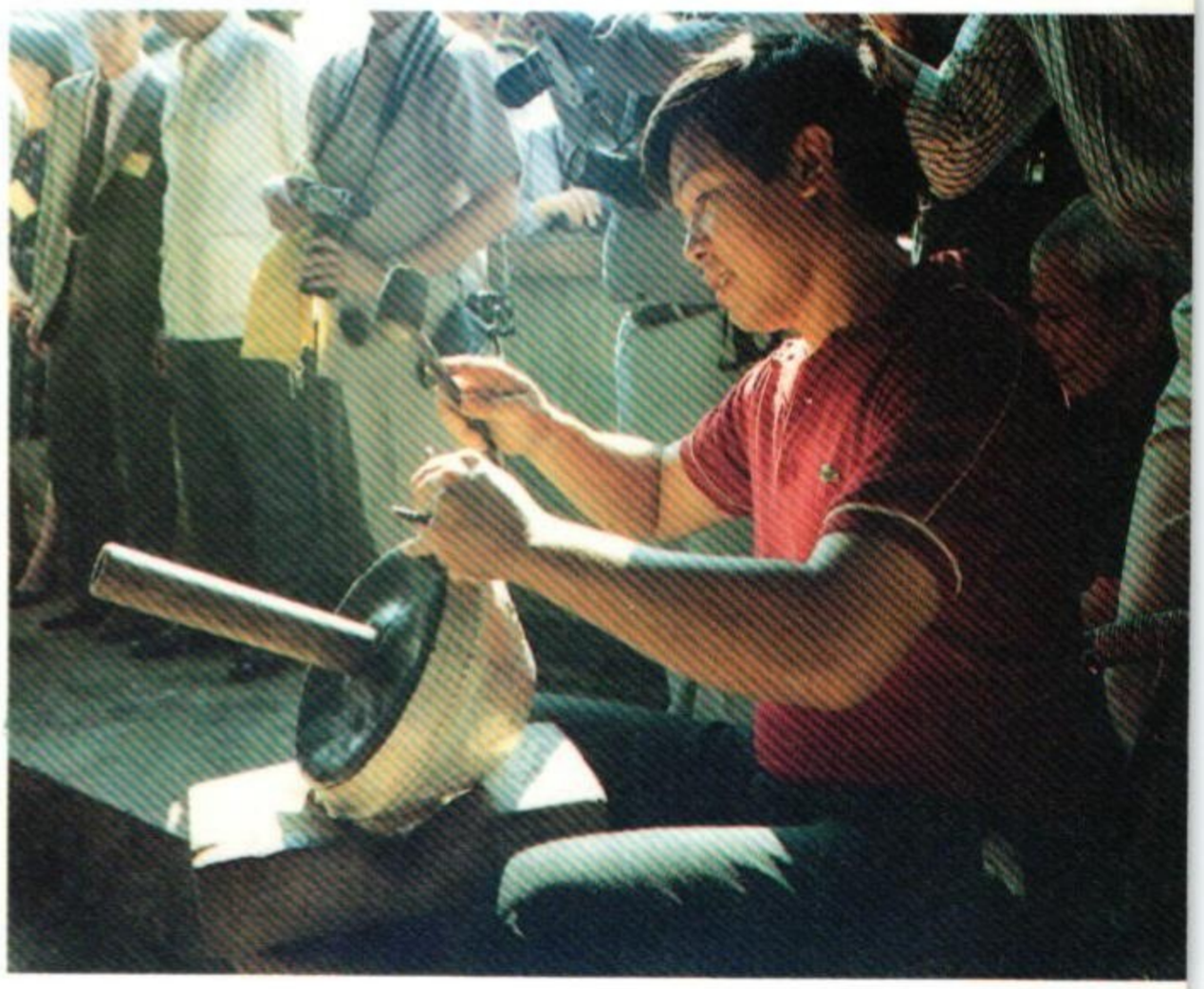

220

221

221. *ทางเข้าพระราชวังหลวง*

The entrance to the Royal Palace.

222. *จุดเทียนบูชาพระบาง ในพระราชวังหลวง*

Lighting candles and incense to pay homage to the Phra Bang Buddha image in the Royal Palace.

ไปที่พระราชวังหลวง พระราชวังนี้สร้างขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1904 สถาปนิกฝรั่งเศสออกแบบ ต่อมาภายหลังได้มีการแก้ไขยอดให้เป็นแบบปราสาทลาว สร้างขึ้นก่อนพระเจ้าสีสะหว่างวงครองราชย์ปีหนึ่ง เมื่อครองราชย์แล้วก็ประทับอยู่ที่นี่จนสิ้นพระชนม์ พระเจ้าสะหว่างวัดทะนาขึ้นครองราชย์ก็ประทับที่นี่ต่อ จนเปลี่ยนเป็นหอพิพิธภัณฑ์ในปี 1975

เมื่อไปถึงเข้าไปที่ห้องประดิษฐานพระบางเลย เจ้าหน้าที่เล่าว่าพระบางนี้ตามประวัติว่าเป็นของพระเจ้าแผ่นดินเขมรมอบให้เจ้าฟ้างุ้ม ตำนานพระบางว่าเจ้าเขมรได้จากลังกามาอีกต่อ แต่ดูจากลักษณะแล้วไม่น่าจะมาจากลังกา อย่างไรก็ตามถือว่าเป็นพระที่สำคัญของลาว พงศาวดารล้านช้างกล่าวว่าเมืองหลวงพระบางเดิมชื่อเมืองชวา ต่อมาเปลี่ยนเป็นเชียงดง เชียงทอง และเปลี่ยนเป็นชื่อหลวงพระบางตามชื่อพระบางนี่เอง

222

นอกจากพระบางที่ถือว่าเป็นพระประธานแล้ว ยังมีพระพุทธรูปสำคัญอื่น ๆ เช่น พระพุทธรูปหินเขมร ได้จากวัดวิซุนประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 12-13 พระพุทธรูปต่าง ๆ ศิลปะลาวคริสต์ศตวรรษที่ 17,18,19 จากวัดวิซุนเช่นเดียวกัน มีงาช้างเล่ากันว่าเป็นของที่พวกพนักงานชั้นสูงถวายมกุฎราชกุมารตอนที่ทรงอภิเษกสมรส แต่มกุฎราชกุมารได้ถวายพระบางเป็นพุทธบูชา ภาพสลักไม้จากวัดวิซุน

223.-224. *ฟังคำบรรยายเรื่องศิลปวัตถุในพระราชวังหลวง*

Listening to commentary concerning the artefacts housed in the Royal Palace.

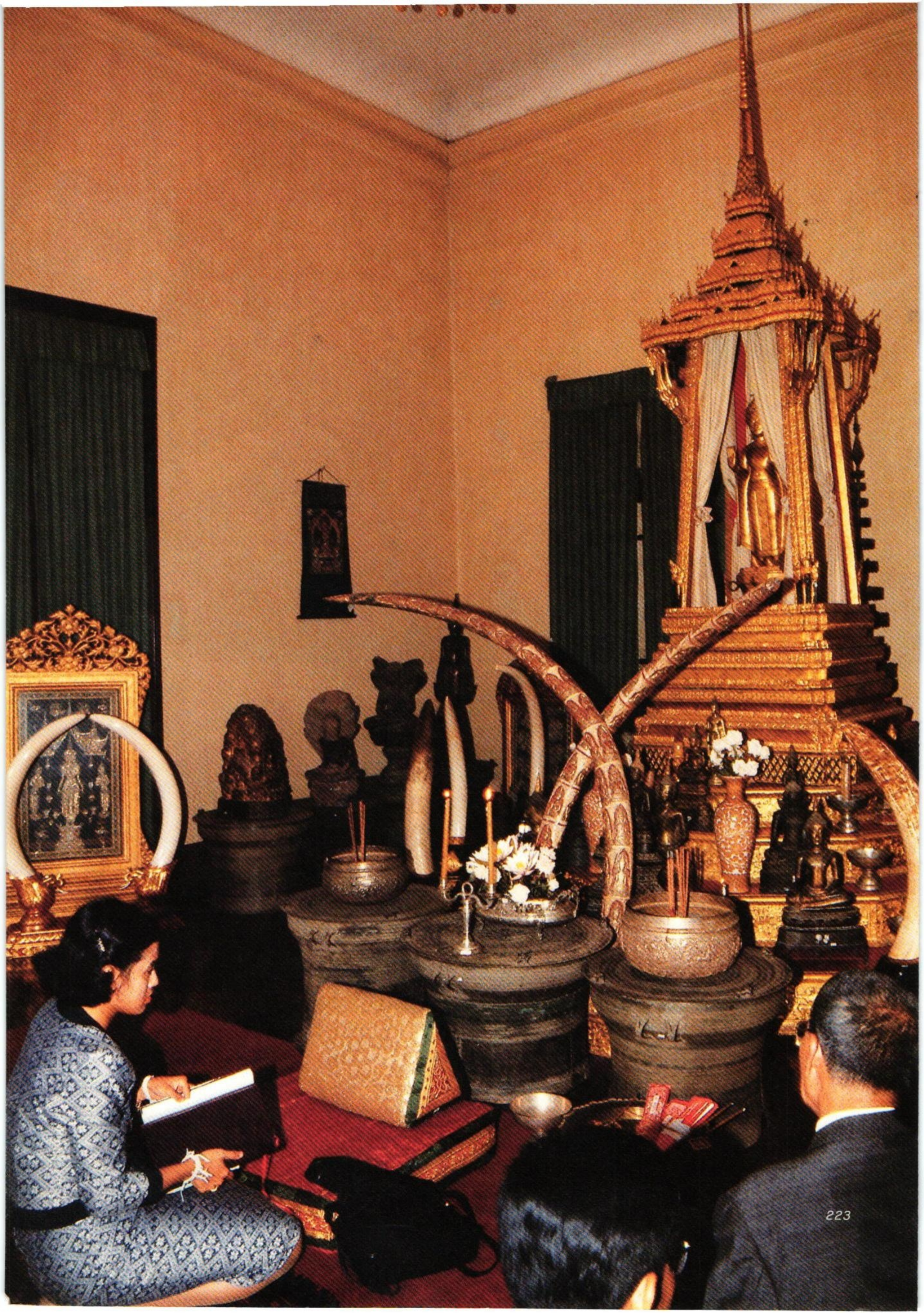

มีต้นผึ้งแบบที่เราก็มีที่อีสาน เป็นของถวายพระบางตอนเข้าพรรษา

จากนั้นจึงเข้าไปที่ห้องท้องพระโรงด้านหน้า เป็นห้องรับแขกและประกอบพิธีการต่าง ๆ แบ่งเป็นห้องเล็ก ๆ ต่อกัน เป็นที่นั่งคอยเฝ้า ขณะนี้ใช้เป็นที่ตั้งแสดงของต่าง ๆ มีธรรมาสน์ที่สมเด็จพระสังฆราชเคยใช้ พระพุทธรูป พระแท่น

ห้องรับแขกที่ทูตมาถวายพระราชสาสน์ ทำพิธีมอบพระราชสาสน์ให้ทูตลาวที่จะไปประเทศต่าง ๆ ในห้องนี้มีรูปเจ้ามหาชีวิตหลายรัชกาล ได้แก่

เจ้ามหาชีวิตอุ่นคำ 1872-1889
เจ้ามหาชีวิตคำสุก (สักกะลิน) 1890-1904
เจ้ามหาชีวิตสีสะหว่างวง 1905-1959

มีตู้พระธรรมลายกำมะลอมาจากเชียงขวาง

ที่ฝาผนังเป็นภาพเขียนฝีมือฝรั่ง แต่เป็นเรื่องชีวิตประจำวันของคนลาว เช่น เรื่องการเทศน์มหาชาติ ตลาดแลง ปากแม่น้ำคานสมัยก่อนที่ยังไม่ได้สร้างสะพาน ภาพรามเกียรติ์ตอนศึกทรพีและตอนลักสีดา ท่านอาจารย์เห็นเรื่องรามเกียรติ์ที่ไหนไม่ได้ต้องเข้าไปเล่า

ห้องท้องพระโรงประดับกระจกแบบเดียวกับที่วัดเชียงทองแต่ดูไม่สวยเท่า ท่านอาจารย์ว่าเห็นจะเป็นด้วยอยู่ในอาคาร ต้องอยู่กลางแจ้งจึงจะงาม

ในท้องพระโรงกลางไม่ได้ใช้รับทูต เพราะพระเจ้าสะหว่างวัดทะนายังไม่ได้บรมราชาภิเษก ยังไม่ได้ใช้เศวตฉัตร (ลาวใช้ฉัตร 7 ชั้น) จนสิ้นพระชนม์

ในตู้นอกท้องพระโรงมีพระมากมาย เช่นเศียรพระมฤราซึ่งเป็นของขวัญจากรัฐบาลอินเดีย พระจากเจดีย์พระธาตุหมากโม (ตู้นี้อยู่ในท้องพระโรง) เป็นพระแก้วบ้าง พระโลหะบ้าง แก้วแหวน เงินทอง คงจะเป็นของในกรุที่

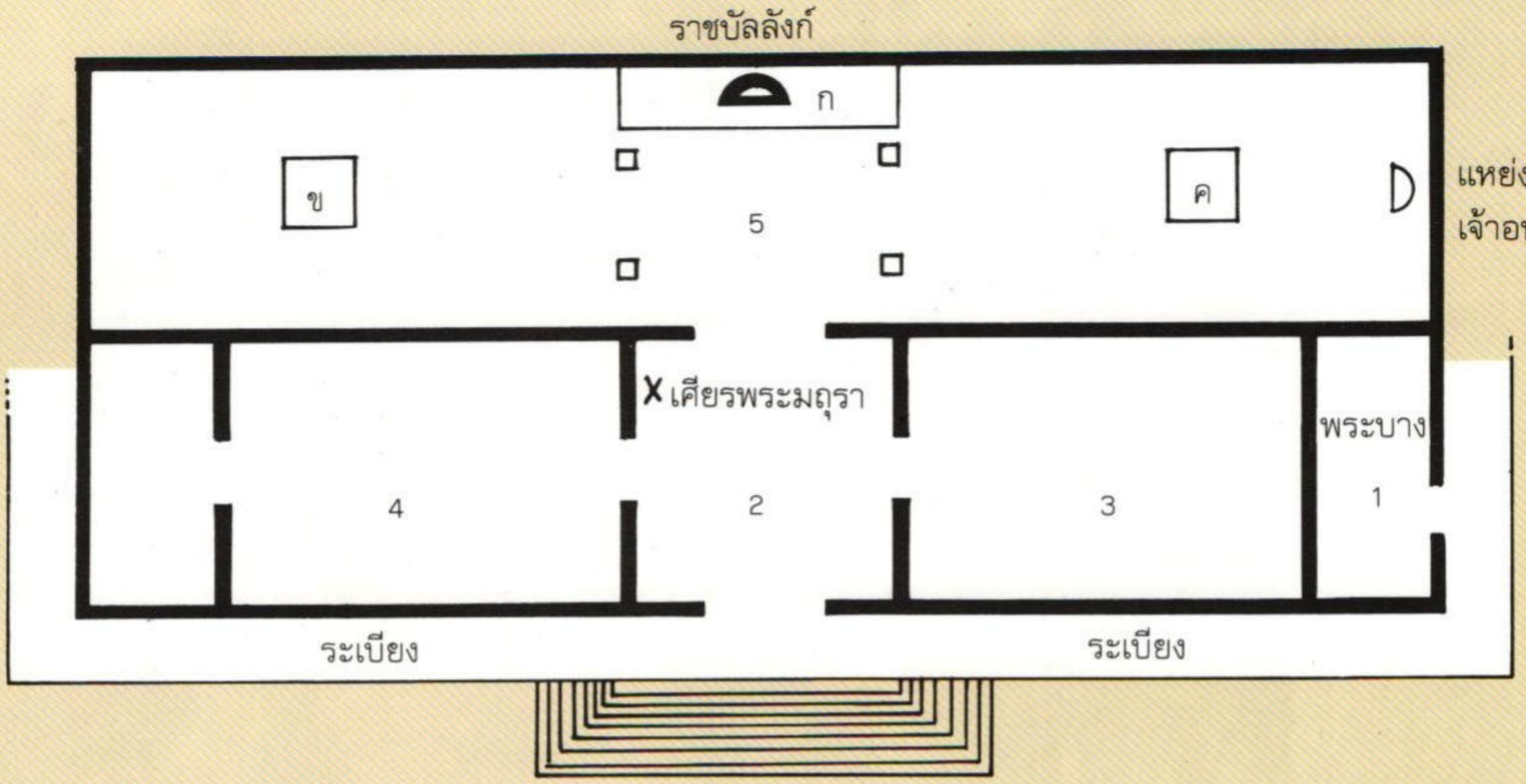

แผนผังพระราชวังเมืองหลวงพระบาง

โบราณใส่ไว้เพื่อเป็นพุทธบูชา เหมือนที่กรุวัดราชบูรณะ อยุธยา

ของที่ใช้ในขบวนแห่และของที่ใช้ในพิธีบรมราชาภิเษก

นอกจากนั้นมีของต่าง ๆ เช่น แหย่งช้างที่เจ้าอนุถวายมาจากเวียงจันทน์ มีของขวัญที่ภรรยาเจ้าสุพานุวงถวายเมื่อรวมลาวครั้งที่ 1 และ 2 ตู้พระธรรมที่เป็นของขวัญจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตอนเจ้ามหาชีวิตเสด็จเยือนไทยเมื่อ พ.ศ.2508 ของจากประธานาธิบดีจอห์นสันของสหรัฐอเมริกา เป็นภาพถ่ายผิวดวงจันทร์ถ่ายจากยานเซอร์เวเยอร์ ปี ค.ศ.1966 กุญแจเมือง ภาพเขียน ของขวัญจากประเทศต่าง ๆ ของขวัญจากประเทศไทยเป็นชุดเขียนหนังสือเครื่องถมทอง มีหินดวงจันทร์ซึ่งเป็นของขวัญจากประธานาธิบดีนิกสันปี ค.ศ. 1972

เรื่องราวตอนชมพระราชวังหลวงนี้ข้าพเจ้าเขียนเสร็จ อ่านทวนดูก็รู้สึกงง จึงให้พี่แป๊ดอ่านเขาก็งงเช่นกัน ในที่สุดเขาก็ตัดสินใจเขียนขึ้นใหม่ (ซึ่งข้าพเจ้าก็คิดว่าไม่ต่างจากเดิมนัก) ดังนี้

พระราชวังเมืองหลวงพระบาง

พิพิธภัณฑ์พระราชวังเก่า สร้างเมื่อ ค. ศ. 1904 โดยสถาปนิกชาวฝรั่งเศสตามแบบสถาปัตยกรรมตะวันตก

ต่อมาจึงมีการเติมยอดเป็นแบบลาว พระราชวังแห่งนี้สร้างก่อนพระเจ้าสีสะหว่างวงครองราชสมบัติหนึ่งปี พระองค์ได้ประทับอยู่จนสิ้นพระชนม์ ในปี ค.ศ. 1975 จึงเปลี่ยนเป็นพิพิธภัณฑ์

ห้องจัดแสดง

(1.) ห้องประดิษฐานพระบาง

(2.) ท้องพระโรงหน้า คือห้องรับแขก

(3.) ห้องพิธีต่าง ๆ ของเจ้าชีวิต

ทั้งหมดเป็นห้องโถงต่อกันสามห้อง

(4.) ห้องรับแขกของพระมเหสี

ท้องพระโรงหน้า (2.) เป็นห้องคอยเฝ้าของแขกภายในและทูตานุทูต นอกจากนี้ยังเป็นห้องทำพิธีทางศาสนาและประเพณีอื่น ๆ มีโบราณวัตถุจัดแสดง คือ

- *หอธรรมาสน์* ไม้แกะสลักสกุลช่างหลวงพระบาง 1955
- *พระพุทธรูปสำริดต่าง ๆ* สกุลช่างลาวโบราณ ศตวรรษที่ 17,18,19
- *เศียรพระพุทธรูปมฤรา* ได้จากรัฐบาลอินเดีย

ห้องต้อนรับแขกของเจ้าชีวิต (3.) อยู่ทางด้านเหนือ ราชเลขาและเจ้ากรมพิธีการเป็นผู้นำแขกเฝ้า รวมทั้งการรับสารตราตั้ง พิธีมอบสารตราตั้ง

มีรูป

เจ้าชีวิตอุ่นคำ (1874–1889)
เจ้าชีวิตคำสุก (1890–1904)
เจ้าชีวิตสีสะหว่างวง (1905 – 1959)

รูปจำลองราชรถเจ้าชีวิต

รูปจิตรกรรมฝาผนังโดยช่างฝรั่งเศส

ห้องรับแขกของมเหสี (4.) อยู่ทางใต้

225

ในห้องเล็กด้านในสุด มีรูปสีน้ำมันเจ้าชีวิตสะหว่างวัดทะนาขนาดใหญ่ เขียนโดยช่างรัสเซีย รูปอัครมเหสีคำผุย และรูปมกุฎราชกุมารวงสะหว่าง โดยจิตรกรคนเดียวกัน

ส่วนในห้องใหญ่จะมีตู้ใส่ของขวัญที่เป็นศิลปะของประเทศต่าง ๆ ที่ส่งมาเป็นของขวัญถวายเจ้าชีวิต จากสหภาพสังคมนิยมโซเวียต โบโลญ พม่า เขมร ราชอาณาจักรไทย เนปาล ญี่ปุ่น อินเดีย จีน สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย เชโกสโลวะเกีย สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม และประเทศอื่น ๆ

225. *หน้าพระราชวังหลวง*
In front of the Royal Palace.

226

(5.) ท้องพระโรงราชบัลลังก์พระที่นั่งมหาปราสาท เป็นท้องพระโรงใหญ่ มีปีกซ้ายปีกขวาเชื่อมต่อกัน ห้องนี้เจ้าชีวิตสะหว่างวัดทะนาเตรียมไว้เพื่อทำพิธีราชาภิเษก มีศิลปวัตถุจัดแสดงไว้ดังนี้

ก. – *ราชบัลลังก์ไม้แกะสลักหุ้มด้วยทองคำ*

ข. – *ตู้แก้ว* ขอบไม้แกะสลัก แสดงรูปพระธาตุจำลอง พระพุทธรูปทองคำ พระพุทธรูปแก้วต่าง ๆ

– *แหย่งช้าง* ว่าเป็นของเจ้าอนุ กษัตริย์เวียงจันทน์ (ตรงกับรัชกาลที่ 3)

– *เครื่องทรง พระแสงต่าง ๆ*

ค. – *ตู้แก้วขอบไม้แกะสลัก* จัดแสดงวัตถุต่าง ๆ เช่น ขันหมากทองคำ จอกทองคำ น้ำเต้าทองคำ ขันน้ำพระพุทธรูปทองคำ และแก้ว ฯลฯ ผนังของท้องพระโรงข้างในติดกระจกเป็นเรื่องนิทานพื้นบ้านพื้นเมืองของลาว เรื่องประเพณีบุญต่าง ๆ เช่น เรื่องแห่พระบางมาจากเขมร เรื่องขุนบรม เรื่องบุญประจำเดือน (ฮีตสิบสอง) ฯลฯ

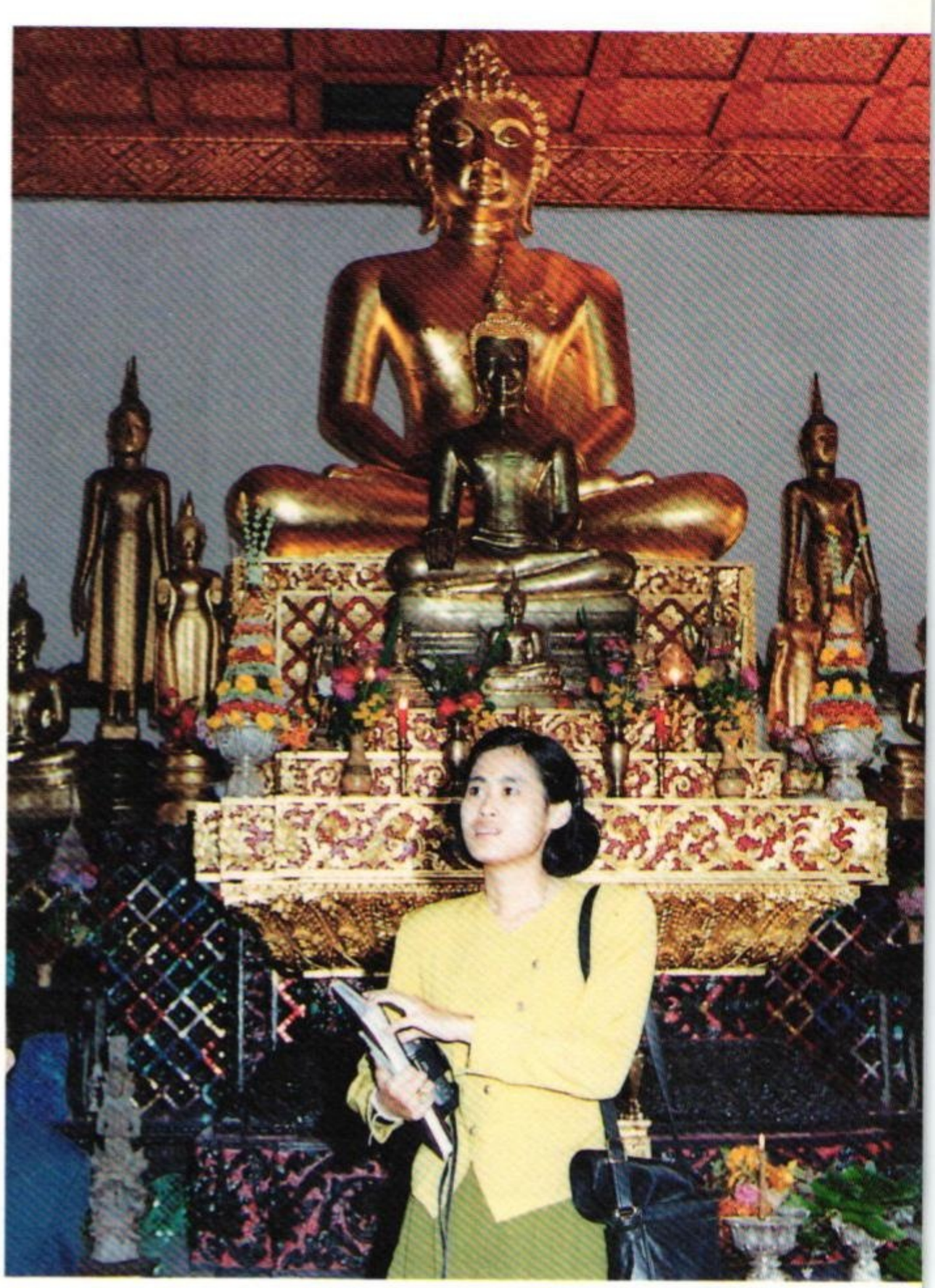

227

เราไม่ได้เข้าชมส่วนที่เป็นที่ประทับ เพราะอยู่ในระหว่างปิดซ่อม

ดูภายในอาคารแล้วเราออกไปข้างนอกเพื่อวางพวงมาลาอนุสาวรีย์พระเจ้าสีสะหว่างวงพระราชทานรัฐธรรมนูญ โซเวียตสร้างให้นานแล้ว แต่เพิ่งตั้งขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1977 มีเหมือนกันอยู่ที่เวียงจันทน์

ข้างหน้าพระราชวังเป็นอาคารหอพระบาง ยังสร้างไม่เสร็จ

กลับที่พักรับประทานอาหารกลางวันกับรัฐมนตรี 2 ท่าน ทูตกอบศักดิ์ อธิบดีลี และท่านอาจารย์

ท่านทองลุนเล่าถึงสมัยที่ยังมีการสู้รบว่าขณะนั้นท่านเป็นนักศึกษาวิชาครูต้องขุดภูเขาทำเป็นห้องเรียน พวกผู้นำทำสำนักงานอยู่ที่ซำเหนือ ต้องใช้ดินระเบิดระเบิดภูเขา

บ่ายสองโมงไปวัดหนองสีคุนเมือง วัดนี้สร้างขึ้นเมื่อ ค.ศ.1629 เดิมเป็นวัดใหญ่ที่สำคัญ แต่ถูกไฟไหม้ไปเมื่อ ค.ศ.1774 เหลือแต่พระพุทธรูปเก่าอยู่จำนวนหนึ่ง ขณะนี้กำลังซ่อมใหม่โดยท่านเจ้าอาวาสเป็นช่างเอง มีพวกชาวบ้านมาช่วยกัน และมีผู้มีจิตศรัทธาบริจาค ท่านเจ้าอาวาสให้ดูรูปขณะทำการบูรณะ บานหน้าต่างเป็นไม้แกะสลักรูปพระเจ้าสิบชาติ ฝีมือช่างสกุลช่างของเพี้ยตัน ประตูทำด้วยไม้สลักเป็นภาพมารวิชัย คันทวยเป็นรูปนาคกับปลา ได้พบเจ้าหญิงมะนีไลยอีก ท่านว่าท่านเป็นเจ้าศรัทธาวัดนี้ได้บริจาคหน้าต่างบานหนึ่ง

226. *อนุสาวรีย์พระเจ้าสีสะหว่างวง ผู้พระราชทานรัฐธรรมนูญ*

The Royal Statue of King Savangvong who granted the Constitution.

228

229

227.–228. *วัดหนองสีคุนเมือง*

Vat Sykhunmuang.

229. *เจ้าหญิงมะนีไลย พระชายาองค์มกุฎราช-กุมาร ทรงเป็นศรัทธาวัดนี้*

Her Royal Highness Princess Maneelai, widow of the Crown Prince of the Kingdom of Laos, is a devotee at Vat Sykhunmuang.

230. *วัดวิซุนหรือพระธาตุหมากโม*

Vat Vixoune or Phra That Markmo.

231. *ภายในพระอุโบสถ*

Inside the Convocation Hall.

จากนั้นไปวัดวิซุนซึ่งอยู่ใกล้ ๆ กับพูสี วัดวิซุนนี้สร้างขึ้นเมื่อปี ค.ศ.1503 ตามพระบัญชาของพระเจ้าวิซุน จึงตั้งชื่อวัดตามพระนาม เมื่อสร้างสำเร็จในปี ค.ศ. 1504 ได้อัญเชิญพระบางจากวัดมโนรมย์มาประดิษฐานที่นี่ วัดนี้มีความสำคัญเพราะมีพระธาตุเจดีย์ใหญ่ คนพากันเรียกว่าพระธาตุหมากโม เพราะมีรูปร่างคล้ายแตงโมผ่าครึ่ง เจดีย์นี้ทรุดโทรมไปพักหนึ่งเพราะถูกพวกฮ่อปล้น ปี ค.ศ.1895 สมัยพระเจ้าสักกะลินได้ซ่อมขึ้นใหม่ จนถึงปี ค.ศ.1914 ซ่อมอีกครั้ง ได้พบวัตถุมีค่ามากมาย ได้ย้ายไปไว้ที่พิพิธภัณฑ์วังเก่าเกือบหมดแล้ว (แต่ก่อนโบสถ์วัดนี้เคยใช้เป็นพิพิธภัณฑ์เหมือนกัน) ขณะนี้มีของเก็บไว้บางส่วน ของที่ยังคงเก็บในโบสถ์เป็นพวกเครื่องไม้แกะสลัก เช่นประตูไม้รูปนางนารายณ์ปราบนนทุก ราวเทียนรูปนก สำหรับแห่วันสงกรานต์เป็นต้น

มีศิลาจารึกศตวรรษที่ 16 หลายหลัก

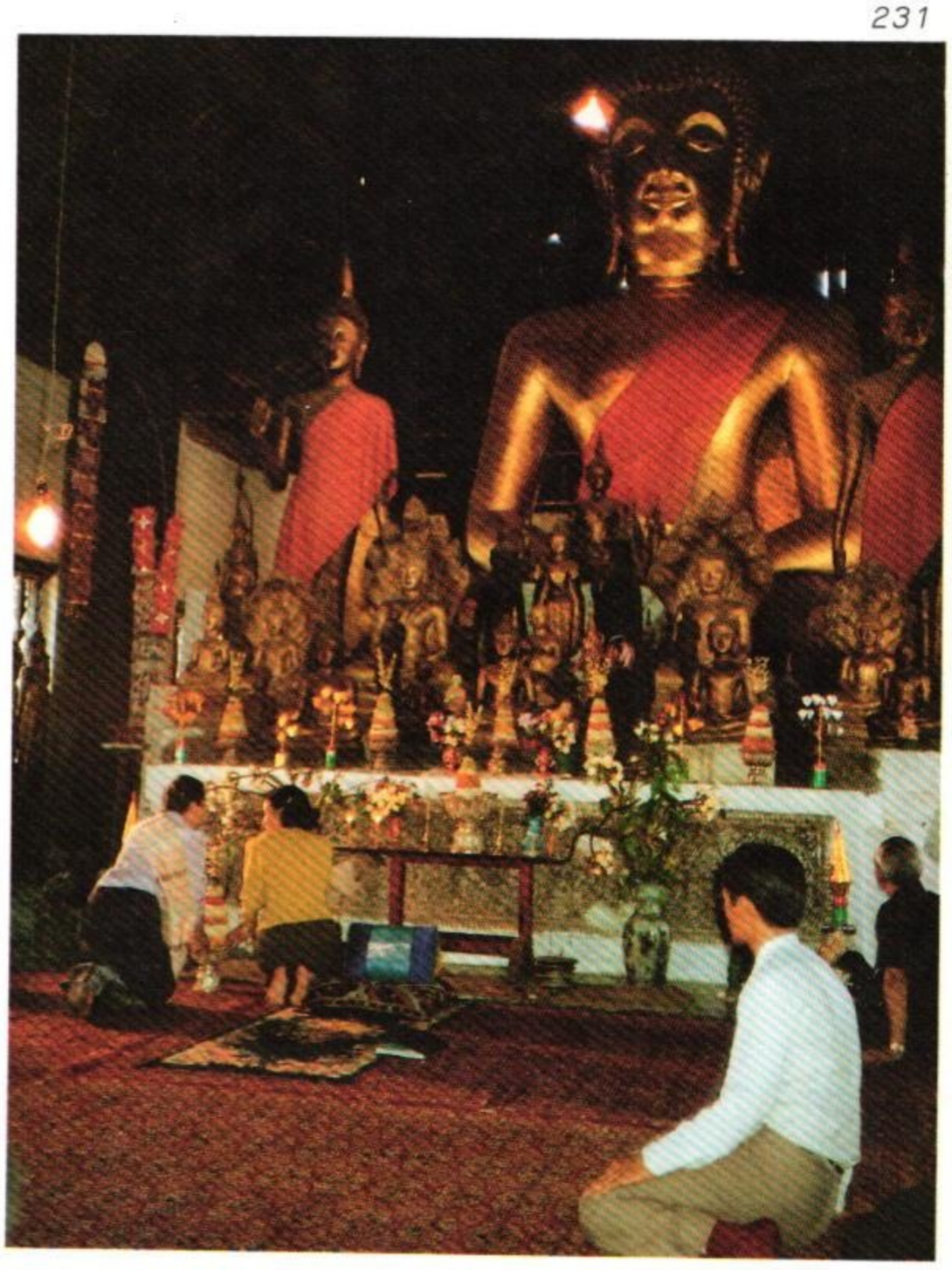

ศิลปกรรมในวัดนี้ต่างจากที่อื่นคือเป็นสกุลช่างไทยลื้อแบบสิบสองปันนา บานประตูแกะสลักเป็นฝีมือช่างเชียงขวาง พระอุโบสถในปัจจุบันสร้างขึ้นแทนพระอุโบสถเดิม

ที่นี่มีชาวบ้านมารับอยู่เป็นจำนวนมาก มาจากหมู่บ้านในตาแสงวิซุนนี้

232. *มีพระยืนหลายองค์*

Standing images of the Buddha.

233.-234. *ชาวบ้านจากตาแสงวิซุน*

The local community from Ta Saeng Vixoune.

233

234

235

235.-239. *วงดนตรี 4 พี่น้อง แต่ละคนมีความสามารถมาก*

The musical family quartet who gave a performance possessed a great deal of talent.

หน้าโบสถ์มีวงดนตรีเด็ก เล่นได้ดีมาก ได้ความว่าเป็นพี่น้องกัน เขามีด้วยกัน 9 คนพี่น้อง คนที่เล่นดนตรีเป็นคนที่ 4-7 คนอายุ 13 ปีตีระนาด ผู้หญิงอายุ 11 ปีตีฆ้อง อายุ 8 ปีตีตะโพน อายุ 6 ปีตีฉิ่ง ข้าพเจ้าเลยให้รางวัลไปทุกคน พบแม่ของเด็กเขาบอกว่าไม่ได้เล่นเป็นอาชีพ เล่นสนุก ๆ เพื่อม่วนซื่นในครอบครัว พ่อของเด็กไม่แข็งแรงเลยไม่ได้มา ได้ทราบว่าเขาเคยเป็นรัฐมนตรีนานมาแล้ว

236

237

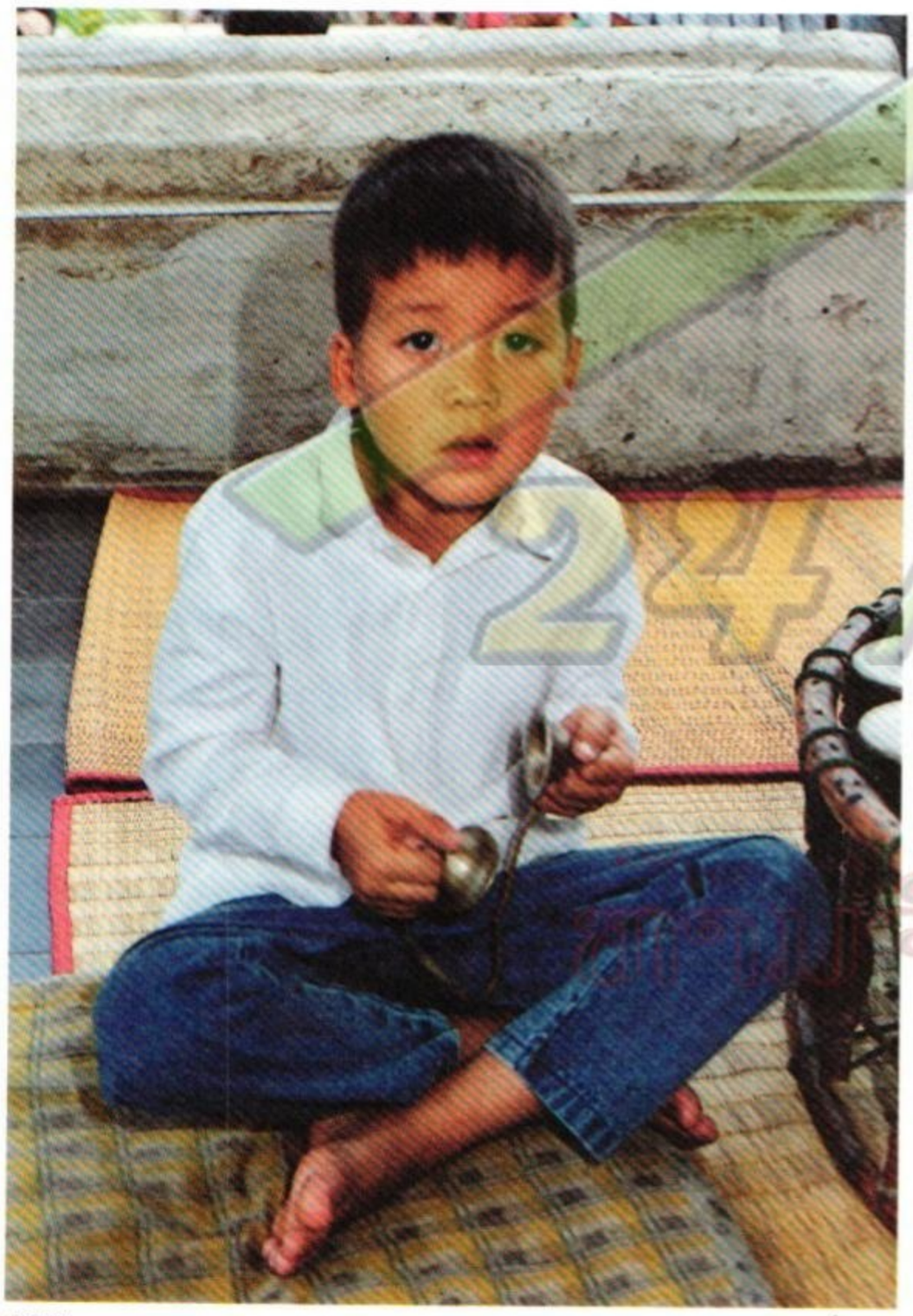

238

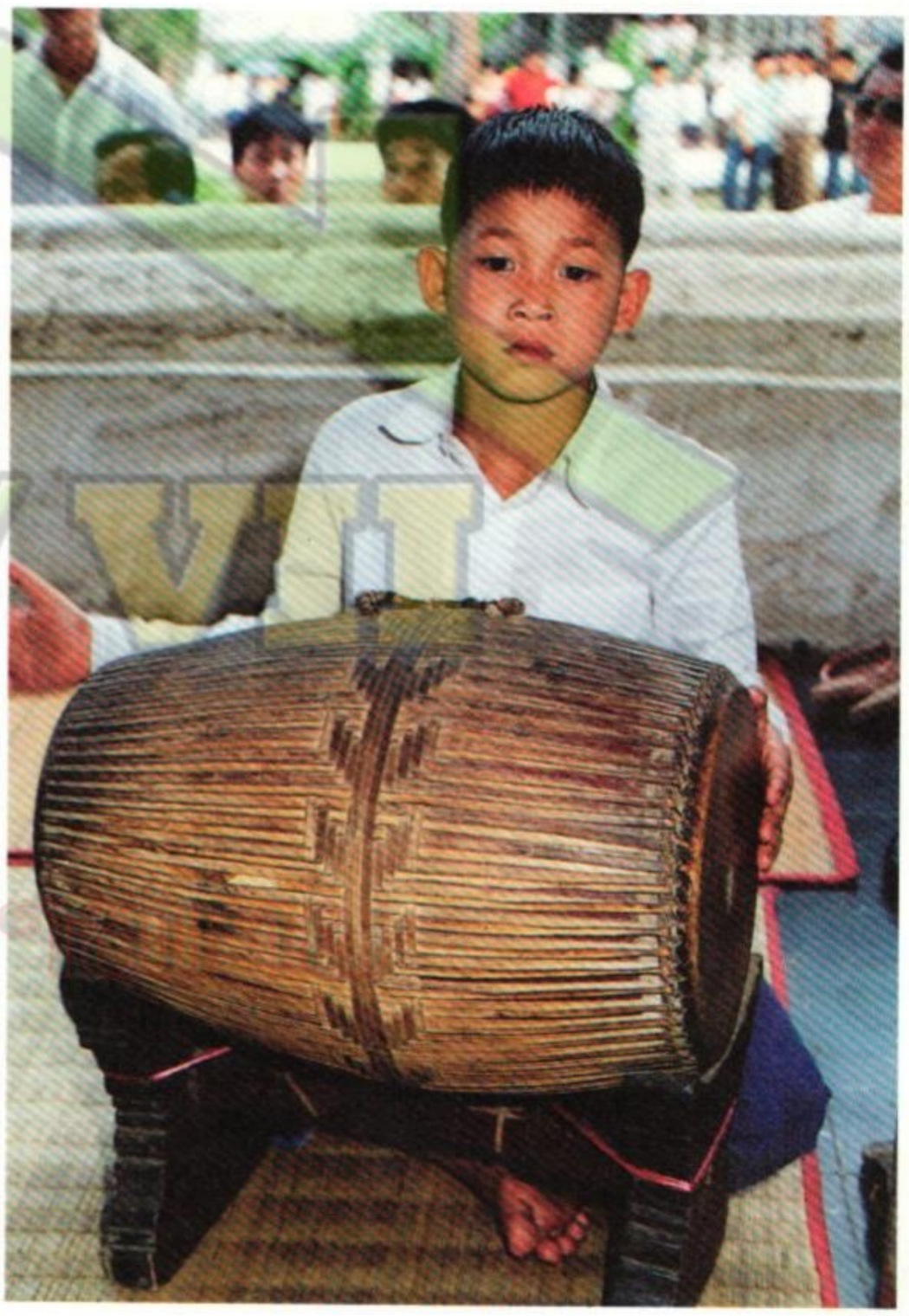

239

240

241

มีการแสดงฟ้อนปู่เยอย่าเยอให้ดู คล้าย ๆ เชิดสิงโต ปู่เยอย่าเยอหน้าแดง ๆ ผมยาว ๆ มีสิงคะโลอีกตัว ใช้ 2 คนเชิด อ้าปากหงับ ๆ ได้ มีคนตีกลองคนหนึ่ง

ได้พบกับเพี้ยตัน ตอนนี้ท่านไม่ค่อยแข็งแรงเพราะตกนั่งร้านตอนทำงานเลยเดินไม่สะดวก แต่ก็ยังทำงาน

กลับที่พัก ผ่านพื้นที่ที่เตรียมจะสร้างตลาดใหม่ และที่จะสร้างเป็นโรงทอผ้ากี่กระตุก

ที่บ้านมีของว่างไว้เลี้ยงตามเคย มีขนมวัวทอด หมากค้อ ข้าวตู ส้มตำมะละกอ ส้มตำแตงกวา

ท่านทองสาได้เตรียมเอกสารเรื่องวัดพูไว้ให้ เลยได้อ่านล่วงหน้า ตอนนี้ชักอ่านภาษาลาวเก่งแล้ว

240. *ระบำปูเยอย่าเยอ*

The Poungeu Ngangeu Dance.

241. *ลุงเพี้ยตัน เป็นศิลปินที่มีชื่อเสียงระดับศิลปินแห่งชาติ สร้างผลงานศิลปะไว้เป็นจำนวนมาก*

Uncle Pier Tan is a reknowned musician of national status.

242. *ร้องเพลงหลังอาหารค่ำ*

Singing after supper.

243. *ทีมลาวแสดงการร้องเพลงตามเคย*

The Lao team taking their turn.

244. *ท่านอาจารย์ออกมาร้องเพลงเช่นกัน*

Than Acharn joining the singing session.

242

243
244

ตอนกลางคืนจัดงานเลี้ยงเป็นการภายใน ตอนกินข้าวมีดนตรีลาวเดิม กินเสร็จให้ดนตรีไปเราแสดงกันเอง ท่านบุนเกิดเป็นโฆษกเองเลย วันนี้มีรายการหลายรส ข้าพเจ้าร้องสาละวันแบบครบเครื่องคือมีทั้งแขนเดียวและขาเดียวตามที่เรียนมาใหม่ ท่านสีพันสนุกกว่าเพื่อน ร้องเพลงอยู่ดี ๆ น้องหาว่าพี่โกหกคู่กับท่านทองลุน ท่านทองลุนทั้งร้องเพลงทั้งท่องโคลงที่ข้าพเจ้าแต่ง เอื้อยดาราท่องบทกวีภาษาฝรั่งเศสที่ข้าพเจ้าแต่งเหมือนกัน วันนี้ท่านอาจารย์ม่วนซื่นเป็นพิเศษถึงกับขึ้นไปร้องเพลงบัวขาว (เดี่ยว) แต่อาจารย์นิออน (นางเอก) ยังไม่ยอมทำอะไร ตอนหลังข้าพเจ้าชักแสบตา และเห็นชักดึกเลยเลิก ฝ่ายไทยหนีไปนอนกัน ส่วนฝ่ายลาวเขาว่ากันว่ายังเล่นต่อ

อังคารที่ 20 มีนาคม 2533

ฝ่าวหกโมงเช้าวันนี้มีเรื่องที่ข้าพเจ้าเยือนหลวงพระบาง คุณปรีชา ทรัพย์โสภา เล่าได้เหมือนกับมาด้วยตัวเอง

เช้านี้หมอกมากเกือบโมงยังมองไม่เห็นพูสี อาหารเช้าวันนี้มีข้าวโขบ (ข้าวแตน) ข้าวปุ้นใส่ถั่วฝักยาว ถั่วงอก ปี (หัวปลี) หมากฮุ่ง (มะละกอ) กันกำ (สะระแหน่) ผักบุ้ง ผักหอม (ผักชี) หมากเผ็ด (พริก) พวกเครื่องในมีง้วน (ไส้) ตับ น้ำยาหมู

ท่านประธานแขวงมารับไปสนามบินตั้งแต่ 08.00 น. มีประชาชนมาส่งมากเหมือนเมื่อตอนมารับ

245. *วันนี้หมอกมากจนไม่เห็นยอดพูสี*
Phousy blocked out by fog.

246

246. *เครื่องบินหยุดเติมน้ำมันที่เวียงจันทน์*
Refuelling in Vientiane.

247. *ชมวิวจากเครื่องบิน*
Observing the view.

248. *พวกนักเรียนคอยรับ*
Being greeted by students.

เครื่องบินไปแวะหยุดเติมน้ำมันที่สนามบินเวียงจันทน์ เราเลยได้โอกาสอ่านหนังสือพิมพ์ภาษาไทย กว่าเครื่องจะออกจากเวียงจันทน์ก็ประมาณสิบโมงแล้ว

มองวิวข้างล่างแม่น้ำลำห้วยตอนนี้ไม่ค่อยจะมีน้ำเห็นแต่ทราย บางแห่งมองดูเหมือนเป็นถนน มองเห็นแม่น้ำเซโดนซึ่งเป็นแม่น้ำที่ไหลผ่านสาละวันลงแม่น้ำโขงที่ปากเซ แถว ๆ นี้เขาว่ากันว่ามีนิยายเรื่องภูนางนอนกับเฒ่าบาเจียง แต่เรื่องเป็นอย่างไรก็ไม่ทราบ

ข้าว

เครื่องบินลงที่สนามบินปากเซ มีนักเรียนและพนักงานของรัฐเข้าแถวคอยรับ วันนี้รองประธานแขวงซื่อท่านมณีมารับแทนประธานซึ่งไปต่างประเทศ ท่านพูดถึงความสัมพันธ์ไทยกับลาวว่าแบ่งแยกไม่ได้ ใครจะห้ามการติดต่อกันก็ทำไม่ได้ วัวควายก็กินหญ้าร่วมทุ่ง..... (แล้วท่านก็ท่องอะไรออกมาอีกตั้งยาวแต่ข้าพเจ้าจำไม่ได้ รวมความว่าอะไร ๆ ก็ร่วมกัน) จากนั้นจึงเปลี่ยนเป็นนั่งเฮลิคอปเตอร์ 3 ลำไปวัดพู

247

248

177

ที่วัดพูท่านทองสาซึ่งเดี๋ยวนี้ได้รับแต่งตั้งเป็นอธิบดีกรมพิพิธภัณฑ์และโบราณคดีเป็นคนต้อนรับ และอธิบายถึงผังอาคารในบริเวณวัดพู ได้แนะนำให้ข้าพเจ้ารู้จักเจ้าหน้าที่ 4 คนที่ทำงานรับผิดชอบอยู่ มีเมืองแก้ว สุนันทา พิมแสง และทองคูน (คนนี้เป็นผู้รักษา) เขาให้ทายว่าคนไหนเป็นลูกเอื้อยดารา ข้าพเจ้าทายถูกว่าสุนันทา เขาเป็นสถาปนิก รับผิดชอบเรื่องการเขียนแปลน ยูเอ็นดีพี ช่วยในเรื่องการสำรวจทำแผน แต่รัฐบาลลาวจะต้องบูรณะเอง

249. *ที่สนามบินปากเซ พวกพนักงานรัฐคอยรับ*

Being welcomed to Pakse by Lao officials.

250.-251. *ต่อเครื่องเฮลิคอปเตอร์ไปลงที่วัดพู*

Journey by helicopter to Vat Phu.

250

251

252

253

254

255

เขาพูดถึงขั้นตอนการบูรณะดังนี้

1. Legislative protection เริ่มจากการสำรวจด้วยภาพถ่ายทางอากาศ จะเห็นได้ว่ามีโบราณสถานและเมืองโบราณหลายแห่งในปริมณฑลของวัดพู กำหนดเขตสงวนและเขตรักษาคือเขตรักษาเฉพาะบริเวณโบราณสถาน ใครจะเข้ามาทำอะไรไม่ได้ เขตสงวนนั้นทางกรมโบราณคดีดูแล แต่ชาวบ้านก็ยังใช้ทำนาได้

2. Topographical survey แต้มแผนที่

3. Architectural design แต้มผัง คือเขียนแบบทางสถาปัตยกรรม

4. Masterplan for complete restoration คิดซ่อมแปลง

5. Architectural excavation การขุดค้น

มีรูปการทำบุญที่วัดแถวนี้ตอนเทศกาล มีการแข่งเรือ ชนวัวควาย การเล่นพื้นเมือง ในงานนี้ได้เชิญทูตานุทูตต่างประเทศมาจากเวียงจันทน์ให้มาดูด้วย เผื่อจะมีใครอยากบริจาค

252.-254. *วัดพู*

Vat Phu.

255. *ป้ายโครงการบูรณะวัดพู*

The wooden information board concerning the Preservation of Vat Phu Project.

256

256. *โบราณวัตถุที่พบบริเวณวัดพู*

Artefacts which were found in the area around Vat Phu.

257. *พะยากำมะทา ซึ่งตามตำนานว่าเป็นผู้ออกคำสั่งให้สร้างวัดพู แต่สร้างเสร็จทีหลังพระธาตุพนม จึงเสียใจทุบอกตนเองจนตาย*

A statue of Phraya Kamatha who is said to have beaten his breast to death because he could not bear the shame of seeing the completion of Phra That Phanom before his Vat Phu was finished.

เขาเอาของที่พบในเวลาขุดค้นวางบนโต๊ะไว้ให้ข้าพเจ้าดูด้วย เช่นตะปูสำหรับตอกโครงสร้างไม้ที่ต่อเติมออกมา (สมัยโบราณ) เหรียญเงินอายุประมาณ 90 ปี แกนฝังในแท่นเทวรูป ศิวลึงค์ที่มีสามส่วน ส่วนที่เป็นสี่เหลี่ยมหมายถึงพระพรหม ส่วนที่เป็นแปดเหลี่ยมหมายถึงพระวิษณุ ส่วนที่กลมหมายถึงพระศิวะ ดินขอ ป้านซาย (แปลว่ากระเบื้องเชิงชาย) มีรูปกวาง ลูกติง (ลูกมะหวด)

ความจริงตามกำหนดเดิมจะต้องขึ้นไปดูวัดเลย แต่เมื่อเรามาถึงก็เที่ยงแล้วถ้าขึ้นไปดูก่อนก็คงหิวข้าว ทำให้ดูไม่สนุก คิดว่ารับประทานก่อนดีกว่า ทุกคนก็เห็นดีด้วย

ถึงตรงนี้ขอแทรกด้วยเรื่องราวจากเอกสารของท่านทองสา ข้าพเจ้าจะเขียนไปตามท่านทองสาว่าไว้เป็นส่วนใหญ่ เรื่องที่ควรจะค้นคว้าเองนั้นขอให้เป็นหน้าที่ของนักโบราณคดีจริง ๆ ก็แล้วกัน

ประวัติของวัดพูเราอาจจะกล่าวได้ตามนิทานพื้นเมือง และตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์

นิทานพื้นเมืองเล่ากันมาว่า พะยากำมะทา องค์ประมุขแคว้นจำปาสักเป็นผู้ออกคำสั่งให้ประชาชนก่อสร้างวัดพู จำปาสัก โดยแข่งขันกับการก่อสร้างพระธาตุพนม (ลาวเรียกว่าพะทาดปะนม) ที่นครพนม นายช่างและกรรมกรที่วัดพูเป็นผู้ชายทั้งหมด ส่วนที่สร้างพระธาตุพนมล้วนแต่เป็นผู้หญิง มาถึงระยะหนึ่งวัดพูใกล้จะสำเร็จ ดังนั้นพวกผู้หญิงที่อยู่พระธาตุพนมจึงตัดสินใจแก้ผ้าเปลือยกายเปิดนม (ปะนม) กันหมดทุกคน จนพระธาตุนั้นถูกขนานนามว่าธาตุปะนม พอผู้ชายอยู่วัดพูรู้ข่าวเรื่องนี้ก็พากันหยุดการก่อสร้างวัดพู แล้วพร้อมใจกันไปดูและไปช่วยแรงผู้หญิงอยู่ที่ธาตุปะนม ดังนั้นธาตุพนมจึงสำเร็จก่อนวัดพู เมื่อพะยากำมะทาซึ่งอยู่ที่วัดพูได้ยินเสียงฆ้องลั่นสัญญาณบอกว่าพระธาตุพนมสำเร็จแล้ว จึงเสียพระทัยเป็นอันมากเลยตบหน้าอกตายคาที่ ต่อมาคนจึงสร้างรูปแสดงถึงพระองค์ยืนตบอกตายไว้ที่ขั้นบันไดวัดพู

ข้าพเจ้าอ่านประวัติวัดพูนี้ดัง ๆ ท่านอาจารย์ได้ยินเข้าบอกว่านิทานแบบนี้มีเล่ากันหลายแห่ง ดูเหมือนว่าที่พระธาตุเชิงชุมกับพระธาตุนารายณ์เจงเวงก็แข่งกันแบบนี้

258

258. *ปราสาทหินวัดพู*

The Prasat Vat Phu.

259. *รับประทานอาหารกลางวันเสร็จก็เดินขึ้นวัดพู*

Ascending Vat Phu after lunch.

260. *หน้าบัน*

A pediment at Vat Phu.

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ มีศิลาจารึกหลายหลักที่ศาสตราจารย์ ยอช เซเดส์ ได้ค้นคว้าศึกษาไว้ ตีพิมพ์ในวารสาร BEFEO เล่มที่ II, XIII, XIV, XXXIII, XXXV, XXXVII นอกจากนั้นยังมีที่พิมพ์รวมเล่มแล้วในหนังสือ Inscriptions du Cambodge

เนื้อความในจารึกพอจะสรุปได้ว่าบริเวณนี้เป็นที่ตั้งของอาณาจักรมาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 7 เป็นอาณาจักรที่นับถือลัทธิไศวนิกาย ต่อมามีการนับถือศาสนาพุทธสลับกับศาสนาพราหมณ์ จึงมีการสร้างศาสนสถานแห่งนี้ ภายหลังมีการซ่อมแซมเปลี่ยนแปลง บริเวณนี้เคยเป็นเมืองโบราณชื่อเมืองเศรษฐปุระ ที่ตั้งอยู่ที่ริมแม่น้ำโขง อยู่ในรัชกาลพระเจ้าสุริยวรมันและพระเจ้าเศรษฐวรมัน

ปราสาทหินที่เราเห็นกันอยู่ในปัจจุบันนี้สร้างขึ้นในศตวรรษที่ 11 ก่อนการสร้างนครวัด ตามแบบบาปวน

เหตุที่คนสมัยก่อนเลือกเอาภูแห่งนี้เป็นที่ตั้งศาสนสถานเพราะเป็นที่สูง เป็นที่สักการะ และยังมีน้ำไหลออกมาจากผาหินซึ่งคนคิดว่าเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์ ทุกวันนี้ประชาชนก็ยังนับถือกันอยู่ เรียกว่าน้ำเทียง อีกประการหนึ่งมีการขุดสระใหญ่เรียกว่าบาราย เป็นแหล่งน้ำที่สำคัญที่สุดเป็นประโยชน์ในการทำนาปรังในฤดูแล้ง สมัยนั้นงานชลประทานขยายตัวในเขมร เมื่อทำนาได้ดีสังคมก็อยู่ในระดับดีเจริญรุ่งเรือง ฉะนั้นน้ำจึงเป็นเครื่องหมายของความสุข จึงสร้างเทวาลัยเอาไว้เพื่อให้คนมีกำลังใจสร้างอ่างเก็บน้ำชลประทานด้วยความเชื่อถือในสิ่งศักดิ์สิทธิ์

เรื่องรายละเอียดทางโบราณคดีข้าพเจ้าจะไม่เขียนรายละเอียดด้วยตนเอง เพราะไหน ๆ ก็มีนักโบราณคดีไปด้วยก็ควรให้เขาทำงานไม่ใช่หรือ

ตอนรับประทานอาหารท่านทองสาบอกว่ายังมีโบราณสถานแถว ๆ นี้อีกมากมาย ส่วนใหญ่จะเป็นศิลปะสมัยบายน เช่น โรงนางสีดา โรงท้าวเต่า ที่สะหวันนะเขดมีปราสาทเฮือนหิน

259

260

261

262

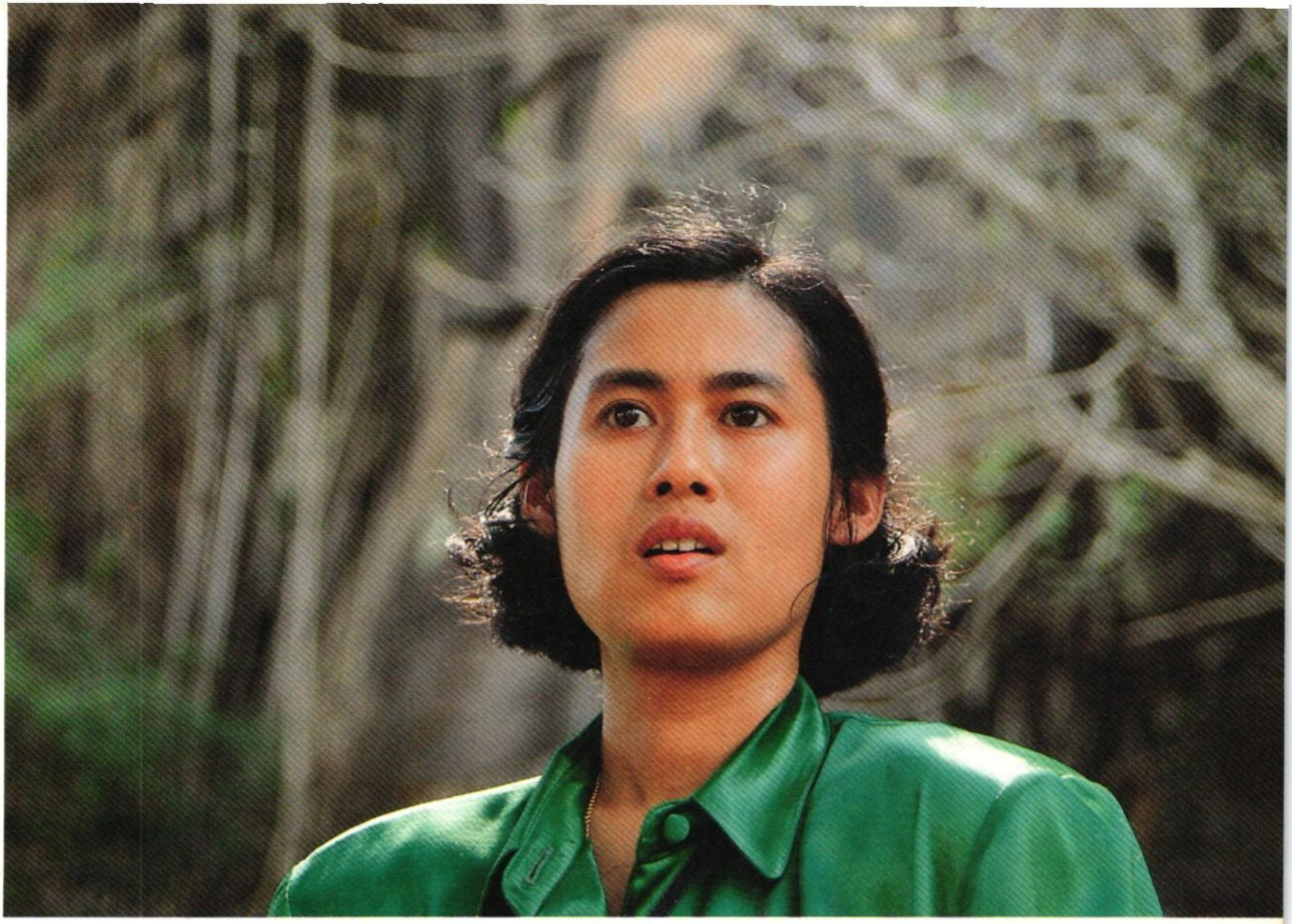

263

เมื่อรับประทานอาหารแล้วขึ้นไปดูบนภู ทางขึ้นสวยงามมาก มีต้นจำปาลาวสองข้าง ทางขึ้นมีรูปที่เขาบอกว่าเป็นรูปพะยากำมะทาซึ่งจริง ๆ เป็นทวารบาลสมัยบายน ข้าพเจ้าสนุกกับการดูรูปสลักซึ่งปนกันอยู่หลายสมัย เช่น ทวารบาลรูปนางอัปสร สมัยบาปวนปนนครวัด ปล่อยผมแบบบันทายศรี ข้างในมีวิษณุทรงครุฑ ศิวะทรงหน้ากาล พระอินทร์ทรงช้างเอราวัณ

เมื่อสองเดือนที่แล้วพบตึกอิฐโบราณ อิฐเผานี้ภาษาลาวเรียกว่าดินจี่ อาจจะเป็นศิลปะประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 10 ถึง 11 มีท่อต่อออกมาถึงศิวลึงค์

ดูทับหลังอีก มีภาพพระกฤษณะฉีกพญากงส์ หน้าบันเป็นภาพกวนน้ำอมฤต

เดินออกไปดูน้ำซับที่เรียกว่าน้ำเที่ยง บริเวณน้ำเที่ยงก็มีซากอาคารเหมือนกัน ที่ต้นไม้มีป้ายห้ามตัดไม้ เผาป่าติดไว้ มีหินธรรมชาติสลักรูปตรีมูรติ พระพรหมกับพระวิษณุนั่ง แต่พระศิวะยืน

261. *ส่วนที่เป็นอิฐ*
The section constructed with bricks.

262.–263. *ออกไปดูน้ำเที่ยง (คือน้ำซับ)*
On the way to investigate water seepage.

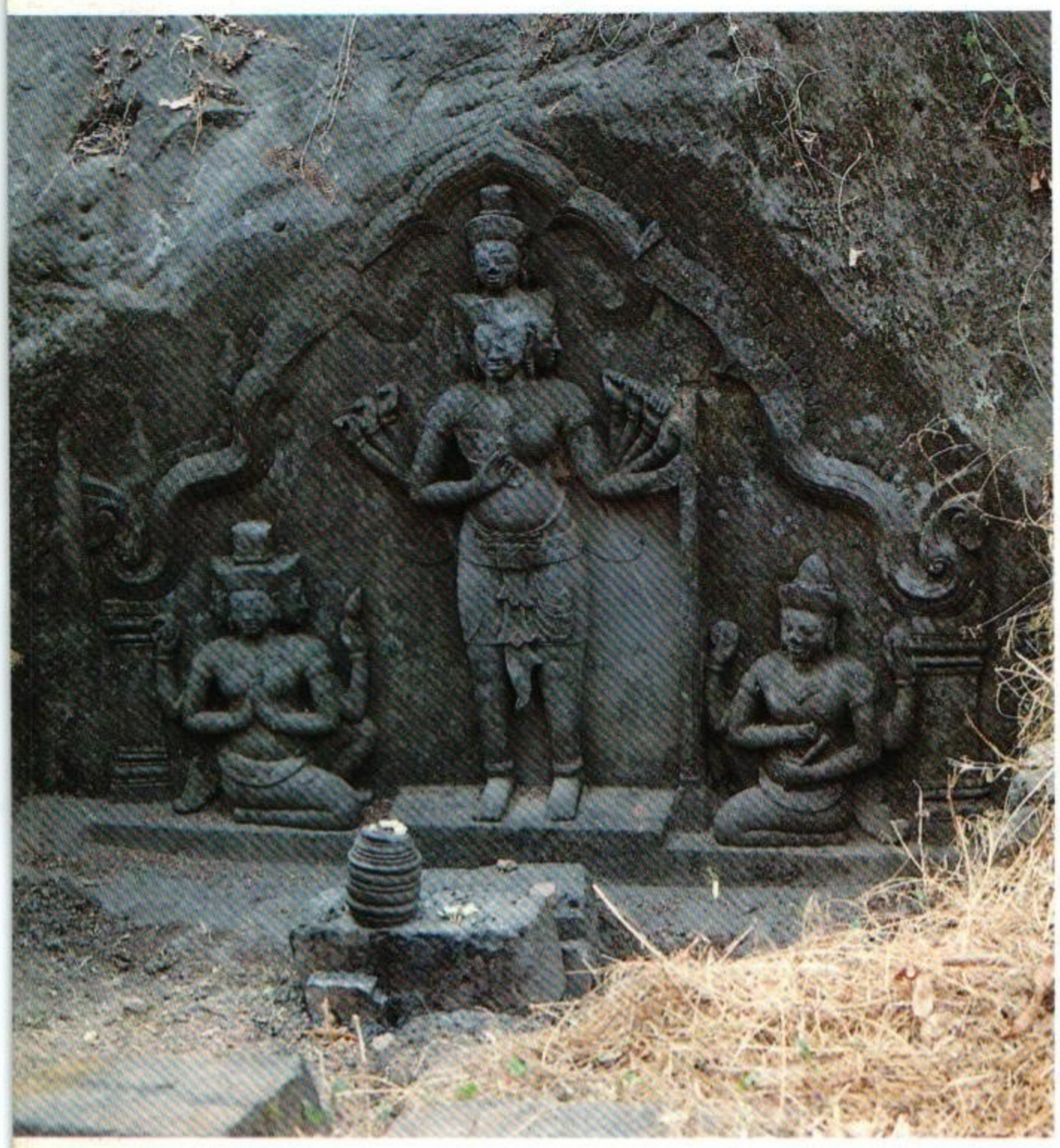

264

ส่วนภาพนารายณ์บรรทมสินธุ์บนหน้าบันด้านทิศเหนือนั้นท่านอาจารย์รับสั่งว่าที่นี่สร้างขึ้นสมัยหลังจากพนมรุ้ง เป็นนครวัดปนบายนแล้ว อีกอย่างหนึ่งคือรับสั่งให้สังเกตว่าทวารบาลเขมรจะเป็นยักษ์อยู่ข้างซ้าย เทวดาอยู่ข้างขวา ไม่เป็นยักษ์คู่หรือเทวดาคู่ นางอัปสรชายผ้าเป็นแบบนครวัด แต่ผ้ายังเป็นริ้วแบบบาปวน

264. *ภาพตรีมูรติ*

The Trimurti: triad of Brahma, Vishnu and Shiva.

265. *ทับหลัง เทวดาขี่หน้ากาลคายท่อนพวงมาลัย*

The lintel with a deity atop the Kala face spewing a garland.

266. *นางอัปสร*

An Apsara.

265

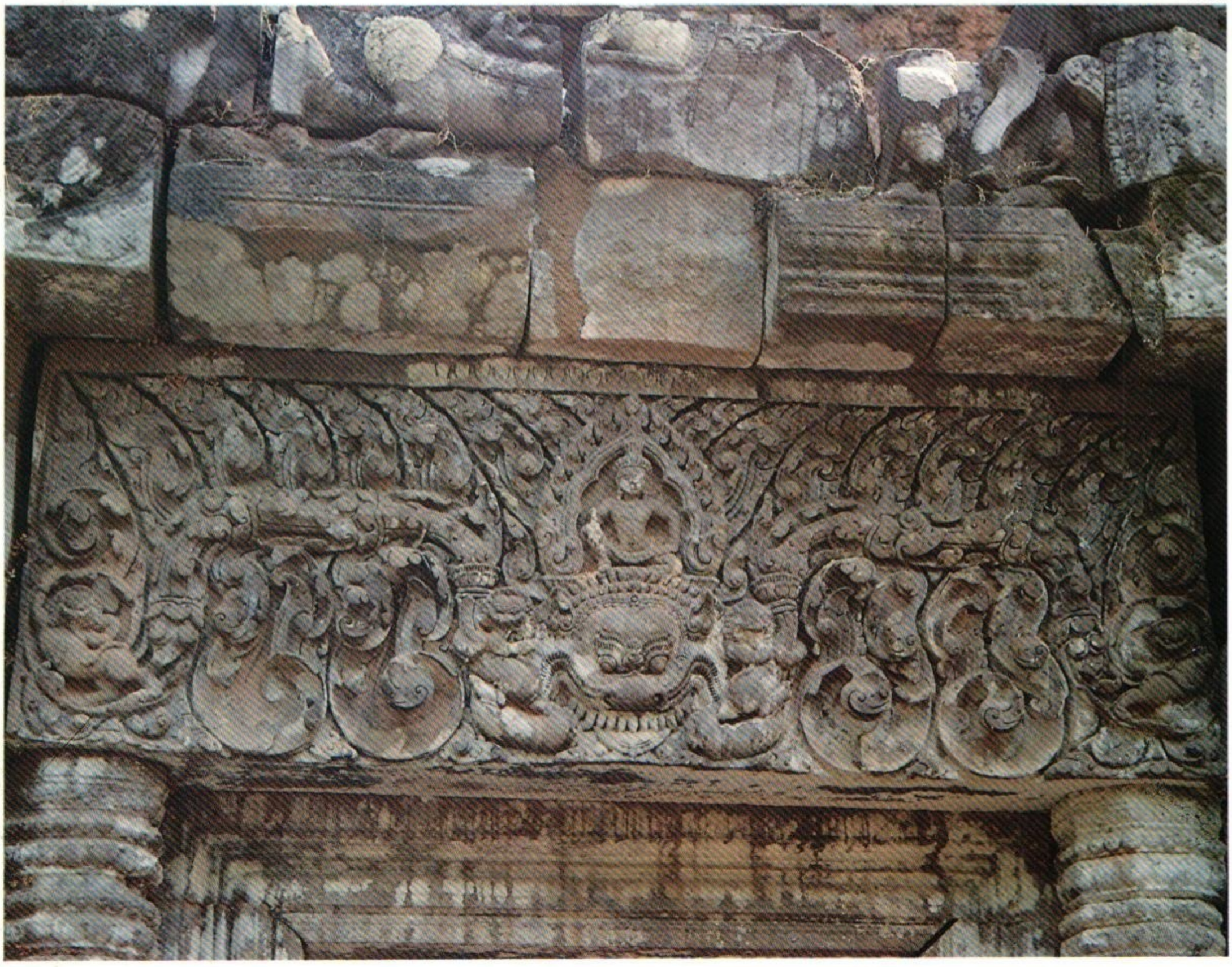

267

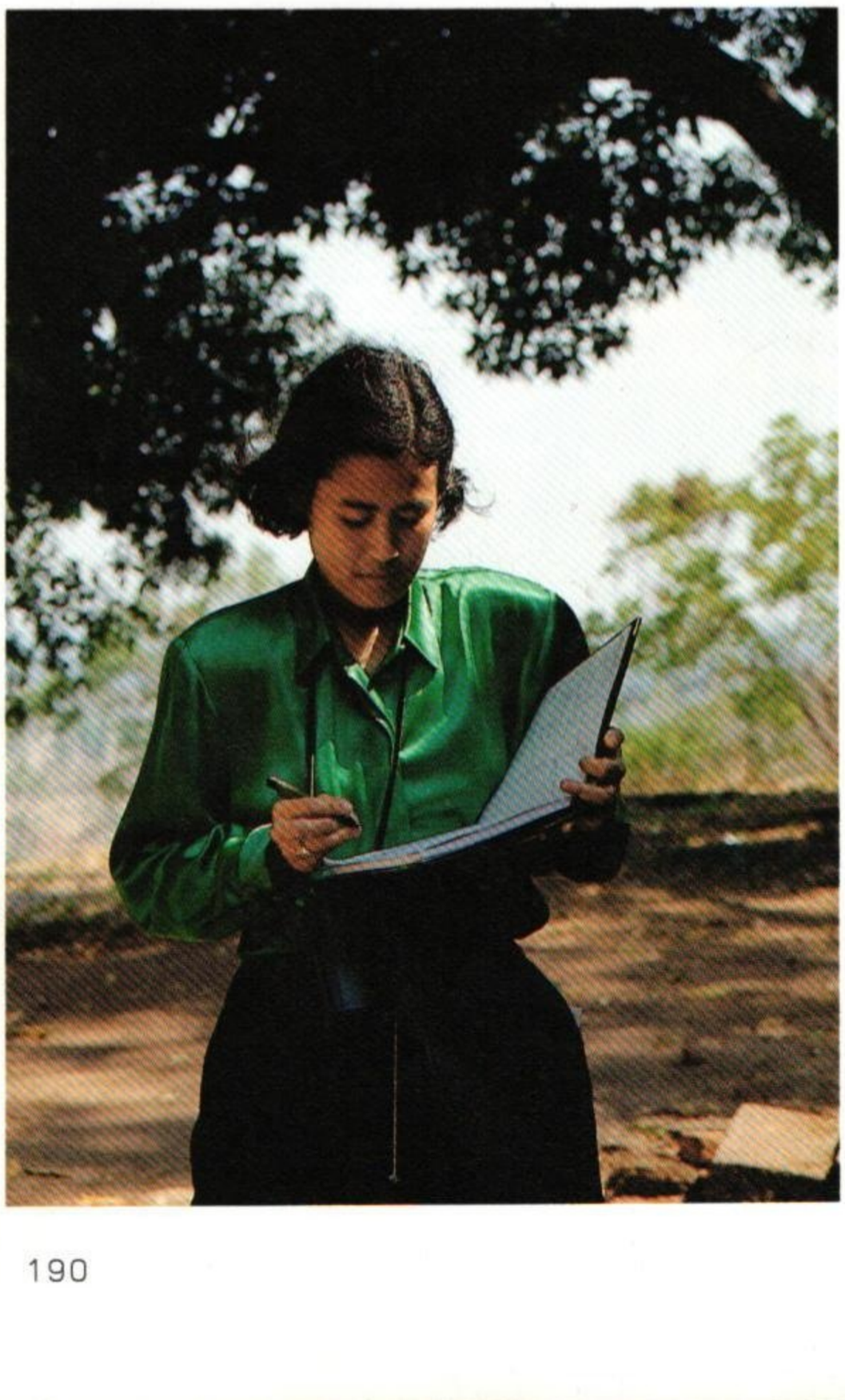

267.-270. บนวัดพู

On top of Vat Phu.

268

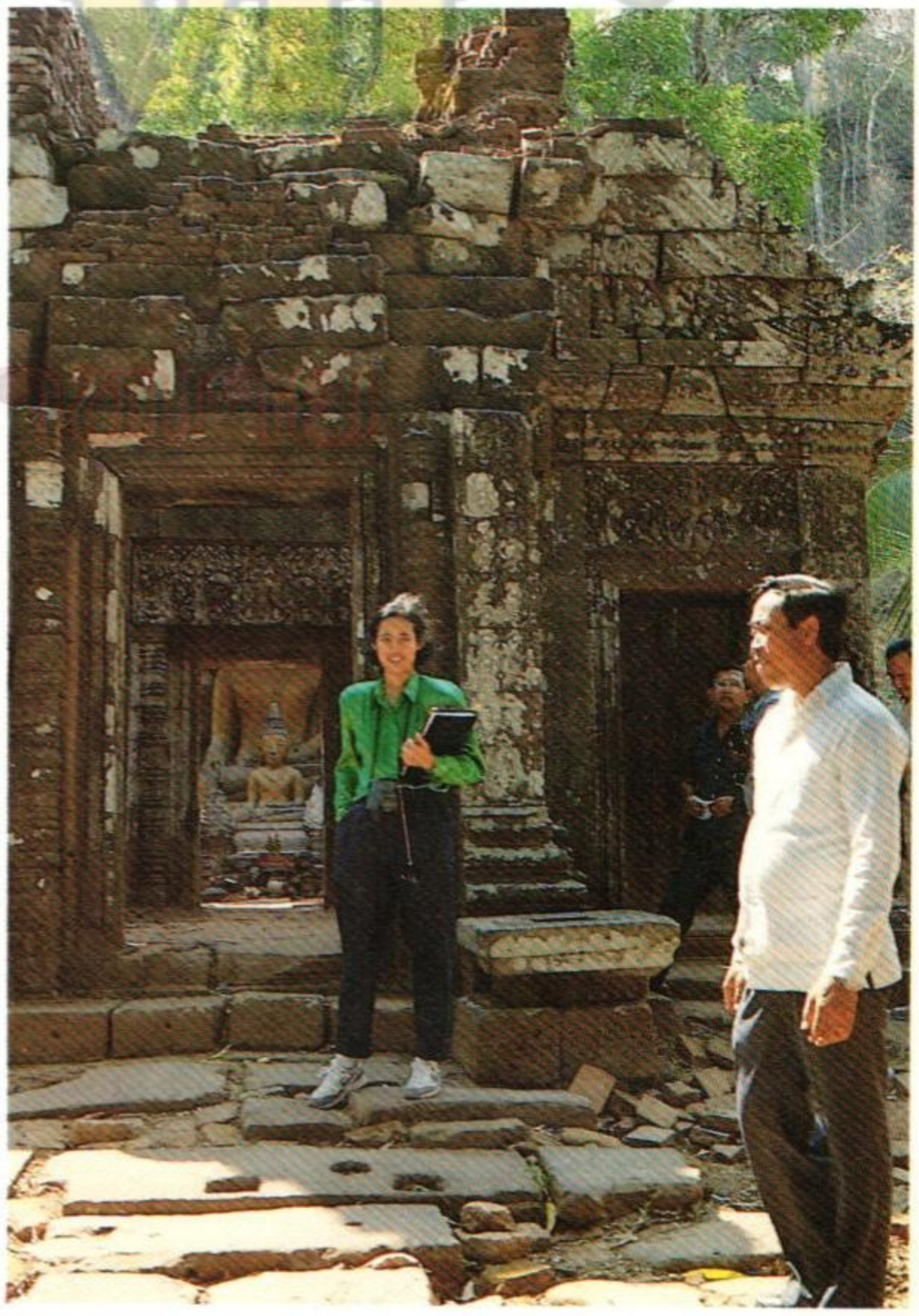

24/ ห้ามจำ

271

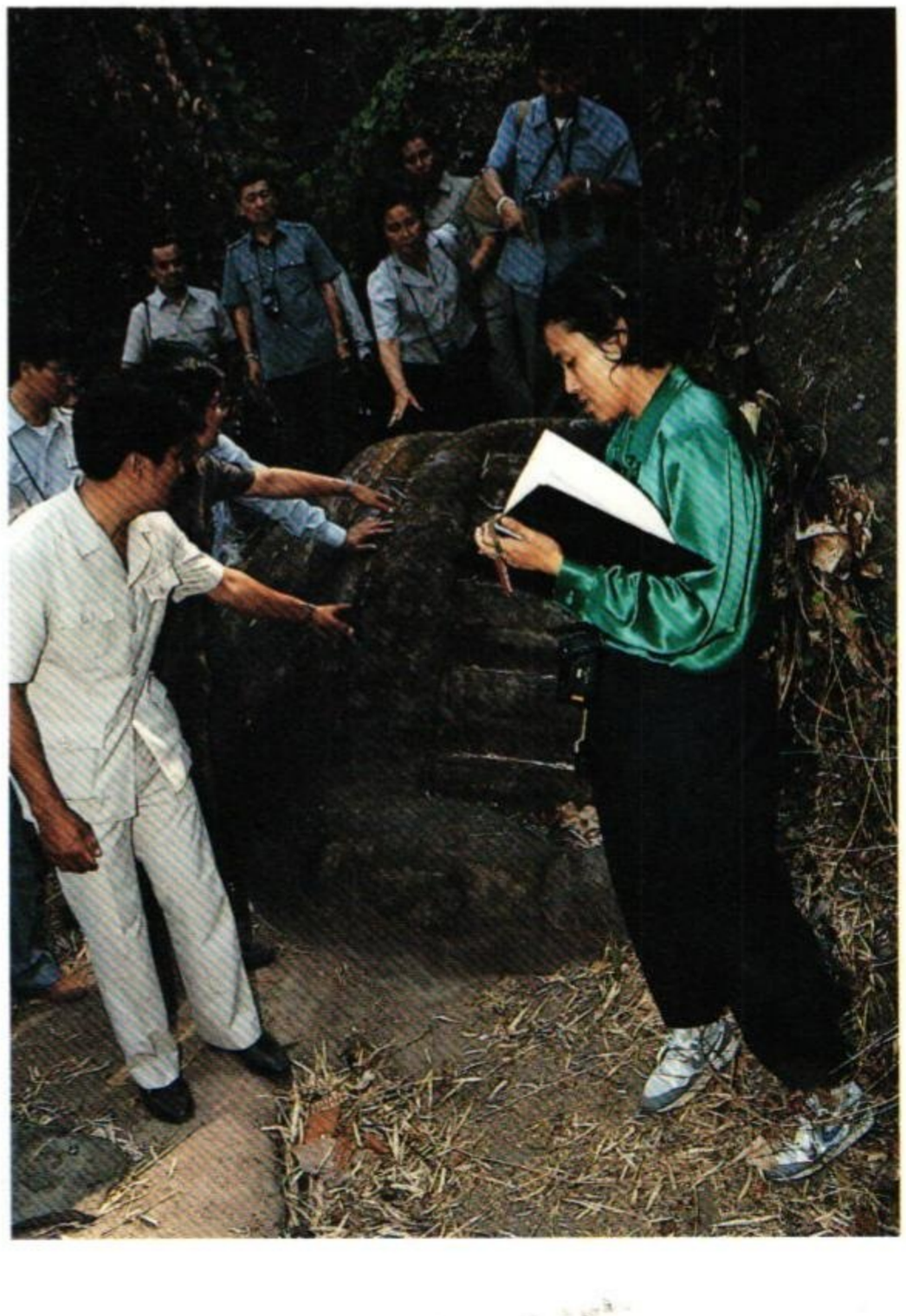

272

273

ไปที่วัดถวายของพระแล้วเลยไปดูหินสลักรูปจระเข้ เขาว่ามีจดหมายเหตุจีนเล่าไว้ว่ามีการบูชายัญในบริเวณนี้ แสดงว่ายังมีความเชื่อแบบดั้งเดิมปะปนอยู่

ลงมาจากเขาดูโรงโคนนทิ และโรงท้าว หน้าบันเป็นรูปพระศิวะและอุมาขี่โคนนทิ โคนนทินั้นมีหน้าตายิ้มแย้มดี เป็นลักษณะศิลปะแบบคลังปนบาปวน

271. *บนวัดพูมีวัดหรือสำนักสงฆ์*

A community of monks are residing on Vat Phu.

272. *หินสลักเป็นรูปจระเข้*

A crocodile carved in the rock.

273. *มองจากบนวัดพูเห็นโรงท้าว โรงโคนนทิ*

The Tao Shrine and the Nandi Bull Shrine can be seen at the base of Vat Phu.

274. *ทางลง*

The descent.

275. *ลงจากวัดพู*

Descending carefully.

276. *ลงนามในสมุดที่ระลึก*

Signing the Guest Book.

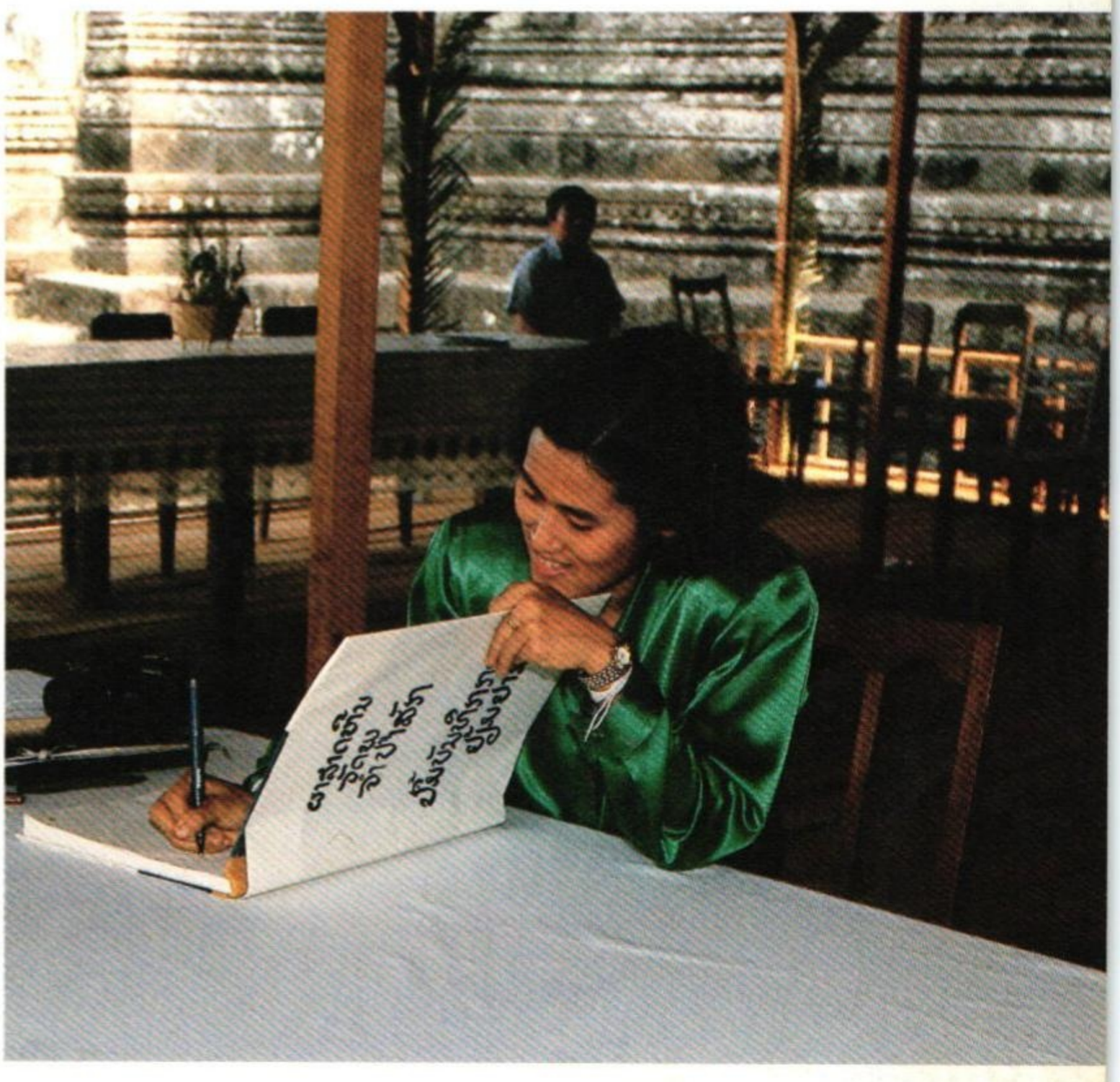

276

277

278

หมดเวลาแล้ว เรานั่งเฮลิคอปเตอร์ไปที่ดอนพะเพ็ง ผ่านบริเวณชายแดนกัมพูชา ชายแดนไทย ที่ดอนพะเพ็งนี้ทางลาวไปเตรียมที่จอดเฮลิคอปเตอร์เอาไว้ 3 ลำพอดี เขาจัดให้เจ้าพนักงานรัฐและนักเรียนชั้นอุดมมาคอยรับเจ้าเมืองโขงมาต้อนรับ เขาอธิบายว่าที่นี่มี 13 ตาแสง 131 บ้าน ไปที่ศาลาริมน้ำ ชมภูมิประเทศซึ่งเหมือนกับน้ำตกใหญ่ ๆ ป้าจันเรียกว่าไนแอการ่า เห็นอย่างนี้ก็ทำให้เข้าใจได้ดีที่เขาว่ากันว่าแม่น้ำโขงนั้นไม่สามารถจะเดินเรือตลอด

ออกจากดอนพะเพ็งก็ไปตาดเลาะซึ่งอยู่ในแขวงสาละวัน ประธานแขวงและรองมาต้อนรับ ตามหมายเดิมบอกว่าจะดูการสร้างเขื่อนเสียก่อน แต่มืดแล้วจึงให้กลับที่พักก่อน บ้านหลังที่ข้าพเจ้าพักอยู่ใกล้น้ำตก

ตอนค่ำมีการเลี้ยงอาหารแบบกันเอง ท่านประธานแขวงชื่อท่านคำผูย มาปฏิบัติงานอยู่ได้ 5 ปีแล้ว ท่านเป็นคนจำปาสัก เคยเป็นผู้ว่าการธนาคารของลาว ในการโยกย้ายคราวหน้านี้ท่านจะไปเป็นรัฐมนตรีกระทรวงการค้า มีท่านคำพันเป็นรัฐมนตรีช่วย ที่ยังไม่ไปเพราะจะอยู่ต้อนรับข้าพเจ้าก่อน

277. *ดอนพะเพ็ง*
Donephapheng rapids.

278.-279. *น้ำเชี่ยวมาก*
The water flows at a furious pace.

280. *บางที่เหมือนน้ำตก*
Certain areas resemble waterfalls.

279

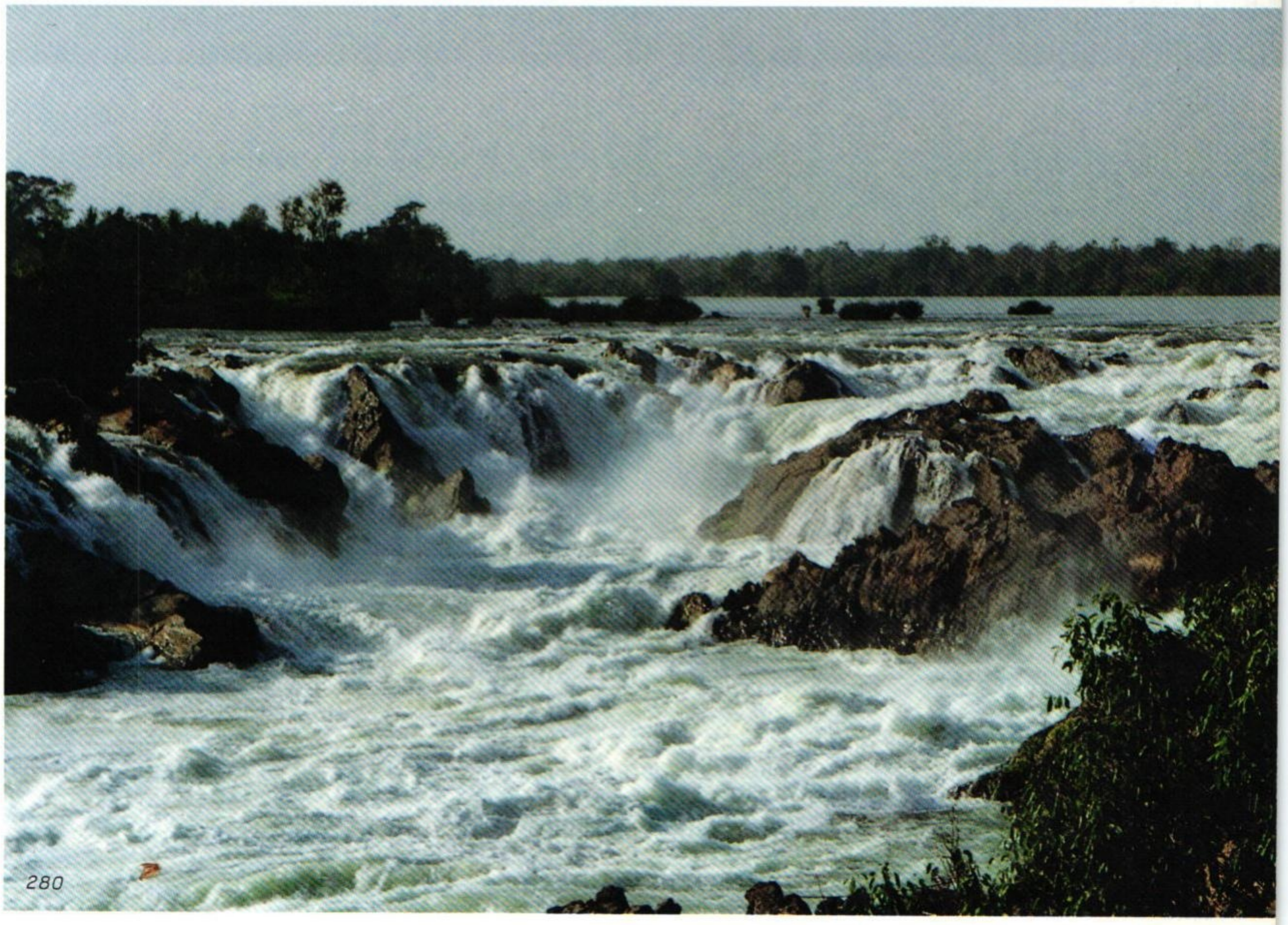

280

281

281. *ตาดเลาะ จวนค่ำแล้ว*

Sunset at Tat Lo.

282. *ประธานแขวงสาละวันเลี้ยง (ขณะนี้ไปเป็นรัฐมนตรีแล้ว)*

A Dinner Party given by the Chairman of the Saravane Provincial Administrative Committee.

283. *หลังอาหารไปดูวงดนตรี*

Conversing with the orchestra after dinner.

เมื่อไปถึงนั่งคุยกันก่อนแล้วจึงไปนั่งที่โต๊ะอาหาร ท่านคำผูยมอบของที่ระลึก และกล่าวสุนทรพจน์ต้อนรับอย่างไพเราะ เล่าถึงเมืองสาละวัน สภาพภูมิประเทศติดกับอำเภอเขมราฐและอำเภอโขงเจียม ท่านถ่อมตนว่าเมืองนี้เป็นเมืองเล็ก บ้านป่าเมืองดอย ไม่มีอะไร เพราะถูกภัยสงครามทำลายย่อยยับ ถ้าการต้อนรับไม่ถูกใจก็ขออภัย ข้าพเจ้ากล่าวตอบและให้ของขวัญ

อาหารมื้อนี้มีอบงัวน้อย ลาบงัวน้อย ทอดนกเป้า (เปล้า) ต้มส้มปลาหนัง ปิ้งไก้ มีคนถือชามแกงใบโตมาให้ข้าพเจ้าคนเดียว เป็นแกงจืดงูสิง เนื้อเหนียว คล้าย ๆ ปลาหมึก อร่อยดี

ข้าพเจ้าถามถึงชนเผ่าต่าง ๆ เขาเล่าว่าลาวลุ่มลาวเทิงนั้นแต่ก่อนเรียกว่าพวกข่า ซึ่งเป็นคำดูหมิ่น ไม่สุภาพ มีเผ่าอะไรมากมาย เช่น กลึม กะต้าง ปะโก๊ะ ส่วย ภูไท

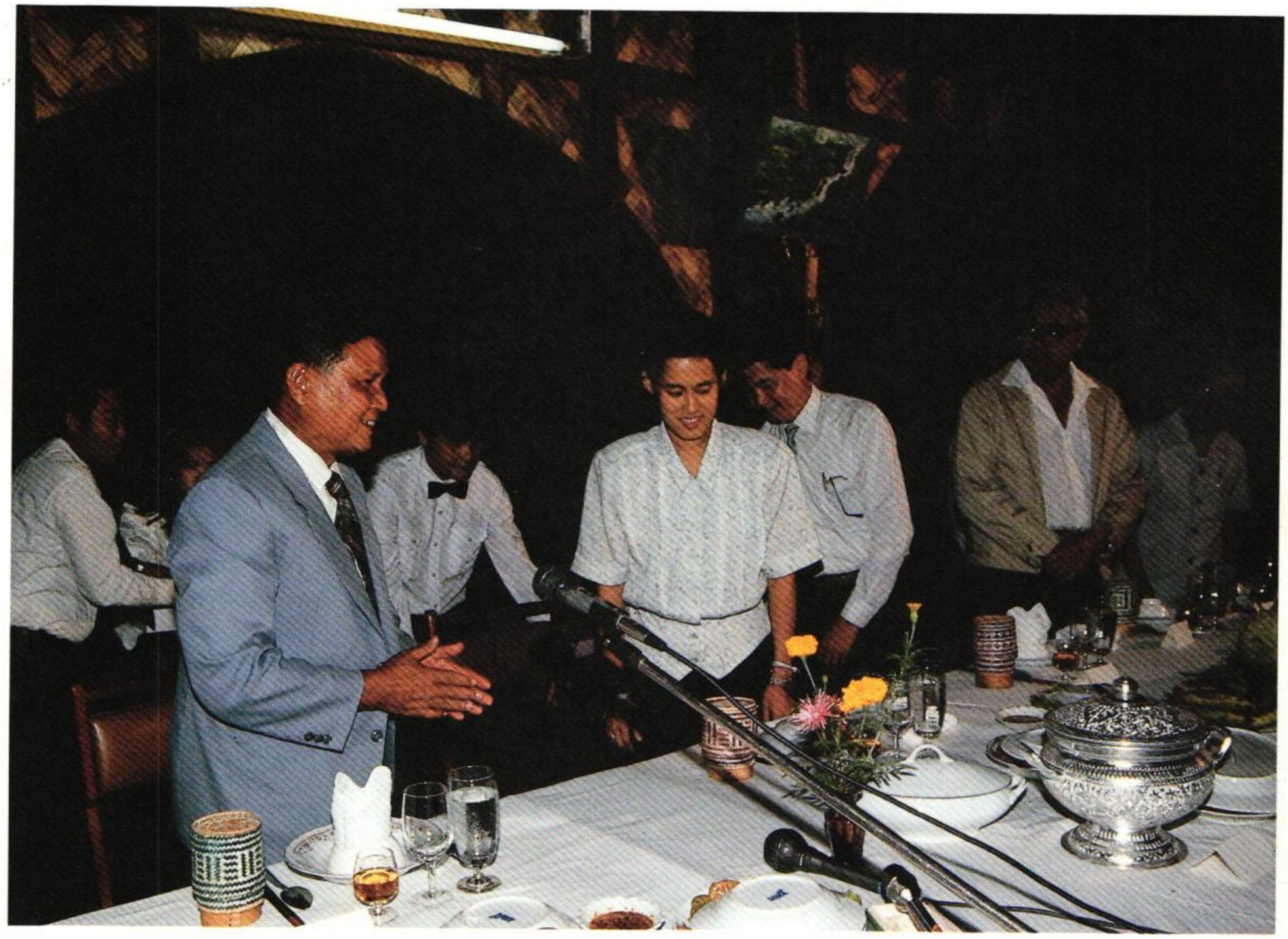

282

283

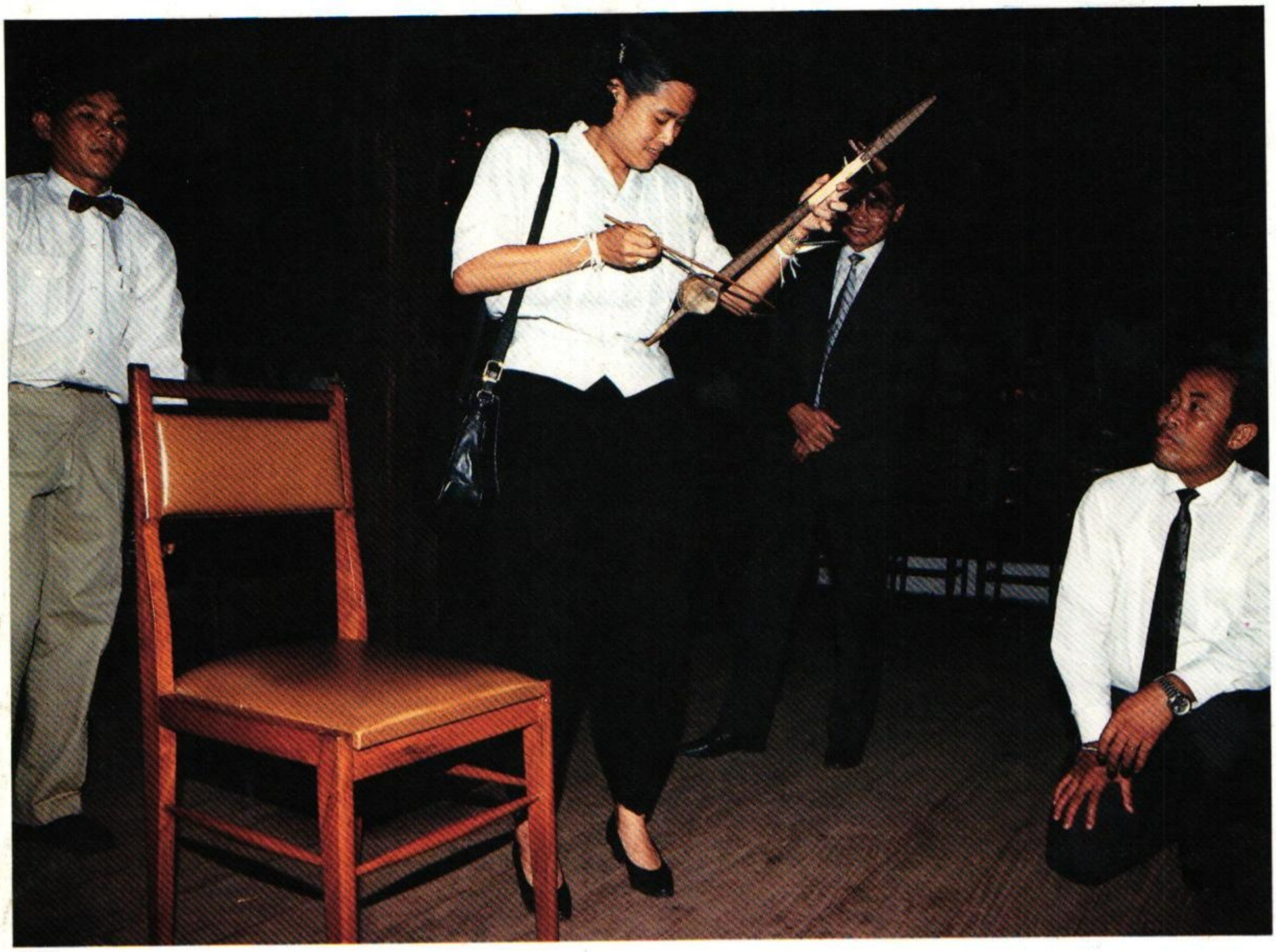

284

285

286

ท่านประธานแขวงบอกว่าอย่าพูดดังว่ากินงู พระท่านห้าม ต้องบอกว่าเอี้ยนโคกคือปลาไหลโคก

การแสดงที่จัดไว้เป็นลำสาละวันแท้ ๆ คล้าย ๆ กับหมอลำ แต่เป็นบทหญิงชายคิดปัญหาโต้ตอบกัน บางทีเล่นกันอยู่สามวันสามคืนก็ได้ การฟ้อนนั้นเอื้อยดาราเล่าว่าเป็นการรักษาโรคได้ ทำให้นึกถึงบทความที่ข้าพเจ้าเคยเขียนว่าดนตรีรักษาโรค และที่เคยเห็นพิธีรักษาโรคชาวเขาที่ป่วย เขาเอาคนป่วยไว้ที่ลาน หมอผีจะเต้นไปรอบ ๆ แต่คราวนี้ท่านคำพันฟ้อนเอง อาการปวดท้องหายไป

ข้าพเจ้าถามถึงวิธีพัฒนาบ้านเมือง ท่านเล่าว่าท่านใช้วิธีเพิ่มผลผลิตสินค้ากับเปิดเมือง ถ้าไม่เช่นนั้นก็ขายของไม่ออก ไม่ทำดีกว่า ท่านทำทางทะลุถึงปากเซ ใช้เงินของแขวงก่อน รัฐบาลกลางเห็นผลงานแล้วจึงให้งบประมาณซื้อรถเมล์แอร์ 2 คัน เก็บค่าโดยสาร 400 กีบ เพื่อให้คนได้ไปเปิดหูเปิดตา จะได้อยากก้าวหน้าเหมือนคนอื่น ต่อไปจะทำตาดเลาะเป็นที่ท่องเที่ยว สาละวันก็จะมีแต่สาละวันลุกขึ้น สาละวันเดินหน้า ไม่มีสาละวันเตี้ยลง สาละวันถอยหลังอีกแล้ว

284. ดูเครื่องดนตรี

Trying out a musical instrument.

285.-286. มีการฟ้อนสาละวัน และรำวงตามเคย

Doing the Saravane Dance and the Ramwong, as usual.

พุธที่ 21 มีนาคม 2533

๗- นแต่เช้าลุกขึ้นเขียนอะไร ๆ สักพักหนึ่งก็ไปเดินเล่นแถวๆ น้ำตก ท่านประธานแขวงมาพาไปที่ศาลารับประทานอาหาร ก่อนจะรับประทานอาหารได้ไปดูสัตว์ต่าง ๆ ที่เขาเลี้ยงไว้ในกรงใกล้ ๆ กัน นั้น ส่วนมากจะเป็นนก เช่นนกเขาเปล้า ลูกกา แต่ก็มีสัตว์อื่นด้วย คือ มีเม่น เห้ย เหยี่ยว ลิง

เมื่อรับประทานอาหารเช้าแล้วข้าพเจ้านั่งรถไปกับท่านประธานแขวงเพื่อดูการก่อสร้างโครงการไฟฟ้าพลังน้ำตาดเซ็ด ผ่านเนื้อที่ปลูกถั่วลิสง หมู่บ้านลาวเทิง เผ่าแงะ ซึ่งมีอาชีพในการปลูกข้าว ถั่ว หมากแนง (กานพลู) ท่านประธานบ่นว่าอยากไปดูงานที่เชียงใหม่ว่าทำการพัฒนากันอย่างไรจะได้มาพัฒนาท้องถิ่น รถผ่านหมู่บ้านของพวกส่วย ซึ่งมีอาชีพเลี้ยงวัวเป็นส่วนใหญ่

เมื่อถึงบริเวณที่ก่อสร้างมีท่านสีสุวัน วิศวกรหัวหน้าโครงการเป็นผู้อธิบาย ท่านสีสุวันจบจากโซเวียต ในโครงการนี้มีวิศวกรของการไฟฟ้าลาวมาทำงานอยู่หลายคน เป็นวิศวกรโยธา 8 คน ไฟฟ้า 3 คน และเครื่องกล 2 คน งานขณะนี้กำลังขุดอุโมงค์ (ยาว 1,300 เมตร) วัสดุก่อสร้างมาจากไทย ขนส่งโดยทางรถบรรทุกเข้ามาทางช่องเม็ก จังหวัดอุบลราชธานี

โรงจักรสร้างไปได้ 52% แล้ว ปลายปีนี้โรงจักรที่ 1 และ 2 คงจะดำเนินการได้ จะสำเร็จเรียบร้อยในเดือนมิถุนายนปีหน้า กระแสไฟฟ้าส่วนใหญ่จะจำหน่ายให้แก่ประเทศไทย โดยส่งเข้าระบบของการไฟฟ้าฝ่ายผลิต นอกนั้นจะใช้ในการพัฒนาสาละวันและจำปาสัก

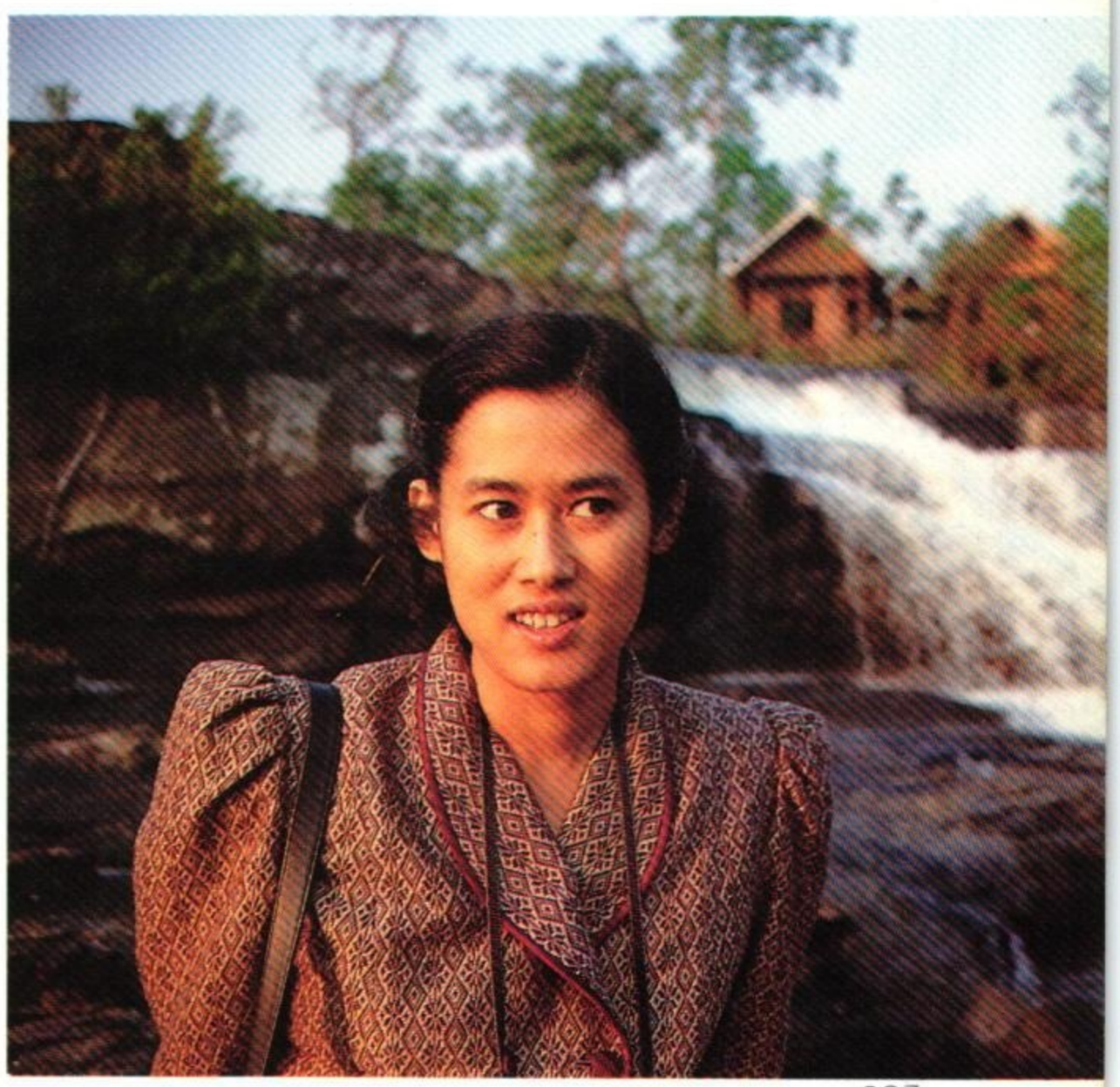

287

287. บริเวณน้ำตกข้าง ๆ บ้านพัก

The Waterfall adjacent to the Guest House.

288

288. *บริเวณน้ำตก*

At the Waterfall.

289.-291. *บริเวณสวนสัตว์*

At the Zoo.

289

290

291

292

293

294

ก่อนจะกลับได้ไปเยี่ยมบริษัทที่ก่อสร้างซึ่งเป็นบริษัทไทย มีคนงานและเจ้าหน้าที่ไทย ส่วนใหญ่เป็นคนภาคเหนือ เนื่องด้วยเป็นพวกที่ทำงานกับบริษัทมานานแล้วตั้งแต่ครั้งสร้างเขื่อนสิริกิติ์ที่อุตรดิตถ์

ในรถประธานแขวงบอกว่าท่านมีความรู้สึกว่าการทำงานครั้งนี้บริษัทไม่ได้กำไรอะไรเลย เรื่องวัสดุก่อสร้างโดยเฉพาะอย่างยิ่งปูนซีเมนต์ก็มีปัญหา หรือว่าเขาทำครั้งนี้เป็นการรักษาชื่อ ยังมีแหล่งไฟฟ้าพลังน้ำที่จะพัฒนาอีกหลายโครงการ

293

292.-293. ดูการสร้างโรงงานไฟฟ้าพลังน้ำตาดเซ็ด

Observing the site of the Tat Set Hydro-electric Dam.

294.-296. เยี่ยมค่ายคนงานไทย

Visiting the quarters of the Thai construction workers.

295

296

297

297. *ไปลงสนามบินสะหวันนะเขด*
At the Savannakhet Airport.

ขึ้นเฮลิคอปเตอร์ไปลงปากเซเวลา 10.10 น. แล้วขึ้นเครื่องบินต่อไปสะหวันนะเขด ประมาณ 11.00 น. พันเอก บุนยัง วงพะจัน ประธานปกครองแขวงและคณะคอยต้อนรับ พาไปวัดไชยะพูมก่อน วัดนี้เป็นวัดที่ใหญ่ที่สุด มีพระสงฆ์ อุบาสกอุบาสิกามาต้อนรับมากมายกว่าที่อื่นที่แล้วมา เนื่องจากเป็นเวลาเพลแล้ว จึงเดินทางต่อไปเมื่อทักทายผู้คนเสร็จเรียบร้อย

ระหว่างทางประธานแขวงเล่าว่าตอนนี้กำลังมีตลาดนัดขายสินค้าหัตถกรรมจนถึงวันที่ 25 รถผ่านโรงเรียนสร้างครูชั้นสูง โรงงานซ่อมรถยนต์ เขตปลูกต้นไม้มีไม้สักและไม้พะยูง ปลูกมาประมาณ 25 หรือ 26 ปีแล้ว สวนผลไม้มีมะม่วง ลำไย มะขามหวาน ประธานแขวงบอกว่าที่สะหวันนะเขดนี้ค้าขายกับไทย สิงคโปร์ ไต้หวัน จีน โซเวียต เยอรมัน เวียดนาม ญี่ปุ่น ส่วนมากจะขายไม้ หินกาว (หินปูนสำหรับทำซีเมนต์) หมากแนง กาแฟ ครั่ง หวาย ขี้สี (ชัน)

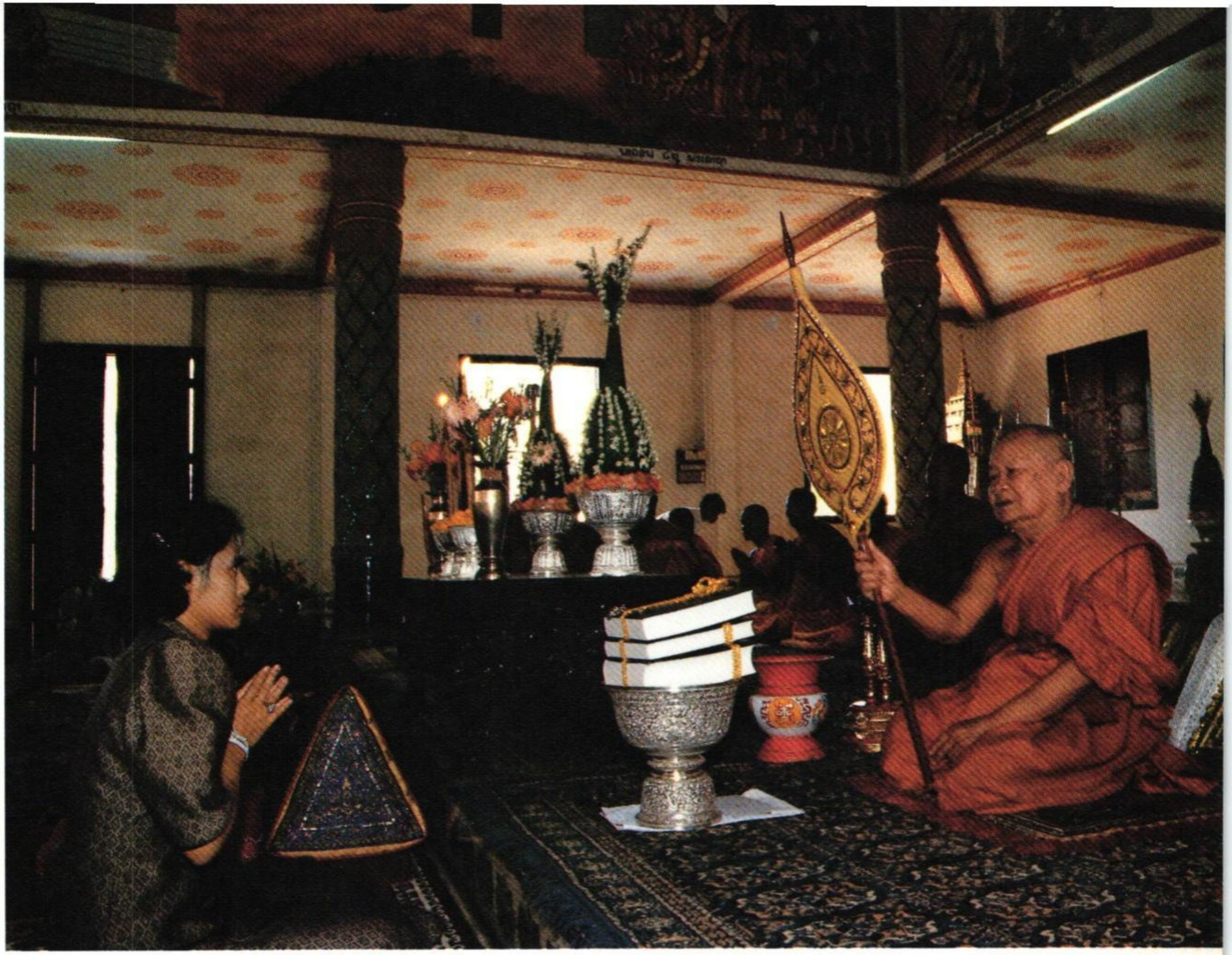

298

ไปพระธาตุอิงฮัง (รัง) มีข้อมูลซึ่งได้จากเอกสารอธิบายว่า

298. *ฟังพระสวด*

Receiving blessings from a chapter of monks.

พระธาตุอิงฮังนี้สูงประมาณ 25 เมตร ยาวประมาณด้านละ 9 เมตร ตั้งอยู่ห่างจากตัวเมืองสะหวันนะเขดประมาณ 15 กิโลเมตร ไม่มีหลักฐานชัดเจนว่าพระธาตุนี้สร้างขึ้นเมื่อไรมีความเป็นมาอย่างไร ถ้าดูจากเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ตำนานโบราณของลาว และลักษณะสถาปัตยกรรมอาจจะสันนิษฐานได้ว่าพระธาตุนี้สร้างขึ้นราวคริสต์ศตวรรษที่ 8 – 10 สมัยเจนละเจริญรุ่งเรืองอาจมีเมืองหลวงอยู่บริเวณปากเซ ในเขตแขวงคำม่วน ชื่อว่าอาณาจักรสีโคตตะบอง ต่อมาประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 11 – 13 พวกขอมได้แผ่อิทธิพลมาตามลำน้ำโขง แถบนี้จึงอยู่ใต้อำนาจขอมทั้งหมด

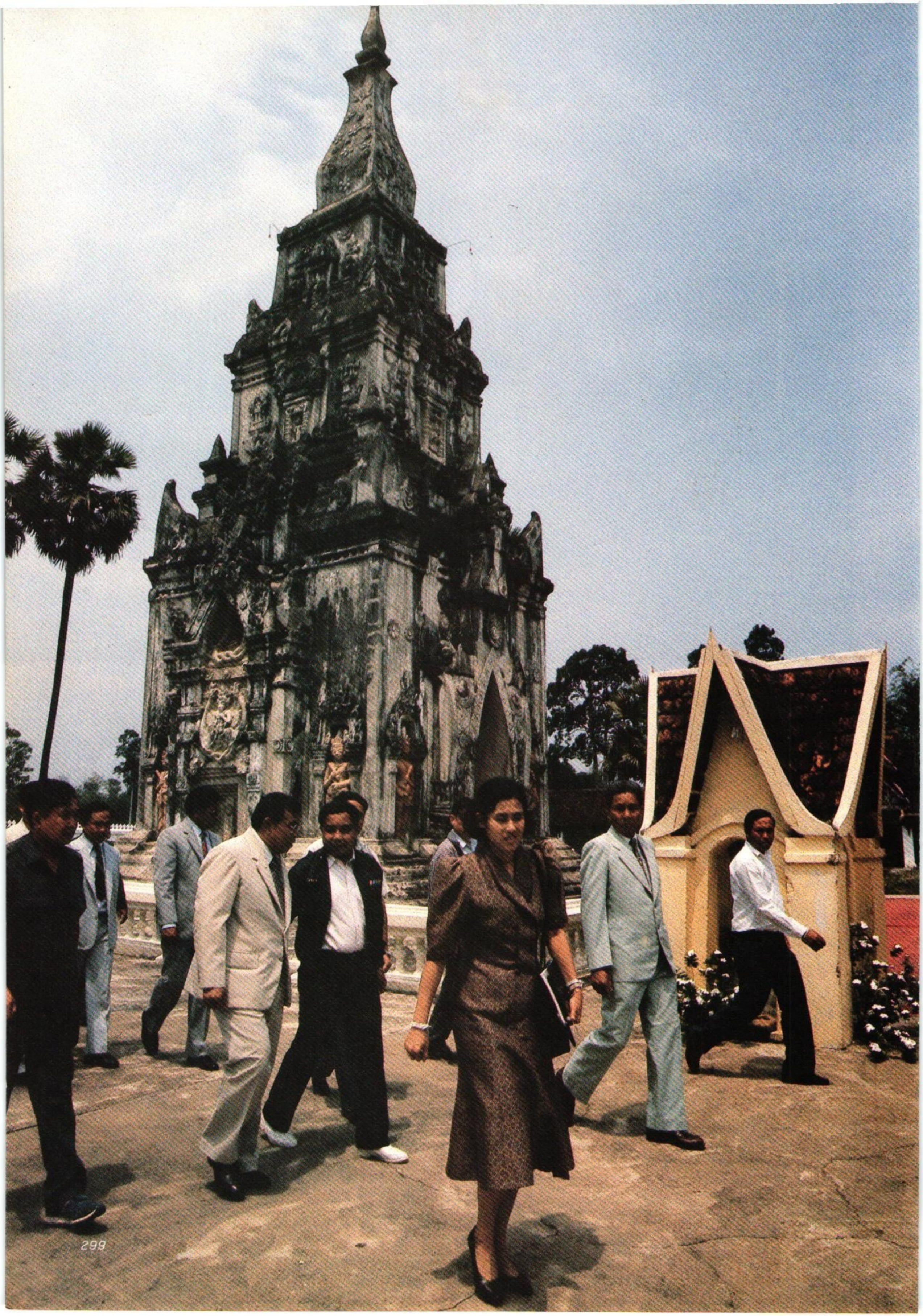

300

ตำนานโบราณลาวกล่าวถึงการสร้างพระธาตุอิงฮัง ว่าเป็นอนุสรณ์ถึงพระพุทธเจ้าว่าเคยมาประทับอยู่ใต้ร่มไม้รัง ณ สถานที่นี้ เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธ์ปรินิพพานแล้ว พระอรหันต์ทั้งหลายจึงได้นำพระบรมธาตุกระดูกสันหลังมาจากอินเดียมาบรรจุไว้ จึงเรียกพระธาตุนี้ว่าพระธาตุอิงฮัง

มีการกล่าวถึงพระธาตุนี้ในทางประวัติศาสตร์เป็นครั้งแรกเมื่อ ค.ศ.1539 เมื่อพระเจ้าโพธิสารราช พระราชบิดาพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ได้ทรงมาบูรณะพระธาตุอิงฮัง พระธาตุพนม และพระธาตุสีโคตตะบอง กล่าวกันว่าไม่ได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบแต่อย่างไร แม้ว่าจะมีการซ่อมอีกหลายครั้ง เพราะพระธาตุอิงฮังไม่ได้ทรุดโทรมเหมือนพระธาตุอื่น ส่วนบานประตูได้นำมาเก็บรักษาไว้ที่พิพิธภัณฑ์หอพระแก้วที่เวียงจันทน์

เรื่องประตูวัดพระธาตุอิงฮังนี้เอกสารว่าอยู่เวียงจันทน์ แต่ถามใคร ๆ ที่สะหวันนะเขดนี้ก็ยืนยันว่าไม่ได้ย้ายไปไหน ที่แปลกอีกอย่างคือทำเป็นภาพสังวาส (erotic art) ที่อื่นไม่มี

301

299. พระธาตุอิงฮัง
Phra That Inghang.

300.-301. บริเวณพระธาตุอิงฮัง
On the grounds of the Phra That Inghang.

คุยกับชาวบ้านที่มารับ เขาเล่าว่าที่นี่มีต้นจิกและต้นฮัง พระพุทธเจ้าเคยประทับพิงต้นฮัง ตรงองค์พระธาตุถือว่าเป็นพุทธาวาส เคยมีสังฆาวาสอยู่นอกกำแพง บ้านธาตุอิงฮังนี้มี 228 หลังคาเรือน อยู่ตำบลโพนสิม เมือง (อำเภอ) คันธบุรี มีเรื่องแปลกอยู่อีกเรื่องหนึ่ง คือเขาเชื่อกันว่าพระพุทธเจ้าเสวยหมูจึงปรินิพพาน แล้วก็เกิดเหตุว่าหมู่บ้านนี้เลี้ยงหมูไม่ได้ หมูจะตายไปหมด ส่วนสัตว์อื่นเลี้ยงได้ตามปกติ

เท่าที่ดูด้วยสายตาพระธาตุอิงฮังนี้ดูคล้ายพระธาตุที่บ้านผือ จังหวัดอุดรธานี มีรูปพระวิษณุทรงครุฑและพระอิศวรกับพระอุมาทรงโค

ท่านประธานแขวงได้เชิญผู้ว่าราชการจังหวัดมุกดาหารมาร่วมปลูกต้นฮังไว้เป็นที่ระลึก ทั้งต้นฮังอินเดียและฮังพื้นเมือง

เห็นชาวบ้านนุ่งผ้ามัดหมี่สวย ถามเขาว่าทอเองหรือเปล่า เขาบอกว่าแต่ก่อนปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ทอผ้าเอง แต่เดี๋ยวนี้หมดสมัยไปแล้ว

303

ไปรับประทานอาหารกลางวันที่เรือนรับรอง อาหารก็อร่อยดี ที่ตลกคือมีหมูหันซึ่งใคร ๆ สงสัยว่าเป็นหมูที่เลี้ยงแล้วตายที่บ้านธาตุอิงฮัง

ประธานแขวงเป็นทหารเก่า มาเป็นประธานแขวงได้ 8 ปีแล้ว มาถึงก็พัฒนาการคมนาคมสำหรับการขายพืชผล และพยายามพัฒนาการเกษตร ระหว่างสงครามสะหวันนะเขดเสียหายมาก ที่เห็นอยู่นี้เท่ากับสร้างขึ้นมาใหม่ทั้งหมด รองประธานแขวง 2 คนที่พบ คนหนึ่งเป็นเพื่อน ดร.สุเมธ ตอนเรียนที่ฝรั่งเศส อีกคนหนึ่งเป็นลูกท่านไกสอน พมวิหาร

302. *ต้นฮัง*

A Hang (Rang) Tree.

303. *อาหารกลางวันที่สะหวันนะเขด*

Luncheon at Savannakhet.

304. *วังเยาวชน*

A youth group.

305

306

ระหว่างอาหารมีคนเล่นดนตรี ประธานแขวงบอกว่าจะหาคนเรียนเพื่อสืบทอดแทนพวกนี้ซึ่งอายุมากกันแล้ว

ขึ้นเครื่องบินกลับเวียงจันทน์ เมื่อถึงเวียงจันทน์ก่อนกลับที่พักได้แวะดูช้างพังเผือกอายุ 14 ปี ชื่อพญานางคำแก้วมิ่งเมืองลาว มาจากจำปาสัก เลี้ยงไว้ที่วังเยาวชน

กลับไปที่บ้านพัก ท่านพูมีให้กวางตัวหนึ่ง หมีตัวหนึ่ง กวางนั้นคล้องมาจากฝูง ส่วนหมีเป็นหมีเลี้ยงเชื่องเขาไม่ให้กินเนื้อเลยจะได้ไม่ดุ

อยู่ ๆ ก็มีฝนตกหนัก ไฟดับ ได้ทราบว่าลูกเห็บตกด้วย นึกถึงงานเลี้ยงอำลาคืนนี้ว่าคงแย่แน่ ๆ แต่ก็ปรากฏว่าจัดได้อย่างดีเยี่ยม ด้วยความร่วมมือร่วมแรงของทุกฝ่าย

ก่อนออกจากบ้านไปงานเลี้ยง ผู้อำนวยการโรงพยาบาลกำแพงพระนครเวียงจันทน์มาพบพร้อมกับภรรยาและลูกสาว คุณหมอเป็นลูกเขยของท่านสีสะหวาดและท่านสีสะหวาดได้ฝากเครื่องดนตรีมาให้ข้าพเจ้าด้วย ส่วนคุณหมอเองเอาสมุดแสตมป์ลาวและกระเป๋ามาให้

307

305. *ช้างเผือก*

The White Elephant.

306. *หมีที่ท่านพูมีให้*

The bear that was a gift from His Excellency Mr. Phoumi Vongvichit.

307. *เครื่องดนตรีทำที่รัสเซีย*

Musical instruments made in the Union of Soviet Socialist Republics.

308. *ผู้อำนวยการโรงพยาบาลกำแพงพระนครเวียงจันทน์ ลูกเขยท่านสีสะหวาดและครอบครัวนำของมาให้ ทั้งของตัวเองและท่านสีสะหวาด*

The Director of the Vientiane Municipal Hospital, son - in - law of General Sisavat Keobounphan, with his family presenting their gifts as well as a gift from the General.

308

309

309. *งานเลี้ยงอำลาที่สถานเอกอัครราชทูต ผู้นำลาวมาหลายท่าน*

Many Lao dignitaries attended the Farewell banquet at the Royal Thai Embassy.

ถึงตอนนี้เห็นจะต้องแทรกเรื่องแสตมป์ลาวเอาไว้สักหน่อย คือเมื่อข้าพเจ้าอยู่ ป.3 ป.4 มีคนให้แสตมป์ลาวเหลืออยู่ตอนนี้ 13 ดวง เขียนว่า "พระราชอาณาจักรลาว" ดวงหนึ่งกำกับภาษาฝรั่งเศสว่า Union Française -Royaume du Laos เป็นภาพพระธาตุหลวง อีก 12 ดวง กำกับภาษาฝรั่งเศสว่า Royaume du Laos เฉย ๆ มีภาพพระธาตุหลวง 2 ภาพ (คนละมุม) ภาพพระพุทธรูป ภาพเณรอยู่ที่หัวเรือ ภาพเจ้ามหาชีวิต ภาพรามเกียรติ์ ภาพ UNESCO ภาพการศึกษา (ทำเป็นรูปกุญแจไขโลก) ภาพวัดพู และภาพแก่งดอนพะเพ็ง

มาคราวนี้ท่านพูมีให้สมุดแสตมป์มา 2 เล่ม เป็นแสตมป์โบราณเล่มหนึ่ง สมัยปัจจุบันเล่มหนึ่ง สมัยโบราณมีภาพชุดโขน ปีสากลแห่งสตรี งานพระบรมศพพระเจ้าสีสะหว่างวง ภาพการทำนา การทอผ้า ชีวิตชาวบ้าน ภาพพระเวสสันดร ภาพวัดต่าง ๆ ที่เราได้ไปดู เช่น หอไตรวัดสีสะเกด ประตูโบสถ์วัดองตื้อ ลวดลายจากวัดวิซุน วัดเชียงทองหลวงพระบาง เป็นต้น

ท่านประธานแขวงบอกว่าอย่าพูดดังว่ากินงู พระท่านห้าม ต้องบอกว่าเอี้ยนโคกคือปลาไหลโคก

การแสดงที่จัดไว้เป็นลำสาละวันแท้ ๆ คล้าย ๆ กับหมอลำ แต่เป็นบทหญิงชายคิดปัญหาโต้ตอบกัน บางทีเล่นกันอยู่สามวันสามคืนก็ได้ การฟ้อนนั้นเอื้อยดาราเล่าว่าเป็นการรักษาโรคได้ ทำให้นึกถึงบทความที่ข้าพเจ้าเคยเขียนว่าดนตรีรักษาโรค และที่เคยเห็นพิธีรักษาโรคชาวเขาที่ป่วย เขาเอาคนป่วยไว้ที่ลาน หมอผีจะเต้นไปรอบ ๆ แต่คราวนี้ท่านคำพันฟ้อนเอง อาการปวดท้องหายไป

ข้าพเจ้าถามถึงวิธีพัฒนาบ้านเมือง ท่านเล่าว่าท่านใช้วิธีเพิ่มผลผลิตสินค้ากับเปิดเมือง ถ้าไม่เช่นนั้นก็ขายของไม่ออก ไม่ทำดีกว่า ท่านทำทางทะลุถึงปากเซ ใช้เงินของแขวงก่อน รัฐบาลกลางเห็นผลงานแล้วจึงให้งบประมาณซื้อรถเมล์แอร์ 2 คัน เก็บค่าโดยสาร 400 กีบ เพื่อให้คนได้ไปเปิดหูเปิดตา จะได้อยากก้าวหน้าเหมือนคนอื่น ต่อไปจะทำตาดเลาะเป็นที่ท่องเที่ยว สาละวันก็จะมีแต่สาละวันลุกขึ้น สาละวันเดินหน้า ไม่มีสาละวันเตี้ยลง สาละวันถอยหลังอีกแล้ว

284. ดูเครื่องดนตรี

Trying out a musical instrument.

285.–286. มีการฟ้อนสาละวัน และรำวงตามเคย

Doing the Saravane Dance and the Ramwong, as usual.

พุธที่ 21 มีนาคม 2533

ตื่นแต่เช้าลุกขึ้นเขียนอะไร ๆ สักพักหนึ่งก็ไปเดินเล่นแถวๆ น้ำตก ท่านประธานแขวงมาพาไปที่ศาลารับประทานอาหาร ก่อนจะรับประทานอาหารได้ไปดูสัตว์ต่าง ๆ ที่เขาเลี้ยงไว้ในกรงใกล้ ๆ กันนั้น ส่วนมากจะเป็นนก เช่นนกเขาเปล้า ลูกกา แต่ก็มีสัตว์อื่นด้วย คือ มีเม่น เหี้ย เหยี่ยว ลิง

เมื่อรับประทานอาหารเช้าแล้วข้าพเจ้านั่งรถไปกับท่านประธานแขวงเพื่อดูการก่อสร้างโครงการไฟฟ้าพลังน้ำตาดเซ็ด ผ่านเนื้อที่ปลูกถั่วลิสง หมู่บ้านลาวเทิง เผ่าแงะ ซึ่งมีอาชีพในการปลูกข้าว ถั่ว หมากแนง (กานพลู) ท่านประธานบ่นว่าอยากไปดูงานที่เชียงใหม่ว่าทำการพัฒนากันอย่างไรจะได้มาพัฒนาท้องถิ่น รถผ่านหมู่บ้านของพวกส่วยซึ่งมีอาชีพเลี้ยงวัวเป็นส่วนใหญ่

เมื่อถึงบริเวณที่ก่อสร้างมีท่านสีสุวัน วิศวกรหัวหน้าโครงการเป็นผู้อธิบาย ท่านสีสุวันจบจากโซเวียต ในโครงการนี้มีวิศวกรของการไฟฟ้าลาวมาทำงานอยู่หลายคน เป็นวิศวกรโยธา 8 คน ไฟฟ้า 3 คน และเครื่องกล 2 คน งานขณะนี้กำลังขุดอุโมงค์ (ยาว 1,300 เมตร) วัสดุก่อสร้างมาจากไทย ขนส่งโดยทางรถบรรทุกเข้ามาทางช่องเม็ก จังหวัดอุบลราชธานี

โรงจักรสร้างไปได้ 52% แล้ว ปลายปีนี้โรงจักรที่ 1 และ 2 คงจะดำเนินการได้ จะสำเร็จเรียบร้อยในเดือนมิถุนายนปีหน้า กระแสไฟฟ้าส่วนใหญ่จะจำหน่ายให้แก่ประเทศไทย โดยส่งเข้าระบบของการไฟฟ้าฝ่ายผลิต นอกนั้นจะใช้ในการพัฒนาสาละวันและจำปาสัก

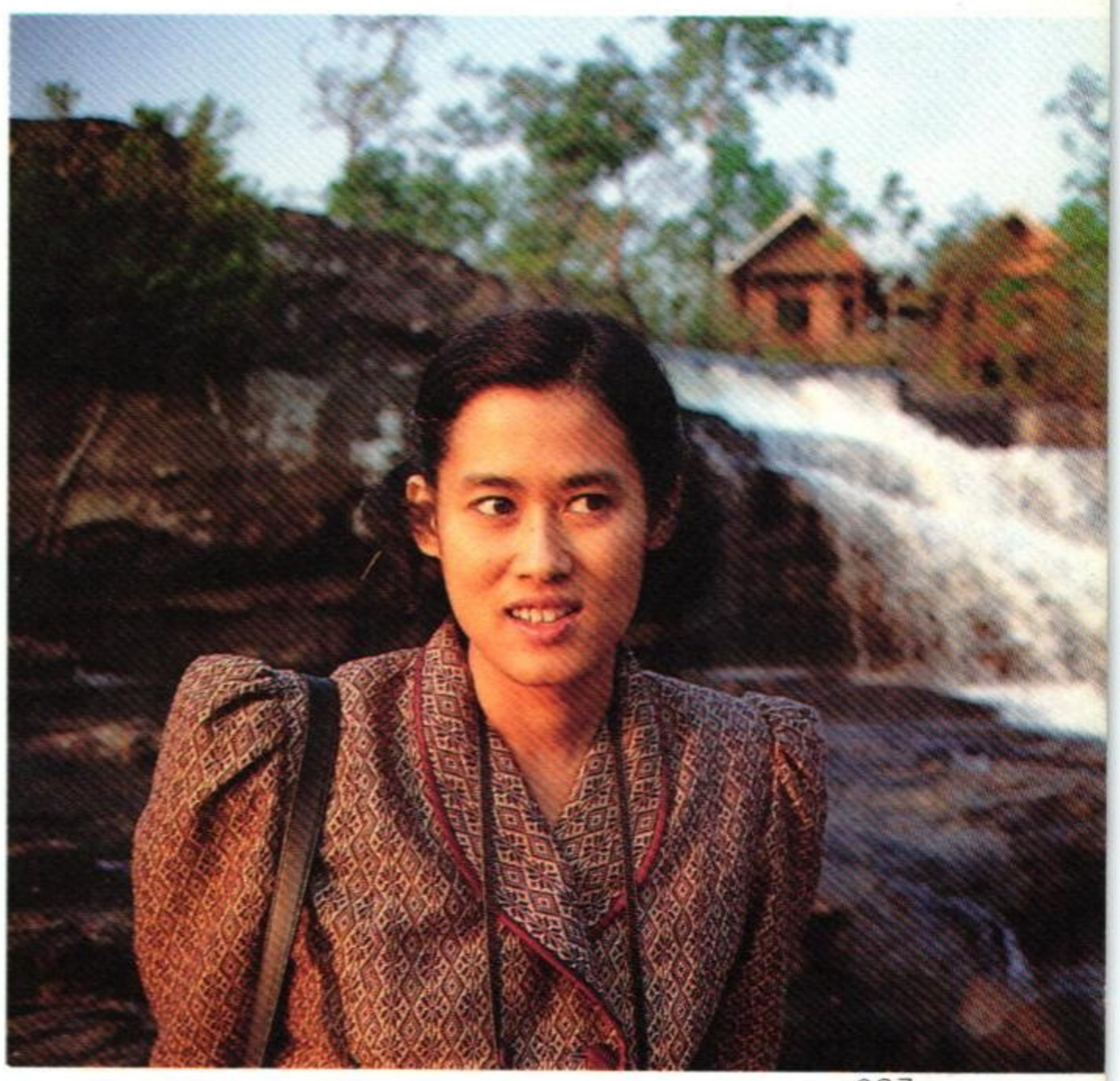

287

287. บริเวณน้ำตกข้าง ๆ บ้านพัก

The Waterfall adjacent to the Guest House.

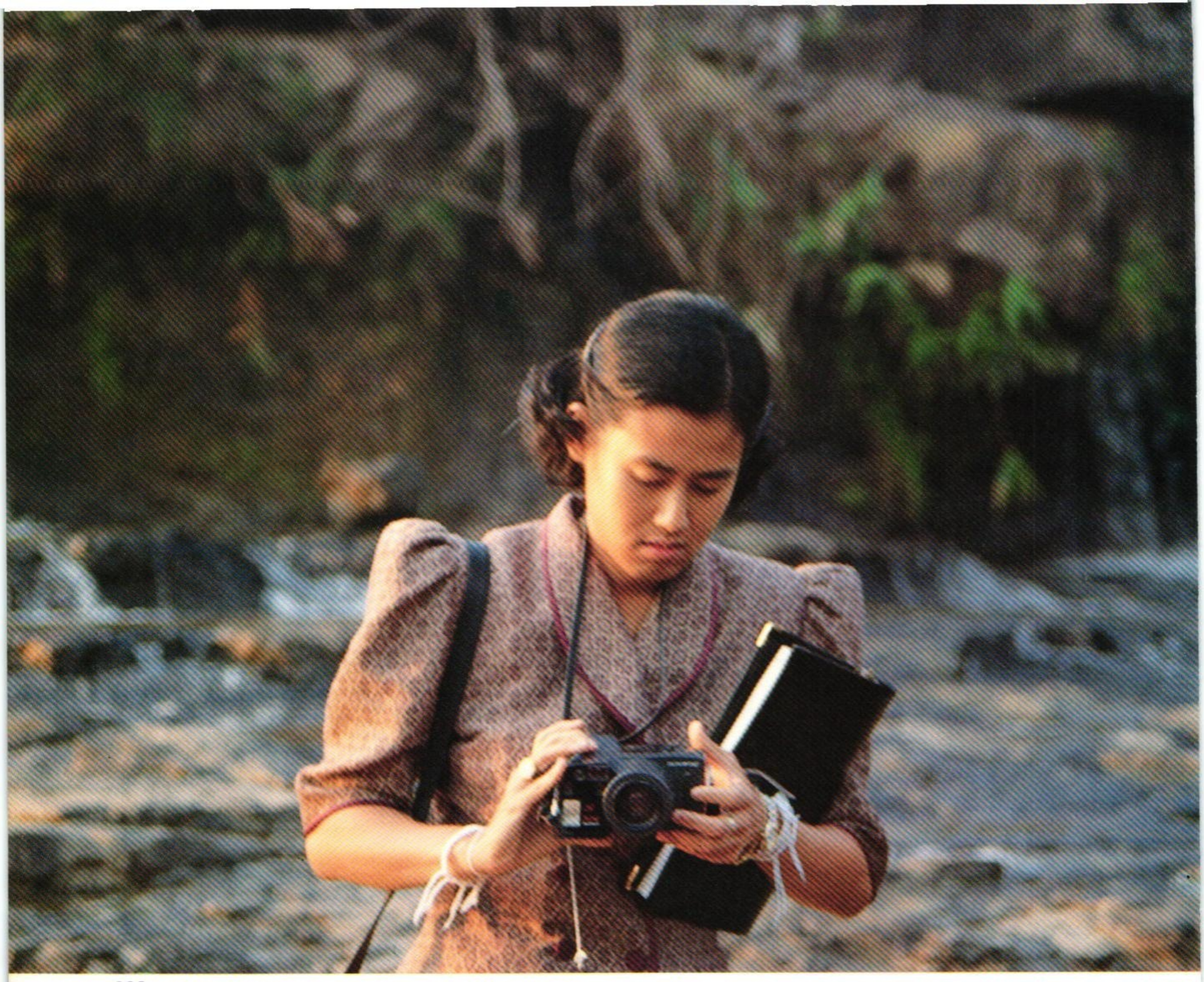

288

288. บริเวณน้ำตก

At the Waterfall.

289.-291. บริเวณสวนสัตว์

At the Zoo.

289

290

291

292

293

294

ก่อนจะกลับได้ไปเยี่ยมบริษัทที่ก่อสร้างซึ่งเป็นบริษัทไทย มีคนงานและเจ้าหน้าที่ไทย ส่วนใหญ่เป็นคนภาคเหนือ เนื่องด้วยเป็นพวกที่ทำงานกับบริษัทมานานแล้วตั้งแต่ครั้งสร้างเขื่อนสิริกิติ์ที่อุตรดิตถ์

ในรถประธานแขวงบอกว่าท่านมีความรู้สึกว่าการทำงานครั้งนี้บริษัทไม่ได้กำไรอะไรเลย เรื่องวัสดุก่อสร้างโดยเฉพาะอย่างยิ่งปูนซีเมนต์ก็มีปัญหา หรือว่าเขาทำครั้งนี้เป็นการรักษาชื่อ ยังมีแหล่งไฟฟ้าพลังน้ำที่จะพัฒนาอีกหลายโครงการ

293

292.–293. ดูการสร้างโรงงานไฟฟ้าพลังน้ำตาดเซ็ด

Observing the site of the Tat Set Hydro-electric Dam.

294.–296. เยี่ยมค่ายคนงานไทย

Visiting the quarters of the Thai construction workers.

295

296

297. *ไปลงสนามบินสะหวันนะเขด*

At the Savannakhet Airport.

ขึ้นเฮลิคอปเตอร์ไปลงปากเซเวลา 10.10 น. แล้วขึ้นเครื่องบินต่อไปสะหวันนะเขด ประมาณ 11.00 น. พันเอก บุนยัง วงพะจัน ประธานปกครองแขวงและคณะคอยต้อนรับ พาไปวัดไชยะพูมก่อน วัดนี้เป็นวัดที่ใหญ่ที่สุด มีพระสงฆ์ อุบาสกอุบาสิกามาต้อนรับมากมายกว่าที่อื่นที่แล้วมา เนื่องจากเป็นเวลาเพลแล้ว จึงเดินทางต่อไปเมื่อทักทายผู้คนเสร็จเรียบร้อย

ระหว่างทางประธานแขวงเล่าว่าตอนนี้กำลังมีตลาดนัดขายสินค้าหัตถกรรมจนถึงวันที่ 25 รถผ่านโรงเรียนสร้างครูชั้นสูง โรงงานซ่อมรถยนต์ เขตปลูกต้นไม้มีไม้สักและไม้พะยูง ปลูกมาประมาณ 25 หรือ 26 ปีแล้ว สวนผลไม้มีมะม่วง ลำไย มะขามหวาน ประธานแขวงบอกว่าที่สะหวันนะเขดนี้ค้าขายกับไทย สิงคโปร์ ไต้หวัน จีน โซเวียต เยอรมัน เวียดนาม ญี่ปุ่น ส่วนมากจะขายไม้ หินกาว (หินปูนสำหรับทำซีเมนต์) หมากแนง กาแฟ ครั่ง หวาย ขี้สี (ชัน)

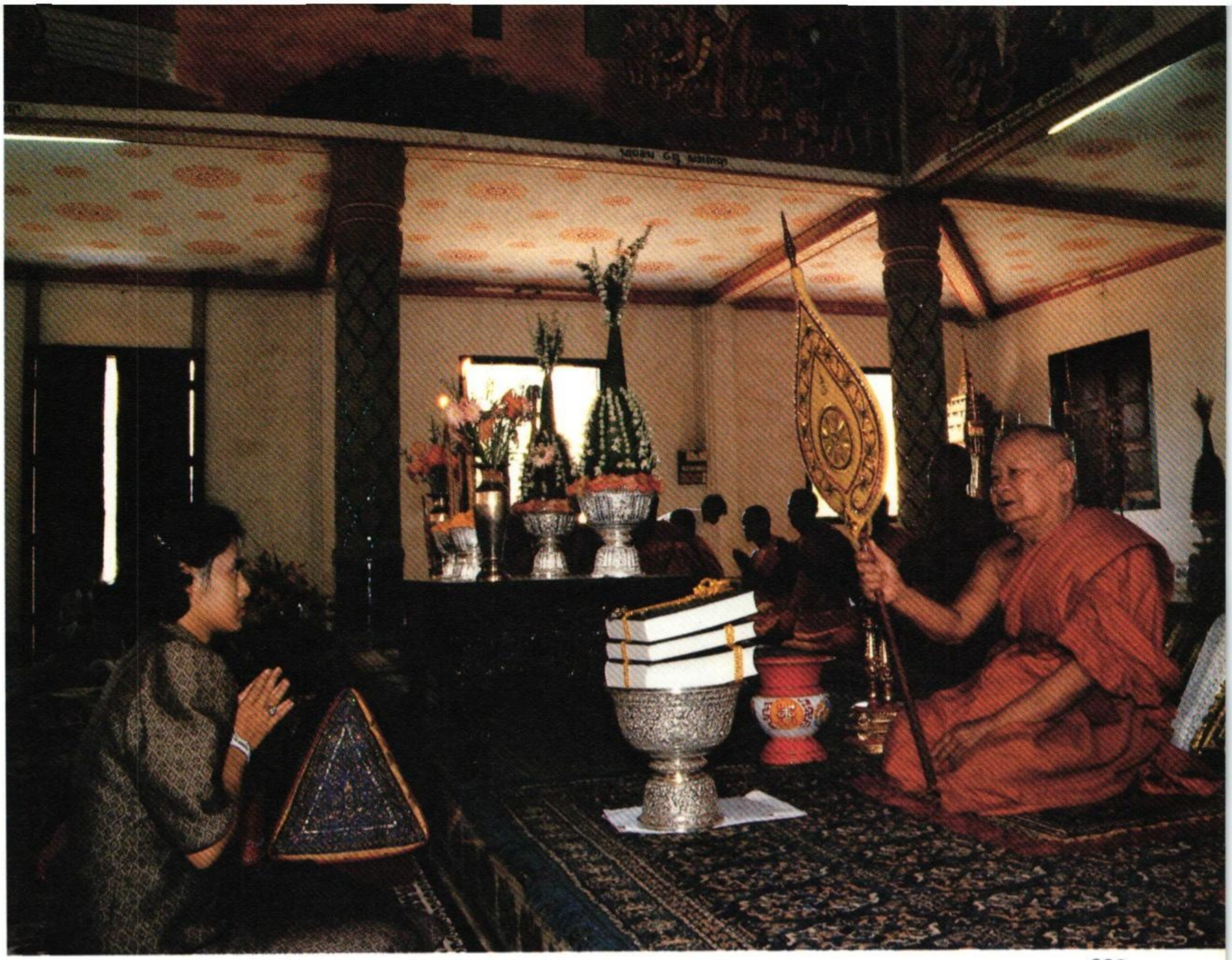

298

298. *ฟังพระสวด*

Receiving blessings from a chapter of monks.

ไปพระธาตุอิงฮัง (รัง) มีข้อมูลซึ่งได้จากเอกสารอธิบายว่า

พระธาตุอิงฮังนี้สูงประมาณ 25 เมตร ยาวประมาณด้านละ 9 เมตร ตั้งอยู่ห่างจากตัวเมืองสะหวันนะเขดประมาณ 15 กิโลเมตร ไม่มีหลักฐานชัดเจนว่าพระธาตุนี้สร้างขึ้นเมื่อไรมีความเป็นมาอย่างไร ถ้าดูจากเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ตำนานโบราณของลาว และลักษณะสถาปัตยกรรมอาจจะสันนิษฐานได้ว่าพระธาตุนี้สร้างขึ้นราวคริสต์ศตวรรษที่ 8 – 10 สมัยเจนละเจริญรุ่งเรืองอาจมีเมืองหลวงอยู่บริเวณปากเซ ในเขตแขวงคำม่วน ชื่อว่าอาณาจักรสีโคตตะบอง ต่อมาประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 11 – 13 พวกขอมได้แผ่อิทธิพลมาตามลำน้ำโขง แถบนี้จึงอยู่ใต้อำนาจขอมทั้งหมด

300

ตำนานโบราณลาวกล่าวถึงการสร้างพระธาตุอิงฮังว่าเป็นอนุสรณ์ถึงพระพุทธเจ้าว่าเคยมาประทับอยู่ใต้ร่มไม้รังณ สถานที่นี้ เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธ์ปรินิพพานแล้ว พระอรหันต์ทั้งหลายจึงได้นำพระบรมธาตุกระดูกสันหลังมาจากอินเดียมาบรรจุไว้ จึงเรียกพระธาตุนี้ว่าพระธาตุอิงฮัง

มีการกล่าวถึงพระธาตุนี้ในทางประวัติศาสตร์เป็นครั้งแรกเมื่อ ค.ศ.1539 เมื่อพระเจ้าโพธิสารราช พระราชบิดาพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ได้ทรงมาบูรณะพระธาตุอิงฮัง พระธาตุพนม และพระธาตุสีโคตตะบอง กล่าวกันว่าไม่ได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบแต่อย่างไร แม้ว่าจะมีการซ่อมอีกหลายครั้ง เพราะพระธาตุอิงฮังไม่ได้ทรุดโทรมเหมือนพระธาตุอื่น ส่วนบานประตูได้นำมาเก็บรักษาไว้ที่พิพิธภัณฑ์หอพระแก้วที่เวียงจันทน์

เรื่องประตูวัดพระธาตุอิงฮังนี้เอกสารว่าอยู่เวียงจันทน์แต่ถามใคร ๆ ที่สะหวันนะเขดนี้ก็ยืนยันว่าไม่ได้ย้ายไปไหน ที่แปลกอีกอย่างคือทำเป็นภาพสังวาส (erotic art) ที่อื่นไม่มี

301

299. *พระธาตุอิงฮัง*
Phra That Inghang.

300.-301. *บริเวณพระธาตุอิงฮัง*
On the grounds of the Phra That Inghang.

คุยกับชาวบ้านที่มารับ เขาเล่าว่าที่นี่มีต้นจิกและต้นฮัง พระพุทธเจ้าเคยประทับพิงต้นฮัง ตรงองค์พระธาตุถือว่าเป็นพุทธาวาส เคยมีสังฆาวาสอยู่นอกกำแพง บ้านธาตุอิงฮังนี้มี 228 หลังคาเรือน อยู่ตำบลโพนสิม เมือง (อำเภอ) คันธบุรี มีเรื่องแปลกอยู่อีกเรื่องหนึ่ง คือเขาเชื่อกันว่าพระพุทธเจ้าเสวยหมูจึงปรินิพพาน แล้วก็เกิดเหตุว่าหมู่บ้านนี้เลี้ยงหมูไม่ได้ หมูจะตายไปหมด ส่วนสัตว์อื่นเลี้ยงได้ตามปกติ

เท่าที่ดูด้วยสายตาพระธาตุอิงฮังนี้ดูคล้ายพระธาตุที่บ้านผือ จังหวัดอุดรธานี มีรูปพระวิษณุทรงครุฑและพระอิศวรกับพระอุมาทรงโค

ท่านประธานแขวงได้เชิญผู้ว่าราชการจังหวัดมุกดาหารมาร่วมปลูกต้นฮังไว้เป็นที่ระลึก ทั้งต้นฮังอินเดียและฮังพื้นเมือง

เห็นชาวบ้านนุ่งผ้ามัดหมี่สวย ถามเขาว่าทอเองหรือเปล่า เขาบอกว่าแต่ก่อนปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ทอผ้าเอง แต่เดี๋ยวนี้หมดสมัยไปแล้ว

303

ไปรับประทานอาหารกลางวันที่เรือนรับรอง อาหารก็อร่อยดี ที่ตลกคือมีหมูหันซึ่งใคร ๆ สงสัยว่าเป็นหมูที่เลี้ยงแล้วตายที่บ้านธาตุอิงฮัง

ประธานแขวงเป็นทหารเก่า มาเป็นประธานแขวงได้ 8 ปีแล้ว มาถึงก็พัฒนาการคมนาคมสำหรับการขายพืชผล และพยายามพัฒนาการเกษตร ระหว่างสงครามสะหวันนะเขดเสียหายมาก ที่เห็นอยู่นี้เท่ากับสร้างขึ้นมาใหม่ทั้งหมด รองประธานแขวง 2 คนที่พบ คนหนึ่งเป็นเพื่อน ดร.สุเมธ ตอนเรียนที่ฝรั่งเศส อีกคนหนึ่งเป็นลูกท่านไกสอน พมวิหาร

302. *ต้นฮัง*
A Hang (Rang) Tree.

303. *อาหารกลางวันที่สะหวันนะเขด*
Luncheon at Savannakhet.

304. *วังเยาวชน*
A youth group.

305

306

ระหว่างอาหารมีคนเล่นดนตรี ประธานแขวงบอกว่าจะหาคนเรียนเพื่อสืบทอดแทนพวกนี้ซึ่งอายุมากกันแล้ว

ขึ้นเครื่องบินกลับเวียงจันทน์ เมื่อถึงเวียงจันทน์ก่อนกลับที่พักได้แวะดูช้างพังเผือกอายุ 14 ปี ชื่อพญานางคำแก้วมิ่งเมืองลาว มาจากจำปาสัก เลี้ยงไว้ที่วังเยาวชน

กลับไปที่บ้านพัก ท่านพูมีให้กวางตัวหนึ่ง หมีตัวหนึ่ง กวางนั้นคล้องมาจากฝูง ส่วนหมีเป็นหมีเลี้ยงเชื่องเขาไม่ให้กินเนื้อเลยจะได้ไม่ดุ

อยู่ ๆ ก็มีฝนตกหนัก ไฟดับ ได้ทราบว่าลูกเห็บตกด้วย นึกถึงงานเลี้ยงอำลาคืนนี้ว่าคงแย่แน่ ๆ แต่ก็ปรากฏว่าจัดได้อย่างดีเยี่ยม ด้วยความร่วมมือร่วมแรงของทุกฝ่าย

ก่อนออกจากบ้านไปงานเลี้ยง ผู้อำนวยการโรงพยาบาลกำแพงพระนครเวียงจันทน์มาพบพร้อมกับภรรยาและลูกสาว คุณหมอเป็นลูกเขยของท่านสีสะหวาดและท่านสีสะหวาดได้ฝากเครื่องดนตรีมาให้ข้าพเจ้าด้วย ส่วนคุณหมอเองเอาสมุดแสตมป์ลาวและกระเป๋ามาให้

307

305. *ช้างเผือก*

The White Elephant.

306. *หมีที่ท่านพูมีให้*

The bear that was a gift from His Excellency Mr. Phoumi Vongvichit.

307. *เครื่องดนตรีทำที่รัสเซีย*

Musical instruments made in the Union of Soviet Socialist Republics.

308. *ผู้อำนวยการโรงพยาบาลกำแพงพระนครเวียงจันทน์ ลูกเขยท่านสีสะหวาดและครอบครัวนำของมาให้ ทั้งของตัวเองและท่านสีสะหวาด*

The Director of the Vientiane Municipal Hospital, son - in - law of General Sisavat Keobounphan, with his family presenting their gifts as well as a gift from the General.

308

309

309. *งานเลี้ยงอำลาที่สถานเอกอัครราชทูต ผู้นำลาวมาหลายท่าน*

Many Lao dignitaries attended the Farewell banquet at the Royal Thai Embassy.

ถึงตอนนี้เห็นจะต้องแทรกเรื่องแสตมป์ลาวเอาไว้สักหน่อย คือเมื่อข้าพเจ้าอยู่ ป.3 ป.4 มีคนให้แสตมป์ลาวเหลืออยู่ตอนนี้ 13 ดวง เขียนว่า "พระราชอาณาจักรลาว" ดวงหนึ่งกำกับภาษาฝรั่งเศสว่า Union Française -Royaume du Laos เป็นภาพพระธาตุหลวง อีก 12 ดวง กำกับภาษาฝรั่งเศสว่า Royaume du Laos เฉย ๆ มีภาพพระธาตุหลวง 2 ภาพ (คนละมุม) ภาพพระพุทธรูป ภาพเณรอยู่ที่หัวเรือ ภาพเจ้ามหาชีวิต ภาพรามเกียรติ์ ภาพ UNESCO ภาพการศึกษา (ทำเป็นรูปกุญแจไขโลก) ภาพวัดพู และภาพแก่งดอนพะเพ็ง

มาคราวนี้ท่านพูมีให้สมุดแสตมป์มา 2 เล่ม เป็นแสตมป์โบราณเล่มหนึ่ง สมัยปัจจุบันเล่มหนึ่ง สมัยโบราณมีภาพชุดโขน ปีสากลแห่งสตรี งานพระบรมศพพระเจ้าสีสะหว่างวง ภาพการทำนา การทอผ้า ชีวิตชาวบ้าน ภาพพระเวสสันดร ภาพวัดต่าง ๆ ที่เราได้ไปดู เช่น หอไตรวัดสีสะเกด ประตูโบสถ์วัดองตื้อ ลวดลายจากวัดวิชุน วัดเชียงทองหลวงพระบาง เป็นต้น

310

310. *ทางฝ่ายทหารและสถานทูตช่วยกันจัดอาหาร*

The Royal Thai Army and the Royal Thai Embassy were the caterers.

ปัจจุบันนี้ (สาทาละนะลัดปะซาทิปะไตปะซาซน ลาว) ก็มีภาพวัดต่าง ๆ ภาพชุดต้านการทำลายป่าไม้ ภาพกาชาด ลวดลายต่าง ๆ ชุดต่อยมวย เครื่องดนตรี ลาว ชาวเขา การงานอาชีพหัตถกรรม (มีสลักเงิน ทอ ผ้า เลี้ยงไหม เครื่องปั้นดินเผา) ผีเสื้อ 40 ปีกองทัพ (มีกิจการของกองทัพ ทั้งการรบและช่วยประชาชนในการ สอนหนังสือ ตรวจรักษาประชาชน) ทำนา รูปช้าง รูป สุนัข ฯลฯ

งานที่สถานทูตเป็นงานที่ข้าพเจ้าเลี้ยงขอบคุณ ตอบแทนฝ่ายลาวที่ต้อนรับเป็นอย่างดี เชิญผู้นำลาวมา หลายท่าน ทางทหารและสถานทูตช่วยจัดให้ นำอาหาร มาจากกรุงเทพ กรมศิลปากรจัดนักดนตรีและนักแสดง มาจำนวนมาก มีทั้งวงดนตรีสากล วงดนตรีไทย และวง ดนตรีพื้นเมืองของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ ร้องเพลง ม่วน ๆ ทั้งนั้น ได้ความว่ามีคนอยากขึ้นบนเวทีเสียด้วย ซ้ำไป ท่านบุนเกิดบอกว่าถ้าเป็นที่ต่างจังหวัดไม่ได้เป็นที่ เวียงจันทน์พวกศิลปากรเห็นจะไม่ได้กลับจนรุ่งสว่าง นับ

311

312

313

ว่าประสบความสำเร็จดียิ่ง พอรับประทานอาหารเสร็จ ศิลปากรมีการแสดงรำแม่บท ระบำไชยสิงห์ ระบำครุฑ และระบำลาว – ไทยปณิธาน ส่วนข้าพเจ้าก็เลยไปเล่นบ้าง โดยเล่นระนาดเพลงสาธุการ ร้องเพลงเต่าเห่ เดี่ยวลาวแพน และเล่นโปงลาง โดยทำหน้าที่โฆษกอธิบายเพลงด้วยตัวเอง

ท่านพูมีบอกว่าคราวนี้ไปหลวงพระบางของคุณยายคำสุกแล้ว คราวหน้าต้องไปเยี่ยมแขวงเชียงขวางของท่านบ้าง นอกจากนั้นน่าจะไปหัวพัน ซำเหนือ น้ำทา คุณยายคำสุกบอกว่าควรมาทุกสองปี ท่านพูมีบอกว่าสมัยหนุ่มๆ ท่านร้องลำพวน (เล่นโต้ตอบกัน) และเป่าแคนได้

311. *กรมศิลปากรนำการแสดงมา*

The Department of Fine Arts of the Ministry of Education supplied the orchestra and dancers from Thailand.

312. *วงดนตรีพื้นเมือง วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์*

Folk musicians came from the College of Dramatic Arts in Kalasin Province.

313. *แสดงดนตรี ตีระนาดสาธุการและเดี่ยวลาวแพน*

Joining with the Thai orchestra in playing the Ranad and as a soloist.

314

315

316

เมื่อจบการแสดงแล้วข้าพเจ้ากล่าวอวยพรท่านพูมี ท่านพูมีหยิบกระดาษออกมาอ่าน 5 หน้า เป็นการสรุปการเยือนลาวของข้าพเจ้า ท่านแต่งเองใช้ภาษาไพเราะ กระชับ และไม่วกวน

เป็นอันว่าการเยือนลาวครั้งนี้ก็จบบริบูรณ์

314. *โปงลาง*

A Pong Lang performance.

315. *ท่านพูมีกล่าว ใช้ภาษาที่ไพเราะมาก*

His Excellency Mr. Phoumi Vongvichit's speech was most eloquent.

316. *ภรรยาท่านพูมีบอกว่าอีกสัก 2 ปีให้มาอีก*

Madame Phoumi Vongvichit toasting towards a future return trip.

พฤหัสบดีที่ 22 มีนาคม 2533

อาหารเช้าวันนี้มีปั่นหลอด หรือที่เราเรียกว่าก๋วยเตี๋ยวหลอด เก็บของเสร็จแล้วข้าพเจ้าลงมาข้างล่างเพื่อให้ของที่ระลึกแก่พวกลาวที่ช่วยเหลือดูแล ท่านพูมีและคณะมาถึงเร็วก็เลยกลายเป็นผู้นั่งเป็นประธาน เมื่อให้ของเสร็จแล้วจึงนั่งคุยกับท่านพูมี ท่านชมว่าหนังสือที่ข้าพเจ้าเขียนน่าสนใจดี ท่านเองเขียนหนังสือหลายอย่าง เช่นตำราไวยากรณ์ลาว ซึ่งมีความสำคัญเพราะในสมัยที่ฝรั่งเศสปกครองไม่ได้ส่งเสริมภาษาลาว ลาวมีคนหลายชาติหลายภาษา ใช้ภาษาไม่เป็นมาตรฐานจึงต้องส่งเสริมกัน ท่านยังเขียนอัตชีวประวัติเอาไว้ด้วย

เมื่อถึงเวลาเดินทางกลับเมืองไทยก็ไปที่สนามบิน มีผู้มาส่งและวิธีการอย่างเดียวกับการรับ เรื่องลาวก็จบลงแค่นี้ ต้องขอบใจหลายสำหรับผู้ที่ช่วยเหลือในการนี้จนสำเร็จปลอดโปร่ง สำหรับท่านผู้อ่านก็ต้องขออภัย และขอแก้ตัวที่ข้อมูลเกี่ยวกับลาวไม่สู้จะครบถ้วน เนื่องจากตอนเขียนก็ต้องเร่งรีบให้เสร็จ ๆ ไป เนื่องจากยังมีเรื่องจีนที่จะต้องเขียนรายงานอีกเรื่องหนึ่ง นอกจากนั้นข้าพเจ้ายังอุตริตีพิมพ์เอง แถมยังจะต้องเตรียมตัวรับเปิดภาคเรียนใหม่ ด้านการเก็บข้อมูลนั้นก็ไม่ได้ข้อมูลครบถ้วน ที่จดเอามาก็ไม่เพียงพอ บางอย่างก็เจ็บใจตัวเองที่ไม่ได้ซักถามสิ่งที่ควรสงสัยไว้ เพิ่งมาสงสัยตอนลงมือเขียน ทำให้เรื่องอาจจะไม่สนุกถึงใจท่านผู้อ่านทั้งลาวและไทย ก็เห็นจะต้องแก้ตัวตามชื่อเรื่องที่ว่า "เบิ่งบ่ทัน เบิ่งบ่หมด"

317

317. *ท่านพูมีให้ของที่ระลึกก่อนกลับ*

Being presented with a gift by His Excellency Mr. Phoumi Vongvichit.

318

319

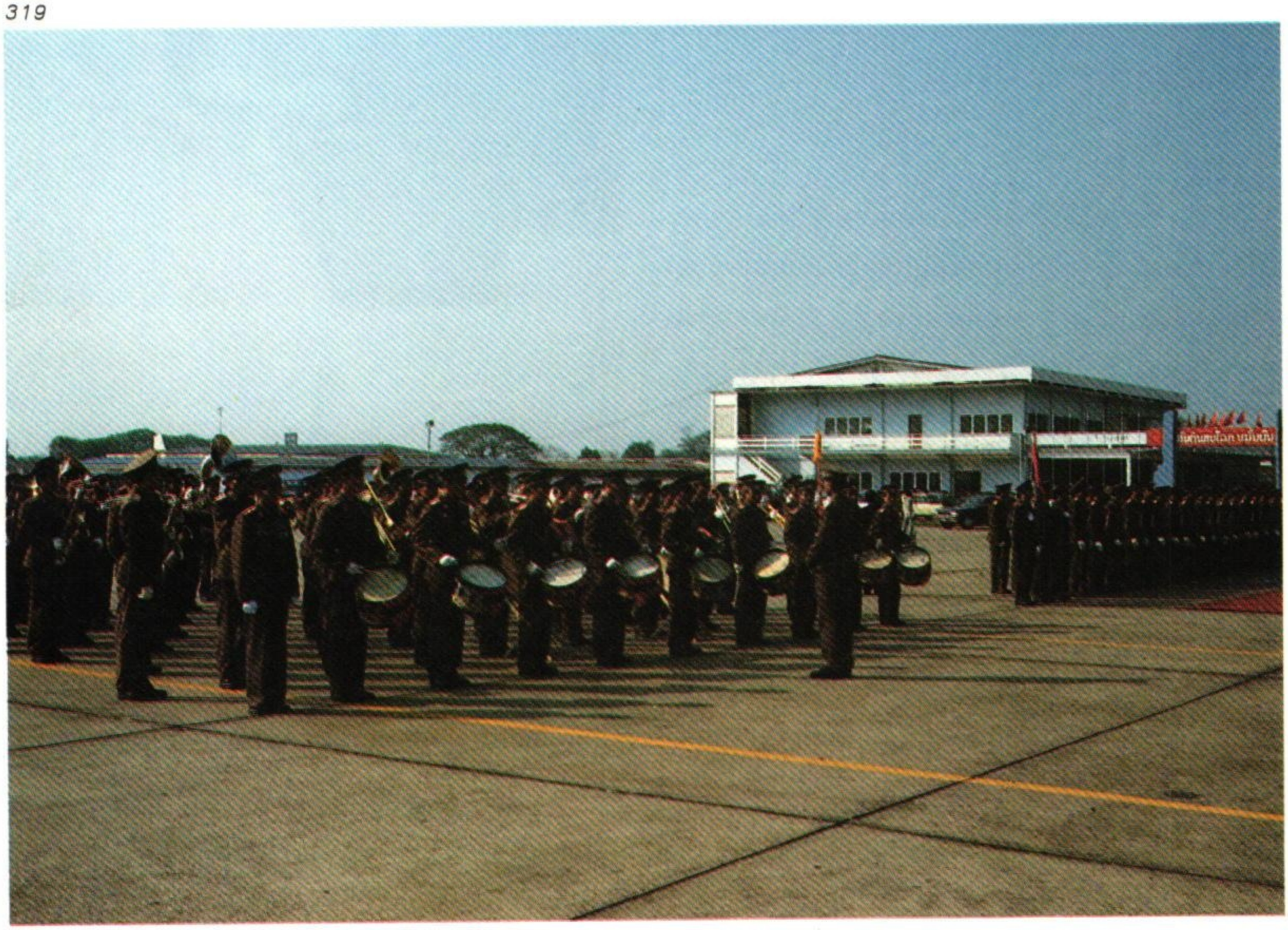

318.-319. *พิธีส่ง*

The Ceremony to bid farewell.

320.-322. *ลาก่อน แล้วคงมีโอกาสกลับมาเยือนอีก*

Farewell, till we meet again.

24/VII
ชาวมจำหน่าย

321

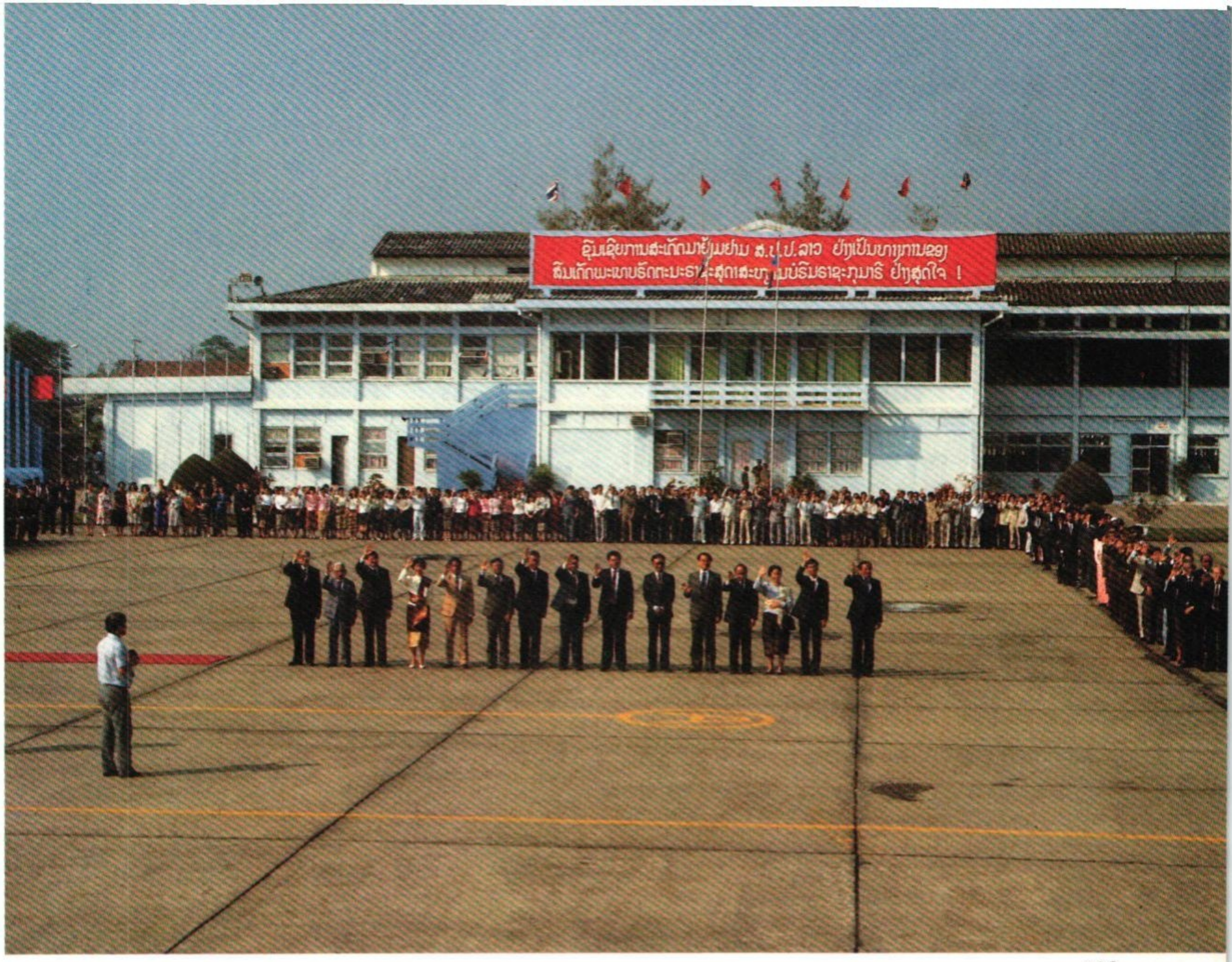

322

ՍՇՈՒՄՆ

พระราชดำรัสตอบ
ท่านพูมี วงวิจิด ผู้รักษาการประธานประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ในงานเลี้ยงพระกระยาหารค่ำถวายอย่างเป็นทางการ
ณ สโมสรสภามนตรี กรุงเวียงจันทน์
วันพฤหัสบดีที่ 15 มีนาคม 2533

ฯพณฯ ผู้รักษาการประธานประเทศ

ข้าพเจ้ามีความยินดีอย่างยิ่ง ที่มีโอกาสมาเยือนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และได้เห็นความเป็นมิตรไมตรีที่ทุกฝ่ายทุกคนแสดงต้อนรับด้วยเต็มใจ ขอขอบใจ ฯพณฯ เป็นอย่างมาก ที่จัดงานเลี้ยงอันใหญ่ยิ่งให้เป็นเกียรติแก่ข้าพเจ้าในค่ำวันนี้

ข้าพเจ้ารู้สึกประทับใจและชื่นชมในคำกล่าวของ ฯพณฯ ที่พรรณนาถึงความสัมพันธ์ ฉันบ้านพี่เมืองน้อง ซึ่งมีมาช้านานแต่กาลก่อนระหว่างประเทศของเรา และได้กล่าวถึงการพัฒนาความสัมพันธ์ไทย-ลาว กับทั้งความตั้งใจและจริงใจของ ฯพณฯ ที่จะพยายามสร้างเสริมและกระชับสัมพันธไมตรีที่มีอยู่ให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นไปอีก ข้าพเจ้าใคร่จะกล่าวเสริมว่า ชาวไทยทั้งมวลก็มีใจปรารถนาอยู่เช่นกัน ที่จะประสานไมตรี และความร่วมมือระหว่างประชาชนทั้งสองฝั่งโขงให้แนบแน่น ให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน และพลังแรงที่จะประกอบกรณียกิจร่วมกัน เพื่อพัฒนาประเทศของเราให้เจริญก้าวหน้า ในการนี้ เราเชื่อว่าความผูกพันกันโดยเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และขนบธรรมเนียม ระหว่างประชาชนลาวกับไทย เป็นสิ่งสำคัญที่จะเกื้อกูลให้ทั้งสองประเทศช่วยเหลือร่วมมือกันในกิจการต่าง ๆ อย่างใกล้ชิดมากขึ้นเป็นลำดับ และเชื่อว่าความร่วมมือกัน โดยอาศัยความบริสุทธิ์จริงใจกับทั้งความเมตตาปรารถนาดีต่อกันเป็นรากฐาน จะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างชาติของเรางอกงามมั่นคง ธำรงอยู่ด้วยความผ่องใสราบรื่นตลอดไป

ข้าพเจ้าขอขอบใจ ฯพณฯ อีกวาระหนึ่งในคำกล่าวต้อนรับและคำอวยพรที่จริงใจ และขอถือโอกาสนี้เชิญชวนท่านผู้มีเกียรติทั้งหลายให้พร้อมกันดื่มอวยพรเพื่อสุขภาพอันสมบูรณ์ และความสำเร็จของ ฯพณฯ ผู้รักษาการประธานประเทศ เพื่อความวัฒนาผาสุกของประชาชาติลาว และเพื่อสัมพันธไมตรีอันแน่นแฟ้นยืนยงระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับราชอาณาจักรไทย

พระราชดำรัสตอบ
นายวงเพ็ด ไซเกอยาจงตัว ประธานปกครองแขวงหลวงพระบาง
ในงานเลี้ยงพระกระยาหารค่ำถวายอย่างเป็นทางการ ณ นครหลวงพระบาง
วันอาทิตย์ที่ 18 มีนาคม 2533

ท่านประธานปกครองแขวงหลวงพระบาง

ข้าพเจ้ายินดีมากที่มีโอกาสได้มาเยือนชาวหลวงพระบางและนครหลวงพระบาง อันเป็นนครหลวงเก่าของประเทศ และมีความสำคัญยิ่งในด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ขอบใจท่านทั้งหลายเป็นที่สุดที่เป็นธุระจัดให้ข้าพเจ้าไปชมโบราณสถานและวัดสำคัญต่าง ๆ อย่างทั่วถึง ทั้งยังจัดการต้อนรับเป็นอันดี ด้วยอัธยาศัยไมตรีอันงดงามตามแบบฉบับของชาวหลวงพระบาง พร้อมกับทำพิธีบายศรีสู่ขวัญให้ด้วยเมื่อบ่ายวันนี้ ซึ่งประทับใจข้าพเจ้ายิ่งนัก

การไปชมโบราณสถานครั้งนี้ทำให้ข้าพเจ้าสังเกตเห็นเป็นแน่ชัดว่า ชาวหลวงพระบางทำหน้าที่สืบทอดมรดกทางศิลปวัฒนธรรมได้อย่างสมบูรณ์ ด้วยการพยายามถนอมรักษาศิลปวัตถุและโบราณสถาน ซึ่งบรรพชนได้บรรจงสร้างไว้แต่บรรพกาล ให้คงสภาพเดิมที่งดงาม เพื่อให้คนภายหลังได้ชื่นชมและศึกษา

ข้าพเจ้าคิดว่าประสบการณ์จากการได้ชมวัตถุสถานต่าง ๆ อันเป็นเครื่องแสดงความเจริญในจิตใจและศิลปวัฒนธรรมของชาวนครหลวงพระบาง จะเป็นประโยชน์มากมายสำหรับข้าพเจ้า ในการที่จะศึกษาค้นคว้าเรื่องราวความเป็นมาและความรุ่งเรืองของอาณาจักรล้านช้างต่อไป

ที่สุดนี้ ข้าพเจ้าขอเชิญชวนท่านทั้งหลายดื่มเพื่อไมตรีจิตมิตรภาพอันสนิทสนมยืนยาว ระหว่างประเทศทั้งสองของเรา และขออำนวยพรให้ทุกท่านที่พร้อมกันมาให้เกียรติแก่ข้าพเจ้าในงานนี้ มีความสุขสมบูรณ์และความเจริญสวัสดีตลอดทุกเมื่อ.

พระราชดำรัสตอบ
นายคำพาย แก้วบัวลา ประธานคณะกรรมการปกครองแขวงสาละวัน
ในงานเลี้ยงพระกระยาหารค่ำถวายอย่างเป็นทางการ ณ แขวงสาละวัน
วันอังคารที่ 20 มีนาคม 2533

ท่านประธานคณะกรรมการปกครองแขวงสาละวัน

ข้าพเจ้ามีความยินดีอย่างยิ่ง ที่มีโอกาสได้มาเยือนแขวงสาละวัน ขอบใจท่านเป็นที่สุด ในคำกล่าวต้อนรับและอำนวยพร น้ำใจไมตรีที่ชาวสาละวันแสดงต้อนรับ กับทั้งความงดงามของภูมิประเทศบริเวณเขื่อนเซเซดและน้ำตกตาดเลาะที่ได้ชมในวันนี้ ทำให้เกิดความปีติชื่นชมและประทับใจข้าพเจ้ามาก

ข้าพเจ้าพอใจที่ได้ทราบและได้เห็นว่ามีการพัฒนาการใช้ประโยชน์จากน้ำในพื้นที่แขวงสาละวัน โดยรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ร่วมมือกับรัฐบาลสวีเดน ธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย และโครงการสหประชาชาติเพื่อการพัฒนา จัดทำโครงการสร้างเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำขึ้นที่เซเซด เป็นเขื่อนน้ำล้นอเนกประสงค์ ซึ่งจะอำนวยประโยชน์อย่างกว้างขวางแก่การจัดระบบชลประทาน เพื่อการพัฒนาการเกษตรทั่วภูมิภาคนี้ รวมทั้งโครงการพัฒนาเศรษฐกิจอื่น ๆ ด้วย เช่น การอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว เป็นต้น ข้าพเจ้ายินดีด้วยเป็นอย่างยิ่ง และขออวยพรให้โครงการเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำนี้บรรลุผลอันสมบูรณ์ สามารถยังประโยชน์สุขแก่ชาวสาละวัน ตลอดทั้งประชาชนส่วนรวมของประเทศได้สมตามความมุ่งหมายทุกประการ

ณ โอกาสนี้ ข้าพเจ้าขอเชิญชวนท่านผู้มีเกียรติดื่มอวยพร เพื่อความเจริญมั่นคงของแขวงสาละวันและความก้าวหน้าผาสุกของชาวสาละวันทั้งมวล.

พระราชดำรัสตอบ
พันเอก บุนยัง วงพะจัน ประธานคณะกรรมการปกครองแขวงสะหวันนะเขด
ในงานเลี้ยงพระกระยาหารกลางวันถวายอย่างเป็นทางการ ณ แขวงสะหวันนะเขด
วันพุธที่ 21 มีนาคม 2533

ท่านประธานคณะกรรมการปกครองแขวงสะหวันนะเขด

ข้าพเจ้าขอบใจท่านและคณะกรรมการปกครองแขวง ตลอดจนประชาชนชาวขันธบุรี แขวงสะหวันนะเขดทุกคน ที่ต้อนรับข้าพเจ้าด้วยอัธยาศัยไมตรีอันดียิ่ง ทั้งยังจัดงานเลี้ยงเป็นเกียรติแก่ข้าพเจ้าและคณะอีกด้วย

ข้าพเจ้ามีความปลื้มปีติเป็นที่สุด ที่มีโอกาสมานมัสการพระธาตุอิงฮัง อันเป็นปูชนียสถานศักดิ์สิทธิ์ที่มีความสำคัญในประวัติศาสตร์ของชาติลาว และเป็นที่เคารพสักการะอย่างสูงของชาวสะหวันนะเขด รวมทั้งประชาชนทั่วประเทศ นอกจากความสำคัญที่กล่าวแล้ว ยังมีความสำคัญที่ควรจะได้สังเกตเห็นอีกประการหนึ่ง คือ ปูชนียสถานแห่งนี้มีลักษณะและรูปแบบสถาปัตยกรรมคล้ายคลึงกับพระธาตุองค์อื่น ๆ อีกมากหลายในบริเวณสองฝั่งแม่น้ำโขง ซึ่งล้วนเป็นที่เคารพสักการะของประชาชนทั้งลาวและไทยสืบเนื่องกันมา แสดงความว่า ประชาชนลาวกับไทยที่อยู่ร่วมถิ่นกันนี้มีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างลึกซึ้งในทางจิตใจและศิลปวัฒนธรรม

ในการมาเยือนสะหวันนะเขดครั้งนี้ ข้าพเจ้าได้นำพระไตรปิฎกฉบับสมบูรณ์ของไทยมามอบแก่วัดไชยะพูมด้วย ประการหนึ่ง เพื่อถวายเป็นพุทธบูชาและเป็นที่ระลึกแห่งการมาเยือนสะหวันนะเขดของข้าพเจ้าอีกประการหนึ่ง เพื่อให้เป็นเครื่องแสดงข้อควรปฏิบัติสำหรับพุทธมามกะประหนึ่งว่า การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนานั้น นอกจากการบำรุงรักษาปูชนียวัตถุและปูชนียสถานทางศาสนาให้ถาวร เพื่อให้คนภายหลังได้เห็นและสักการะบูชาสืบไปแล้ว การธำรงรักษาพระธรรมวินัย ทั้งด้านปริยัติและปฏิบัติ รวมทั้งการส่งเสริมศีลธรรม จริยธรรมของประชาชนนั้น ก็เป็นกิจสำคัญที่ชาวพุทธทุกฝ่ายควรจะได้ร่วมแรงร่วมใจกันกระทำโดยเต็มกำลัง ด้วยพุทธธรรมและความดีงามทั้งปวง จักได้ดำรงมั่นคงและอำนวยความสุขสวัสดิ์ร่มเย็นแก่ชาวโลกอยู่ได้ตลอดไป

ณ โอกาสนี้ ข้าพเจ้าขอเชิญชวนท่านทั้งหลายดื่มอวยพร เพื่อความเจริญมั่นคงของแขวงสะหวันนะเขดและความผาสุกรุ่งเรืองของชาวสะหวันนะเขดทุกคน.

คำถวายพระพรของหมอพรในพิธีบายศรีสู่ขวัญ
สมาคมมิตรภาพ ลาว-ไทย และชาวนครเวียงจันทน์ จัดถวาย
เนื่องในโอกาสที่ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี
เสด็จพระราชดำเนินเยือนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
วันที่ 16 มีนาคม 2533

ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ขอทูลสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในโอกาสเป็นมื้อจันทร์วันชอบ มื้อประกอบขวัญดี เป็นวันชัยยะดิถี อนุตตะโชค จำเริญโลกจักรวาล ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลาย หมายมีท่านผู้ว่าการแทนประธานประเทศ ข้าราชการชั้นสูง ถวายพระพรชัยยะมงคลแด่พระองค์ ขอให้พระองค์จงทรงพระเจริญยิ่งยืนขึ้นไป ด้วยพระพรชัยทั้ง 4 คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ ทุกทิพาราตรีกาล เทอญ

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส
มหาปารมี สพฺพา ปตฺโต มโพธิมุตฺตมำ วรำ
เอเตน สจฺจวชฺเชน (โหตุ เต ชยมงฺคลำ)
ชยนฺโต โพธิยา มูเล สากฺยานำ นนฺทิวฑฺฒโน
สุนกฺขตฺตำ สุมงฺคลำ สุปภาตำสุหุฏฐิตำ
สุขโณ สุมุหุตฺโต สุยิฏฐำ พฺรหฺมจาริ สุภทินฺเน[1]

ศรี ศรี ศรี ศรี สิทธิ พระพรบวอนนะ[2]วิเศษ อติเรกเทโส ชยสุภวำ ชยมงฺคลำ ดั่งนี้เป็นเค้า พระสยามบรมราชกุมารี เนื่องในวันนี้เป็นวันดีเป็นสะตุ เป็นวันพระสัพพัญญูท่อนแท่นแก้วบุญละมัย สัพพะพรหมะการแว่นวิเศษ ทุกประเทศเขาก็ย่องว่า วันนี้เป็นวันชัยหายโภยภัย ทุกขะเว้น สุขให้เกิดยืนยาว สมที่เผ้าบ่อเศร้า ขอให้พระองค์จงจำเริญทศราช ในผาสาทแก้ววิสโย ตามพระราชประเวณีมาแต่เก่าเท่าวันเทอญ

---

[1] เข้าใจว่าตัดมาจากบท "มหาการุณิโก นาโก"

[2] บวร

ความกังวลโศกเศร้าอย่าให้มี พระชนมพรรษายืนยาวอย่าน้อย ขอให้ได้ฮ้อยเท่ากาลวะสา ที่เขนนแน่นอ้อมบ่อยู่ทุกข์คลาย ขอให้หายทุกข์โรคาพยาธิ ขอให้มีอำนาจกล้าผ่าแผ่ฮ้อยเท่าตามแต่พระกำลังทุกสิ่ง

ลาภะสักการะแฮงไหลมา ยศศักดาล้ำเลิศ เกิดพร้อมอนันตัง สรรพทุกสิ่ง ทิพพาธัมโม เห็นดั่งธรรมดวงประเสริฐ พระองค์มีพระราชประสงค์สิ่งใด ขอสิ่งนั้นจงเกิดขึ้น สมดังคำปรารถนา ทุกสิ่งทุกประการ วีระโชค บารมีโชค ขอให้กล้าสามสิบสอง ธัมมามุติ โรคาวิลาหา จงให้เว้นจากพยาธิ์เก้าสิบหกประการ อย่าได้มาผ่อง[3]พาน อยู่ในขันธะสันดานที่สระเกศแห่งพระองค์ ตราบฮ้อยเท่าปาวสาน[4]

ขอให้พระองค์จงสำเร็จในพระราชกรณียกิจมิตรภาพ ลาว - ไทย ให้เจริญรุ่งเรืองวัฒนาถาวรสืบไป ด้วยชัยยะคาถาว่า ชยสุภวำ ชยมงฺคลำ

ห้ามจำหน่าย

---

[3] พ้อง

[4] กัลปาวสาน

คำปาใส

ของ พะนะท่าน พูมี วงวิจิด ผู้ว่ากานแทนปะทานปะเทด สาทาละนะลัดปะซาทิปะไตปะซาซนลาว ก่าวในพิทีถวายพะกายะหานค่ำ เป็นเกียดแก่ สมเด็ดพะเทบลัดตะนะลาซะสุดา สะหยามบอลมลาซะกุมาลี วันที่ 15 มีนาคม 1990

กาบเฮียน สมเด็ดพะเทบลัดตะนะลาซะสุดา เจ้าฟ้ามะหาจักกลีสิลินทอน สะหยามบอลมลาซะกุมาลีที่เคาลบย่างสูง,

เฮียน พะนะท่าน, ท่านยิง, ท่านซาย ที่นับถือย่างสูง,

มื้นี้ข้าพะเจ้าฮู้สึกมีเกียดย่างสูง และมีความปีติยินดีเป็นย่างยิ่ง ที่ได้มีโอกาดอันสะหง่างาม จัดถวายพะกายะหานต้อนฮับสมเด็ดพะเทบลัดตะนะลาซะสุดา เจ้าฟ้ามะหาจักกลีสิลินทอน สะหยามบอลมลาซะกุมาลี เซิ่งได้สะเด็ดมาเยี้ยมยามสันถะวะไมตีย่างเป็นทางกาน สาทาละนะลัดปะซาทิปะไตปะซาซนลาวนำเอาไมตีจิดมิดตะพาบอันสะหนิดสะหนมของปะซาซนไทมามอบให้แก่ปะซาซนลาวในเที่อนี้

ในนามลัดถะบานสาทาละนะลัดปะซาทิปะไตปะซาซนลาว และปะซาซนลาวหมดทังซาด ข้าพะเจ้าขอสะแดงความซมเซยสันละเสิน และกะตันยูฮู้บุนคุนย่างล้นเหลือ ที่พะองซงมีพะหะลีไทอันกว้างขวาง คิดฮอดคิดเถิงปะซาซนลาว และได้ซงสะหละเวลาอันมีคุนค่าสูงสะเด็ดมาเยี้ยมยามพวกข้าพะเจ้า เฮ็ดให้ความฮักแพงถานพี่น้องที่มีมาเป็นเวลาเหิงนานแล้วนั้นเพิ่มทะวีความหนักแหน้นขึ้นกว่าเก่า

คีดั่งที่พวกเฮาทุกคนฮู้จักกันดีแล้วว่า ลาวและไท แม่นสองซาดพี่น้องที่มีสายเลือดเดียวกันมาแต่บูฮานนะกาน ปะหวัดสาดบางเหล้มกอได้เขียนไว้ว่า ตะกุน "อ้ายลาว" เซิ่งแม่นต้นกำเนิดซนซาดลาวและไทปะจุบันนี้ได้เป็นตะกุนนึ่งที่ได้มีความจะเลินสีวิไล เฟื่องฟูไปด้วยวัดทะนะทำอันจบงาม และเคยดำลงคงยู่ฮ่วมกันในสุวันนะพูมแห่งนี้ได้หลายสะตะวัดมาแล้ว

เถิงเท่าปะจุบันนี้เถิงว่าซนซาดลาวและซนซาดไท ได้เติบใหย่ขะหยายตัวขึ้นมา กายเป็นสองปะเทดที่มีเอกะลาด และอำนาดอะทิปะไตของใผลาวกอตาม แต่ความสะหนิดติดพันทางด้านจิดใจ กิลิยามาละยาดด้านพื้นถานวัดทะนะทำ ขะนบทำเนียมปะเพนี สาดสะหนา และพาสาปากเว้าที่ค้ายคีกันที่สุดนั้น ได้เฮ็ดให้ปะซาซนสองซาดพวกเฮา ใช้ความเว้าสืบต่อกันมาว่าลาวและไทเป็นบ้านพี่เมืองน้อง เซิ่งข้าพะเจ้าเห็นว่าทังคนลาวและคนไทบ่อเคยใช้คำสับนี้กับปะเทดใดมาก่อนเลย

แม่นว่าบางคั้งบางคาว กานพัวพัน ลาว-ไท ได้มีความเป็นมาที่บ่อสะหม่ำสะเหมอ มีเวลาขึ้นเวลาลงเวลากะทบกะเทือน และเวลาสะหนิดสะหนมกมเกียวกันมาย่างใดกอตาม ข้าพะเจ้ากอคิดว่าอันนั้นมันเป็น

เลื่องทำมะดาของบันดาปะเทดที่ตั้งยู่ใก้เคียงกัน เซิ่งคนลาวเคยเว้าว่า "ถ้วยยู่หิ้งกอยังกิ้งทับกัน" สะพาบกาน จะเป็นแนวใด สองปะเทดลาวและไทกอยังเป็นสองปะเทดที่มีดินต่อดิน น้ำต่อน้ำ สายพูต่อสายพู เซิ่งบ่อมีสัดตูโตใดจะมาตัดแยกสองปะเทด ลาว-ไท ให้ยะออกห่างไกกัน หลีตัดแยกสายใจลาว-ไท ที่พัวพันฮักแพงกันมาตั้งหลายพันปีแล้วนี้ ให้เหินห่างออกจากกันได้ย่างเด็ดขาด คนไทปากพาสาไท และคนลาวปากพาสาลาว พวกเฮากอเข้าใจกันได้โดยบ่อต้องกานนายพาสาแปความ ด้วยเหดนั้นข้าพะเจ้าจึ่งมีความเซื่อหมั้นย่างแฮงก้าว่า ทุกปันหาที่เกิดขึ้นเฮ็ดให้มีความบ่อเข้าใจกันละหว่างลาวกับไทนั้น สองซาดพวกเฮาจะพะยายามแก้ไขนำกัน ด้วยสันติวิทีคือดั่งพวกเฮาเคยได้แก้ไขนำกันมาแล้วย่างถึกต้องตามพาสิดที่ว่า "ความพะยายามมียู่ที่ใด ความสำเล็ดกอย่อมมียู่ในที่นั้น" ปะซาซนลาวและปะซาซนไทล้วนแต่เข้าใจดีแล้วว่ามันเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องปกปักฮักสาสายสำพันอันดีต่อกัน เพื่อพัดทะนาความฮักแพงถานพี่น้องให้จะเลินงอกงามขึ้นไปย่างบ่อยุดยั้ง สิ่งสำคันที่สุดในปันหานี้ แม่นจะต้องได้เพิ่มทะวีกานส้างความไว้เนื้อเซื่อใจเซิ่งกันและกัน เพาะความไว้เนื้อเซื่อใจกันนั้นเอง จะเป็นพื้นถานให้แก่มิดตะพาบ และความเป็นพี่เป็นน้องที่แท้จิงได้ เพาะสะนั้น กานสะเด็ดมาเยี้ยมยามสันถะวะไมตีย่างเป็นทางกานของสมเด็ดพะเทบคั้งนี้ มันเป็นกานปะกอบส่วนย่างใหย่หลวง เข้าในกานส้างความไว้เนื้อเซื่อใจอันจิงจัง และหนักแหน้นให้แก่ปะซาซนสองปะเทดพวกเฮา เซิ่งปะหวัดสาดของสองซาดเฮาจะจาลึกไว้เท้าซั่วกาละนาน

กาบเฮียนสมเด็ดพะเทบที่เคาลบย่างสูง ข้าพะเจ้ามีความเซื่อหมั้นย่างแน่วแน่ว่า กานที่จะส้างสาพัดทะนาความสำพันถานบ้านพี่เมืองน้อง บ้านใก้เฮือนเคียงที่ดี ละหว่างสองปะเทด และปะซาซนสองซาดลาว-ไท นั้น บ่อสะเพาะแต่แม่นความมุ่งมาดปาถะหนา ความเฮียกฮ้องต้องกานอันซอบทำของปะซาซนสองปะเทดลาว - ไทเท่านั้น แต่ข้าพะเจ้ายังเซื่อแน่ว่า มันกอยังคงจะเป็นพะลาซะปะสงของพะบาดสมเด็ดพะเจ้ามะหาซีวิด พูมิพนอะดูลิยะเดดมะหาลาด และพะบอลมพะลาซินีนาด กอคือพะบอลมมะวงสานุวงแห่งพะลาซะอานาจักไททุกพะอง ดั่งเดียวกัน สำลับปะซาซนลาว และลัดถะบานแห่งสาทาละนะลัดปะซาทิปะไตปะซาซนลาวแล้ว ยามใดกอปาถะหนาที่จะปกปักฮักสาและขะหยายสายสำพันถานบ้านพี่เมืองน้องบ้านใก้เฮือนเคียงที่ดี บนพื้นถานแห่งความสะเหมอพาบ เคาลบนับถือเซิ่งกันและกัน ฮ่วมมือกันส้างสาพัดทะนาเสดถะกิด วัดทะนะทำที่มีผนปะโหยดฮ่วมกัน เพื่อเฮ็ดให้ปะซาซนสองปะเทดได้ดำลงชีวิดย่างม่วนซื่นเบิกบาน อิ่มหนำสำลาน และฮ่มเย็นเป็นสุก

ย้อนแนวนั้น ข้าพะเจ้าจึ่งยังจำได้เป็นย่างดีว่า ในโอกาดพะซนพันสาของพะบาดสมเด็ดพะเจ้ามะหาซีวิดพูมิพนอะดูลิยะเดดมะหาลาด คบ 5 ฮอบนั้น ข้าพะเจ้ามีจุดปะสงจะเดินทางไปกุงเทบมะหานะคอนเพื่อถวายพะพอนด้วยตนเอง แต่ย้อนสะพาบกานบ่ออำนวยให้ ดั่งนั้นข้าพะเจ้ากอจึ่งได้พ้อมกับเจ้าหน้าที่และข้าลาซะกานซั้นผู้ใหย่ของลาวไปฮ่วมกานถวายพะพอนดั่งก่าวนั้น ยู่ที่สะถานเอกอักคะลาซะทูดไทปะจำเวียงจันในคั้งนั้น

สมเด็ดพะเทบที่เคาลบ บันดาท่านที่มีเกียดทังหลาย ดั่งที่สมเด็ดและท่านทังหลายซาบดีแล้วนั้น ปะเทดลาวเป็นปะเทดน้อย พนละเมืองบ่อหลาย แต่ซ้ำพัดได้ปะเซินกับไพสงคามทำลายมาเป็นเวลายาวนาน แต่ย้อนความฮักซาด ฮักผืนแผ่นดินย่างแฮงก้าของตน ปะซาซนลาวจึ่งได้ตัดสินใจต่อสู้ด้วยความทอละหดอดทนอันเต็มไปด้วยความเสียสะหละอันใหย่หลวง จนมาเถิง ค.ศ.1975 จึ่งสามาดกอบกู้เอาเอกะลาดแห่งซาดของตนได้ เลิ่มแต่นั้นมา เป็นเวลาเพียง 14 ปีกว่าเท่านั้น ที่ปะซาซนลาวได้มีโอกาดส้างสาพัดทะนาปะเทดซาดของตน ดั่งนั้นกานสะเด็ดมาเยี้ยมยามของสมเด็ดคั้งนี้ สมเด็ดคงซงเห็นได้ว่าปะเทดลาวพวมยู่ในไลยะ

ฮำบาดแผสงคาม พวมก้าวเข้าในไลยะเลิ่มต้นแห่งกานส้างสาพัดทะนาเสดถะกิดสังคม ดั่งนั้นแน่นอนว่า ปะซาซนลาวต้องพวมตกยู่ในสะพาบด้อยพัดทะนา แต่ข้าพะเจ้ากอเซื่อว่า สมเด็ดคงซงเห็นความเหลื้อมใส ของปะซาซนลาวต่อสมเด็ด ต่อมิดตะพาบลาว-ไท และคงจะซงเห็นว่า ปะซาซนลาวปาถะหนาย่างแฮงก้า ยากมีสันติพาบ ยากเห็นอานาคดแห่งความผาสุกของตน นอกจากนั้นสมเด็ดคงจะซงเห็นความจิงใจของ ปะซาซนลาว ที่ยากทะนุทะหนอมมิดตะพาบลาว-ไทไว้ให้หมั้นคง โดยถือย่างแน่วแน่ว่า พี่น้องที่แท้จิงของ เขาเจ้า แม่นตัวสมเด็ดเอง และปะซาซนไททังมวน

ข้าพะเจ้าเซื่อหมั้นว่า กานสะเด็ดมาเยี้ยมยามสันถะวะไมตี สาทาละนะลัดปะซาทิปะไตปะซาซนลาว ของสมเด็ดคั้งนี้ จะเป็นกานปะกอบส่วนอันใหย่หลวงที่สุดเข้าในกานส้างความไว้วางใจแก่ปะซาซนสองปะเทด ในกานที่มุ่งจะพัดทะนาความสำพันถานบ้านพี่เมืองน้อง บ้านใก้เฮือนเคียงที่ดี ดั่งที่ลัดถะบานทังสองปะเทด ลาวและไทมีความพะยายามดำเนินกานยู่ในปะจุบันนี้ จะเป็นกานปะกอบส่วนเข้าในกานปกปักฮักสาสันติพาบ สะเถียนละพาบในพากพื้นนี้ และในโลกอีกด้วย ในโอกาดนี้ข้าพะเจ้าขอตางหน้าให้คะนะลัดถะบานลาวทุกคน และปะซาซนลาวหมดทังซาด ถวายพะพอนอันสูงแก่สมเด็ดพะเทบลัดตะนะลาซะสุดา สะหยามบอลมลาซะ กุมาลี ขอให้สมเด็ดจ่งซงปาสะจากอุปะสัก หลีไพพิบัดทังปวง และขอให้กานสะเด็ดมาเยี้ยมยามที่เป็น เกียดอันใหย่หลวงให้แก่ปะเทดซาด และปะซาซนลาวคั้งนี้ จ่งบันลุเถิงผนสำเล็ดย่างสะหง่างาม

ข้าพะเจ้าขอเซินซวนท่านทังหลาย ที่ให้เกียดมาฮ่วมงานเลี้ยงนี้ จ่งยกจอกดื่มเพื่อถวายพะพอนแก่ สมเด็ดพะเจ้ามะหาซีวิดพูมิพนอาดูลิยะเดดมะหาลาด และพะบอลมพะลาซินีนาด สมเด็ดพะเทบลัดตะนะ ลาซะสุดา สะหยามบอลมลาซะกุมาลี และพะบอลมมะวงสานุวงทุกพะอง จ่งซงพะกะเสมสำลาน ซงมี พะลานาไมเข้มแขง มีพะซนมายุหมั้นยืนนาน

อวยพอนให้บันดาท่านยิงและซาย ทังไทและลาว ที่มาฮ่วมให้เกียดในค่ำมื้นี้จ่งมีสุขะพาบเข้มแขง และ ได้ฮับผนสำเล็ดในหน้าที่กานงานทุกปะกาน

อวยพอนให้มิดตะพาบลาว-ไท จ่งหมั้นคงขะนงแก่น และแตกดอกออกผนย่างงดงามตะหลอดกาล

ขอขอบใจ

คำปาใส
ของปะทานปกคองแขวงหลวงพะบาง
ในโอกาดถวายกานเลี้ยงเป็นเกียดแก่ สมเด็ดพะเทบลัดตะนะลาซะสุดา
เจ้าฟ้ามะหาจักกลีสิลินทอน สะหยามบอลมลาซะกุมาลี

กาบเฮียน สมเด็ดพะเทบลัดตะนะลาซะสุดา สะหยามบอลมลาซะกุมาลี

เฮียน บันดาท่านผู้มีเกียด

มื้นี้พวกข้าพะเจ้า คะนะปกคองแขวง ตะหลอดเถิงพี่น้องปะซาซนซาวหลวงพะบาง ฮู้สึกเป็นเกียดย่างสูง และมีความปีติซมซื่นยินดีเป็นย่างยิ่งที่ได้ฮับต้อน สมเด็ดพะเทบลัดตะนะลาซะสุดา สะหยามบอลมลาซะกุมาลี ที่ได้กะลุนาสะเด็ดมาเยี้ยมยามเมืองหลวงพะบางของพวกข้าพะเจ้า

ตางหน้าให้คะนะปกคองแขวง และปะซาซนซาวหลวงพะบางทังหมด ข้าพะเจ้าขอถวายความยินดีต้อนฮับอันอบอุ่น และขอสะแดงความขอบพะคุนเป็นย่างยิ่ง ที่สมเด็ดได้ซงมีความปาถะหนาดี สะเด็ดมาเยี้ยมยามพวกข้าพะเจ้าในคั้งนี้

กาบเฮียนสมเด็ดพะเทบที่เคาลบยิ่ง เฮียนบันดาท่านที่ฮักแพง เป็นที่ฮู้จักกันดีแล้ว เมืองหลวงพะบางนี้เดิมเฮียกว่าเมืองเซียงดง เซียงทอง และเมืองซวา ต่อมาเมื่อ ค.ศ.1489 พะเจ้าหล้าแสนไตได้นำเอาพะบางมาไว้ในเมืองหลวงแห่งนี้ จึ่งกายเป็นเมืองหลวงพะบางจนเท่าปะจุบันนี้ หลวงพะบางเป็นเมืองเก่าแก่ทางปะหวัดสาดเมืองมิ่งของลาว นักปะหวัดสาดได้เขียนไว้ว่า หลวงพะบางแต่คั้งบูฮานนั้น มีอานาบอลิเวนกว้างใหยไพสาน ตามตำนานขุนบูลมนั้นเว้าว่า แม่นขุนลอ ลาซะโอลดองที่ 1 ของเจ้าขุนลอ ลงมาส้างเมืองนี้ และเจ้าอิ้ว ลาซะโอลดองที่ 5 ได้ไปปกคองสีอะยุทะยา หลีกุงสีอะยุทะยา จึ่งสะแดงให้เห็นว่าเมืองหลวงพะบางต้นตะกุนของลาว ได้มีสายพัวพันอันดี เป็นบ้านพี่เมืองน้องกับลาซะอานาจักไทมาแต่สะไหมบูฮาน ถานสายเลือดเดียวกัน

กานสะเด็ดมาเยี้ยมยามเมืองหลวงพะบางเที่อนี้ของสมเด็ดพะเทบ ได้เป็นขีดหมายทางปะหวัดสาดที่พวกข้าพะเจ้าตีลาคาสูง และฮู้สึกว่าแม่นกานมายามของยาดติพี่น้องที่บ่อได้พบพ้อกันดนนาน นอกจากนี้ยังได้สะแดงให้เห็นว่า สมเด็ดเองกอคีพะบอลมมะวงสานุวง โดยสะเพาะพะบาดสมเด็ดพะเจ้ามะหาซีวิดพูมิพนมะหาลาด และสมเด็ดพะนางเจ้าลาซินีนาด แห่งลาซะอานาจักไท ซงมีพะไทและความปาถะหนาดีเถิงปะซาซนลาว และซงมีเจดจำนงที่จะฮักสาเสิมขะหยายสายพัวพันอันดีงาม ละหว่างสองปะเทดที่มีมาแต่บูฮานนะกานนั้น ให้หมั้นคงถาวอนตะหลอดไป

ข้าพะเจ้ากอคีปะซาซนในแขวงหลวงพะบางทุกถ้วนหน้า จะจาลึกพะมะหากะลุนาที่คุนคั้งนี้ไว้ในส่วนเลิกของหัวใจ เพาะถือว่ากานสะเด็ดมาเยี้ยมยามของสมเด็ดคั้งนี้ เป็นกานปะกอบส่วนอันใหย่หลวงเข้าในกาน

เพิ่มทะวีสายสำพันมิดตะพาบถานบ้านพี่เมืองน้อง บ้านใก้เฮือนเคียงที่ดีนำกัน ดั่งได้ละบุไว้ในถะแหลงกาน ของลัดถะบานทังสองปะเทด

พวกข้าพะเจ้าเซื่อหมั้นย่างหนักแหน้นว่ากานสะเด็ดมาของสมเด็ดพะเทบ จะนำมาเซิ่งความฮักแพง ความเข้าใจดี ของปะซาซนสองซาดพวกเฮา

ในนามคะนะปกคองแขวงหลวงพะบาง และในนามปะซาซนแขวงหลวงพะบาง ข้าพะเจ้าขอพะลาซะ อะนุยาดเซินซวนบันดาท่านผู้มีเกียดยกจอกดื่มถวายพะไซมุงคุนแด่สมเด็ดพะเทบลัดตะนะลาซะสุดา เจ้าฟ้า มะหาจักกลีสิลินทอน สะหยามบอลมลาซะกุมาลี พ้อมด้วยพะบอลมมะวงสานุวง จ่งซงพะกะเสมสำลาน มีพะลานาไมเข้มแขง และมีพะซนอายุหมั้นยืนนานเท้น.

ขอขอบใจ

คำปาใส
ของท่านคำผูย แก้วบัวละพา
ปะทานปกคองแขวงสาละวัน
ในโอกาดจัดงานเลี้ยงถวายต้อนฮับ
สมเด็ดพะเทบลัดตะนะลาซะสุดา สะหยามบอลมลาซะกุมาลี

กาบเฮียน สมเด็ดพะเทบลัดตะนะลาซะสุดา เจ้าฟ้ามะหาจักกลีสิลินทอน สะหยามบอลมลาซะกุมาลี

เฮียน แขกผู้มีเกียด ท่านยิง ท่านซาย ที่เคาลบนับถือทังหลาย

มื้นี้ข้าพะเจ้าฮู้สึกเป็นเกียดย่างสูงส่ง และมีความปีติยินดีย่างล้นเหลือ ที่ได้มีโอกาดจัดถวายพะกายะหานต้อนฮับสมเด็ดพะเทบลัดตะนะลาซะสุดา สะหยามบอลมลาซะกุมาลี เซิ่งได้สะเด็ดมาเยี้ยมยามสันถะวะไมตี สาทาละนะลัดปะซาทิปะไตปะซาซนลาว และได้กะลุนาสะเด็ดมาเถิงแขวงสาละวันของพวกข้าพะเจ้าในคั้งนี้

ในนามคะนะกำมะกานปกคอง ข้าลัดถะกาน ทะหาน ตำหลวด ตะหลอดเถิงพี่น้องปะซาซนซาวสาละวัน ข้าพะเจ้าขอสะแดงความคำนับซมเซย และกะตันยูฮู้บุนคุนอันล้นเหลือ ที่พะองซงมีความสนพะไทสะเด็ดมาเยี้ยมยามปะซาซนแขวงสาละวัน โดยบ่อได้คำนึงเถิงอุปะสัก และความหยุ้งยากแต่ปะกานใดกานที่สมเด็ดสะเด็ดมาคั้งนี้ แม่นได้นำเอาน้ำใจมิดตะพาบและความฮักแพงถานพี่น้องของปะซาซนไทมามอบให้ปะซาซนลาว เว้าลวม โดยสะเพาะ แม่นมายังปะซาซนแขวงสาละวันพวกข้าพะเจ้า ดั่งนั้นนับว่าเป็นเกียดอันสูงที่ปะซาซนแขวงสาละวันได้ให้กานถวายต้อนฮับพะอง คั้งปะหวัดสาดนี้

กาบเฮียนสมเด็ดพะเทบที่เคาลบย่างสูง ท่านที่มีเกียดทังหลาย แขวงสาละวันเป็นแขวงนึ่งในบันดาแขวงพากใต้ เซิ่งมีที่ตั้งซายแดนติดจอดกับบันดาแขวง และปะเทดใก้เคียงคื

ทิดตาวันออกติดกับสาทาละนะลัดสังคมนิยมเหวียดนาม
ทิดตาวันตกติดกับอำเพอขงเจียมและอำเพอเขมมะลาด จังหวัดอุบนลาซะทานี แห่งลาซะอานาจักไท
ทิดเหนือติดกับแขวงสะหวันนะเขดของลาว
ทิดใต้ติดกับแขวงเซกองของลาว
ทิดตาวันตกเสียงใต้ติดกับแขวงจำปาสักของลาว

มีเนื้อที่ทังหมด 1,200,000 เฮกตา ในนั้นมีเนื้อที่กานปูกฝัง เลี้ยงสัด และป่าไม้กวม อัดตาส่วน 65% มีพนละเมืองทังหมด 210,000 คน ยิง 120,000 คน ปะกอบด้วย 8 ซนเผ่า ปะซาซนเผ่าต่าง ๆ เคยดำลงซีวิดยู่ในดินแดนอันแสนฮักแห่งนี้มาแต่บูฮานนะกาน เคยมีมูนเซื้อดุหมั่นขะหยันเพียน สามักคี

ฮักแพงเซิ่งกันและกัน เป็นเหง้าพะลังเดียวของบันดาเผ่า นอกนั้นยังมีมูนเซื้อที่อ่อนโยนสวยงามปะสานกับเสียง "ขับลำสาละวัน" เซิ่งเป็นทำนองที่หน้าออนซอน เวลาฟ้อนบอกว่า "เต้ยสาละวัน" นั้น กอแม่นนึ่งในบันดาบดฟ้อนลำของลาวเซิ่งเป็นทีนิยมกัน และแผ่หลายย่างกว้างขวางในวงกานสิละปินของลาว จนมาเถิงปะจุบันนี้ แต่เถิงย่างใดกอตาม แขวงสาละวันกอเป็นแขวงนึ่ง ที่ถืกทำลายย่างหนักในสะไหมสงคาม เฮือนซานบ้านซ่องถืกเพพังย่างหลวงหลาย ตัวเมืองสาละวันถืกเผาผานเกี้ยง ตะหลอดฮอดวัดวาอาฮามกอบ่อมีเหลือแม้แต่น้อย ปะซาซนเผ่าต่าง ๆ เกือบทุกคอบคัวในเมืองนี้ ได้ถืกกะทบกะเทือนจากความหายยะนะของสงคามอันยืดเยื้อดังก่าวย่างหลีกเลี้ยงบ่อได้ พายหลังที่ปะเทดซาดได้ฮับความเป็นเอกะลาดเพียงแต่ 14 ปีกว่ามานี้ ปะซาซนแขวงสาละวันได้ฟื้นฟูซีวิดใหม่ของตน ได้ส้างสาพัดทะนาเสดถะกิดสังคม ยู่ในสันติพาบเฮ็ดให้ซีวิดกานเป็นยู่ของปะซาซนบันดาเผ่าค่อย ๆ ดีขึ้นเที่อละก้าว แต่เถิงย่างนั้นกอตาม ปะซาซนแขวงสาละวันพวกข้าพะเจ้า กอยังบ่อพ้นจากไลยะแห่งกานฮำบาดแผของสงคามย่างสิ้นเซิงได้เที่อ ยังตกยู่ในสะพาบด้อยพัดทะนา ยังห่างไกจากความจะเลินสีวิไลยู่ ดั่งนั้นกานถวายต้อนฮับสมเด็ดพะเทบคั้งนี้ ถ้าหากมีความขาดตกบกผ่องปะกานใด ขอพะองจ่งซงพะลาซะทานอะไพแก่พวกข้าพะเจ้าด้วย

สมเด็ดพะเทบที่เคาลบย่างสูง บันดาท่านที่มีเกียดทังหลาย ซาวสาละวันกอเคยเว้ากันตะหลอดมาว่าลาว-ไท แม่นพี่น้องกัน มีกกเค้าเหง้าฮากอันเดียวกัน ขะนบทำเนียมปะเพนี พาสาปากเว้าค้ายคีกันที่สุดความฮักความแพงที่เคยมีมูนเซื้อละหว่างปะซาซนสองซาดลาว-ไท จึ่งบ่อสามาดมีอุปะสักใด ๆ สะกั้นไว้ได้ ดั่งมีคำเว้าต่อกันว่า "ถ้าว่าน้ำของบ่อเหือดแห้งย่าตัดขาดสะพานฮัก" ดั่งนั้น กานสะเด็ดมาเยี้ยมยามสาทาละนะลัดปะซาทิปะไตปะซาซนลาว โดยสะเพาะแขวงสาละวันของพะองคั้งนี้ จะเป็นขีดหมายคั้งปะหวัดสาดที่จะเฮ็ดให้สายสำพันมิดตะพาบถานพี่น้องของปะซาซนสองซาดลาว-ไท จะเป็นกำลังใจอันใหย่หลวงให้แก่ปะซาซนสองซาดพวกเฮา ที่ดำลงซีวิดยู่ตามสองฟากซายแดนสองปะเทด ให้พ้อมกันปกปักฮักสาสันติพาบ และมิดตะพาบ ไว้จนเท้ากาละนาน

ในโอกาดนี้ข้าพะเจ้าขอเซินซวนท่านที่มีเกียดทังหลาย ท่านยิง และท่านซาย จ่งยกจอกดื่มถวายพะพอนแก่พะบาดสมเด็ดพะเจ้ามะหาซีวิดพูมิพนอาดูลิยะเดดมะหาลาด แก่สมเด็ดพะนางเจ้าลาซินีนาดแก่สมเด็ดพะเทบลัดตะนะลาซะสุดา สะหยามบอลมลาซะกุมาลี พ้อมด้วยพะบอลมมะวงสานุวงแห่งลาซะอานาจักไท จ่งพะกะเสมสำลาน ถวายพะพอนในกานสะเด็ดพะลาซะดำเนินเยี้ยมยามลาวของสมเด็ดพะเทบคั้งนี้ จ่งสำเล็ดผนทุกปะกาน

อวยพอนให้ท่านที่มีเกียดทังหลาย ทังไทและลาว จ่งมีสุขะพาบเข้มแขง และมีความสุก

ขอให้มิดตะพาบ ลาว-ไท จ่งยืนยงตะหลอดไป

ขอขอบใจ

คำปาใส
ของท่านบุนยัง วอละจิด
ปะทานคะนะกำมะกานปกคอง แขวงสะหวันนะเขด
ในโอกาดจัดงานเลี้ยงถวายต้อนฮับ
สมเด็ดพะเทบลัดตะนะลาซะสุดา สะหยามบอลมลาซะกุมาลี

กาบเฮียน สมเด็ดพะเทบลัดตะนะลาซะสุดา เจ้าฟ้ามะหาจักกลีสิลินทอน สะหยามบอลมลาซะกุมาลี

เฮียน แขกผู้มีเกียดที่นับถือ

มื้นี้ข้าพะเจ้าฮู้สึกเป็นเกียดย่างสูงส่ง และมีความปีติยินดีเป็นย่างยิ่งที่ได้มีโอกาดถวายกานต้อนฮับกานสะเด็ดพะลาซะดำเนินแขวงสะหวันนะเขด ขององสมเด็ดพะเทบลัดตะนะลาซะสุดา สะหยามบอลมลาซะกุมาลีในคั้งนี้ และได้ฮับเกียดให้ข้าพะเจ้าตางหน้าให้ข้าลัดถะกาน ทะหาน ตำหลวด พี่น้องปะซาซนแขวงสะหวันนะเขด ถวายพะกายะหานเป็นเกียดแก่สมเด็ดในคั้งนี้ด้วย

กาบเฮียนสมเด็ดพะเทบที่เคาลบย่างสูง แขวงสะหวันนะเขดเป็นนึ่งในแขวงใหย่ของลาว ตั้งอยู่พากกางของปะเทด และมีพนละเมืองปะมาน 600,000 กว่าคน แขวงสะหวันนะเขดเป็นดินแดนที่มีทำมะซาดสวยงาม ปะกอบด้วยท่งเพียง และพูเขา ป่าไม้นา ๆ สะนิด เซิ่งเป็นบ่อนเพิ่งพาอาใสของสัดสาวาสิ่งหลายปะเพด ปะซาซนลาวเคยถือเอาแขวงนี้เป็นอู่เข้าอู่ปาของปะเทดยู่ตะหลอดมาเถิงเท้าทุกวันนี้ นอกนั้นดินแดนสะหวันนะเขด ยังเป็นนึ่งในจำนวนแขวงที่ลือชื่อทางด้านปูสะนียะสะถานอันเก่าแก่ นึ่งในจำนวนปูสะนียะสะถานที่เก่าแก่งดงาม อันเป็นมิ่งเมือง และสักกะละบูซาของซาวสะหวันนะเขดกอคือซาวลาวทังปวงนั้นได้แก่พะทาดอิงฮังที่พะองได้ทอดพะเนดแล้วหว่างกี้นี้

เถิงย่างใดกอตาม ดั่งที่พะองซงเห็นได้จากกานสะเด็ดเยี้ยมยามคั้งนี้ว่า ซาวสะหวันนะเขดยังต้องได้ออกเหื่อเทแฮงย่างหลวงหลาย เพื่อต่อสู้กับอุปะสัก และความหยุ้งยากนา ๆ ปะกาน อันเนื่องมาจากสงคามทำลายมาได้หลายสิบปี และต่อสู้กับอุปะสัก และต่อสู้กับความด้อยพัดทะนา กานที่จะขุดค้นเอาความฮั่งมีของทำมะซาดออกมาฮับใช้ชีวิดความเป็นยู่ของปะซาซน ให้ได้ย่างเต็มส่วนนั้น มันกอต้องกานเวลาพอสมควน แต่ปะซาซนแขวงสะหวันนะเขดกอพากพูมใจนำผนสำเล็ดเบื้องต้นของตน เซิ่งเพียงแต่ 14 ปีกว่าหลังจากปะเทดซาดได้ฮับความเป็นเอกะลาดย่างแท้จิง ลัดถะบานกอได้อำนวยความสะดวก และซ่วยเหลือปะซาซนแขวงนี้ ส้างสาพัดทะนาเสดถะกิดสังคมย่างตั้งหน้า เฮ็ดให้ปะซาซนแขวงนี้มีซีวิดใหม่ มีความเบิกบานม่วนซื่นกว่าเก่า

สมเด็ดพะเทบที่เคาลบย่างสูง แขวงสะหวันนะเขดตั้งยู่ติดกับจังหวัดมุกดาหานของไท เซิ่งมีแม่น้ำของเป็นซายแดน ปะซาซนสองปะเทดเคยมีมูนเซื้อสะหนิดสะหนมกมเกียว ฮักแพงกันมาแต่บูฮานนะกาน พาสา

ปากเว้า ขะนบทำเนียมปะเพนี สาดสะหนา ตะหลอดเถิงเสียงฮ้องลำทำเพง เสียงดนตี แบบฟ้อน กอค้ายคีกันที่สุด ดั่งนั้นซาวสะหวันนะเขด และซาวมุกดาหานจึ่งเคยเว้ากันยู่ตะหลอดมาว่า "ลาวและไทเป็นบ้านพี่เมืองน้อง บ้านแก่วเมืองดอง ไปพุ้นกินปา มาพี้กินเข้า..." ส่วนว่าความสำพันที่มีบางคั้งคาวขึ้นลง บ่อสะหม่ำสะเหมอกันนั้นกอเป็นเลื่องทำมะดา แต่กอได้มีความพะยายามแก้ไขนำกัน โดยยืนยู่บนพื้นถานแห่งความสะเหมอพาบและความเป็นพี่เป็นน้อง ข้าพะเจ้าคิดว่ากานสะเด็ดมาเยี้ยมยามสันถะวะไมตีสาทาละนะลัดปะซาทิปะไตปะซาซนลาวของสมเด็ดพะเทบ โดยที่พะองได้ซงกะลุนาสะเด็ดมาแขวงสะหวันนะเขดคั้งนี้ นอกจากที่ได้เป็นเกียดสูงส่งให้ปะซาซนแขวงนี้แล้ว ยังจะเป็นกำลังใจอันใหย่หลวงให้แก่ปะซาซนลาว และปะซาซนไทที่ยู่ใก้เคียงกันนี้ จะได้พ้อมกันปกปักฮักสาสันติพาบและมิดตะพาบไว้ให้หมั้นคงตะหลอดไป เพื่อผนปะโหยดของปะซาซนสองปะเทด

ในโอกาดอันเลิกงามยามดีนี้ ข้าพะเจ้าขอเซินซวนท่านผู้มีเกียดทังหลาย ที่ได้ให้เกียดเข้าฮ่วมงานเลี้ยงนี้ จ่งได้ยกจอกดื่มถวายพะพอนแก่กานสะเด็ดพะลาซะดำเนินเยี้ยมยามสาทาละนะลัดปะซาทิปะไตปะซาซนลาวของสมเด็ดพะเทบลัดตะนะลาซะสุดา สะหยามบอลมลาซะกุมาลี จ่งบันลุผนสำเล็ดย่างสะหง่างาม ขอถวายพะพอนแก่บอลมมะวงสานุวงแห่งลาซะอานาจักไททุกพะอง จ่งซงพะกะเสมสำลาน อวยพอนบันดาท่านที่มีเกียดทังหลาย จ่งมีสุขะพาบเข้มแขง และมีความผาสุก

อวยพอนให้มิดตะพาบถานบ้านพี่เมืองน้อง บ้านใก้เฮือนเคียงที่ดี ละหว่างปะซาซนสองซาดลาว – ไท จ่งยืนยงตะหลอดไป.

ขอขอบใจ

คำปาใส

ของ พะนะท่าน พูมี วงวิจิด ผู้ว่ากานแทนปะทานปะเทด แห่ง สาทาละนะลัดปะซาทิปะไตปะซาซนลาว ก่าวในงานเลี้ยงต้อนฮับที่สะถานเอกอักคะลาซะทูดไท วันที่ 21 มีนาคม 1990

กาบเฮียน พะเทบลัดตะนะลาซะสุดา สะหยามบอลมลาซะกุมาลี

เฮียน พะนะท่านนิคม ตันเต็มซับ เอกอักคะลาซะทูดวิสามันผู้มีอำนาดเต็ม แห่งลาซะอานาจักไท ปะจำลาว

เฮียน พะนะท่าน ท่านยิง ท่านซาย ที่นับถือ

ข้าพะเจ้าและพันละยา พ้อมด้วยเพื่อนลาวทุกคน ฮู้สึกเป็นเกียดอันสูง ที่ได้ถือกเซินมาฮ่วมงานเลี้ยงต้อนฮับในสะถานเอกอักคะลาซะทูดไทในมื้นี้ เนื่องในโอกาดที่สมเด็ดพะเทบลัดตะนะลาซะสุดา สะหยามบอลมลาซะกุมาลี จะซงสะเด็ดนิวัดจากปะเทดลาว กับคืนสู่ลาซะอานาจักไท

ใน 8 มื้ที่สมเด็ดพะเทบลัดตะนะลาซะสุดา สะหยามบอลมลาซะกุมาลี ได้ซงปะทับยู่ในสาทาละนะลัดปะซาทิปะไตปะซาซนลาว โดยได้สะเด็ดไปเยี้ยมยามหลายแขวง พากเหนือ พากกาง และพากใต้ของลาวนี้ เป็น 8 มื้ที่คะนะลัดถะบานและปะซาซนลาวทังมวนมีความม่วนซื่น เบิกบาน หาที่เปียบบ่อได้

ตั้งแต่ก่อนมา คนลาวพวกข้าพะเจ้าเคยได้ยินพะนามของสมเด็ดยู่ในวิทะยุและหนังสือพิม และเคยได้เห็นพะสายาของสมเด็ดยู่ในหน้าโทละพาบ ผู้ใดกอมีความปะสงอันแฮงก้าที่ยากจะเห็นตัวพระองสมเด็ดเองสะเด็ดมาให้เกียดแก่ข้าพะเจ้ายู่ในปะเทดลาว

ใน 8 มื้ต่อมานี้ พวกข้าพะเจ้าฮู้สึกเพิ่งพอใจ ที่ความไผ่ฝันของพวกข้าพะเจ้าดั่งก่าวนั้นได้ฮับความสะหนองและฮู้สึกม่วนซื่นเบิกบานหาที่เปียบบ่อได้ ฟังพะลาซะโอวาดของสมเด็ด อันเป็นสิ่งหน้าจับใจ ที่จะสืบต่อสะถิดยู่ในดวงใจของปะซาซนลาวหมดทังซาดโดยบ่อมีวันหลงลืม

สมเด็ดพะเทบลัดตะนะลาซะสุดา สะหยามบอลมลาซะกุมาลี ซงเป็นพะลาซะทิดาของพะบาดสมเด็ดพะเจ้ามะหาซีวิด แห่งลาซะอานาจักไท เซิ่งตามทำมะดาแล้ว จะต้องเป็นองที่เคาลบยำเกงของปะซาซนลาวทั่วไป แต่ตามความจิงแล้ว สมเด็ดพะเทบซงถะหนอมพะองเอง สะเด็ดลงไปพัวพันกับคนลาวทุกซั้น ทุกเผ่าด้วยพะลาซะกิลิยา วาจา อันนิ่มนวนและอ่อนหวาน เฮ็ดให้คนลาวหมดทุกคนที่ได้ฮับเกียดเข้าเฝ้าคาละวะใก้ชิดสมเด็ด ล้วนแต่มีความเคาลบนับถือ ฮักแพงสมเด็ดย่างสุดอกสุดใจ ปาสะจากความจ่งเจียมย้านกัวทุกปะกาน เฮ็ดให้ทุกคนล้วนแต่ซมเซยสันละเสินทุกพะอิลิยะบดของพะอง ด้วยความกะตันยูกะตะเวทีเป็น

ย่างสูง โดยถือว่าพะองซงเป็นพะสายาลักอันปะเสิดที่สุด แห่งไมตีจิดมิดตะพาบละหว่างสองซาด ลาวและไท ทังเฮ็ดให้ความฮักแพงถานพี่น้องละหว่างปะซาซนลาวและปะซาซนไท ที่มีมาแต่ก่อนแล้วนั้นมีความหนักแหน้นและขะหยายตัวขึ้นตื่มบาดก้าวหนึ่งที่สำคันที่สุด

พวกข้าพเจ้า ขอสะแดงความขอบพะเดดพะคุนอันสุดใจต่อสมเด็ด ที่ได้ซงอดทนต่อความเน็ดเนื่อยพะวอละกาย สะเด็ดไปทอดพะเนดชีวิดกานเป็นยู่ของปะซาซนลาว ในนะคอนเวียงจันและ 5 แขวงของปะเทดลาว ซงนำเอาความอบอุ่นและม่วนซื่นเบิกบานไปให้แก่หมดทุกคน บ่อเพียงแต่เท่านั้น สมเด็ดยังได้นำเอาของขวันอันมีค่าสูงหลายย่าง ไปปะทานให้แก่หลายสะถานที่และหลายคน อันเป็นพะลาซะอานุสอนที่จะสะถิดสะถาพอนตางพะเนดพะกันของสมเด็ด ยู่กับปะซาซนลาว พวกข้าพะเจ้าตะหลอดไป

ข้าพะเจ้า ขอสะแดงความขอบอกขอบใจต่อลัดถะบานแห่งลาซะอานาจักไท และพะนะท่าน นิคม ตันเต็มซับ เอกอักคะลาซะทูดวิสามันผู้มีอำนาดเต็มแห่งลาซะอานาจักไท ปะจำสาทาละนะลัดปะซาทิปะไตปะซาซนลาว ที่ได้ส้างเงื่อนไขอันดีให้พวกข้าพะเจ้ามีเกียดได้ถวายกานต้อนฮับสมเด็ดพะเทบลัดตะนะลาซะสุดา สะหยามบอลมลาซะกุมาลี ในเที่อนี้ เฮ็ดให้ไมตีจิดมิดตะพาบละหว่างสองซาดลาว-ไท ก้าวขึ้นสู่ละดับสูงกว่าแต่ก่อน

กาบเฮียน พะเทบที่เคาลบย่างสูง เฮียนบันดาท่านยิง และท่านซาย ในคะนะผู้แทนลาซะอานาจักไทที่นับถือ พะนักงานและปะซาซนลาวพวกข้าพะเจ้าในทุกท้องถิ่นที่สมเด็ดพะเทบลัดตะนะลาซะสุดา สะหยามบอลมลาซะกุมาลี ได้ซงสะเด็ดไปเยี้ยมยามนั้น ได้ฮับคำสั่งจากลัดถะบานสาทาละนะลัดปะซาทิปะไตปะซาซนลาว ให้บุกหน้าบืนตัวจนสุดกำลัง เพื่อถวายกานต้อนฮับแก่สมเด็ดพะเทบลัดตะนะลาซะสุดาสะหยามบอลมลาซะกุมาลี และคะนะผู้แทนลาซะอานาจักไททุกคนเป็นย่างดี เพื่อเฮ็ดให้สมเด็ดพะเทบซงมีความพอพะไท และให้พวกท่านทุกคนฮู้สึกสะบายใจ คือดั่งซงสะถิดและยู่ในพะลาซะอานาจักไทเองตามที่ข้าพะเจ้าได้ฮู้ พะนักงานแต่ละท้องถิ่นกอได้เอาใจใส่เลื่องนี้จนสุดความสามาดของตน แต่ข้าพะเจ้ากอยังเห็นว่าความบกพ่องในบางด้านคงจะเป็นสิ่งที่หลีกเลี้ยงบ่อได้ ดั่งนั้น ข้าพะเจ้าจึ่งถือโอกาดนี้กาบเฮียนสมเด็ดพะเทบ และขอให้บันดาท่านยิง และท่านซายทุกคน จ่งซงกะลุนาให้อาไพแก่พวกข้าพะเจ้าด้วย

ในปะเทดลาวนี้ ยังมีหลายแขวงที่สมเด็ดพะเทบลัดตะนะลาซะสุดา สะหยามบอลมลาซะกุมาลี บ่อทันได้สะเด็ดไปเยี้ยมยาม ปะซาซนแขวงเหล่านั้นคงจะมีความขัดข้อง และมีความปาถะหนาย่างแฮงก้า ยากเห็นสมเด็ดพะเทบลัดตะนะลาซะสุดา สะหยามบอลมลาซะกุมาลี ซงสะเด็ดไปเยี้ยมยามพวกขะเจ้าในเที่อใหม่ และพวกข้าพะเจ้ากอจะพะยายามถอดถอนบดเฮียนในเที่อนี้ เพื่อถวายกานต้อนฮับสมเด็ดและบันดาท่านที่ติดตามในเที่อหน้า ให้ดีกว่าเก่าเท่าที่จะดีได้

กานสะเด็ดมาเยี้ยมยามสาทาละนะลัดปะซาทิปะไตปะซาซนลาวของสมเด็ดพะเทบลัดตะนะลาซะสุดาสะหยามบอลมลาซะกุมาลีเที่อนี้ พวกข้าพะเจ้าเห็นว่ามันเป็นกานยั้งยืนย่างหนักแหน้นว่าไมตีจิดมิดตะพาบที่ข้าพะเจ้าได้ก่าวไว้ ยู่ในเวลาได้มีเกียดจัดถวายพะกายะหานแก่สมเด็ดพะเทบเที่อแล้วนี้ เป็นสิ่งที่บ่อมีเหดกานอันใดมาพ่าม้างให้ลดผ่อนลงได้ ข้าพะเจ้าขอปะติยานว่า จะพ้อมกันกับพะนะท่านเอกอักคะลาซะทูดไทที่ปะจำยู่กับพวกข้าพะเจ้านี้ เพิ่มพูนคูนส้างมิดตะพาบอันมีมาแล้วนี้ ให้นับมื้หมั้นคงขะหยายตัวและแตกดอกออกผนเป็นย่างดี

สุดท้ายนี้ข้าพะเจ้าขอเฮียนเซิน พะเทบลัดตะนะลาซะสุดา สะหยามบอลมลาซะกุมาลี และท่านยิง ท่านซายทุกคน ที่มาฮ่วมในพิทีสำคันมื้นี้ จ่งซงยกจอกดื่มถวายพะพอนให้แก่สมเด็ดพะเจ้ามะหาซีวิดพูมิพน อาดูลิยะเดด พะบอลมมะลาซินีนาด และพะบอลมมะวงสานุวงทุกพะอง จ่งซงพะกะเสมสำลาน พะซนมายุหมั้นยืนนาน ให้บันดาท่านผู้แทนไททุกคน จ่งมีสุขะพาบเข้มแขง กับคืนสู่ปะเทดไทย่างปอดไพทุกปะกาน อวยพอนให้ พะนะท่าน นิคม ตันเต็มซับ เอกอักคะลาซะทูดไทปะจำปะเทดลาว พ้อมด้วยพันละยา และผู้ฮ่วมงานสะถานทูดทุกคน จ่งมีสุขะพาบเข้มแขง มีอายุหมั้นยืน ปะกอบส่วนเข้าในกานเพิ่มพูนคูนส้างมิดตะพาบ ลาว-ไท ให้แน่นแฟ้น และขะหยายตัวตะหลอดไป อวยพอนให้ท่านยิงและท่านซายทุกคน ทังไทและลาว ที่มาฮ่วมในพิทีอันสำคันเที่อนี้ จ่งมีสุขะพาบเข้มแขง และบันลุผนสำเล็ดย่างงดงามในปะติบัดหน้าที่ของตน อวยพอนให้คะนะนาดตะสินไททุกคน ที่มาฮ่วมสะแดงสินละปะ วันนะคะดี อันเป็นกานเพิ่มความม่วนซื่น สะนุกสะหนานให้แก่งานลาตีวันนี้ จ่งมีสุขะพาบแขงแฮง และสืบต่อปะติบัดหน้าที่อันสำคันของตนย่างได้ฮับผนเลื้อย ๆ ไป

ขอขอบใจ

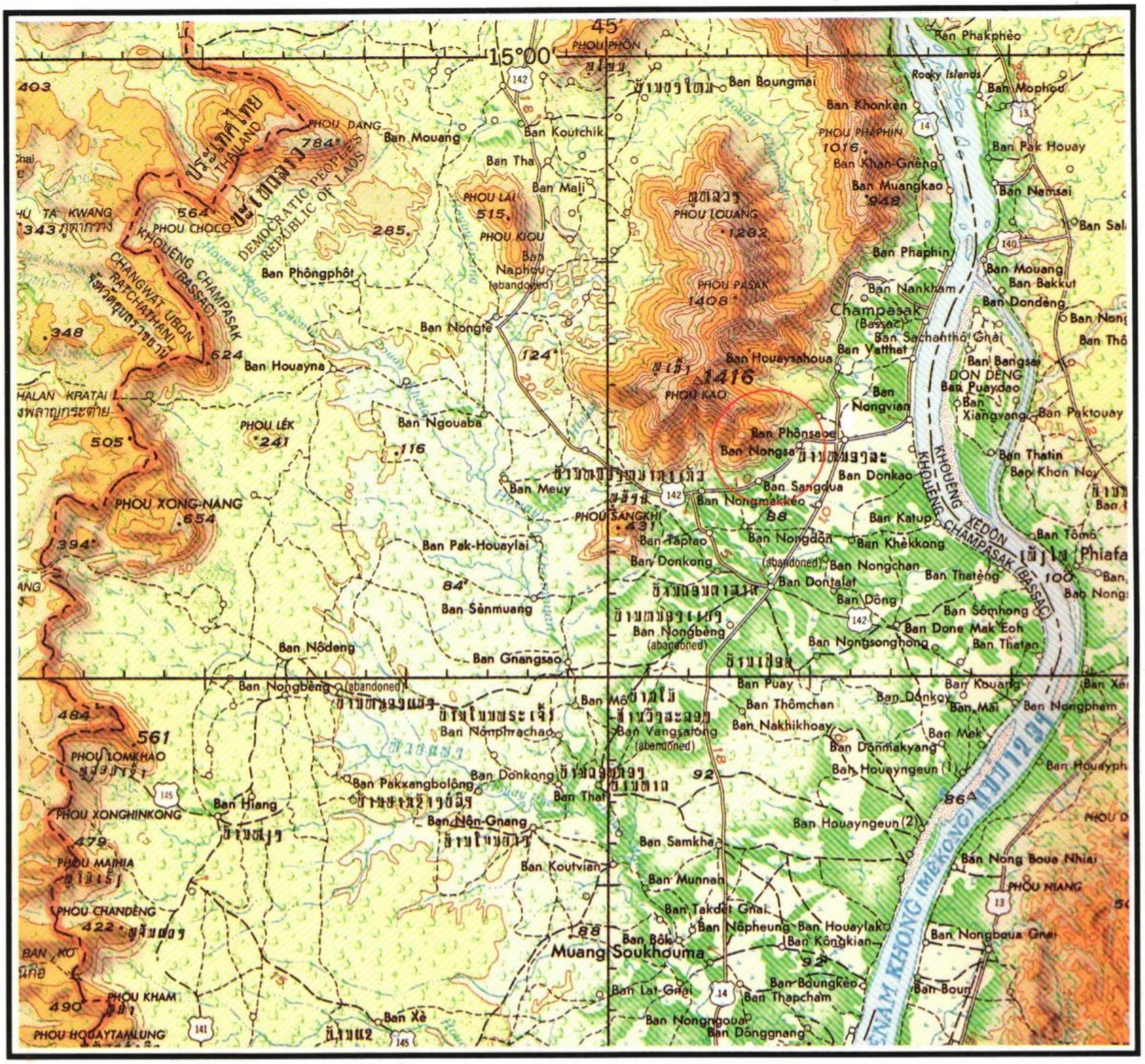

แผนที่แผ่นที่ 1

แผนที่แผ่นที่ 2

แผนที่แสดงที่ตั้งของวัดภู (จากหนังสือของนาย Lunet de Lajonquière)

วัดภูแห่งจัมปาศักดิ์

วัดภู[1] จัดว่าเป็นโบราณสถานในศิลปะเขมรที่งดงามที่สุดแห่งหนึ่ง ความงามของวัดภูนอกจากตัวศาสนสถานเองมีลวดลายวิจิตรแล้ว สถานที่ตั้งของวัดภูก็นับว่าได้เปรียบกว่าที่อื่น ๆ เพราะอยู่ท่ามกลางภูมิประเทศที่มีภูเขาอันงดงามราวกับจิตรกรรม

วัดภูอยู่ห่างจากนครจัมปาศักดิ์[2] ไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ราวแปดกิโลเมตร (ดูแผนที่แผ่นที่ 1) ศาสนสถานแห่งนี้หันหน้าไปทางตะวันออก และตั้งอยู่ไม่ห่างจากแม่น้ำโขงเท่าไรนัก ระหว่างศาสนสถานวัดภูกับแม่น้ำโขงที่อยู่ทางทิศตะวันออกนั้น มีเส้นทางโบราณเชื่อมสถานที่ทั้งสองเข้าด้วยกัน (ดูแผนที่แผ่นที่ 2)

นาย Lunet de Lajonquière ได้บันทึกไว้ในหนังสือ Inventaire Descriptif Des Monuments du Cambodge, Tome II Paris 1907 ว่าสองข้างถนนโบราณแห่งนี้มีร่องรอยของเศษหินทราย ซากเนินอิฐซึ่งเป็นศาสนสถานเก่า และชิ้นส่วนโบราณวัตถุที่กระจายอยู่ตรงโน้นบ้างตรงนี้บ้าง

ตัวเทวาลัยหลังบนสุดตั้งอยู่บนไหล่เขาที่มีส่วนยอดสูงประมาณ 1,200 เมตร ยอดเขานี้มีลักษณะเป็นแท่งขนาดใหญ่ เหตุนี้จึงได้รับการขนานนามว่าเป็น สวยัมภู หรือเป็น ลิงคบรรพต

เบื้องล่างของไหล่เขามีสระน้ำรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขอบสระก่อด้วยศิลาทรายยาว 600 เมตร ตามแนวตะวันตกตะวันออก และกว้าง 200 เมตรในแนวเหนือ-ใต้

ที่ขอบสระทางด้านตะวันตกมียกพื้นหินขนาดใหญ่ ทำเป็นชาลา ขอบด้านข้างสลักเป็นลวดบัวแต่ยังไม่แล้วเสร็จ กลางชาลาหินนั้นมียกพื้นเตี้ย ๆ อาจใช้เป็นที่ประทับของพระมหากษัตริย์ และบุคคลชั้นสูง นาย Henri Marchal ได้แสดงทรรศนะของเขาว่า ชาลานี้อาจเป็นที่ประทับของพระเจ้าแผ่นดิน และขุนนางเพื่อใช้ทอดพระเนตรการละเล่นทางน้ำ (Le Temple de Vat Phou Province de Campasak par Henri Marchal, Laos 2500 E.B.)

---

[1] คือ วัดพู ในบทพระราชนิพนธ์สะกดตามแบบลาว

[2] คือ จำปาสัก ในบทพระราชนิพนธ์สะกดตามแบบลาว

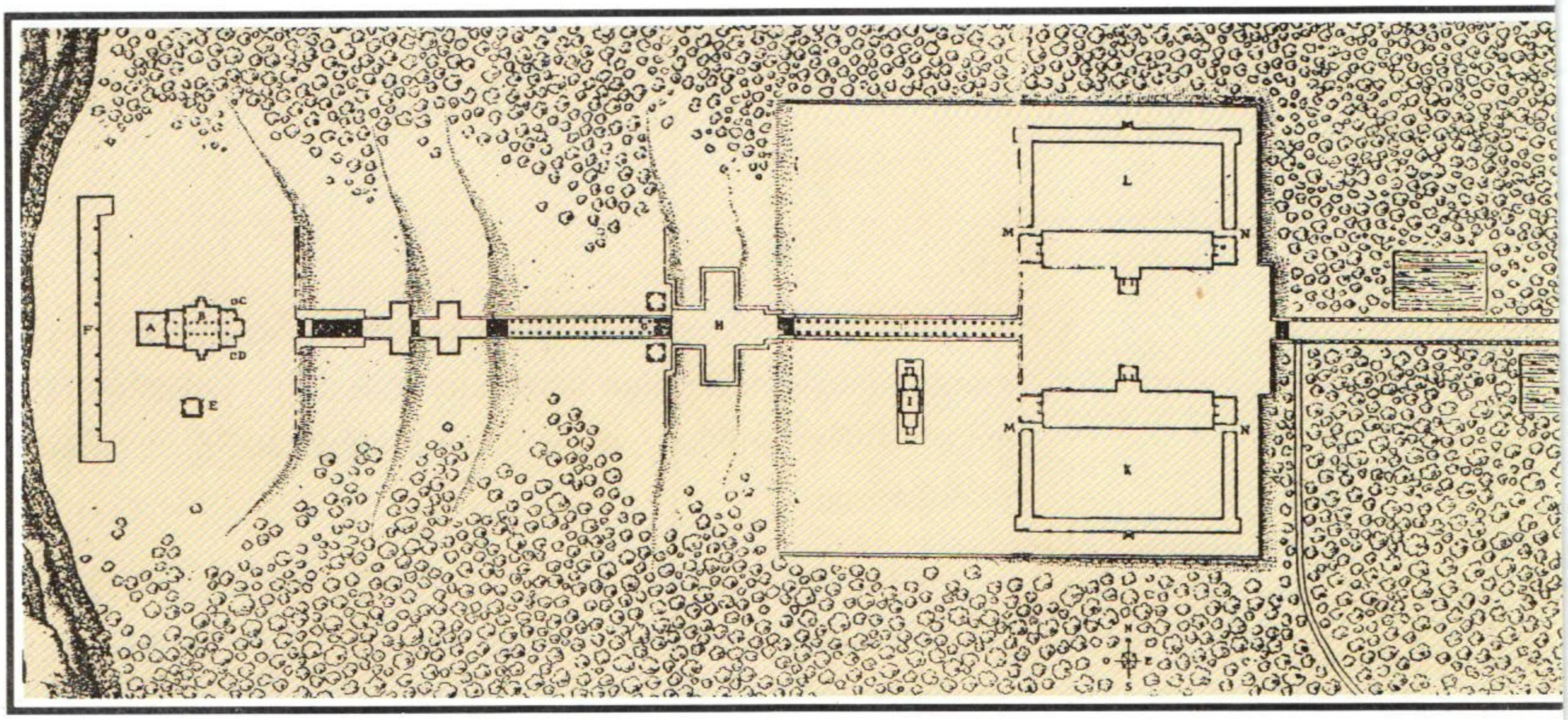

ผังที่ 1 วัดภูแผนผังรวม (จากหนังสือของนาย Lunet de Lajonquière)

จากชาลาดังกล่าวในแนวแกนกลางจะมีถนนยาว 280 เมตร เป็นทางนำไปสู่เทวาลัยบนยอดเขา ถนนสายนี้มีเสาศิลาทรายรูปสี่เหลี่ยมมียอดโค้งแหลม เรียกว่าเสานางเรียงประดับอยู่ทั้งสองข้าง ถนนตอนแรกนี้จะมาสิ้นสุดลงที่ลานกว้างรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาด 80 เมตรในแนวตะวันออกตะวันตก และ 150 เมตรในแนวเหนือใต้

บนลานดังกล่าวทางด้านทิศเหนือสุดและทิศใต้สุดจะเป็นที่ตั้งของมนเทียร มนเทียรแต่ละด้านจะประกอบด้วยกลุ่มของอาคารที่รายล้อมกันโดยรอบ (ดูผังที่ 1) ด้านหน้าของมนเทียรทั้งสองจะหันหน้าเข้าหากัน และหันหาถนนใหญ่ มีระยะห่างจากกันประมาณ 40 เมตร มนเทียรด้านทิศใต้ก่อด้วยศิลาทรายทั้งหลัง ในขณะที่ด้านทิศเหนือก่อด้วยศิลาแลง มนเทียรด้านทิศใต้และทิศเหนือนี้ ที่เหนือประตูจริงและประตูปลอมด้านนอกจะประดับด้วยทับหลังที่มีลักษณะคล้ายกันทั้งหมด โดยทำเป็นรูปเทวดาประทับเหนือหน้ากาล หน้ากาลคายท่อนพวงมาลัย และท่อนพวงมาลัยถูกแบ่งที่เสี้ยวโดยพวงอุบะ รูปแบบของศิลปะเป็นลักษณะแบบต้นบาปวน แต่การกำหนดอายุอาจจะต้องอยู่หลังจากนั้น ทับหลังทั้งหมดนี้มีรูปแบบ รวมทั้งฝีมือการสลักค่อนข้างแข็งกระด้างเมื่อเปรียบเทียบกับทับหลังของเทวาลัย

หน้าบันด้านทิศตะวันออกของมนเทียรหลังเหนือแสดงรูปอุมามเหศวรที่งดงามและมีชีวิตชีวา ในขณะที่หน้าบันอื่น ๆ แสดงองค์ประกอบแบบบาปวนโดยทั่ว ๆ ไป

ด้านหลังของมนเทียรทั้งสองหลังมีลานกว้างรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ล้อมรอบด้วยอาคารยาว ๆ ก่อด้วยศิลาแลงทั้งสามด้าน (คล้ายระเบียงคด แต่มีเพียง

1

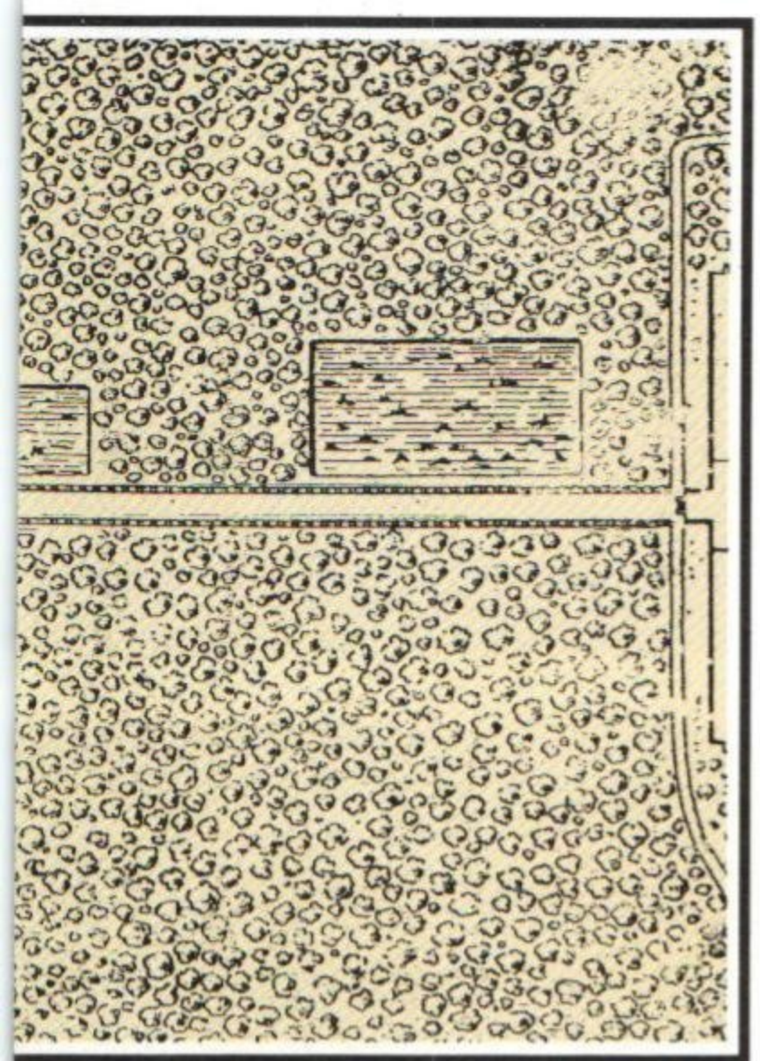

1. *ทับหลังของมนเทียรหลังใต้ แสดงภาพเทวดาประทับเหนือหน้ากาล*
Lintel of southern "palace" depicting a divinity seated on a kāla's head in its centre.

สามด้าน) ยกเว้นมนเทียรหลังใต้ ที่อาคารยาว ๆ นี้ทางด้านตะวันตกก่อด้วยอิฐบนฐานศิลาแลง

อาคารในลักษณะดังกล่าวที่เรียกว่ามนเทียรบ้าง พระราชวังบ้าง โดยที่ไม่มีหลักฐานที่น่าเชื่อถือมาสนับสนุนนี้ เรายังไม่ทราบหน้าที่ที่แท้จริงของอาคารเหล่านี้ แต่บางท่านเช่นนาย Henri Marchal ในหนังสือเล่มเดียวกัน เชื่อว่าอาคารทั้งสองกลุ่มนี้ใช้เป็นที่พักของอาคันตุกะและผู้ติดตาม

ลานที่ตั้งของมนเทียรทั้งสองหลังจะเชื่อมกับถนนที่มีความยาว 100 เมตร ถนนนี้มีขอบที่ตกแต่งด้วยเสานางเรียงเป็นระยะ ๆ ตามแนวขนานไปกับขอบถนน เรายังคงเห็นร่องรอยของซากอาคารที่ก่อเป็นแนวยาว ทอดอยู่ทั้งสองข้างของถนนอย่างชัดเจน อาคารเหล่านี้อาจเป็นที่พำนักของผู้แสวงบุญ ด้านใต้ของถนนสายนี้มีอาคารขนาดเล็ก สร้างด้วยหินทราย หันหน้าตามแนวเหนือ-ใต้

จากนั้นเราจะถึงไหล่เขาชั้นแรกที่ทำเป็นเขื่อนศิลาทรายขนาดใหญ่ ถัดไปจะเป็นบันไดศิลา จากบันไดศิลาก็จะถึงชาลากากบาท แล้วจึงจะถึงบันไดอีกช่วงหนึ่ง ตรงเชิงบันไดด้านทิศเหนือมีรูปทวารบาล มือขวาถือกระบอง มือซ้ายยกขึ้นทาบอก รูปนี้ชาวบ้านเชื่อตามตำนานการสร้างวัดภูว่าเป็นรูปของพระยากำมะทา[3] ผู้เสียพระทัยที่วัดภูสร้างไม่เสร็จก่อนธาตุพนม จึงใช้พระหัตถ์ทุบพระอุระจนสิ้นพระชนม์

เมื่อขึ้นบันไดแล้วจะถึงทางลาดยาวประมาณ 60 เมตร ทางนี้ค่อนข้างชัน ดังนั้นที่พื้นจึงมีการปูหินทรายทำเป็นขั้นบันได เพื่อให้เดินขึ้นได้สะดวก จากนั้นจึงจะถึงบันไดตรงสุดทางเดินเพื่อขึ้นไปบนไหล่เขาอีกชั้นหนึ่ง ตอนบนทำเป็นชาลากากบาทขนาดเล็ก มีนาคประดับขอบชาลา ที่ไหล่เขาสองข้างทางทิศเหนือและใต้มีร่องรอยของอาคารก่อด้วยอิฐด้านละสามหลัง เรียงรายตามแนวเหนือใต้ บริเวณไหล่เขาที่ตั้งศาสนสถานที่ทำด้วยอิฐเหล่านี้ มีการดัดแปลงไหล่เขาให้เป็นเขื่อนขนาดใหญ่ซ้อนกันเป็นชั้น ๆ จากนั้นจึงจะถึงบันไดช่วงสุดท้ายที่ก่อด้วยศิลาทรายและมีสภาพสมบูรณ์ที่สุด บันไดนี้จะนำไปยังเทวาลัยที่ตั้งอยู่บนไหล่เขาชั้นบนสุด

องค์เทวาลัยประกอบด้วยปรางค์อิฐรูปสี่เหลี่ยมจตุรัส ส่วนยอดหักพังหมด เหลือแต่ผนังปรางค์ที่ปราศจากลวดลาย ด้านหน้าขององค์ปรางค์เชื่อมกับมณฑปที่ก่อด้วยหินทราย มีผังเป็นรูปกากบาท มณฑปนี้จะเป็นอาคารที่มีการตกแต่งประดับประดาด้วยลวดลายและภาพสลักที่งดงาม ภายในอาคารประกอบด้วยแนวเสาสองแนวที่แบ่งพื้นที่ภายในอาคารออกเป็นสามแนว หน้าต่างของมณฑปเป็นหน้าต่างปลอม ประดับภายนอกด้วยลูกมะหวดกลึงจากศิลาทราย

---

[3]คือ พะยากำมะทา ในบทพระราชนิพนธ์สะกดตามแบบลาว

มณฑปแห่งนี้ยังคงมีทับหลังที่ยังคงติดตั้งอยู่ในที่ (in situ) เกือบทุกประตูทางเข้า ยกเว้นก็แต่ทับหลังเหนือประตูกลางของมุขด้านตะวันออกที่สูญหายไปนานแล้ว จะขอกล่าวถึงทับหลังต่าง ๆ พร้อมทั้งหน้าบัน จากด้านหน้าของมณฑปดังนี้

ด้านทิศตะวันออกของมณฑปประกอบด้วยทางเข้าสามทาง คงมีเพียงทางเข้าด้านข้างทั้งสองด้านที่ยังคงมีทับหลังติดตั้งอยู่ ทางด้านขวามือทับหลังแสดงภาพพระวิษณุทรงครุฑ สองข้างมีลายท่อนพวงมาลัย หน้าบันเหนือทับหลังชิ้นนี้เป็นหน้าบันสามเหลี่ยมครึ่งอัน แสดงภาพรากษสและวานรกำลังรบกันจากเรื่องรามเกียรติ์ หน้าบันของทางเข้าด้านซ้ายมือแสดงภาพกฤษณะกาลิยะ ซึ่งเป็นภาพที่นิยมมากในศิลปะเขมร หน้าบันครึ่งอันเหนือทับหลังแสดงภาพพระศิวะทรงบำเพ็ญโยคะ โดยมีรูปฤษีและบุคคลนั่งพนมมือบูชาในแถวต่ำลงมา

เมื่อผ่านประตูมุขเข้ามาจะถึงโถงตอนหน้าของมณฑป ซึ่งจะประกอบด้วยประตูอีกสามประตู ที่ผนังในสุดของโถงเหนือประตูกลางจะเป็นทับหลังรูปพระอินทร์ทรงช้างเอราวัณ ซึ่งเป็นทับหลังที่มีความงดงามที่สุดชิ้นหนึ่ง ณ เทวาลัยแห่งนี้ ช้างเอราวัณและพระอินทร์มีขนาดใหญ่ กินพื้นที่ความสูงเกือบจะทั้งหมดของทับหลัง ทำให้ใต้ช้างเอราวัณไม่มีศีรษะของหน้ากาล แต่หน้ากาลกลับไปปรากฏอยู่ที่ปลายสุดทั้งสองข้างของทับหลังแทน นับเป็นองค์ประกอบภาพที่แปลกภาพหนึ่ง

ประตูด้านขวามือเป็นทับหลังรูปเทวดานั่งชันเข่าเหนือหน้ากาล ท่ามกลางลายท่อนพวงมาลัยและพรรณพฤกษา ส่วนประตูด้านซ้ายมือทับหลังทำเป็นรูปพระอินทร์ทรงช้างเอราวัณขนาดย่อม แต่ไม่งดงามเท่าทับหลังชิ้นกลาง

ภายในมณฑป ในสมัยหลังได้มีการแปลงเทวาลัยแห่งนี้ให้เป็นวัดในพุทธศาสนา จึงมีการสร้างพระพุทธรูปขนาดใหญ่ไว้ตรงกลางมณฑป ผนังในสุดของมณฑปมีประตูที่ติดต่อกับปรางค์ประธานได้สามทาง ประตูกลางซึ่งอยู่หลังองค์พระดูเหมือนจะถูกปิดในภายหลัง คงเหลือแต่ประตูข้างสองประตู

เหนือประตูกลางมีทับหลังที่มีลักษณะพิเศษ กล่าวคือเหนือศีรษะหน้ากาลที่ยืดท่อนพวงมาลัย ตามลักษณะของทับหลังแบบบาปวนโดยทั่ว ๆ ไปนั้น ตอนบนหน้ากาลมีเศียรของบุคคลสามเศียร แต่ละเศียรเกล้าผมชฎามกุฎ สันนิษฐานว่าเศียรทั้งสามหมายถึงพระศิวะและชายาทั้งสองคืออุมาและคงคา น่าเสียดายที่ปัจจุบันคนร้ายได้ต่อยเอาเศียรทั้งสามไปแล้ว

เหนือประตูซ้ายมือมีทับหลังแสดงภาพพระศิวะบำเพ็ญโยคะ ประทับเหนือหน้ากาล ท่ามกลางฤษีและรูปบุคคลพนมมือ ส่วนทับหลังของประตูด้านขวามือเป็นรูปเทวดาเหนือหน้ากาล ฝีมือไม่สู้ดีและหักเป็นสองท่อน

2

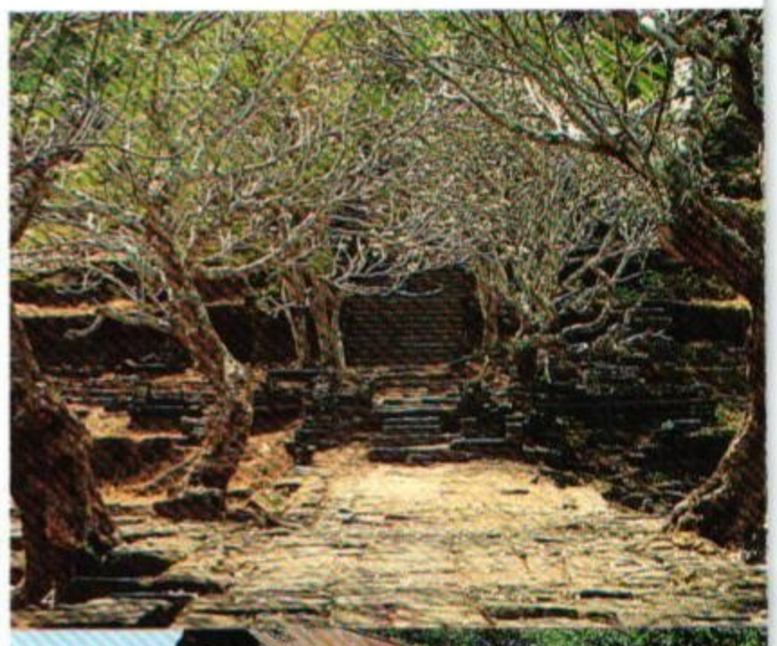

4

5

2. *หน้าบันด้านตะวันออกของมนเทียรหลังเหนือ แสดงภาพอุมามเหศวร*
Umā-Maheśvara on the eastern pediment of the northern "palace".

3. *ชาลากากบาทระหว่างทางขึ้นวัดภู*
Crossed terrace along the avenue to the sanctuary of Vat Phu.

4. *มณฑปของปรางค์ประธานด้านทิศตะวันออก*
Eastern "facade" of the Mandapa.

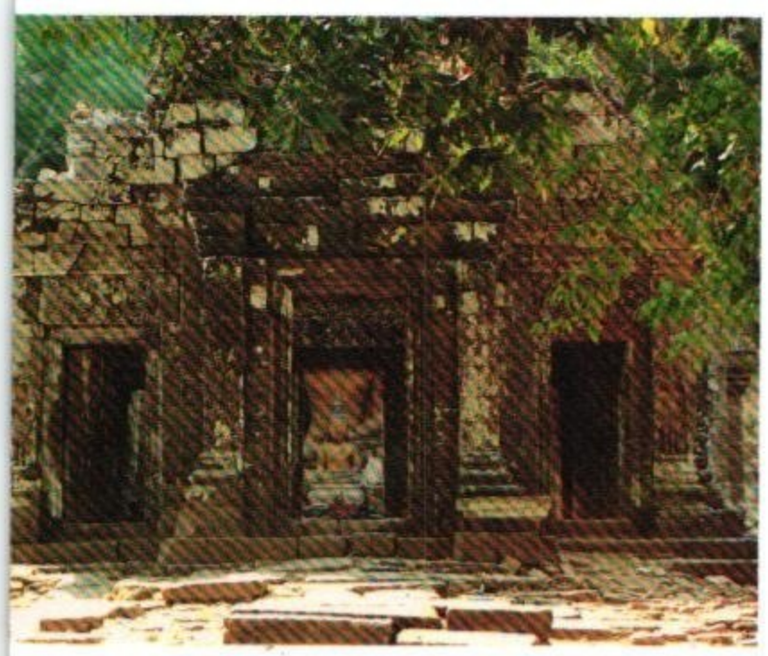

3

6

5. *ด้านข้างของมณฑปและปรางค์ประธาน แสดงการผสมระหว่างอิฐและหินทราย*
Side view of the Maṇḍapa and main Prang showing brick and sandstone.

6. *นางอัปสรบนผนังด้านใต้ของมุขมณฑปด้านตะวันออก แสดงลักษณะของนางอัปสรแบบนครวัด*
Apsara on the southern wall of the eastern entrance of Maṇḍapa showing strong characteristics of Angkor Vat Style.

มุขด้านทิศเหนือด้านนอก ทับหลังทำเป็นรูปเทวดาประทับเหนือหน้ากาล ส่วนหน้าบันซึ่งหักพังไปเกือบหมดเหลือแต่ส่วนล่าง ทำเป็นภาพนารายณ์บรรทมสินธุ์

ทับหลังชั้นในก็เป็นภาพเทวดาประทับเหนือหน้ากาล เช่นเดียวกับทับหลังด้านนอกของประตูมณฑปด้านทิศใต้ หน้าบันของมณฑปด้านใต้ที่เหลือเพียงครึ่งเดียวแสดงภาพการกวนเกษียรสมุทร ส่วนทับหลังด้านในของมุขด้านใต้แสดงภาพกฤษณะประหารพญากงส์ที่มีความงดงามอย่างยิ่ง

ภาพสลักที่งดงามอีกกลุ่มหนึ่งของมณฑปคือภาพทวารบาลและอัปสร ที่ปรากฏบนผนังของมุขด้านตะวันออก

ทวารบาลบนผนังตอนหน้าด้านซ้ายมือของมณฑปมีลักษณะเป็นมนุษย์ ในขณะที่ทวารบาลด้านขวามือมีลักษณะเป็นยักษ์ ทั้งสองตนถือกระบองอยู่ด้านหน้าลำตัว

บนผนังทิศใต้ของมุขตะวันออก มีภาพนางอัปสรที่มีใบหน้า เครื่องประดับและเครื่องแต่งกายตามแบบนครวัดอย่างแท้จริง ในขณะที่นางอัปสรบนผนังของมุขตะวันออกด้านเหนือยังคงรักษารูปแบบของบาปวนไว้เป็นส่วนใหญ่

ทางด้านทิศใต้ของเทวาลัยมีซากอาคารที่หันหน้าไปทางตะวันตก ซึ่งลักษณะเช่นนี้หมายถึงอาคารที่เรียกว่าบรรณาลัยหรือหอสมุด หน้าอาคารมีชิ้นส่วนของหน้าบัน เศียรนาคตกกองอยู่

บนตระพักหินด้านหลังเทวาลัย มีซากระเบียงคด และมีถ้ำที่มีน้ำพุธรรมชาติพุออกมาจากภูเขา น้ำพุนี้ถือว่าศักดิ์สิทธิ์ ในสมัยโบราณจึงมีการต่อท่อชักน้ำเข้ามาในเทวาลัยเพื่อให้น้ำตกลงรดบนศิวลึงค์ที่ประดิษฐานอยู่ภายในครรภคฤห์ ดังนั้นจึงมีความศักดิ์สิทธิ์ถึงสองชั้น เนื่องจากไหลออกมาจากลิงคบรรพต และผ่านการสรงองค์พระศิวลึงค์ในเทวาลัย

บริเวณด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ใกล้ตระพักหินหลังเทวาลัย มีภาพสลักรูปตรีมูรติ ทำเป็นพระอิศวรสิบกรห้าพักตร์ แต่เห็นเพียงสี่ เบื้องขวาของพระอิศวรมีพระพรหมประทับพนมหัตถ์ ส่วนเบื้องซ้ายของพระอิศวรมีพระนารายณ์ประทับคุกพระชานุอยู่

การกำหนดอายุ ศาสนสถานแห่งนี้ปรากฏหลักฐานการสร้างครั้งแรกจากจารึกภาษาสันสกฤต ที่มีอายุในราวพุทธศตวรรษที่ 12

กล่าวถึงการบูชาพระศิวะและเทิดพระเกียรติพระเจ้าชัยวรมันที่ 1 ซึ่งครอง

อาณาจักรเจนละราวปีพ.ศ. 1993 พระบรมราชโองการให้ดูแลรักษาศาสนสถานที่มีชื่อว่าลิงคบรรพต ที่อาจหมายถึงวัดภู

แคว้นจัมปาศักดิ์จากจารึกโบราณในปลายพุทธศตวรรษที่ 12 ก็อาจจะเป็นที่ตั้งของเมืองเศรษฐปุระ อันมีศูนย์กลางอยู่ที่วัดภูด้วย

อย่างไรก็ตามแม้ว่าดินแดนแถบนี้จะมีหลักฐานทางจารึกที่เก่าแก่ และแม้ว่าจากจารึกต่าง ๆ จะส่อให้เห็นว่าวัดภูน่าจะมีมาแล้วตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 12 แต่ตัวศาสนสถานในปัจจุบันก็ดูเหมือนจะไม่เก่าไปถึงขนาดนั้น ปรางค์ประธานที่ก่อด้วยอิฐปราศจากลวดลายหรือโครงสร้างเด่นชัดที่พอจะช่วยกำหนดอายุที่แน่นอน แต่จากการที่ไม่ปรากฏเสาติดผนังที่มุมของปรางค์ อาจจะช่วยให้จำกัดอายุของอาคารหลังนี้ได้ว่าไม่น่าจะอยู่ในสมัยก่อนเมืองพระนคร แต่จะกำหนดชัดลงไปคงจะเป็นไปได้ยาก สำหรับอาคารด้านหน้า (มณฑป) อาจจะกำหนดอายุได้โดยง่ายเหตุที่สร้างด้วยหินทรายและมีลวดลายสลักอยู่ทั้งบนทับหลัง หน้าบัน ฯลฯ

มีจารึกของพราหมณ์ทิวากรบัณฑิต ผู้ขึ้นเป็นราชครูในราชสำนัก กล่าวถึงพระนามของชัยวรมันที่ 6 ราวปลายพุทธศตวรรษที่ 16 และศาสนสถานวัดภู ซึ่งเป็นหนึ่งในศาสนสถานที่สำคัญของราชอาณาจักร

ลวดลายที่ปรากฏอยู่บนทับหลัง หน้าบัน แม้กระทั่งทวารบาล และนางอัปสร ล้วนแต่แสดงลักษณะของศิลปะแบบบาปวนตอนปลาย หรือต้นสมัยนครวัด ที่น่าสนใจได้แก่หน้าบันทิศเหนือที่แสดงรูปนารายณ์บรรทมสินธุ์ หน้าบันด้านนี้ชำรุดเกือบหมด แต่ยังพอมองเห็นส่วนพระเพลา พระชานุ และพระชงฆ์ของพระนารายณ์ พระนารายณ์บรรทมเหนือมังกร น่าเสียดายที่สภาพของหินถูกเชื้อราคุกคาม จึงไม่อาจมองเห็นได้ว่ามีนาครองรับพระองค์ของพระนารายณ์

7

7. *นางอัปสรบนผนังด้านเหนือของมุขมณฑปตะวันออก ยังคงแสดงลักษณะบางอย่างของศิลปะบาปวน*
Apsara on the northern wall of the eastern entrance of Maṇḍapa still shows some characteristics of Baphuon Style.

9

9. *ทับหลังประตูกลางของห้องภายในมณฑปทำเป็นรูปพระอินทร์ทรงช้างเอราวัณ*
Lintel above the inner entrance of Maṇḍapa depicting Indra on Airāvata.

8

8. *ทวารบาลข้างประตูทางเข้ามณฑป ศิลปะนครวัด*
Dvārpāla, Angkor Vat Style.

เหนือมังกรหรือไม่ หรือพระนารายณ์บรรทมโดยตรงบนมังกร แต่น่าจะเป็นอย่างแรก เพราะถ้าเป็นอย่างหลังอายุคงจะต้องต่ำลงมาถึงสมัยบายน ในพุทธศตวรรษที่ 18 นอกจากนั้นทวารบาลทั้งสองตน รวมทั้งอัปสรบนผนังด้านทิศใต้ของมุขมณฑปด้านตะวันออก ก็ล้วนแต่แสดงลักษณะของศิลปะขอมสมัยต้นนครวัดทั้งสิ้น ส่วนที่เหลือคือทับหลังทั้งหมด รวมทั้งอัปสรบนผนังด้านเหนือของมุขมณฑปด้านตะวันออก แสดงลักษณะผสมระหว่างบาปวนและนครวัด

มีจารึกในสมัยพระเจ้าสูรยวรมันที่ 2 ที่กล่าวถึงวัดภู ในฐานะศาสนสถานที่สำคัญในรัชสมัยของพระองค์ด้วย ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าเทวาลัยที่วัดภูดังที่เห็นในปัจจุบัน น่าจะสร้างขึ้นในช่วงปลายสมัยบาปวนต่อด้วยนครวัด

นาคราวสะพานที่อยู่ระหว่างทางเดินขึ้นเทวาลัยก็ดูจะยืนยันถึงศิลปะต้นนครวัดได้อย่างดี

อย่างไรก็ตาม ลวดลายที่ปรากฏอยู่ที่มนเทียรที่แสดงลักษณะลวดลายที่ดูจะเก่ากว่านั้น อาจมิได้หมายความว่ามนเทียรทั้งสองจะต้องสร้างขึ้นก่อนสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ ที่เห็นในปัจจุบัน แต่อาจเป็นไปได้ว่าเนื่องจากเป็นอาคารประกอบที่มีความสำคัญรองลงไป ช่างจึงยังคงใช้ลวดลายแบบเก่า ๆ ที่แพร่หลายมาก่อน คือลวดลายแบบบาปวนตอนต้นมาสลักลงตามส่วนต่าง ๆ ของอาคาร ลักษณะดังกล่าวดูเหมือนจะปรากฏในโบราณสถานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยด้วย อนึ่งลายที่ปรากฏที่มนเทียรเมื่อเปรียบเทียบกับลายของเทวาลัย ดูจะด้อยกว่าและกระด้างกว่า เสมือนหนึ่งทำโดยช่างที่มีฝีมือรอง ๆ ลงไป

โดยสรุปแล้วเทวาลัยวัดภูที่เห็นในปัจจุบัน น่าจะมีอายุอยู่ในช่วงต้นพุทธศตวรรษที่ 17 ถึงกลางพุทธศตวรรษที่ 17 คือต้นสมัยนครวัดนั่นเอง.

10

10. *ทับหลังเหนือประตูทางเข้ามณฑปด้านทิศเหนือ แสดงรูปเทวดาประทับเหนือหน้ากาล*
Lintel of the northern entrance of Maṇḍapa depicting a divinity seated on kāla's head.

หนังสือพระราชนิพนธ์ในโครงการตามพระราชดำริ

ที่จัดพิมพ์แล้ว

ฉบับปกแข็ง

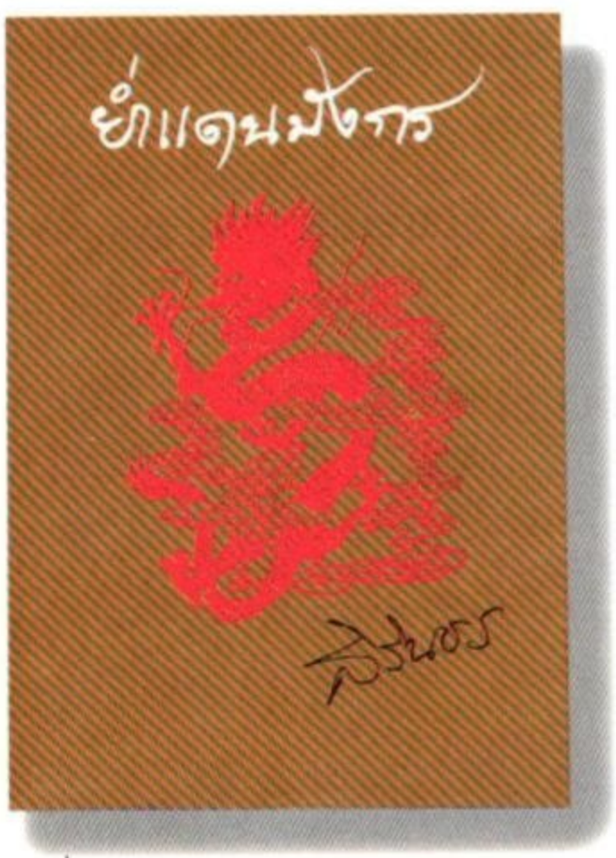

ย่ำแดนมังกร 300 บาท

(จำหน่ายหมดแล้ว)

ชมช่อมาลตี 300 บาท

(จำหน่ายหมดแล้ว)

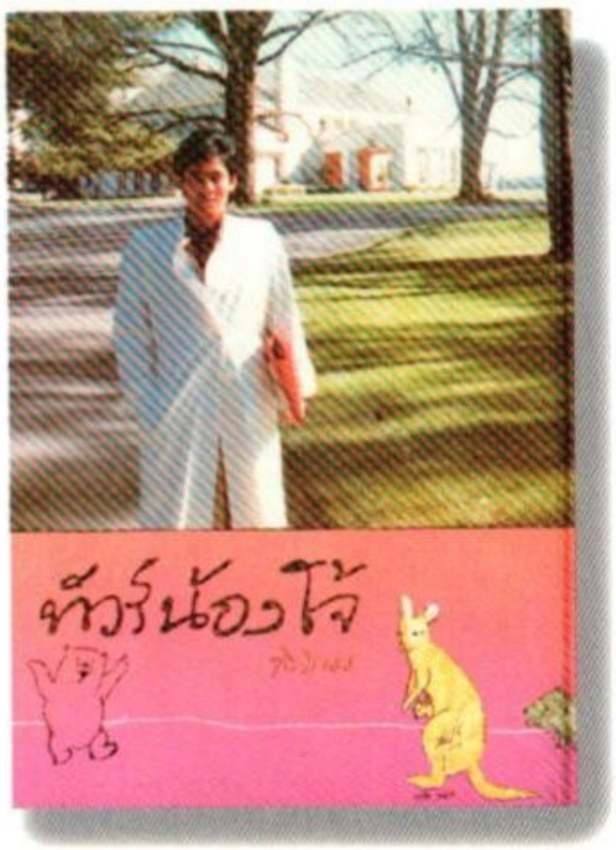

ทัวร์น้องโจ้ 300 บาท

(จำหน่ายหมดแล้ว)

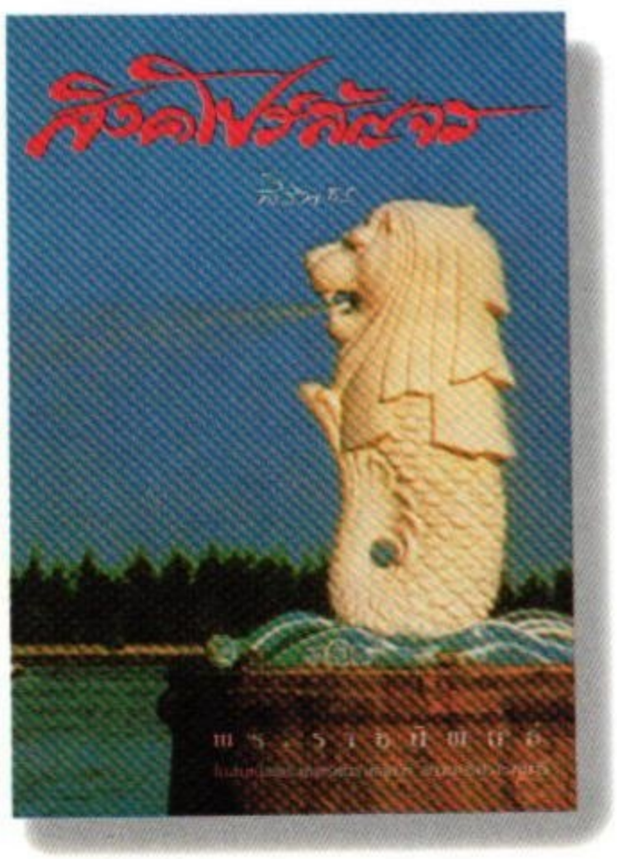

สิงคโปร์สัญจร 300 บาท

(ยังมีจำหน่าย)

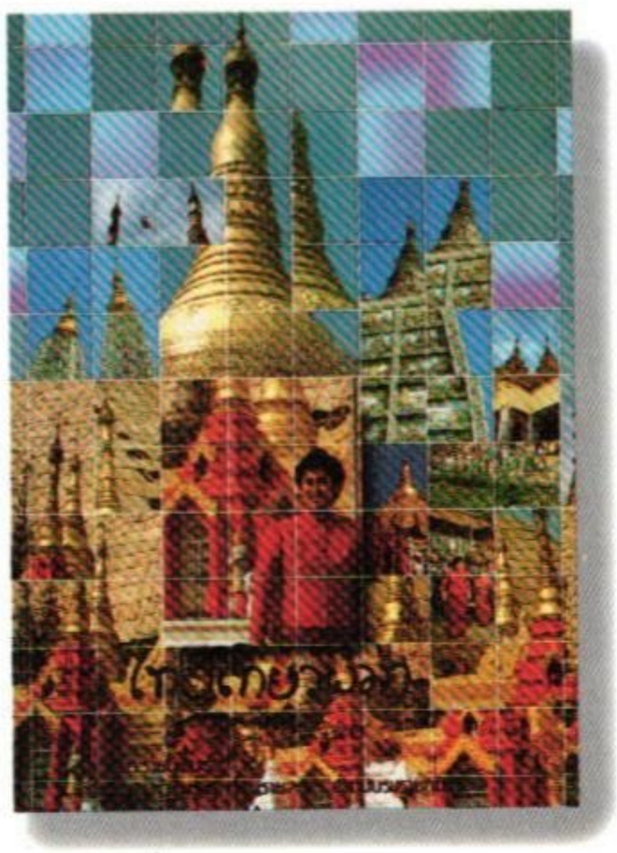

ไทยเที่ยวพม่า 300 บาท

(ยังมีจำหน่าย)

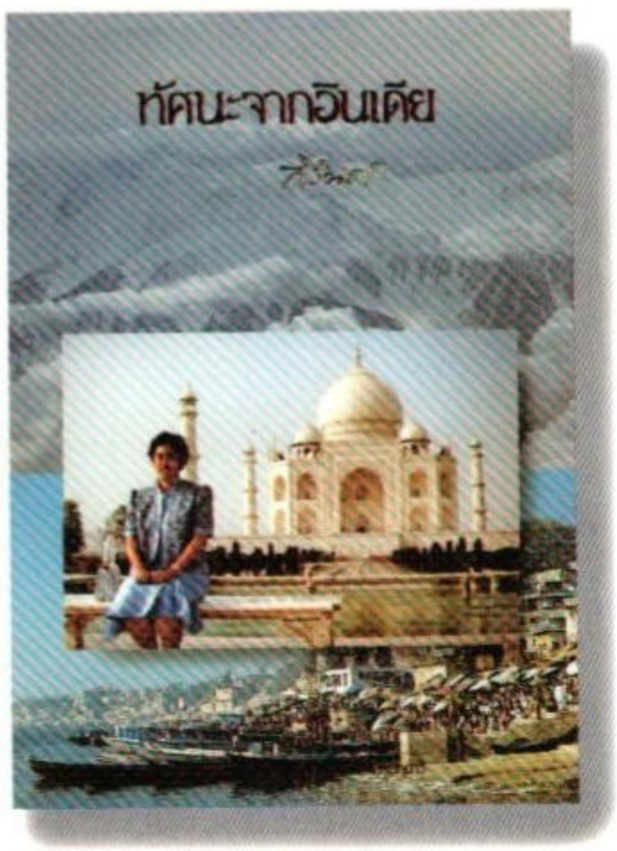

ทัศนะจากอินเดีย 500 บาท

(จำหน่ายหมดแล้ว)

โรมันสัญจร 400 บาท

(จำหน่ายหมดแล้ว)

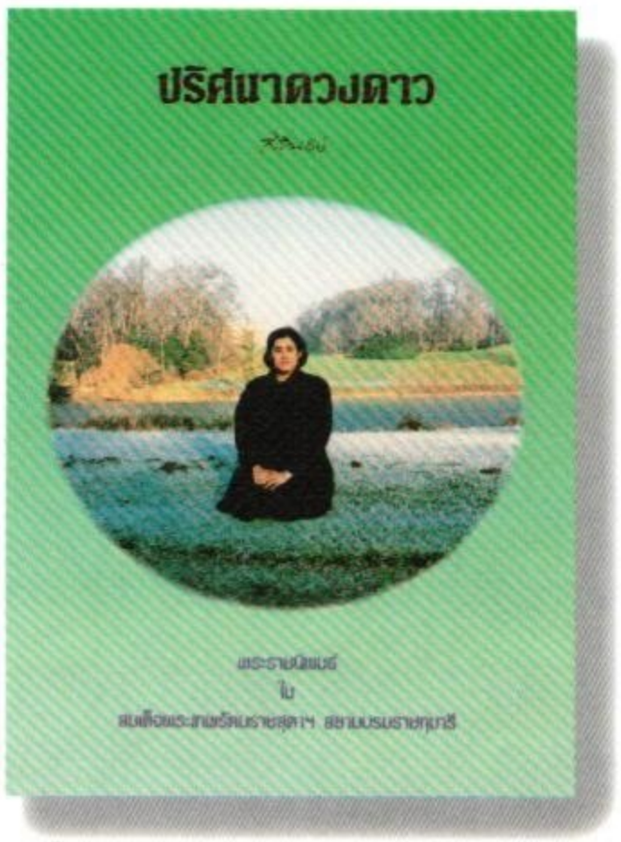

ปริศนาดวงดาว 400 บาท

(จำหน่ายหมดแล้ว)

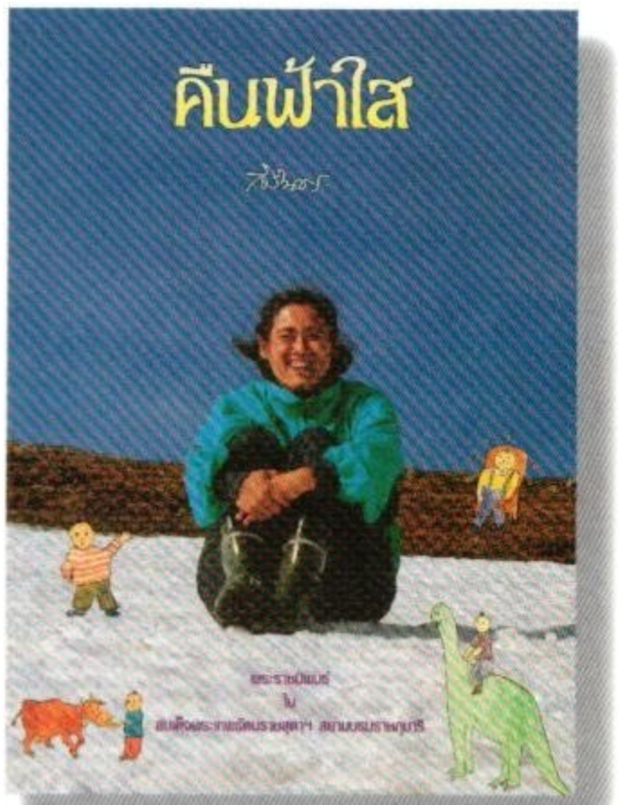

คืนฟ้าใส 400 บาท

(จำหน่ายหมดแล้ว)

ฉบับพ็อกเก็ตบุ๊ค

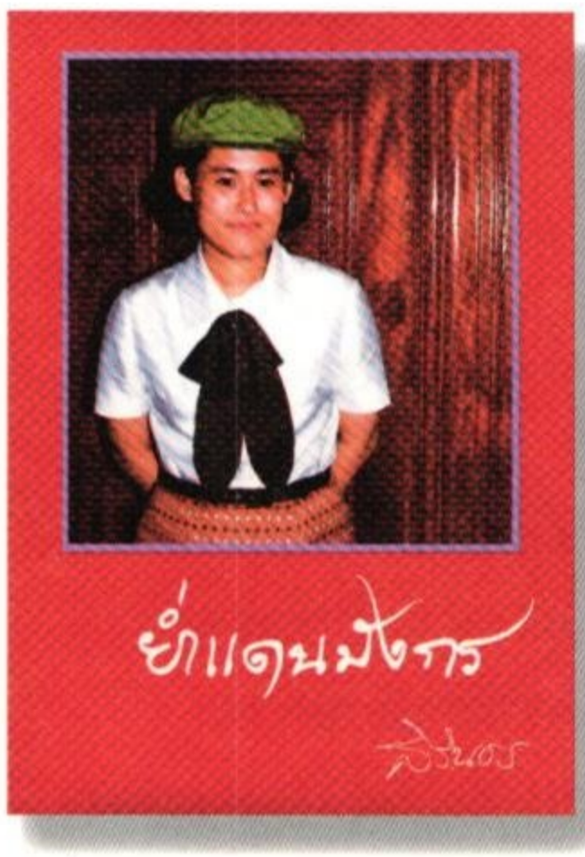

ย่ำแดนมังกร 100 บาท

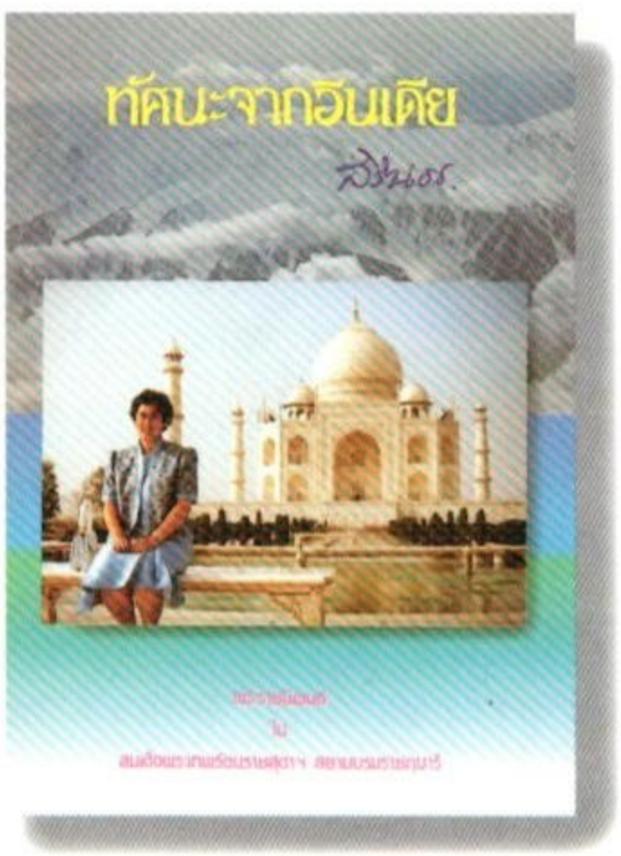

ทัศนะจากอินเดีย 100 บาท

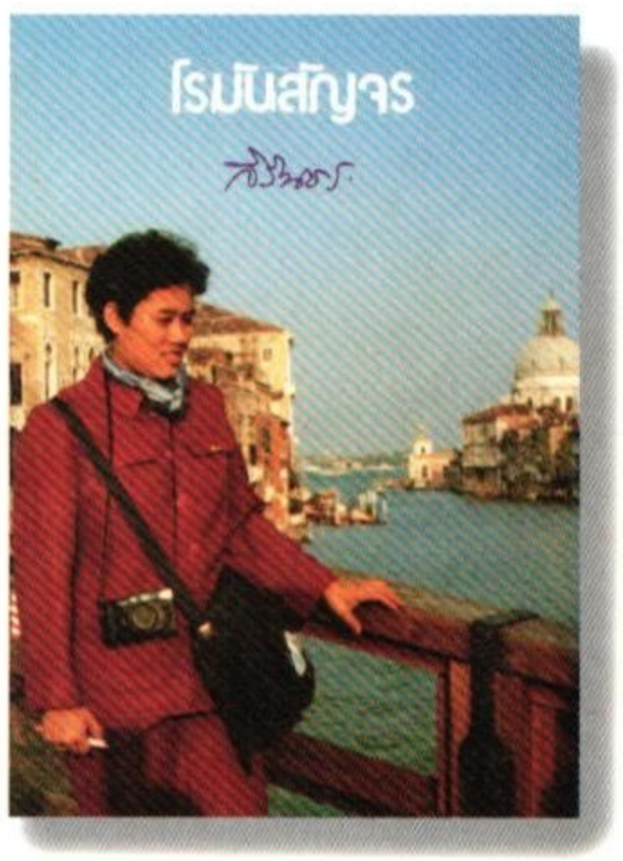

โรมันสัญจร 100 บาท

(จำหน่ายหมดแล้ว)

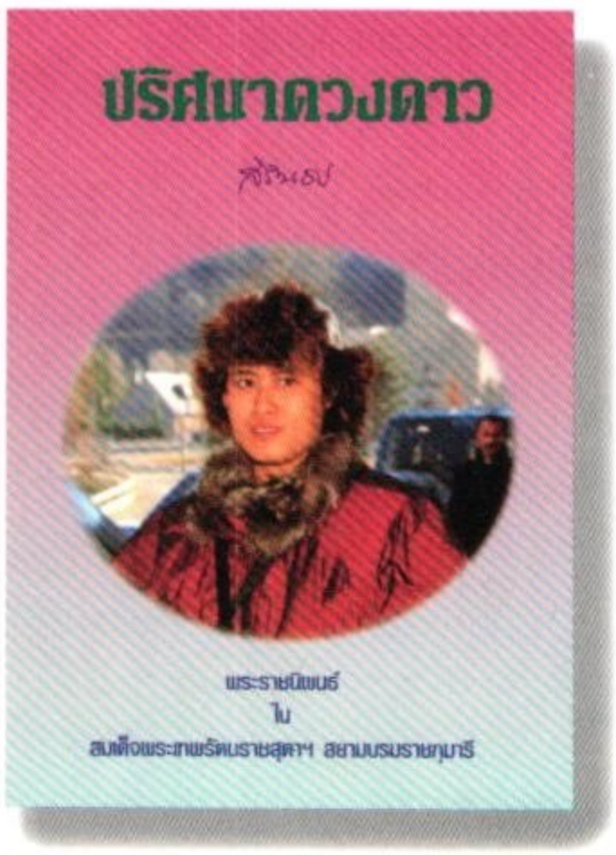

ปริศนาดวงดาว 100 บาท

(จำหน่ายหมดแล้ว)

คืนฟ้าใส 100 บาท

(จำหน่ายหมดแล้ว)

มีจำหน่ายที่

ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด ทุกสาขา มูลนิธิสายใจไทย, ร้านจิตรลดา ห้างเซ็นทรัลทุกสาขา และร้านชมอักษร, ศูนย์หนังสือจุฬาฯ, ศูนย์หนังสือกรุงเทพ, สุริวงศ์บุ๊คเซ็นเตอร์ เชียงใหม่ และร้านหนังสือใหญ่ ๆ ทั่วไป

ร้านค้าสั่งซื้อได้ที่

ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด สำนักงานใหญ่ 1060 ถนนเพชรบุรี กรุงเทพ ฯ 10400 โทร. 256-1330-1

ถ้อยแถลง

มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา และธนาคารไทยพาณิชย์ เป็นธุระในการจัดพิมพ์จำหน่ายบทพระราชนิพนธ์ ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี นำเงินรายได้เข้าสมทบทุนมูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา มาโดยลำดับ นับตั้งแต่

1.	ย่ำแดนมังกร	พ.ศ. 2524 และ 2525
2.	ชมช่อมาลตี	พ.ศ. 2528
3.	ทัวร์น้องโจ้	พ.ศ. 2528
4.	สิงคโปร์สัญจร	พ.ศ. 2528
5.	ไทยเที่ยวพม่า	พ.ศ. 2529
6.	ทัศนะจากอินเดีย	พ.ศ. 2530
7.	โรมันสัญจร	พ.ศ. 2531
8.	ปริศนาดวงดาว	พ.ศ. 2532
9.	คืนฟ้าใส	พ.ศ. 2532

เบิ่งบ่ทันเบิ่งบ่หมด เป็นพระราชนิพนธ์ลำดับที่ 10 ในชุดการเสด็จพระราชดำเนินเยือนนานาประเทศอย่างเป็นทางการของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี **ซึ่งมูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา และธนาคารไทยพาณิชย์ จัดพิมพ์จำหน่ายเพื่อหาเงินรายได้มาขยายกองทุนมูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา**

ท่านทั้งหลายที่ช่วยกันบริจาคทรัพย์ซื้อหนังสือพระราชนิพนธ์ 9 ลำดับ ที่ผ่านมาแล้ว ย่อมแจ้งประจักษ์อยู่ว่านอกจากท่านจะได้รับความบันเทิงและสารประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ จากการอ่านพระราชนิพนธ์แล้ว ท่านยังมีส่วนช่วยสนับสนุนการศึกษาของเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ โดยการดำเนินงานของ**มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา** อีกด้วย

ธนาคารไทยพาณิชย์ ขออนุโมทนาในกุศลเจตนาของท่านทั้งหลายที่ร่วมกันบริจาคทรัพย์เพื่อการนี้

ธนาคารไทยพาณิชย์

ธันวาคม 2533

รายพระนามและรายนาม

คณะกรรมการ
มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี องค์อุปถัมภ์

1. นายประจิตร	ยศสุนทร	ประธานกรรมการ
2. นายธารินทร์	นิมมานเหมินท์	รองประธานกรรมการ
3. หม่อมเจ้าสุภัทรดิศ	ดิศกุล	กรรมการ
4. ท่านผู้หญิงมณีรัตน์	บุนนาค	กรรมการ
5. คุณหญิงเกื้อกูล	เสถียรไทย	กรรมการ
6. คุณหญิงเต็มสิริ	บุณยสิงห์	กรรมการ
7. คุณหญิงแสงเดือน	ณ นคร	กรรมการ
8. ม.ล. นราวดี	ชัยเฉนียน	กรรมการ
9. นายเดโช	สวนานนท์	กรรมการ
10. นายสมศักดิ์	วิราพร	กรรมการ
11. น.ส. อุไรศรี	วรศะริน	กรรมการ
12. นางอัญชนา	จิตสุทธิญาณ	กรรมการ
13. นางโฉมฉาย	เหล่าสุนทร	กรรมการและเหรัญญิก
14. นางไขศรี	ศรีอรุณ	กรรมการและเลขานุการ
15. นายสุพจน์	จิตสุทธิญาณ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ติดต่อมูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ได้ที่ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด
สำนักงานใหญ่ 1060 ถนนเพชรบุรี กรุงเทพฯ 10400
โทร. 256-1309, 256-1401

มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา

ความเป็นมา

ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด มีความประสงค์จะก่อตั้งกองทุนการศึกษาเพื่อพัฒนาเยาวชน ถวายแด่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ด้วยสำนึกในพระเมตตาที่ทรงเอาพระทัยใส่เป็นธุระต่อการศึกษาของเยาวชนไทยผู้ยากไร้อยู่เป็นนิจ

ในโอกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงรับพระราชทานปริญญาศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต (สาขาวิชาจารึกภาษาตะวันออก) จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร เมื่อ พ.ศ. 2522 ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด โดยความร่วมมือจากมหาวิทยาลัยศิลปากรได้จัดพิมพ์จำหน่ายหนังสือ **"รวมพระฉายาลักษณ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี"** นำเงินรายได้ทูลเกล้าฯ ถวายเป็นกองทุนเริ่มแรกและได้จัดพระราชทานชื่อว่า **"ทุนสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา"** ซึ่งต่อมาได้ขยายเงินกองทุนแล้วดำเนินการจดทะเบียนเป็นมูลนิธิในชื่อทุนเดิม ในการนี้ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ รับเป็นองค์อุปถัมภ์อีกด้วย

การให้ทุน

มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ได้นำเงินดอกผลมาเป็นทุนการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ตั้งแต่ปีการศึกษา 2525 โดยคัดเลือกนักเรียนในพระบรมราชานุเคราะห์ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่มีผลการเรียนระดับปานกลางขึ้นไปเข้ารับทุนการศึกษาต่อเนื่อง จนกว่าจะสำเร็จการศึกษา หรือจนกว่าผู้รับทุนไม่ประสงค์จะศึกษาต่อหรือผลการศึกษาลดระดับต่ำลงมา

นับตั้งแต่ปีการศึกษา 2525 ถึงปีการศึกษา 2532 ได้มอบทุนการศึกษาไปแล้วดังนี้

ปีการศึกษา 2525	จำนวนเงิน	124,800	บาท
	จำนวนผู้รับทุน	78	ราย
ปีการศึกษา 2526	จำนวนเงิน	282,000	บาท
	จำนวนผู้รับทุน	122	ราย
ปีการศึกษา 2527	จำนวนเงิน	606,100	บาท
	จำนวนผู้รับทุน	250	ราย
ปีการศึกษา 2528	จำนวนเงิน	843,700	บาท
	จำนวนผู้รับทุน	304	ราย
ปีการศึกษา 2529	จำนวนเงิน	1,041,600	บาท
	จำนวนผู้รับทุน	372	ราย
ปีการศึกษา 2530	จำนวนเงิน	1,048,300	บาท
	จำนวนผู้รับทุน	351	ราย
ปีการศึกษา 2531	จำนวนเงิน	1,200,000	บาท
	จำนวนผู้รับทุน	416	ราย
ปีการศึกษา 2532	จำนวนเงิน	1,151,200	บาท
	จำนวนผู้รับทุน	382	ราย

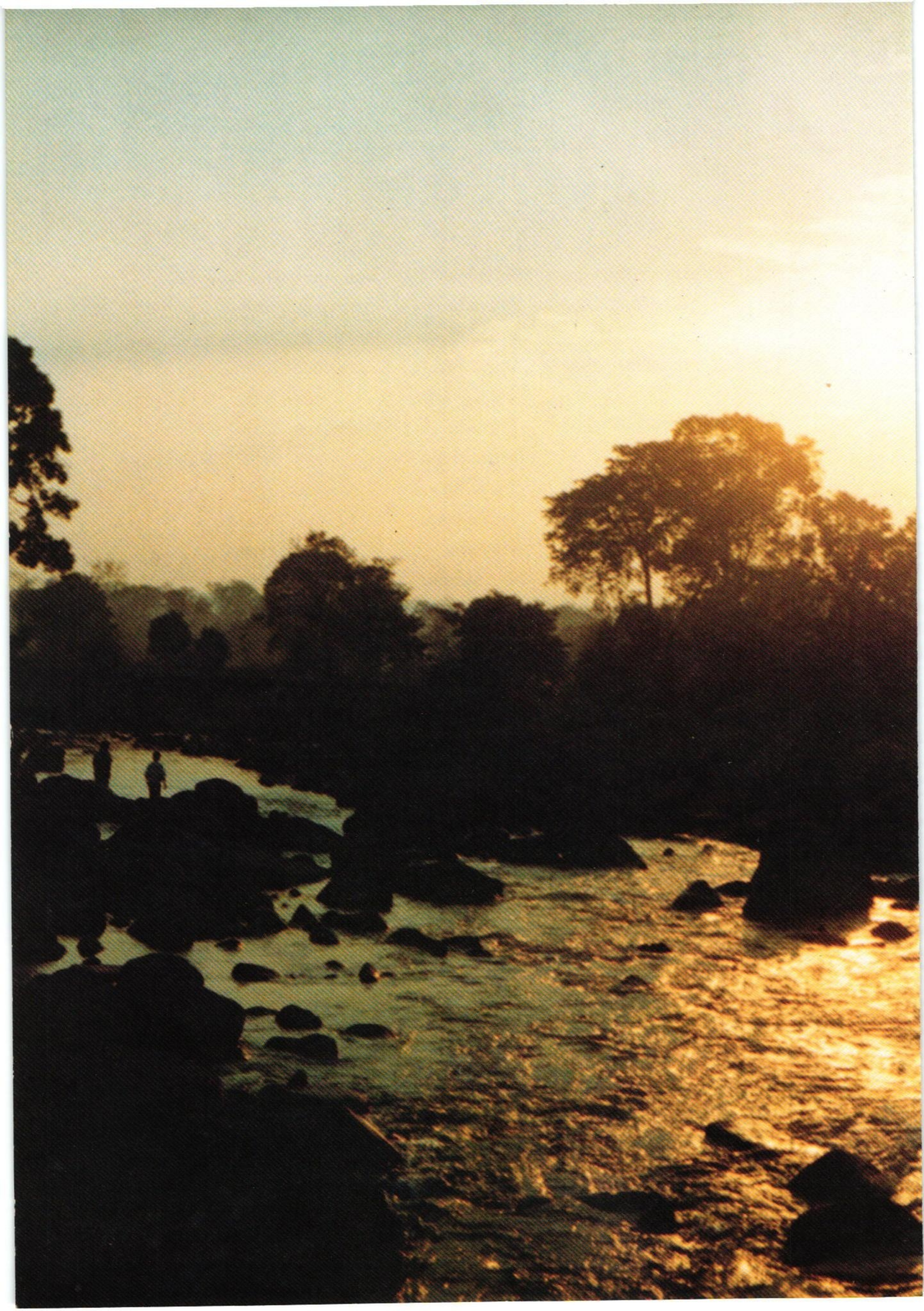

ภาพ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี
พลตำรวจเอก เสริม จารุรัตน์
พลตรีนายแพทย์ เชิดชัย เจียมไชยศรี
ดร. สุเมธ ตันติเวชกุล
คุณชวลี อมาตยกุล

รายพระนาม และรายนามผู้ตามเสด็จ

ร้อยตรี ประพาส จิมประพันธ์
ศาสตราจารย์หม่อมเจ้า สุภัทรดิศ ดิศกุล
พลตำรวจเอก เสริม จารุรัตน์
พลเอก อรุณ ปริวัติธรรม
นายสมพงษ์ ฝ่ายจำปา
นายกอบศักดิ์ ชุติกุล
พลตรีนายแพทย์ เชิดชัย เจียมไชยศรี
ท่านผู้หญิงวิไล อมาตยกุล
คุณทวี มณีนุตร
คุณจันทิมา พึ่งบารมี
พันเอก กัลยานุวัตร อยู่เย็น
พันเอกหญิง ดร. คุณนิออน สนิทวงศ์ ณ อยุธยา
ดร. สุเมธ ตันติเวชกุล
นายสมิทธิ ศิริภัทร
คุณหญิงอารยา พิบูลนครินทร์
คุณชวลี อมาตยกุล
นายติรวัฒน์ สุจริตกุล
นางฐาปนา ศิริวัฒน์
นางสาวทิพย์วรรณ บุญอยู่
นางสาวสิธนา วสุธาร
นางสาวสาทร วสุธาร
นางสาวจำลอง ชุนประเสริฐดี

ออกแบบปกและจัดรูปเล่ม
นายวิโชค มุกดามณี
นางสาวรัชนี ไทยนิรันประเสริฐ

เบิ่งบ่ทัน เบิ่งบ่หมด

พิมพ์ครั้งที่ 1 ธันวาคม 2533
ปกแข็งจำนวน 3,000 เล่ม
ราคา 500 บาท

ISBN 974-8358-71-2

สงวนลิขสิทธิ์

พิมพ์ที่ บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊พ จำกัด
413/27-36 ถนนอรุณอมรินทร์ บางกอกน้อย
กรุงเทพฯ 10700 โทร. 4242800-1